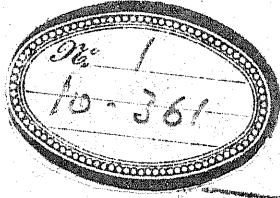

52

6

1

2

Republika Vanuatu	
GRANADA	
Date	10/11
Name	
Age	35/

Del Colegio de San José de Jesús de Granada
Distrito de Maricao.

R. 8375

230-9-15

VIRIVSTVS,

VEL

DE LAVDIBVS HOMINIS

CHRISTIANI, B^e

CENTVRIA;

In qua, quanta sit viri Christiani iusti, & serui Dei
magnitudo ac felicitas, impij vero humilitas, &
miseria, ex sacris literis demonstratur; atque
peccator ad pie viuendum vehe-
menter excitatur:

*Ex qua voluptatem, utilitatemque maximam
Christianus percipiet Lector.*

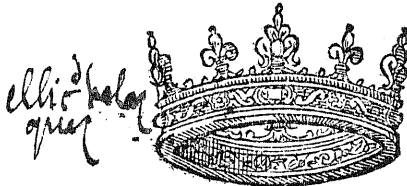
Cum Appendice, vbi facilius esse honeste, quam turpiter viuere
ostenditur; ad idque faciendum regulæ quædam
perutiles traduntur.

Nunc primum in lucem edita.

Auctore Ludouico Carbone a Costaciaro, sacre Theologiæ in alme
Gymnasio Perusino olim publico professore.

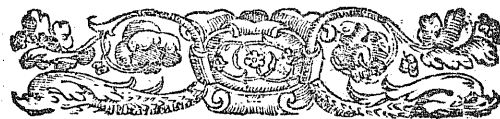
Cum Indice Capitum, & rerum memorabilium.

CVM PRIVILEGIO.

V E N E T I I S,

Apud Iacobum Bendolum.

REVERENDISSIMO
PATRI, P. CLAVDIO
A QVÆVIVÆ

SOCIETATIS IESV
Generali meritissimo,

Ludovicus Carbo. S. D.

Melior est vnus timens Deum,
quam mille impij.

Ecclesiastici xvi.

V M ex tuis fratrumque tuo-
rum sermonibus, Reuerendis-
sime P. quibus multos annos
institutus fui, quanta sit homi-
nis iustitia ornati dignitas, at-
que præstantia non semel intellexerim; in
eam sæpe cogitationem ueni, non medio-
cri vtilitati populo Christiano fore, si qua
de magnitudine & excellentia Christiani,
& iusti uiri, existeret tractatio. Quoniam, si
Christi fideles quam felix sit piorum status
semel intelligerent, ad pie uiuendum mi-
rum excitarentur in modum. Quocirca, vt

aliquid de re propofita in lucem exiret opusculum iam pridem multum defideraui; deque eo conficiendo, cum nihil tale, quod fcirem, haftenus extaret, fæpenumero cogitaui. Verum, ut tantæ rei præftantia, atque utilitas ad eam tractandam me inuitabant; ita eiuſdem rei magnitudo, & difficultas a ſcribendo deterrebant. Etenim, iis rebus me plane carere uidebam, quæ ad huiufmodi argumentum pro dignitate explicandum neceſſariæ mihi uidebantur; doctrina nimirum, & dicendi copia, ſpirituque non vulgari. Accedebat etiam publicum, ac priuatum docendi munus, quo ita impediabar, ut ad opus, quod multo otio, multaque cogitatione egebat, conficiendū, nihil daretur otij. Sed, cum his diebus aliquid uacationis, & ſi non fatis explicatæ, naſtus fuerim; rem, quam a quouis alio explicari maluiſſem, tractare aggreſſus fui. Et licet, ut ingenue fatear, non ſine aliqua audacia prouinciam uiribus meis imparem ſuſceperim: tamen, ſi audaciam excuſare meam aliquo modo poterit, qui omnia fere, quæ hac tractatione dixi, ex ſacris literis, me ſumpſiſſe cognoſcet: quo factum eſt, ut de ſermonis puritate & ornatu non multum laborauerim: cum ex diuinis ſcripturis non modo res, ſed etiam

uerba, quantum fieri poterat, mihi ſumenda eſſe exiſtimauerim. Quare, ſi uiri Chriſtiani & iuſti, cum hanc noſtram lucubrationem legent, multis ſe laudibus ornari uidebunt, non tam humanis, quam diuinis uerbis ſe laudari exiſtimare debebunt. Cum itaque hanc de laudibus uiri iuſti Cæturiam conſeciſſem, atque aliquorum iudicio non parum utilitatis, ſi in publicum prodiret, allaturam eſſe cognouiſſem; in Dei gloriam, & proximi commoditatem in lucem edere decreui. Verum, cum animaduerteterem non poſſe tuto in manus hominum uenire, niſi alicuius grauis uiri eſſet auctoritate ſuſcita; cogitaui diu, ſub cuius potiffimum tutela emitterem: & tandem tua ſe ſe mihi, Religioſiſſime Pater, obtulit amplitudo, cui priuate hunc meum laborem nuncupare poſſem, ac deberem. Primum quidem, quoniam tu, tuique, ut initio dixi, eius ſuſcipiendi occaſionem multoties mihi præbuiſtis. Deinde, quia neminem habeo cui, ſecundum Deum, magis debere ſentiam, ac ſi quid, uel doctrinæ, uel religionis in me eſt, acceptum referre debeam, ac referam, quam ei Societati, cuius tu, non ſine numine diuino, ſummus Magiſter exiſtis. Iam uero, cum hoc meum opusculum, ut a me proficiſcitur,

nulla se se ratione manifestare, ac sustentare ualeret, luce ac protectione egebat tuas: quia si a te susceptus probatusque fuerit, ab omnibus doctis & religiosis uiris probatum iri certissime spero. Accedit etiam, quod aliquot ex Fratribus Congregationum B. Virginis, quas non sine magna multorum utilitate Fratres tui uariis in locis instituerunt, de quarum progressu te sollicitum esse scio, suo quodam iure, aliquid tale a me efflagitarunt; in quorum quidem usum priuatim hoc opus confeci: qui, una cum ceteris, cum hunc libellum nomini tuo inscriptum uiderint, ad eum legendum excitabuntur magis: quoniam tua auctoritate moti, non parum ex eo fructum se percepturos esse putabunt. Quo fiet, ut hi labores, quales quales sint, magis in gloriam Dei cedant, & fidelibus utiles existant. Et denique, cui nã opus de iusti & religiosi uiri laudibus, iustius, quam religioso religiosorum hominum Moderatori dicari potuit? Rem igitur quodãmodo tuam optime agnosce. Pater: animi grati significationem quamuis exiguam, ne sperne: libello tua luce, & tutela egenti faue: aliorum utilitati, meæq; voluntati consule; & iusto candidoque animo, quo tibi hoc de laudibus uiri iusti munuscu-

lulum offertur, accipe. Id, si ut spero, feceris, potius gratiam me accepisse, quam dedisse fatebor: & maior in accèpto, quam in dato beneficio existet laus. Ceterum, si pro humanitate tua, aliquid accepisse existimare, meque nouo beneficio ornare uoueris; maximam abs te mihi gratiam relatum putabo, si bonorum operum Societatis tuæ me participem feceris, Deumque pro me oraueris, ne ab eorum excludar numero, quorum magnitudinem, atque felicitatem alijs demonstrare tentauim. Vale.

Venetijs. I 5. Kal. Oct. M D LXXXV.

VRBANVS LONGVS
Christiano Lectori. S.

ANTA est post primi parentis lapsus humana natura infirmitas, ut homines non bonum, quod natura cognoscunt, et appetunt, sed quod refugiunt malum, prosequantur: ut quisque cum Paulo vere dicere possit: non quod volo bonum, hoc ago; sed quod odi malum, hoc facio. quo fit, ut homo iter beatitudinis, ad quam se factum esse intelligit, vel non ingrediatur, vel si ingressus fuerit, ab maximas, quas in eo sentit difficultates, et impedimenta, saepenumero deserat. Quare fateri profecto oportet, maximum aliquod ei necessarium esse incitamentum, et auxilium; ut a malo declinare, bonumque amplectari, et ad beatitudinem properare queat. Ad rectum autem uitae cursum ineundum, ac retinendum, nihil ita hominem excitare, atque iuuare potest, quam si ea cognouerit maxima bona, quibus ij potiuntur, qui honeste, religioseque viuunt. Quod si quispiam, qua diximus commoda, qua secum haec honesta viuendi ratio affert, cognoscere cupiat; nulla alia, ni fallor, ratione id melius assequi poterit, quam si de laudibus Viri Iusti Centuriam consuluerit: ex qua, quanta sit dignitas,

magni-

magnitudo, gloria, atque felicitas hominis christiane uiuentis, facile cognoscat. Si ergo, christiane lector, hunc de laudibus viri iusti libellum diligenter lectitaueris, maximas ex eo voluntates, fructusque percipies maximos. Nam, si huius mundi homines tantam oblectationem capiunt, cum minimis, et etiam interdum siccatis laudibus afficiuntur; quantam, obsecro, letitiam ex huius libelli lectione iustus percipiet lector? cum se summis, et veris laudibus, non ab homine adulatore confectis, sed ex sacris literis sumptis, se laudari animaduertet? Quomodo enim summa letitia non perfundet, cum tanta dignitate, tantoque splendore, quantum humana mens nunquam caperet, ornatum se esse sentiet? Intelliget enim se esse uere nobilem, uere diuitem, uere sapientem, uere potenter, uere felicem, ac denique, tale, ac tantum, ut se nihil maius, nihil praestantius, nihil diuinius in hac re uel uniuersitate inueniri possit. Et quis non letaretur, si intelligeret, se uere esse mundi monarcham, ciuem sanctorum, amicum et familiarem Dei, fratrem Christi, aeternae beatitudinis heredem, ac tandem participationis diuinae naturae Deum? Haec itaque, de se uere dici, ac praedicari, lector intelliget: quae si prima fronte, praeter opinionem esse uidebuntur: tamen, ubi cognouerit haec omnia a diuino spiritu in sacris literis, de ipso dicta fuisse; omnia uerissima, atque certissima

sima

firma esse, sine dubio fatebitur. Quantum autem utilitatis ex huius operis lectione percepturus fit: tunc intelliget, cum, vel semel perlegerit. Mirum enim in modum ipsius fides confirmabitur, cum ex sacris literis cognoscet, ea omnia Deum hominibus prestare, quæ aliquando pollicitus fuit. Spes eius quoque mirifice corroborabitur, cum intelliget, quantum Deus de hominum salute sit sollicitus, & quot, quantaque dona eis liberalissime largiatur. Nec etiam parua fiet charitatis accessio, cum summam caritatem, qua Deus iustos amplectitur, cognoscet. Ex quibus ea quoque promanabit utilitas, ut ij, qui iuste viuunt, maiore cura atque studio iustitiam retineant, in eaque maiores in dies progressionem faciant. Peccatores etiam non parum utilitatis capient, dum piorum felicissimum statum cognoscentes, vel suam miseriam infelicemque conditionem intelligentes, qua nullam deteriorem esse percipient, iniustitiam abijcient, & ad honeste, religioseque uiuendum excitabuntur. Cum ergo, pie lector, ex huius Centuriæ lectione fructus maximos tibi haurire liceat, eam libenter excipe, eaque utere: qua nullus liber carior, nullus iocundior tibi esse deberet, cum in ea magnitudo exponatur, & laudes celebrentur tuæ. Illud autem lectorem monitum esse volo; eam fuisse auctoris mentem, ut non tam exacte, atque copiose hoc argumentum tractare uoluerit,

quam

quam, propositis quibusdam locis, meditandi occasionem alijs præbere: quo factum est, ut multa silentio præterierit, & quæ dixit, Strictius persecutus fuerit. Illud etiam monebo, librum illum, De interiore homine ab eodem auctore conscriptum, qui in marginibus, nonnullis in locis citatur, non solum ad huius operis cognitionem, sed etiam ad cognoscendum seipsum, qua scientia nulla unquam melior, ac magis necessaria existimata fuit, maxime legenti profuturum. Illic vir iustus describitur, & noua quadam arte construitur; hic vero laudibus ornatur: illic, qui esse debeat spiritualis homo docetur; hic quanta sit eius magnitudo, ac felicitas demonstratur. Citantur etiam alia eiusdem auctoris opera, nimirum, De pacificatione, & de amore & concordia fraterna; quod ideo te monere volui, ut qui nam sint libri, in hoc opere citati non ignorares: quos si leges, nihil te fortasse pœnitebit. Cum itaque Christiane lector, huiusmodi opus habeas, ex quo delectationes, utilitatesque maximas percipere possis, est, cur hanc Centuriam, quam auctor multo studio multaque cogitatione in tuam utilitatem confecit, pio candidoque animo, amplectaris, ac Deo opt. Max. a quo omnia proficiscuntur bona, gratias agas. Vale.

Capitulum

CAPITVM INDE X.

- A**VDATVR vir iustus ab aeterna cognitione, qua a Deo cognitus, ac praedestinatus est.
- 2** Ab aeterno amore, quo a Deo dilectus ac praelectus est.
- 3** Ab ijs rebus, quibus viri iusti status praemonstratus fuit, & quae viri iusti causa factae sunt.
- 4** A quatuor causis virum iustum conficiendis.
- 5** A supernaturali, ac diuino statu, quem vir iustus consecutus est.
- 6** A natiuitate, quae maximo cum gaudio celebratur.
- 7** A vera nobilitate, dum virum iustum vere nobilem esse demonstratur.
- 8** A varijs nominibus, quibus appellari solet.
- 9** A varijs descriptionibus, quibus viri iusti natura varie explicatur.
- 10** A varijs, & illustribus titulis, quibus vir iustus ornari potest.
- 11** Vir iustus est imago, & similis rudo viuua viuacis Dei.
- 12** Anima iusti est ornatissima, & pulcherrima Dei, seu Christi sponsa.
- 13** Vir iustus est deliciae, & amoris Dei.
- 14** Vir iustus est tabernaculum, & templum quoddam viuui viuuentis Dei.
- 15** Vir iustus est sacratiu quoddam spiritus sancti.
- 16** Vir iustus est margarita, seu thesaurus quidam maximus.
- 17** Vir iustus est lux, aurora, dies, & sol quidam immundo.
- 18** Nihil viro iusto maius in hoc mundo reperiri potest.

Iustus

INDEX CAP.

- 19** Iustus, & impius contrarijs inter se rebus comparantur.
- 20** Demonstratur meliorem esse viri iusti statum, quam Regis.
- 21** Quanta sit viri iusti dignitas, ex nobilitate humanae naturae ostenditur.
- 22** Viri iusti dignitas ex Angelorum lapsorum dignitate ostenditur.
- 23** Vir iustus est vere doctus, & quidam magnus doctor.
- 24** Vir iustus est vere sapiens, & solus sapiens.
- 25** Laudatur vir iustus a vera, & optima scientia, qua seipsum cognoscit.
- 26** Vir iustus est verax, & verus.
- 27** Laudatur a virtute prudentiae, dum neminem eo prudentiorem esse demonstratur.
- 28** Vir iustus, consilio, atque iudicialijs praestat, & prodest, quo multum pollet.
- 29** A virtute fortitudinis.
- 30** A libertate, qua malos reprehendit, dum nullius faciem, & potentiam timet.
- 31** Vir iustus nihil timet, sed semper, & ubiq; impavidus existit.
- 32** In viro iusto omnipotentiam quandam esse demonstratur.
- 33** A victoria, quam de seipso refert; dum omnia ex parte seipsum vincit.
- 34** A virtute patientiae, qua patiendo vincit.
- 35** A virtute mansuetudinis, & humilitatis.
- 36** A participatione omnium bonorum spiritualium, quae in Ecclesia sunt.
- 37** A virtute liberalitatis, per quam omnia bonorum corporalia, quam spiritualia cum omnibus communicat.
- 38** A virtute frugalitatis, & mediocritatis, per quam omnia sua bona conseruat, & amplificat.
- 39** A castitate, seu munditia, qua corpus, & anima

maia

- nam munda, & nitida conseruat.
- 40 A virtute iustitiæ: & quæ sit iustitia Christiana, & quis dicatur iustus docetur.
- 41 A diuino timore, quo præditus est; & qui sint diuini timoris effectus.
- 42 A virtute obedientiæ: & de obedientiæ præstantia.
- 43 A uirtute fidei, quæ speciatim in viro iusto uiget; & quanta sit fidei uis.
- 44 Vir iustus certitudinem quandam suæ prædestinationis, & salutis habet.
- 45 A virtute spei, qua speciatim de diuino auxilio, & de sua salute sperat.
- 46 A uirtute caritatis, & quanta sit caritatis excellentia.
- 47 Vir iustus inimicos amat, iniuriasque æquo animo fert: easdemque libenter condonat.
- 48 A simplicitate: & quæ sit Christiana simplicitas docetur.
- 49 Vir iustus est perfectus homo: & quæ ad Christianam perfectionem requirantur.
- 50 Solus vir iustus uera pace fruatur.
- 51 Vir iustus ueris gaudijs, uerisque uoluptatibus perfruitur.
- 52 Vir iustus sine ulla grauiore cura, & sollicitudine uiuit.
- 53 Vir iustus est omni honorum genere dignus.
- 54 Vir iustus ob maiestatem, quam præ se fert, est omni reuerentia, & ueneratione dignus.
- 55 Vir iustus est omni laude, atque gloria dignus.
- 56 Vir iustus, fama celebris, atque gloriosus existit.
- 57 A magnitudine rerum gestarum; dum demonstratur quantus sit, etiam minimi operis uiri iusti valor.
- 58 A recta, atque statuta, ac præstanti figura.
- 59 A supernaturali pulchritudine.
- 60 A uestimentorum spiritualium pulchritudine.

- 61 Iustitia magis, quam omnia dona gratis data hominem perfectum, ac maioribus laudibus dignum reddit.
- 62 Laudatur uir iustus a ueris diuitijs, & uere diuitem esse demonstratur.
- 63 Viro iusto, nihil unquam deesse, demonstratur.
- 64 Deus uiri iusti causa omnium rerum copiam uiri, & præbet.
- 65 Viro iusto nulla creatura nocet.
- 66 Viro iusto omnes creaturæ inferuiunt.
- 67 Omnia uiri iusti causa facta esse demonstratur.
- 68 Mundus, & omnia, quæ in mundo sunt, uiri iusti causa conseruantur.
- 69 Vir iustus est ueluti quidam totius mundi Monarcha.
- 70 Laudatur uir iustus a regno Dei, quod intra se habet, & regem esse ostenditur.
- 71 Viro iusto omnia feliciter succedant.
- 72 Aduersas res uiri iusti statum felicissimum reddere ostenditur.
- 73 Deus est protector, custos, & iudex uiri iusti.
- 74 Deum priuatam, ac præcipuam uiri iusti curam habere ostenditur.
- 75 Laudatur a republica Christiana, in qua natus, & educatus est, atque præ alijs excelsit.
- 76 Ab institutoribus, & præceptoribus, quibus institutus, doctusque fuit.
- 77 Ab honesta consuetudine, usuque, quem cum Deo, & cum bonis habet.
- 78 A uera libertate, quæ in solis iustis reperitur.
- 79 A seruitute, qua Deo, & Christo inferuit.
- 80 A uera amicitia, quam cum Deo habet.
- 81 A familiari, & domestico usu, quem iustus cum Deo habet.
- 82 Vir iustus est graciosus apud Deum, a quo quid quid petit, obtrinet.

INDEX CAP.

- 83 Viri iusti dona, sunt Deo gratissima.
 84 Vir iustus est sanctorum civis, cum sit caelestis civitate donatus.
 85 A militia Christiana, in qua quotidie fortiter, & honeste versatur.
 86 Vir iustus est Dei filius, & aeterni regni haeres.
 87 Vir iustus est in Deo, & Christo, & Deus, & Christus in viro iusto.
 88 Vir iustus, in hoc mundo longam vitam vivit.
 89 Vir iustus secundam, & bonam prolem habet.
 90 Vir iustus est omni ex parte beatus: quia in ipso omnis beatitudinis ratio reperitur.
 91 Viro iusto mors non est timenda, nec ea timeri.
 92 A felici exitu ex hac vita, & ab ultima victoria, quam ex inimicis deportat.
 93 Vir iustus non moritur.
 94 Laudatur vir iustus ab ijs rebus, quae ipsi post discessum ex hac vita feliciter succedunt.
 95 Ab honore, & gloria, quibus afficietur cum caelum ingredierur.
 96 A magnitudine beatitudinis, qua in aeternum perfruetur.
 97 A gloria corporis, quam in resurrectione consequetur.
 98 A laudibus, quibus in die vniuersalis iudicij a Christo exornabitur.
 99 Vir iustus vna cum Christo mundum iudicabit.
 100 A gloriosissimo triumpho, quem vna cum Christo, & omnibus beatis, post diem iudicij ager.
 Appendix, qua demonstratur, facile esse iustitiam acquirere, & Christiane vivere.

Indicis Caput, Finis.

VIR IVSTVS,

VEL

DE LAVDIBVS HOMINIS

CHRISTIANI,

CENTVRIA.

*Laudatur vir iustus ab aeterna cognitione,
 qua a Deo cognitus, ac praedestinatus est. Cap. I.*

TSI Deus optimus maximus ab omni aeternitate ^{16.} ob infinitatem intelligentiae suae clarissime cognoscit, & intuetur omnia; ita ut nihil eorum, quae antehac fuere, & quae nunc existunt, & quae posthac futura sunt, cognitionem la-

A teat

teat diuinam : tamen, eum hominem, quē
Rom. 8. præsciuit, & prædestinauit conformem fieri
 imagini Filij sui, singulari quadam ratio
 ne, ab eadem æternitate, mente uidet, me-
 moria complectitur, in utero misericordię
 suę concipit, & in æternæ uitæ libro de-
 scribit; ut tandem, ubi eum iustificatione
Phil. 4. pepererit, & in filium adoptauerit, æterna
 hæreditate donet. Hic autem homo, is est,
 quem a iustitia, hoc est, a cumulo uirtutum
 omnium diuinæ literæ, iustum, appellare
 solent. Cum itaque Vir Iustus, mente, &
 memoria diuina ab omni æternitate com-
 prehensus fuerit, eiusdemq; Deus priua-
 ram, ac præcipuam quandam ideam in sua
 mente formauerit, atque in adoptionem
 filiorum suorum prædestinauerit, & ante-
 quam quidquam fieret, conceptus; & ante
 colles, priuata quadam ratione, formatus,
 iure dici poterit. Huc pertinet, quod Apo-
 stolorum princeps, de uiris iustis agens,
1. Petr. 1. scriptum reliquit: Præcogniti quidem ante
 mundi constitutionem : manifestati au-
 tem nouissimis temporibus, &c. Et Pau-
Ephes. 1. lus: Qui prædestinauit nos in adoptionem
 filiorum, per Iesum Christum, in ipsum,
 secundum propositum uoluntatis suę, &c.
 Conuerte hoc loco Christiane lector men-
 tis oculos in naturam diuinam, atque in ea.

uirum

uirum iustum præcipua quadam idea for- *Phil. 4.*
 matum, & tanquam in libro descriptum,
 & quasi in utero conceptum, & immensæ
 maiestatis sinu comprehensum cerne; &
 tunc quæ, & quantæ sint prælagitiones,
 quibus uir iustus antequam nasceretur, *Rom. 9.*
 aut boni maline quidquam ageret, præ-
 cognitus, præmonstratusq; fuerit, intelli-
 ges; cum ab omni æternitate in mente di-
 uina conceptus, formatus, scriptus, com-
 prehensusq; sit. Quare, si oracula, si præ-
 dictiones, si in aliqua re, natiuitatis ciui-
 spiam, datæ significationes, tanti sunt;
 quanti tales, ac tantæ, natiuitatis uiri iusti
 præsentiones, faciendæ erunt? Illæ in crea- *Luc. 1.*
 turis, hæ in creatore: illæ temporaneæ, hæ
 æternæ: illæ dubiæ, hæ uero certissimæ. Si
 homines ab oraculis, & signis ante ipsorum
 natiuitatem editis tantum laudantur; cur
 uir iustus, a tam insignibus præfagiis, a for-
 matione, a uocatione, a prænotione, atq;
 ab æterna, & diuina prædestinatione lau-
 dandus non erit? Si gloriantur aplici, quod
 ipsorum domini eos speciatim, cognos-
 cunt, nominant, ad se uocant, & priuatâ
 eorum memoriam habent: quanto magis
 uir iustus, qui apud præpotentem Deum,
 cognitus, perspectus, nominatus, uocatus,
 ac mente conceptus, formatusque est, glo-

A 2 rari

riari poterit? Quis ergo tam felicem huius
s. Tim. 1. uiri condicionem, tam illustres præsentio-
 nes non admiretur? cum hic uir sit æterna
Eph. 1. cognitione cognitus, æterna uocatione uo-
 catus, æterna prædestinatione prædestina-
 tus, æterna Dei memoria comprehensus,
 & in æterno misericordię diuinę utero con-
 ceptus, atque ab æterno, æterno regno do-
 natus. Complectere, amice lector, animo
 singulas rationis participes creaturas, An-
 gelos inquam, & homines, & mentis oculis
Eph. 2. inspicere Deum ex innumerabili impro-
 borum hominum, & Angelorum multitu-
 dine, ob misericordiam suam, non ex ope-
 ribus ab omni æternitate Iustum misericor-
Rom. 8. dię suę oculis inspicientem, & uocatione
 sua secernentem (nemo.n.est, qui se discer-
Tit. 3. nat) & in libro æternę uitę scribentem, bea-
 titudineque donantem; & quam felix sit
 uiri iusti condicio, aliqua ratione cogno-
 sces. Non secus, ac si Rex in folio suo se-
 deas, ex omni populo sibi præsentem, quem
 suam liberalitate, ab aliis secerneret,
 & ad se uocaret, & regiis ornamentis in-
 duceret, amplissimisque honoribus coram
 omnibus cumlaret, & tandem ad regni
Gen. 41. sui gloriam, ut Pharaon Iosephum, asciscer-
 ret. Contra uero, impij condicio misera,
 immo miserabilis omnino existit: quia, li-

cet

cet sit a Deo ab æternitate cognitus, non ta-
 men probatus, sed præscitus, hoc est, ad
 æternos cruciatus, ob sua errata, destina-
 tus: qui licet sit uocatus: tamen ob duri-
 tiem suam, reiectus, & despectus, & in mul-
 titudine improborum reiectus, atque ex li-
 bro uitę, deletus est: qui tandem una cū
 diabolo in stagnum ignis, & sulphuris pro-
 iicietur; ubi die, ac nocte in perpetuum,
 acerbissime cruciabitur: quoniam nouit
 Dominus uiam iustorum, & iter impiorū
 peribit. Suę nunc impij genealogię anti-
 quitatē iactent: de nobilitate ex utraque fa-
 milia glorientur: ad ueteres, & illustres ui-
 ros genus suum reuocent: quia, nihil tale
 unquam proferre poterunt, ac uir iustus
 potest, cui & tam insignes præsentiones, &
 genus licet iactare diuinum.

*Ab æterno amore, quo a Deo dilectus, ad
 præelectus est. Cap. II.*

CVM Deus sit summa bonitas, nihil eo-
 rum quæ fecit, ut sacra nos docent e-
 loquia, odio habet: sed, ut omnia ex amo-
 re creauit; ita, eodem amore, cuncta crea-
 ta diligit, atque conseruat. Verum, sicuti
 creando nō omnibus eadem ratione rebus
 sese communicauit: sed his clarius, illis

A 3 uero

uero obscurius bonitatem impertiuit suã ;
 ita etiam, non eodem prorsus amore, pro-
 sequitur omnia. Ex omnibus uero crea-
 turis uirum iustum præcipua quadam, ac
 æterna caritate diligit, atque summum bo-
 num, illud uidelicet ipsum, quo fruitur ip-
 se, ei cupit, & ut id assequatur, nihil non
 efficit. Diligit ergo æternus Deus æterna
 dilectione uirum iustum, atque in ea di-
 lectione perpetuo perseverat; cum ipsum
 elegerit, ut sit sanctus, & immaculatus in
 conspectu eius. Hic amor tantus, ac talis
 est, ut quos hoc amoris genere non amat,
 eos Deus odisse dicatur. Ideo legimus: Ia-
 cob dilexi, Esau autem odio habui: quia
 non iisdem donis ambos Deus ornauit, nec
 rot prærogativas uni, atque alteri tribuit.
 Si quis ergo, quid Deus, & eius præci-
 pius amor, & quid amare, & amari sint, in-
 telligeret, quanta esset uiri iusti præstantia,
 quantaque dignitas aliquo modo cogno-
 sceret. Deus est id, quo nihil melius, ni-
 hil diuinius, nihil potentius excogitari po-
 test: amare, est alicui bene cupere, & quan-
 tum fieri potest, id amato conferre: amari
 uero, est alicui carum, gratumque existere.
 Si ergo Deus est summe bonus, quod nam
 uiro iusto bonum non cupiet? cum hæc sit
 Bonitatis ratio, ut aliis sese communicet:

*Ephæ. 1.**Mal. 1.**Rom. 9.*

si

si summe diues, quid deerit, quod tribuat? *Psalm. 111.*
 si summe potens, quid impediet, quin im-
 pertiat? quid est, quod debui ultra facere
 uineæ meæ, & non feci ei? Deus loquitur: *Isaia 5.*
 at, quid non debuit, & potuit optimus, &
 omnipotens? Quæ igitur bona, quæ mune-
 ra, quæ priuilegia, optimus, munificentis-
 simus, & potentissimus Deus ab omni æter-
 nitate non dederit ei, quem singulari amo-
 re dilexit? ei, quem benignitate sua ex tan-
 ta reproborum multitudine elegit, & præ-
 elegit? ei quem ita amat, ut delicias suas *Pro. 2.*
 appellet? Quid homini accideret iucun-
 dius? quid gratius eueniret, quam si ab ali-
 quo præstanti, & illustri uiro unice amari
 se intelligeret? Quis non censeret eum fe-
 licissimum, quem, quot quot essent in ciui-
 tate, uiri, & mulieres, pueri, & adulti, no-
 biles, & ignobiles non vulgari caritate com-
 plecterentur, ac propterea omnia summa
 bona ei desiderarent, ac quantum in ipsis
 esset præstarent? Quid? si ab omnibus, qui
 sunt in prouincia, in regno, & denique in
 uniuerso orbe ingenti afficeretur amore,
 & summis beneficiis a singulis certatim or-
 naretur? Quid? si hi omnes, hunc homi-
 nem, antequam in hanc lucem uenisset,
 ardentè amassent? non ne, id quid maxi-
 mum, & omni admiratione dignum uide-

A 4

retur?

retur? & quis hunc hominem terque, quaterque beatum non appellaret? quis eum tam prosperam sortem non inuideret? quis tam felicem condicionem non admiraretur? At uero, totus hic amor, tota hæc beneuolentia, totum hoc humanum studium, si cum eo amore, eaque caritate, qua iustus a præpotenti Deo diligitur, confertur, exiguum quid est, umbra est, nihil est.

a. Cor. 6. Etenim, quæ comparatio esse potest inter Deum, & hominem? inter lucem, & tenebras? inter uerum amorem, & amoris umbram? Contemplare hoc loco, nihil esse Deo dignius, & nihil amore præstantius; & uide uirum iustum ab omni æternitate in Deo tanquam amatum in amante existentem: cerne Deum hunc uirum ex aliis, non

Eph. 2. ex operibus, sed ex gratia, eligentem, & præligentem, & ad se uocantem, atque in eo acquiescentem, & delectantem, & postea, si potes, quanta sit uiri iusti dignitas,

Ioan. 10. intellige. Sic itaque Deus dilexit iustum, ut eum ante mundi constitutionem ad se uocauerit, & ita amplexus fuerit, ut nemo eum de manu sua rapere possit: Sic Deus dilexit iustum, ut antequam nasceretur, & boni quidquam ageret, ex immensa reproborum multitudine selegerit, & ad se ascirerit: Sic Deus dilexit iustum, ut eum suæ

Rom. 9. natu-

naturæ consortem efficere uoluerit: Sic *1. Pet. 2.* Deus dilexit iustum, ut pro ipso unigenitum suum dederit: & quo modo cum eo non *Rom. 8.* dedit omnia? Sic Deus dilexit iustum, ut pro ipso speciatim, efficaciter uidelicet, & efficienter Filium suum mortem atrocem subire uoluerit: Sic denique Deus dilexit, & diligit iustum, ut priuate, Deus ipseus, dici uelit: ideo legimus: Deus Abraham, *Tob. 7.* Deus Isaac, Deus Iacob. Nec solum a Deo, sed etiam ab hominibus uir iustus multum diligitur: quod ex scripturis cognoscere licet; in quibus legimus: Dilectus Deo, & *Ecci. 45.* hominibus Moyses, cuius memoria in be- *Exo. 11.* nedictione est: & de Samuele: Placebat *1. Reg. 13.* tam Deo, quam hominibus: de Dauide: & acceptus erat in oculis uniuersi populi: Denique, ne multa prosequar exempla, *Tob. 14.* Tobias uir iustus, & tota ipsius generatio accepta fuit tam Deo, quam hominibus, & cunctis habitantibus in terra. Et sane, quis uirum iustum, qui est quid perfectum, non amet? quis non diligit, quem Deus tantopere diligit? quis non existimet amandum esse eum, in quo sunt omnes amoris causæ? Et cum omnes pro iustis, dum contrarium non constat, habendi sint, omnes, tanquam iusti, præcipuo amore deberent amari. Im *Sapiens. 14.* pius autem, & ipsius impietas Deo & hominibus

minibus odio sunt : propterea Deus, ipsius præiudicis culpis, ab æternitate ipsum a se repellit, & a beatitudine excludit, quo nihil infelicius, nihil calamitosius excogitari potest. En igitur, quam felix sit iustorum status, & quam misera improborum condicio: quæ tantum inter se distant, quantum a Deo amari, & odio haberi inter se disuncta sunt.

Ab ijs rebus, quibus viri iusti status præmonstratus fuit, & quæ viri iusti causa factæ sunt. Cap. III.

Quoniam in immensum protraheretur opus, si omnia seorsim, & fufe exponere vellemus, quæ ante viri iusti natiuitatem contigerunt, & eius causa facta sunt: propterea, cum nos hanc tractationem summam, & per capita complexuri simus; hunc etiam locum, qui latissime patet, paucis perstringemus. Ea igitur omnia, quæ ad statum, & uitam, moresq; viri iusti pertinent, multo ante præmonstrata fuere: quia, omnia, quæ scripta, aut facta sunt, ad ipsius doctrinam, & institutionem ordinata sunt: & quæ in figura alijs contigerunt, viro iusto in ueritate euenerunt. Vir iustus in Abel, Noe, & alijs perfectis

Ro. 13.

1. Cor. 10

Gene. 4. 6

factis uiris præsignatus fuit: Abraham, & populi uocatio, uiri iusti uocationem significauit: Volatiliū ex aqua creatio, huius hominis ex aqua renascentiam: Terra promissionis, patriam: Ierusalem, ciuitatem, in qua uersaturus erat: Arca Noe, domum: Melchisedech oblatio, panem, & uinum: Fluxus aquæ materialis ex petra, eiusdem spirituales aquam: Agnus paschalis, carnem, & modus quo agnus edebatur, modū, quo ipse carnem sibi dandam ederet: Cibi modus, uirtutes, quas exercere, ut cibi prohibiti uitia, quæ fugere debebat: Lex in tabulis scripta, legem quæ in corde scribenda erat: Sacerdotum vestes, indumenta, quibus se induere debet, Sacramenta etiam omnia, quæ iustis necessaria futura erant, præmonstrata fuerunt. Baptismus in transitu maris rubri: Confirmatio, in oleo, quo tabernaculum inungebatur: Eucharistia, in manna: Pænitentia, in sacrificijs pro peccato: Ordo in tribu Sacerdotali: Extrema unctio, in unctionibus regum, & maxime Dauidis, qui ter unctus est: Matrimonium, in formatione sceminæ ex uiro. Variæ quoque uirtutes in uarijs patribus designatæ fuerunt: In Abraham fides, qui proinde dictus est omnium credentium pater: in Isaac obedientia: in Ioseph prudentia, nec non etiam

Gene. 17.

Gene. 1.

Gene. 6.

Exo. 17.

Exo. 12.

Leu. 7. 11.

Exo. 34.

Exo. 29.

Leu. 16.

Exo. 13. 14.

Exo. 29.

1. Reg. 16.

2. Reg. 2. 5.

Ephe. 4.

Gene. 17.

Gene. 22.

11.

etiam gloria, & honor, quo afficiendus est: in Moysē, clementia: in Iob, patientia: in Dauide, persecutionum perpessio: in Elia, zelus: in Iosue, fortitudo: in Daniele, consilium: & denique in alijs, alię præsignatę fuere uirtutes. De iustorum progressionē prænunciatum fuit: ibunt de uirtute in uirtutem. De lumine: in lumine uultus tui ambulabunt: in lumine tuo uidebimus lumē: in eo uidelicet lumine, quod ab æterno manuit lumine: & alibi: lux orta est iusto, & rectis corde lætitia: lux nimirum illa, quę lucet in tenebris; sed tenebrę eam non comprehendunt: De religione, & cultu: Populus, qui creabitur, laudabit dominum: De conuersione: Inuentus sum a non querentibus me. De persecutionum perpessione: estimati sumus sicut onēs occisionis. De disciplina: erūt omnes docibiles dei. Et quoniam immensi esset laboris, uelle persequi quidquid olim factum, dictum, scriptum ue uiri iusti causa est, generatim, omnia pro ipso, & scripta, & dicta, & facta fuisse dicam. Etenim omnes doctorum libri, omnes legumlatorum leges, omnia sapiētum placita, omnia Patriarcharum gesta, omnia Prophetarum monumenta, omnia Apostolorum decreta, & denique, quidquid unquam dictum, scriptum, facturę Dei uolun-

*Ps. 89.**Ps. 88.**Ps. 46.**Io. 1.**Ps. 101.**Isa. 65.**Ps. 43.**Ion. 46.*

uoluntate est, ob uirum iustum factum esse nemo est (cum etiam Deus pro eodem homine factus sit homo) qui negare possit. Cuius fidem confessores uitę exemplo amplificarunt; martyres morte confirmarunt: doctores, doctrina illustrarunt ac stabiliuerunt. Hęc quę diximus omnia, si quispiam uiri iusti causa præmonstrata, & facta fuisse intelliget, non poterit eius magnitudinem, præstantiamque non admirari: quam sequenti capite adhuc apertius explicare nitentur.

A quatuor causis, uirum iustum conficiētib. Cap. IIII.

E Arum rerum, quas parens natura procreat, dignitas atque perfectio, ex causarum, quę ad ipsas conficiendas conueniunt nobilitate & perfectione a sapientibus æstimari solet. Ideo nos quoque, ut uiri iusti dignitatem, atque præstantiam melius inuestigemus, eas ex quibus conficitur causas, manifestare conabimur, ex quarum cognitione, ad huius uiri naturam melius inspiciendam, quisque cogitatione intrare multo facilius poterit. Viri ergo iusti patres, sunt Deus optimus maximus, & sancta mater Ecclesia. De patre legimus: qui

*De inter.
hom. cap.
10. Et se-
quentibus.*

1. Io. 3.

non

Ap. 1.
Rom. 8
Iob. 31
Ps.
Isa. 44
Gal. 4
Ps. 112

Is. 54

1. Pet. 1.

Ioan. 3

2. Pet. 1
Gen. 2.

Ps. 81

1. Ioan. 3
Exo. 33

Phil. 4

non ex sanguinibus , neque ex uoluntate carnis , neque ex uoluntate uiri , sed ex Deo nati sunt : item : In quo clamamus , Abba , Pater . Est enim Deus redemptor & formator eius ex utero . De matre , scriptum est : Illa autem quę sursum est Ierusalem , libera est , quę est mater nostra : & alibi : Qui habitare facit sterilem in domo , & matrem Filiorum latantem . Nec enim potest quis Deum habere parentem , nisi matrem habeat Ecclesiam . Semen ex quo generatur , est uerbum diuinum , & diuina inspiratio . Renati , ait Petrus Apostolus , nõ ex femine corruptibili , sed icorruptibili , per uerbũ dei uiui , &c . Est etiam semen , baptismi aqua diuina uirtute fœcundata : quoniam , nemo hanc uitam uiuit , nisi is , qui renatus fuerit ex aqua , & Spiritu sancto . Forma , est gratia , participatio uidelicet quędam diuinę naturę , diuinus quidam afflatus , qua forma , ad statum quandam supra naturam , ut statim dicemus , eleuatur : ut uir iustus non sit amplius homo , sed participatione diuinę naturę , per gratiam , Deus . Finis ad quem tendit , est clara diuinę essentię uisio , quem finem cum nactus fuerit , erit similis Dei : quia eum uidebit sicuti est omne inquam bonum , & æterna uita : cum scriptus sit in libro uitę . Contempletur

nunc

nunc lector has singulas causas ; Deum patrem , Ecclesiam Matrem , diuinum uerbũ semen , gratiam formam , uisionem Dei , finem , & perpendat quanta sit cuiusque causę præstantia , & quanta sit uiri iusti dignitas , & excellentia , cum ex nobilissimarum causarum coitione generetur , intelliget . Quis uiri iusti patrem , æternum , immortalem , optimum , diuissimum , omnipotentissimum , & matrem sanctam , orthodoxam , ueritatis magistrã , catholicam , fœcundam , & Christi sponsam , considerans , uiri huius dignitatem non cognosceret ? Quis semen sanctum , impollutum , incorruptibile , uiuificum , purum , diuinum , ex quo uir iustus nascitur , animaduertens , ipsius nobilitatem , & præstantiam nõ intelliget ? Quis naturam eius , cuius forma , & uita habetur a gratia , quę est supernaturale donum , naturę diuinę participatio quędam , ac spiritus Dei afflatus quidam , cognoscens , non obstupescet ? Quis tandem , si contemplatus fuerit finem , uiro iusto paratum , æternam uidelicet beatitudinem , quę est status omnium bonorum aggregatione pfectus , quę omnem rationẽ boni continet , quę ex omni parte naturã perficit humanam , in admirationem , ob tam præstantem naturam , & felicem conditionem .

cionem, non rapietur? Contra uero, quis non existimet ignobiles, sordidos, abiectos, & miseros eos, qui ex patre diabolo, ex matre Babylone, & ex suggestione Dæmonis tāquā ex semine nascuntur? qui peccatorum maculis infecti, & affecti, humana quodam modo forma, & natura amissa, Dæmones imitatione fiunt, & filij Belial uocantur; quos tandem æterni cruciatus manent. O igitur singularem, & admirabilem uiri iusti generationem! quæ ex tam præstantibus, & diuinis causis efficeris: tu corruptibili semine non es infecta, carnis uoluntate non es maculata, uiri libidine non es polluta, sed tota munda, tota pura, tota candida existis.

A super naturali, ac diuino statu, quem uir iustus consecutus est.

Cap. v.

De inter. hom. cap. 18.
SI quis semel quantam dignitatem per iustitiam suam uir iustus adeptus est, intelligeret, quin omnino obstupesceret, facere nulla ratione posset. Etenim is, qui iustitia ornatus est, non est amplius homo; sed homo homo; hoc est, perfectus homo: immo, cum ex Deo, & Spiritu sancto natus sit, non est amplius homo, sed parti-

participatione diuinæ naturæ, & spiritus, Deus, ac Spiritus. Per supernaturalem ergo generationem, qua renasci oportere Christus dixit, uir iustus ad imaginem, & similitudinem eius, qui fecit, & refecit ipsum, regeneratus, statum quendam supernaturalem, ac diuinum adipiscitur: ut non sit amplius, simpliciter loquendo, ex rerū naturalium, sed supernaturalium ordine, non ex mundo, sed ultramundanus, non ex terra terrestris, sed ex cælo cælestis: vos ex mundo non estis, dictum est iustis: & denique non solum ob naturam humanā humanus; sed etiam ob participationem diuinæ naturæ diuinus: uos Diij estis, dictum est iustis. Propterea Apostolorum princeps, dixit, Deum maxima, & preciosa iustis promissa donasse; ut per hæc efficerentur diuinæ consortes naturæ. Viri ergo iusti, uere Dei genus sunt: & genus possunt iactare diuinum. Per gratiam itaque, quæ est quædam diuina forma, uir iustus, eum acquirit statum, qui talis, ac tantus est, ut uerbis explicari, aut cogitatione comprehendendi ab ullo mortalium, in hac uita, non posse putem. Per hunc statum uir iustus dignus efficitur, qui a Deo singulari dilectione ametur: per hunc statum, ab alijs creaturis, & hominibus impijs fecernitur, atque

B quam

Ioan. 3.

Dion. areo. de ecc. hier. cap. 2.

Ioan. 19.

Ps. 81.

2. Pet. 1.

Act. 17.

quam longissime distat : per hunc statum, quoddam rerum omnium acquirit dominium : per hunc statum, eam amplitudinem, honoremque recuperat, quem primus pater amiserat : per hunc statum, supernaturales, & ut ita dixerim, dei viriles operationes æternam vitam promerentes exercet : per hunc demum statum, admirabilis hominibus, terribilis Dæmonibus, honorabilis Angelis, tribus diuinis personis Patri, Filio, & Spiritui Sancto carus, gratusq; existit. Finge te uidisse quæpiam ex hominum fece hominem, sordidum, abiectum, derisum, & omni ex parte miserabilem, atque ærunnosum : Finge postea, aliquem Regem, hunc eundem ad participandum honorem, potentiam, ac maiestatem regiam adsciuisse; ita ut iam facie, habitu, incessu, uestibus, moribus & operibus Rex videatur alter. Tunc, si hunc tu hominem ita florentem cerneres, non ne diceres : Non est amplius ille : vel si est; quâ tum est mutatus ab illo? siquidem iste Rex quidam est. Idem de homine, qui prius iustitia erat spoliatus, postea iustitiâ adeptus est, dicas licet: qui, a fordido, & misero, ac diabolico, in quo niuebat statu, ad participandam dignitatem, honorem, gloriam, & naturam diuinam, a Deo adscitus est: qui iam

Ps. 48.

2. Cor. 4.

iam facie, habitu, moribus, & operibus Angelus quidam, uel Deus videtur alter. Huius rei, quâ hoc loco explicare conamur, illustrem habes in Iosepho figuram; qui cū antea abiectus, sordidus, ignotus, impotens, ac destitutus iaceret in carcere, postea a Pharaone ad regni consortium euectus, stola byssina indutus, aurea torque ornatus, annulo donatus, regia maiestate decoratus, alter Rex habitus est : cum uno tantum regni folio, eum rex præcederet. De statu autem impij, si contraria dixeris, quâta in miseria uersetur, quam sordidus sit, quam miserabilem uitam uiuat, facile intelliges. Lapsus est enim in statum quendam calamitosum, natura humana indignum, & omni aliarum rerû condicione, multo inferioriorem. Itaque, est omni creatura longe inferior, Dæmonibus subiectus, Angelis ingratus, ac Deo creatori suo exosus. Quæ cum non tam verbis amplificanda, quam cogitatione examinanda sint, ad alia, hæc piorum mentibus meditanda relinquens, me confero.

A natiuitate, quæ maximo cum gaudio celebratur. Cap. VI.

Magna cum pompa, magnifico regisque apparatu; filiorum Principum

B 2 nata.

natalitij celebrantur dies. Ludi eduntur, simphonæ undique exaudiuntur, populi ex omni parte confluunt, tota ciuitas exultat, omnia denique sunt lætitiæ, & uoluptatis plena. Hæc lætitiæ, hæc gaudij eduntur signa, cum nascitur, Homo, res uide licet quedam imbecillis, infirma, & uana; filius inquam iræ, & inimicus Dei. Cuius pompe rumor ad exterâs, longeque remotas interdum solet penetrare nationes. Nascitur peccator, & in terris magna est lætitia nascetur uir iustus, & nullum in cœlo existet gaudium? nascetur inimicus Dei, & mundus gaudebit; nascetur Dei filius, & cœlum nullum dabit lætitiæ signum? exultabit terra de natiuitate carnali; non exultabit paradifus de natiuitate spirituali? Apertius dicam: Viri, alias sanctitate celebres tam infaustum, atque infestum hunc carnalis natiuitatis diem esse senserunt, illum ut uehementer execrati fuerint. Pereat, dicebat Iob, dies, in qua natus sum: dies ille uertatur in tenebras: non computetur inter dies anni: Dies ergo huic contrarius, ut est is, in quo uir iustus nascitur, dies faustus, auspiciatus, & felicissimus, qua pompa quibus gaudijs celebrandus erit? quando quidem hac die uir quidam ex Deo, & Ecclesia, terræ, & cœlo gratissimus, nascitur:

cuius

cuius natiuitati Dei ministri, & Angeli assistunt, & obstetricantur: dum nascentem puerum suscipiunt, innocentia pannis inuoluunt, in cunabulis collocant, uagientem consolantur, ei delicias faciunt, ab omni maleficio, & fascinante oculo custodiunt, cui tandem tota spirituum cœlestium turba arridet. Huc facit quod legimus; ita gaudium esse in cœlo super uno peccatore penitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis. Contemplare quæso, quantasit in cœlo lætitia, non de uno, non de decem, non de quinquaginta, sed de nonaginta nouem iustis, & tunc intelliges, quanta cum uoluptate, quantoque eam gaudio unius uiri iusti celebretur natiuitas. Huc pertinet gaudium illud, quod Pater ob filij prodigi reuersionem demonstrari uoluit. Huc quoque facit gaudium, quod Angeli in natiuitate Christi, ostēderunt, cum cecinerunt: Gloria in altissimis Deo: & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. In hanc etiam locum tenet lætitia illa de dragma inueta. Huc denique, quæ in baptifimo Christi facta, & audita fuere, referri possunt. Oigitur felicem natiuitatem, nō execratione, sed benedictione dignam! Non pereat hic natalitius dies, sed inter alios principem obtineat locum: nullis inuoluatur tenebris, sed

B 3 clarissi-

Ps. 4.

Eph. 2.

Iere. 20.

Iob. 3.

De inter.
bons. cap.
23.

Luc. 17.

d. 59. quia
sanctificat.

Luc. 18.

Luc. 1.

Luc. 15.

Luc. 3.

Mar. 10.

clarissima solis luce resurgat, nulla afficiatur amaritudine; sed omni repleatur laetitia: & cum Deo sit gratissimus, requirat eum desuper. Hic hic dies, sanctissime colendus, atque candidissimo coeleulo notandus est; cum in eo nascatur filius Dei, qui est princeps, & Rex in saecula. At uero infelicissimus est dies ille, in quo, ut nascitur, cuius generatio est de terra Chanaan, pater Amorrhæus, mater Cherea: in cuius ortu, non est præcisus umbilicus eius, nec est lotus aqua in salutem, nec sale salitus, nec in uolutus pannis. In hac natiuitate tristatur coelum, inæret ecclesia, omnes quodam modo creaturæ mæsticiam præse ferunt; contra uero infernus lætatur: iubilant, & gaudio exiliunt Demones. Hic dies pereat, hic dies in uoluatur tenebris, hic dies repleatur amaritudine, hic dies non computetur inter dies anni, hunc diem infaustum, & infestum non requirat Deus desuper.

A vera nobilitate, dum virum iustum vere nobilem esse demonstratur. Cap. VII.

Multa, a multis, de vera nobilitate, ex qua hominum dignitas, & excellentia a plebisque potissimum æstimari solet, dispu-

disputantur: & omnes, qui cum ratione hac de re scripserunt, in hoc conuenere, eam ab una nasci, ab eademque conseruari uirtute, & ab uno uiolari, atque corrumpti uitio: ut uera nobilitas non tam a maioribus per generationem accipiatur, quam per ueras, & egregias uirtutes a quolibet acquiratur, atque per easdem conseruetur. Nam, cum omnes homines de eodem luto sento uere se iactare possint genere; quid est, quod aliqui nobilitatis splendorem sunt adepti? quid inter nobiles & ignobiles, discrimen posuit? nonne uirtus, qua alij præ aliis fulserunt? Vna ergo uirtus nobilem ab ignobili secernit. Etenim, quid est, quod plaris facimus stannum, quam lapides? & æs, quam stannum? & argentum, quam æs? & aurum, quam argentum? cum tamen quæ diximus omnia ex eadem nascantur terra. An quia in se aliquid perfectionis habent, & uim aliquam possident, illa, & non ista? Quid est, quod rosa inter flores obtinet primas, cum tamē ex terra, ut alij flores, & ex spinis nascatur? uis certe aliqua, quam in aliis non reperies floribus. A uera igitur uirtute, uera nascitur nobilitas. Profer nunc mihi aliquem ex utraque familia nobilissimum, & antiquissimum natum; iustitia tamen carentem; qua

si caret, omni vera uirtute caret, uel si quæ
habet, imperfectam habet: & itum con-
fer cum hōmine ex terra nato, iusto tamen,
in quo uirtutes omnes reperiuntur, quas
secum Christiana iustitia necessario affert;
utrum, nobiliorem iudicabis? Uter, dic
quæso, nobilior, an Turcarum Imperator
āniquissimus, an minimus Christianus iu-
stus? Ille ex genere diaboli natus, hic ex
genere diuino genitus: ille nullas ueras uir-
tutes habet, ex quibus uera oritur nobili-
tas, immo uitiiis omnibus redundat, unde
uera fuit ignobilitas; hic uitiiis omnibus
uacat, & uirtutibus abundat omnibus: il-
le male uiuendo nobilitatem naturæ amisit
humanæ; hic honeste agendo, nobilitatē
adeptus est diuinam: ille, si quam habet
adumbratam nobilitatem, ab aliis accepit;
hic, quam habet a maioribus nō obinuit:
illem tanquam filius prodigus alienus a do-
mo paterna custos est porcorum, quorum
cibus pascitur; hic in domo paterna ma-
nens, bona domestica conseruat, & diu-
inis nescitur cibus. Siste hic Persarum Re-
ginam, & uerulam Christianam: illam tan-
quam ignobilem reiciam, & floccificā;
hanc tanquam uere nobilem, & illustrem
uenerabor, & admirabor. Cedo mihi pan-
nosum quendam, ac misellum rusticum,

nomi-

nomine tamen, & re Christianum: quis
audebit hunc ignobilem appellare: hunc
inquam, qui omnibus uirtutibus est ornā-
tus, qui est Sanctorum ciuis, domesticus
Dei, hæres æternæ uitæ: hunc, cuius
generatio est legitima, pura, impolluta,
diuina, cuius denique genus, est diuinum.
Quis nocet eum ignobilem, quem Deus, &
Ecclesia, filium, Christus fratrem, & An-
gelus conseruum appellat? Solus itaque uir
iustus est uere nobilis. Etenim, uera nobi-
litas, ut uere, ac sapienter quidam scripsit,
ex unctione gratiæ Spiritus sancti, qua so-
lum boni Christiani inunguntur, nascitur:
quō fit, ut ij soli sint uere nobiles, qui uere
sunt Christiani: & ideo, præstantissimus ti-
tulus censeatur, qui Gallorum Regi datur:
Christianissimus. Nemo igitur sit, qui ui-
ri iusti, dignitatem, nobilitatem, & excel-
lentiam non agnoscat, non suspiciat; cum
ueram sit nobilitatem nactus, & ex semine
nascatur diuino. Hæc, quæ de nobilitate
uiri iusti diximus, qui nō intelligit esse ue-
rissima, is sane ignobilis censendus est:
quippe qui rationis usu orbatus est. Impij
autem, cum ueris, & perfectis uirtutibus ca-
reant; cum gratia sint spoliati: cum male
agendo nobilitatem humanæ naturæ ex
parte amiserint, cum filij diaboli sint, ob-

scuri

Eph. 2.

Psal. 21.

Apo. 19.

Luc. 15.

1. Reg. 2. scuri, ignobiles, & sordidi iudicandi sunt: cum scriptum sit: Quicumque honorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, sunt ignobiles.

A varijs nominibus, quibus appellari solet. Cap. VIII.

2. Cor. 5. **Q**ua praestantiora, & digniora sunt, ob varias, quas continent perfectiones, varias quoque appellationes sortiri solent. Propterea, cum uir iustus sit res quaedam praestantissima, uarijs nominibus in diuinis nuncupatur literis: quorum nomen, bonam hoc capite partem, numerabimus, ut ijs cognitis, tanti uiri excellentia adhuc cognoscatur apertius. Nomina uero ista, haec fere sunt. Noua creatura, interior homo, spiritualis homo, spiritus, coelestis Adam, corpus iustitiae. Impius autem, his uocibus nominatur. Vetus homo, exterior homo, humana ratio, caro & sanguis, terrenus Adam, corpus peccati, iumentum insipiens, fomes, & uanitas. Item uiri iusti uocantur, reliquique, quia Deus eos seruat, & pauci sunt, nouus populus, populus Dei, hereditas Dei, populus acquisitionis, generatio iusta, gens sancta, regnum, regale sacerdotium, filij Dei, Diij. Impij

Impij contrariis omnino appellationibus nominantur. Filij diaboli, siue Belial, generatio peruersa, generatio praua, generatio adultera, genimina uiperarum, filij perditionis. Insuper, uiri iusti nuncupantur *Col. 1.* Christi, siue uicti, Sancti, uocati, electi, timentes Deum, inuocantes Dominum, uasa in honorem, sicuti impij, uasa in contumeliam. Diuus Ignatius in quadam epistola, uiros iustos, & bonos Christianos, Christiferos, Spiritiferos, Deiferos, quod Christum, Spiritum, & Deum in corpore suo portent, sapientissime nominauit. Immo, quod est consideratione dignum, philosophi, & poetae, bonos uiros, Deo cognatissimos, propinquissimos, simillimos, familiarissimos, consilio Iouis pares, Deo equales, & Deos appellarunt. Has, si quis linguas appellationes diligenter animo tractauerit, atque perpenderit, maximam esse uiri iusti dignitatem, & perfectionem facillime intelliget.

A varijs descriptionibus, quibus uiri iusti natura uarie explicatur.

Cap. IX.

VT adhuc apertius uiri huius praestantia, & natura perspicatur, uarijs eorum ratio-

rationibus describere conabimur. Quidā, uirum iustum, siue Christianam sic descripsit. Vir iustus est is, qui uera scientia, qua Deus cognoscitur, & fide, qua ei creditur, & obedientia, qua eius mandata feruantur, præditus est: Vel hoc modo: uir iustus, est homo Fidelis per baptismū a Deo ad imaginem Filij sui regeneratus, cuius doctrinam confiteretur, ac profiteretur: vel alio pacto: uir iustus, est Dei & Ecclesiæ Filius, ex Spiritu sancto, & uerbo Dei genitus, gratia, qua supernaturales operationes æternam uitam promerentes exercentur, ornatus: vel sic: Iustus est, qui de Deo cogitat, Deum uult, Deum sapit, & quidquid agit, Dei causa agit: Aut tali ratione: uir iustus, est homo diuino lumine illustratus, & diuino amore incensus. Vel certe, hoc modo: uir iustus, est is, qui est in Deo, & Deus est in ipso, ac proinde, unus Spiritus effectus est cum Deo: ita ut, ipse in Deo, & Deus in ipso uiuat. Is inquam est, in quo Deus quodam modo iterum fit homo, dum ipsum assumit, sibi que unit. Ut scuti naturę humanę lapsus, per naturę humanę assumptionem corrigitur, ita per priuam quandam unionem Dei cum uiro iusto, ipsius errores tollantur, & ipse saluatur. Quoniam, etiam si Deus ceteros homines

1. Ierem. 4.

1. Cor. 6.

mines, hoc uno relicto, assumeret, huius hominis non corrigeretur lapsus, & hic homo, nunquam iustus efficeretur: qua assumptione, & unione facta, uir iustus dicere potest: uiuo autem ego, iam non ego: uiuit uero in me Christus. Possumus etiam ex diuinis literis uarias huius hominis colligere descriptiones. Ut ecce: uir iustus, est pupilla oculorum Dei: uir iustus, est palma florens, uel cedrus plantata in domo Domini: uir iustus est arbor plantata seculis riuos aquarum, quæ misit ad humore radices suas, & non timebit cum uenerit æstus: cuius folium est uiride, & non decidet, nec desinet facere fructus, quos dat in tempore suo; cui denique omnia, feliciter cadunt. Item, uir iustus, est lux mundi, salterre, & lucerna, quæ in tota domo splendet. Aptares etiam uiro iusto illam descriptionem, qua, Deus Iob descripsit, cum dixit: Erat in terra Hus uir, qui erat simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens a malo. Et quoniam hic homo ob suam præstantiam non facile describi potest, sequentibus capitibus, dando ei uaria attributa, fufius eum pingere, & explicare conabimur. Impios homines, diuus Petrus, his uerbis eleganter descripsit. Fontes sine aqua, & nebulę turbinibus agitatae, quibus

Gal. 2.

Zachar. 3.

Psal. 91.

Psal. 1.

Ierem. 17.

Mat. 5.

Iob. 1.

2. Pet. 2.

caligo

caligo tenebrarum reservatur. Posses etiam virum impium, in quem priuatam quandam potestatem Dæmon habet ex historia lunatici, de quo in Euangelio fit mentio, ita describere. Impius est uti lunaticus, qui male patitur, qui sepe cadit in ignem, & aquam; quem spiritus malus apprehendit, elidit, dissipat, & discerpit. Itaque præstaret omnes inferni Dæmones habere in corpore, quam unum peccatum mortale habere in anima: cum magis unum lethale peccatum, quam Dæmones omnes homini nocent. Quare, si cuiusque animus horrescit, dum quempiam a Dæmone uexari cernit, multo maiore horrore afficeretur, si quid efficiat peccatum in anima peruideret. Denique, multis modis ex diuinis literis impium describeres, si, quæ de eo in scriptura dicuntur, ipsi tribueres: ut si diceres: Impius is est, qui in uia tenebrosa ambulat, nescit ubi corruat, funibus peccatorum constringitur, læratur cum male fecerit, gloriatur in rebus pessimis, panem iniquitatis comedit, uinum iniquitatis bibit, Christum uilissimo rerum pretio uendit, & osculo prodit: Impius is est, qui nec uidet, nec audit, nec gustat, aut alia ratione quidquam spirituale, cum uita spirituali careat, sentit, & denique, profundissimo peccati scono est sepultus.

*Mar. 17.**Mar. 9.**Luc. 9.**Pro. 4. 5.**Rom. 13.*

A uariis, & illustribus titulis, quibus uir iustus ornari potest. Cap. x.

VAni, & superbi homines, ut quotidiana experientia docet, illustribus quibusdam titulis appellari uolunt, idque uehementer affectant. Qua inani appetitione, ita interdum capiuntur, ut non uideant, uituperio potius, quam honori, hos sibi titulos esse, cum ea dignitate, quæ ipsis tribuitur sepe numero careant, & is quo uocantur titulus, iure eis non conueniat: non secus ac, si baiulus aliquis, eques, uel doctor, appelleretur. Pro quibus titulis retinendis, inter se ita sæpe digladiantur, ut non modo rem, sed & uitam ipsam pro eorum conseruatione, exponere sint parati. Ad summam, eo tandem humana deuenit adulatio, ut quilibet de fece homo, Dominus nominetur. O cæcas hominum mères! Ostudia uana! uis uocari dominus & alijs seruis? uis uocari dominus, & unde uiuas uix habes? uis uocari dominus, & tibi ipsi non dominaris? Gaude, & lætare ista inani appellatione; & interim, tua uera miseria utere, si te cinerem, puluerem, & simum appellares, & appellari uelles, utique non errares. mater tua est terra; filij tui erunt uermes: imo tu uermium

*Cer. 3.**Ecc. 17.**19.**Io. 17.*

cibus. Omnes itaque fumus de mūdo mū-
dani; de terra terrenti, & de luto lutulenti;
omnes inquam fumus ex fimo formati, fi-
numque gestamus omnes: & licet, nunc,
non sit omnibus externus titulus unus,
cum unus, Comes, alius Marchio, alius
Princeps, alius Dux, alius Rex, alius Im-
perator uocetur; aliquādo tamen erit; cum
in fimum cōmutabimur omnes: quia tunc
omnes uocabimur, Fimus. Sed postquam
tanti hi humani sunt tituli, uideamus an
aliqua ratione uiro iusto tribui queant:
quod fieri posse omnino exploratū habeo.
Etenim, quis non appeller eum Dominum,
qui sibi, & mundo, & rebus quæ in eo sunt
omnibus dominatur? is, cuius causa, ut po-
stea dicitur, factus est, & conseruatur mun-
dus? Quis eum, qui mundum uincit, De-
mones expugnat, uictoriam de suis omni-
bus inimicis refert maximam, generosum,
& inuictum Ducem non nominet? Quis
Dei filium, & æternæ uitæ heredem, princi-
pem non uocet? Quis esset, qui si uiri iusti
res gestas, uirtutum splendorem, & generis
nobilitatem consideraret, eum excellētem,
& illustrem nominari posse negaret? Vere
etiam, si quis animaduertet uirum iustum
offere orationū hostias Deo gratissimas, &
esse regale sacerdotium, ipsum reuerēdum

nuncu-

nuncupabit: cum sit reuera omni reueren-
tia dignus. Insuper, si quis intelligeret uirū
iustum esse quoddam Dei templum, & Spi-
ritus Sancti Sacrarium, & Deum in ipso tā-
quam in sua sede habitare, reuerendissimū
certe appellaret. Amplius, si animaduerte-
res quanta sit, & notitia, & fama, & gloria
uiri iusti, ni apud homines, saltem, quod
maius est, apud Deum, & beatos spiritus,
illusterrimi, & clarissimi titulo, eum ornare
non dubitares. Iam uero, si uiri iusti men-
tem ab omni peccati macula mundam, ab
omnibus ignorantiae tenebris liberā, ab om-
ni perturbationum caligine alienam, & ue-
luti serenū cœlum, clarā, & uero lumi-
ne illuminatam, oculis internis inspexeris;
cur eundem serenissimum uocitare uebere-
ris? Ad hæc, cōtemplare uiri iusti animā om-
ni uirtutum genere decoratam, oleo diuino
inunctam, diuina gratia consecratam, ac
proinde diuino splendore fulgentem: ubi
autem hanc animam sic affectam uideris,
cur in iusto sacram quandam, ac regiam,
seu imperatoriam maiestatem nō agnosces?
Demum, ne per omnes percurram hono-
ris titulos, qui uirum iustum, tot tantisque
diuinis donis ornatum, & in perfectione
Christianæ uitæ constitutum esse intelliget
eum, sanctum, beatum, ne dicam sanctissi-
mum

C

mum

De amor,
& concor.
frater. Ca.
3.

Sap. 2.

1. Pet. 2.

2. Cor. 3.

IOAN. 1.
Ps. 44.
88.

2. Cor. 6.
2. Cor. 6.

mū, & beatissimū, priuata ratione, nomina re poterit. Neque, dum hæc de uiro iusto affirmo, aliquid ijs, qui sunt in aliquo honoris, & dignitatis gradu constituti iniuste detraho, aut detrahere propositum habeo; sed huic uiro quod ipsi iure debetur, ni fallor tribuo. Gaudeant alij suis, suo modo, titulis; gaudeat & iustus suis; quem uere Dominū. Principem, Ducem, Regem, Imperatorem, Reuerendum, Clarissimum, Illustrē, Serenissimum, & Beatum absque ullius iniuria appellari posse existimo. Ceteri uero, qui humanis titulis delectantur, & gloriantur, sibi ipsis, in primis, dominantur, principatum animi retineant, se ipsos recte ducant, se prudenter regant, sibi que accurate, imperent: caueāt, ne sint ignominia digni & ignorantia obscuri, ne peccatis sordescant, ne malitiæ tenebris obscurētur, & denique, ne uite genere se iniquos, & minime beatos reddant. Sint itaque & corpore, & animo, domini, Principes, Duces, reges, & Imperatores; & foris intusque clari, illustres, sereni, sacri, & beati.

Vir iustus est imago, & similitudo uiua uiuentis Dei. Cap. II.

Maximam esse uiri iusti dignitatem, facillime quispiam ex eo cognosceret,

ret, si eum uiuam quandam uiuentis Dei non modo imaginem, sed etiam similitudinem esse intelligeret. Nam, cum legimus hominem factum esse ad imaginem & similitudinem Dei, id ita accipiendum est, ut ratione donorum nature, imago, ratione uero donorum supernaturalium, similitudo, ut multi patres eleganter exponunt, esse dicatur. Ceterum, cum in solo uiro iusto supernaturalia reperiantur dona, de his loquor donis, quæ homin Deo similē reddūt solus, iustus similitudo erit, & dicetur Dei alij uero, qui iustitia carēt, solū imagines. Est ergo uir iustus imago, & similitudo Dei: imago est in natura; similitudo in uirtute. Et quod consideratione dignum est, non solum uir iustus est imago, & similitudo dei, sed, Ad, imaginem & similitudinem: quæ particula, Ad, similitudinem quandam uiri iusti cum natura diuina maiorem, & magis expressam, nobis demonstrat. Superat nobilitate ceteras rationis expertes creaturas humana natura; quod illæ, sunt solum quædam Dei uestigia; hæc uero, si absque donis diuinitus elargitis consideretur, imago; eadē, iustitia exornata, etiā similitudo. Cum ergo homo suis naturalibus dotibus logicissime creaturas alias nobilitate atæcellat, cū non modo uestigium, sed etiam imago in

Gen. 1.

*Bas.
Cyril.
S. Diado.*

*De inter.
ho. ca. 36.*

inensi Dei sit; quantum idem homo, supernaturalibus, & diuinis ornatus donis, alios homines his ornamentis orbatos, superabit; cum non solum imago, sed etiam similitudo prepotētis Dei existat: ut multo magis uir iustus, uirum iniquum dignitate superet, quam homo gratia spoliatus creaturas alias. Ex quibus colligere apertissime licet, uirum hunc esse creaturarum præstantissimum; ut inter iustos & iniustos, in morali uita, nulla proxime fieri cōparatio possit. Intelligat nuncis, qui uiri iusti celsitudinem cognoscere aliquo modo cupit, quanta sit immensi numinis dignitas, & maiestas; & tunc præstantiam, & celsitatem huius uiri, qui est uiua quædam similitudo uiuentis Dei, aliquo pacto, post longam tamen, & accuratam contemplationem, intelliget. Finge tibi pictorem aliquem forma, & arte insignem, tres tabulas pingentem: in quarum prima sua uestigia solummodo pingat: in altera se totum adumbrata quadam ratione describat: in tertia uero se integrum ad unguem artificiose effingat, & alterum se, exprimat. Ex quibus imaginibus, secunda, melius quam prima, & tertia multo melius quam secunda artificem, cum illa imperfecta, hæc uero perfecta sit, representaret. Priori imagini, in qua solum pictoris uestigia appa-

apparent, creaturas ratione carentes, alteri, homines iustitiæ exptes, tertię uiros iustos similes esse diceres. Ex quibus nascitur, tantum uiros iustos, iniustus, & alijs creaturis dignitate præstare, quantum tertia imaginis, ob eam, quam habet cum factore suo similitudinē, alijs præstat imaginibus. Nec mirum uideri debet, si uir iustus est Dei similis, cum natus sit ex Deo. Nam, cum omne agēs, ni facultas ei desit, simile sibi generet; Deus qui infinitam habet potentiā, sui proculdubio similes procreabit filios: & licet ob repugnātiā facti, alios Deos, cum plures Dij esse nō queāt, producere nō possit: tamen, ob infinitationem potētiae suę aliquid sibi proximū, atque sui ualde simile extra se producet. Est ergo uir iustus factus ad similitudinem, non herbarum, nō arborum, non elementorum, non stellarum, non Lunæ, non Solis, non Angelorum: sed immensa, atque infinitæ maiestatis Dei; cui sit honor, & laus in sæcula. At uero uir impius, cum sit ex diabolo, cū caractere bestię sit notatus, cum peccatorum maculis sit infectus, & conspurcatus, licet quandam infuscatam Dei imaginem retineat; tamen, non est Dei similis; quod, in uiro iusto, est quid maximum, & omni consideratione, & admiratione dignum.

1. Ioan. 4.

Deut. 6.

1. Ion. 3.

Apo. 13

*Anima iusti est ornatiſſima, & pulcher-
rima Dei, ſeu Chriſti Sponſa.*

Cap. XII.

SI quæ ex humili loco nata fœmina, for-
didis uestibus induta, & impudicitæ
turpitudine maculata, ab aliquo Rege in
uxorem duceretur, & sordes, & turpitudi-
nem, & infamiam amitteret omnem: quip-
peque regiam dignitatem, ampliffimos ti-
tulos, splendorem denique nancifceretur
ſummum. Tale quid animæ iniuſtè accidit.
Siquidem, ubi animæ, peccando, cum Dæ-
mone fornicata eſt, ignobilis, turpis, atq;
infamis euadit: ſed cum Deus eam ad ſe
reuocat, & per iuſtificationem in ſponſam
ducit, inexplicabilem quandam dignitatē
conſequitur. Hoc ipſe Dominus per Iere-
miam nos apertiffime docet, cum ait: Tu
fornicata eſ cum amatoribus multis: tamē
reuertere ad me, & ego ſuſcipiam te. Ergo
ſaltem amodo uoca me, Pater mi, dux uir-
ginitatis meę tu eſ. Quo loco, cum quo-
dam pio uiro exclamare licet: o pietas! o be-
nignitas! o miranda caritas! quid unquā
clementius? quid dulcius? Dum ergo Deus,
miſericordia ſua, animam iuſtā ſibi in ſpi-
ritale matrimonium coniungit, ipſa, nobi-
ſſima, pulcherrima, & glorioſiſſima eua-

dit:

dit: & cum ſit ſummo Regi coniuncta, me-
rito Regina nominatur: de qua legitur:
Aſtitit Regina a dextris tuis in uestitu de-
aurato, circumdata uarietate. Eſt ergo iuſti
anima, quod etiam ex illo ſupremo canti-
co, in quo huius matrimonij continentur
facta, apertiffime cognoſcitur, Regis regū
ſponſa. Huius ſpiritualis matrimonij ſpon-
ſalia facta ſunt, cum per quendam prophe-
tam Deus dixit: Et ſponſabo te mihi in
ſempiternum: & ſponſabo te mihi in iuſti-
tia, & iudicio, & in miſericordia, & miſe-
rationibus: & ſponſabo te mihi in fide: &
ſcies quia ego Dominus. Cogita modo,
pie lector, quanta ſit tanti ſponſi dignitas,
& quanta ſit ſponſæ præſtantia cognoſces.
Etenim, exiſtimandum eſt, talem ac tantū
ſponſum, non ignobilem, non indignam
ſe ſponſam, ſibi copulaſſe: cuius tamen
dignitas, & decor omnis, ipſi, a ſponſo tri-
butus eſt ſuo. Contemplare, quæſo Chri-
ſtiane lector, quibus appellationibus, qui-
bus uerbis, tantus ſponſus, hanc ſuam al-
loquatur ſponſam. Sicut lilium inter ſpi-
nas, ſic amica mea inter filias. Ecce ru pul-
chra eſ amica mea, oculi tui columbarum.
Surge, propera amica mea, formoſa mea,
& ueni. Oſtende mihi faciem tuam: ſonet
uox tua in auribus meis: uox tua dulcis.

C 4 &

& facies tua decora . Quam pulchra es amica mea ; quam pulchra es ! Non ergo amplius eam turpem, non fornicariam, nō seruam, non ancillam uocat ; sed amicam, sororem, sponsam, formosam, columbam, dilectam, unicam, & mulierum pulcherriamam : se quoque, non fortem, non dominum, non potentem, non Deum exercituū, non terribilem ; sed amicum, dilectum, fratrem, sponsum, pacificum, saucium, unguētum effusum, fasciculum mirrhæ , & totū desiderabilem appellat . Denique, ut ex illo diuino epithalamio cognoscere apertissime licet, mirifice eam laudat, & describit . Hæc, & alia, quæ in illo supremo cantico leguntur, si quis secum animo tractaret, summa quadam admiratione, ob tantam animæ iustæ dignitatem, afficeretur, atque omnino obstupesceret . Relinquo hoc loco piorum mentibus cogitandum, quibus torquibus, quibus lapillis, quibus monilibus, quibus phrygionis uestibus, quo deniq; muliebri mundo, tam bonus, tam diues, tam potens sponsus, sponsam ornauerit suam : cum eam sibi copulans, ei dixit : In caritate perpetua dilexi te : Ideo attraxi te, miserans tui . Benedictus Deus, qui tam magna, tanque preciosa dona, donauit hominibus . Anima uero impia, quæ a patre,

& a

& a sponso suo recedit, & ait : Vadam post amatores meos, qui dant mihi panes, & aquas meas, & lanā meam, & linum meū, oleum meum, & potum meum . Contra quam indignatus Deus, hæc ei minatur : Et nunc reuelabo stultitiam eius in oculis amatorum eius : & uir non eruet eam de manu mea, & cessare faciam omne gaudiū eius, &c. Dic, o anima iniusta, & impia; quānam sunt isti amatores, post quos abire uis, nisi mundus, caro, & Dæmones? o misera, atroces inimicos, amatores uocas? post eos, qui te perdere continenter quærunt, uis abire? Quid isti tui amatores tibi dare possunt, nisi panem doloris, aquam calamarum, oleum adulationis, & potum fellis? Quid ab istis expectas? lanam, & linū, minima uidelicet, caduca, & leuissima bona. Cur te honor, & famę cura, ne istos amatores sequaris, non impedit? cur te paterna gloria, & beneuolentia non retardat? cur tanti sponsi dignitas, pulchritudo, & amor, ab indignis, & turpibus, & falsis amatoribus, non retrahit? Non uides fore, aliquando, ut isti tui amatores te deserant, & ob tuam miseriam lætentur? Quamobrem, anima impia, tanquam fornicatrix, & adultera, relicto Patre, & Sponso suo, Dæmonibus se substernit, quam ipsi, in primis, om-

ni

VIR IVSTVS.

ni gloria & honore spoliant: deinde uariis modis conspuroant, & fœdant; dum eam omni turpitudinis genere inficiunt, & omnino immundam reddunt: quam, ubi com macularunt, & uiolarunt, irrident, & sub-
sannant.

Vir iustus est, delicia, & amores Dei.

Cap. XIII.

Quis viri iusti condicionem non admiraretur, atque ipsius uiuendi ratione non æmuleretur? si animaduverteret esse eum, quem Deus singulari dilectione amat, & ita amat, ut ab ipso specie capiatur, in ipsoq; amando, ita acquiescat, & oblectetur, ut suas eum delicias nominet. Deliciae meae, (ipse dicit) esse cum filiis hominum. Maximum sane quid, & omni cogitatione dignum est, ita Deum hominem amare, & in eo delectari, ut eum suos amores, suas delicias, sua oblectamenta uocet. Merito igitur quidam hanc rem admiratus, in hæc verba prorupit: Putabam Domine, quod potius deliciae tuæ essent cum choris Angelorum, ubi diuinitatis gloriam, thronis, & potestatibus admirandus superiorum natarum oculos reuerberas, ubi lucem inhabitas inaccessibleem; sed illa tua clemen-
tissi-

VIR IVSTVS. 22

tissima pietas, & bonitas adoranda, delicias suas dicit esse cum filiis hominum. Hoc idem fortasse significare uoluerunt, qui dixerunt, Hominem esse Dei ludum. Huc facit illa uiri iusti descriptio, qua dicitur iustum esse uelut palmam florentem, plantatam in domo Domini: quasi anima iusti sit lætissima quædam arbor, seu amœnissimi quidam hortuli, quos sibi Deus ad delicias capiendas colit, & exornat. Hortus conclusus soror mea, sponsa: cuius emissiones, est paradisi malorum puniceorum: cuius aromata flante austro fluent. Veniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum. Ad has delectationes, & delicias, quas Deus ex anima iusti percipit significandas, pertinent multę sententię sponsi, quę in cantico habentur: ut istę: Pone me ut signaculum super brachium tuum; quia fortis, ut mors, dilectio: Quam pulchra es, & quam decora carissima in deliciis? Auerte oculos tuos a me, quia ipsi me auolare fecerunt: Vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, & in unocrine colli tui: Surge, propera amice mea, speciosa mea, et ueni: Aperi mihi soror mea, amica mea. Et in Apocalipsi, ait Deus: Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis audiuerit uocem meam, & aperit mihi ianuam, intrabo ad illum
ad.

Psalms. 91.

Cant. 4.

Cant. 8.

Cant. 7.

Cant. 6.

Cant. 4.

Cant. 5.

Apoc. 3.

Psalms. 44.

Pro. 8.

*Henri.
Harph.*

(ad iustum uidelicet, quia Deus non habitat nisi cum iustis) & cœnabo cum illo, & ipse mecum : id est, delectationem ab eo capiam, gaudiumque ipsi impertiam. Quis hoc loco in admirationem non rapiatur? quis felicissimam uiri iusti condicionem non obstupescat? cum tantum uideat in eo esse dignitatis, ornamentum, & splendoris, ut Deus suas delicias eum nominet, cum eo esse uehementer cupiat, & familiarissime cum eodem agere desideret. Huc faciunt uerba, quæ constantissima illa Machabæorum mater una cum filiis aliquando pronunciauit: Dominus Deus aspicit ueritatem, & consolabitur in nobis; quemadmodum in protestatione cantici declarauit Moyses: & in seruis suis consolabitur. Ad hunc etiam locum pertinent innumera sacrarum scripturarum loca, in quibus uidemus, ita Deum cum iustis sermonem habere, ac tractare, ut inter se solent, qui inter se multum amant: ut ecce: Ego enim scio cogitationes, quas cogito super uos, ait Dominus, cogitationes pacis, & non afflictionis: ut deus uobis finem, & patientiam: inuocabitis me, & ego exaudiam uos: Cum ipso sum in tribulatione eripiam eum, & glorificabo eum: Fili præbe mihi cor tuum, & aliam id genus, quæ in diuina scriptura leguntur

2. Mach. 7

Jerem. 29.

Psalm. 90.

ten.

sententiæ; quas si quis attente legeret, & uoluptate, & admiratione afficeretur maxima.

*Vir iustus est tabernaculum, & templum
quoddam uiuum uiuentis Dei.*

Cap. XIII.

INter alias rationes, quibus diuina oracula nobis uirum iustum describunt, hæc est; quod eum, quoddam Dei, & Spiritus sancti templum, esse affirmant. Templum Dei quod estis uos, ait Apostolus, uiris iustis: & alibi: An nescitis quomodo membra uestra templum sunt Spiritus sancti? item: Vos estis templum Dei uiui. Quid clarius? Quid apertius dici potest? Est ergo uir iustus templum, & tabernaculum, in quo Deus, & Spiritus Sanctus inhabitat. De quo templo omnia exponeres, quæ de tabernaculo, & templo Dei, in ueteri lege leguntur. Propterea diuus Ignatius, ut supra scripsimus, uiros iustos, Christi feros, Spiritiferos, Deiferos uocauit; quod in se, tanquam quædam uiua tēpla, & tabernacula, Christum, Spiritum & Deum ferunt. Portate, aiebat Paulus, Deum in corpore uestro. Cogitet modo quisquam, quanta sit amplitudo, quanta maiestas, & gloria Dei in hoc templo habitatis; uide-

1. Cor. 6.

2. Cor. 6.

Exho. 25.

3. Reg. 6.

1. Cor. 6.

uideatque mentis oculis diuinum numen, immensam inquam Dei maiestatem in anima iusti manentem, & tunc maiorem esse diri iusti præstantiam, atque excellentiam, quã quæ a se percipi possit, intelliget. Quid si oculis corporeis inspiceret, ut olim in prima Ecclesia illi boni Christiani cernebant, Spiritum Sanctum super iustos labentem, eosque sanctificantem, & spiritu suo replentem. Etenim, cum quotidie hic homo iuste agat, ac magis magisque in iustitia proficiat, ut Spiritus Sanctus in ipsum quotidie labatur, proculdubio meretur. Hoc, quod in præsentia docemus, facile intelligeres, si, cum ad sacrum conuiuium accedis, & Christi uerum corpus sumis, cogitares, te, eo tempore, quo Christus sub speciebus manet, esse uere tabernaculum, non inanimatum, sed uiuum, Christi: Idem de anima iusti cogita, quæ, dum permanet in iustitia, Deum in se habet, Deum portat, Deus in ea tãquam in suo templo, & tabernaculo inhabitat. Cælum. n. hoc est, anima iusti, sedes Dei est; sicuti terra, id est peccatores, scabellum pedum eius sunt: & Deus dicitur esse in cœlis; in animis uidelicet (ut aliquot patres scripserunt) iustorum; qui sunt, ueluti quoddam clarum, & serenum cœlum. Quam fortunatus, quam beatus conferetur is, apud quem aliquis

Mat. 10.

Isa. 66.

Mat. 6.

aliquis illustris princeps cōtinēter habitaret? Habitabit Deus opt. max. nō dicā apud uirum iustum, sed in ipsomet iusto, non in tecto, sed in animo, & fortunatissimus, ac beatissimus non habebitur? Ex hac, quam exposuimus re, duæ utilitates colliguntur maxime. Altera hæc est: quia, si quis Dei tēplum se esse animaduertet, cauebit profecto, ne qua ratione hoc templum polluat, ne habitantem in se Deum peccatorum fetore offendat, & a se repellat. Si itaque homines Christiani in hanc rem, cogitatione intrarent, maximum quid de se sentirent, animum, & corpus ab omni contagione, & peccati labe intactum conseruarent, sequerentur etiam ipsos, ceu res quædam sacras, uenerentur. Altera uero est: quanto honore uir iustus afficiendus sit. Quoniam, si templum lapidibus exædificatum, tanquam sacrum habemus, & ideo non uiolamus, sed varijs rationibus, exornamus, & ueneramur; quanto magis uiuum Dei templum honorare; atque uenerari debemus? Et cum omnes fideles pro iustis habendi sint, omnes tãquam Dei templa colēdi sunt. Nam, si quis contra fecerit, & templum Dei uiolauerit, præterquam quod Spiritum Sanctum contristabit, & proximum iniuria afficiet, maximā inde pœnam reportabit. Si quis;

ait

1. Cor. 3

2. Mach. 3
ait Paulus, templum Dei uiolauerit, disperdet illum Deus. Templum. n. Dei sanctum est, quod estis uos. Siquidem in hoc templo, vere est quædam Dei uirtus. Nam ipse qui habet in cœlis habitationem, uisitor & adiutor est loci illius, & uenientes ad malefaciendum percutit, & perdit. Magna igitur ueneratione Christiani inter se uersari debent. Et ideo alij alios tanquam Dei tabernacula honorent, ac diligenter omnes caueant, ne inter se ullo modo polluant, vel aliqua ratione male afficiant. Maximam itaq; ex hoc loco uir iustus dignitatem refert: sed non sic impius, qui est ueluti templum profanatum, uiolatum, pollutum, & abominationis plenum: ubi non Deus, sed Dæmones; non Spiritus Sanctus, sed spiritus malignus; non Christus, sed diabolus; quasi in quodam spurcissimo stabulo inhabitat, idq; sordibus omnibus conspurcat.

*Luca. 3.
22.*

Vir iustus est sacrarium quoddam Spiritus sancti. Cap. xv.

Non solum is, quem describimus homo, est Dei templum, sed etiã quoddam Spiritus sancti sacrarium, in quo sua supernaturalia dona, sua meliora chrisma, sua sacra uasa, & denique suæ gloriæ diuitias

uitias Deus collocat: Sed, quænam suæ istæ res sacræ, quæ in hoc reponuntur sacrario? Gratiæ in primis gratum faciens, qua iustus Deo consecratur; qua dignus efficitur, qui a Deo singulari, præcipuoq; diligatur amore. Huius doni tantus est ualor, tanta est præstantia, tantum est pòdus, quantum humana mens nūquam caperet. Etenim, pluris ualet minima gratiæ particula, quam quidquid est auri effossi, & effodiendi, in hoc uniuerso orbe: pluris, in quâ, ualet, minimum quid gratiæ, quam si quis omnia mundi regna toto uitæ suæ tempore possideret: in summa, tanti ualoris est hoc donum, ut nulla alia res creata cum eo comparari queat. Deinde, in eodem sacrario, sunt tres uirtutes theologicæ: fides, quæ uincitur mundus, qua diuina mysteria creduntur, qua mirum in modum mens illuminatur: spes, quæ animam ad æterna bona speranda erigit, quæ hominem in hac uita sustentat, quæ nõ confundit: caritas, qua Deus supra omnia, & omnia ppter Deum diliguntur; qua homo incensus, fit omnia omnibus. Horum donorum quanta sit excellentia, multis sermonibus, longissimis orationibus, integris voluminibus, Sancti & eloquentes uiri exponere conati sunt. Et diuus Paulus, caritatem, ut de ea aliquid speciatim

*1. Ioan. 4
Heb. 11.*

Rom. 5.

Mat. 22.

1. Cor. 9.

1. Cor. 13.

D ciatim

ciatim dicamus, pluris fecit, quam omnia dona gratis data, pluris uidelicet, quam donum miraculorum, prophetie, linguarum, sermonum, &c. & eum, qui sine caritate est, esse iudicauit. Ad hæc, in anima iusti, sunt septem Spiritus Sancti dona, de quorū præstantia, & excellentia, multa, & præclara uiri docti, & religiosi scripsere. Sunt autem ista. Donum sapientiæ, scientiæ, intellectus, consilij fortitudinis, pietatis, & timoris. Postremo, in eodem sacrario, sunt ceteræ uirtutes infusæ; iustitia, prudentia, fortitudo, temperantia, & si qui sunt alij habitus diuini donati. Quare, minimum quindecim præstantissima dona, & charismata diuina in anima iusti, ceu in quodam sacrario continentur; nimirum, septem Spiritus Sancti dona, quatuor uirtutes morales, tres theologice & gratia. Quibus omnibus donis a Spiritu Sancto in iusto collocatis, ipsius anima mirifice exornatur, diratur, & consecratur. His, qui sunt ornati donis, Spiritu Dei aguntur, toti Deo subiecti, & consecrati sunt, & gemitibus inenarrabilibus clamant, Abba, Pater. Et hic est thesaurus, quem gestamus in uasis fictilibus. In hoc ergo sacrario, hi chrisoliti, hæc margaritæ, hæc aurea uasa reperiuntur: quæ, si quis semel cerneret, stupore

2. Cor. 13

Dionis.

Cassus.

Ionn. 4.

Rof.

Isa. 11.

Rom. 8.

2. Cor. 4.

porè afficeretur maximo. Quare, merito *Irenens* quidam Sanctus pater scriptum reliquit: Gloria hominis est Deus: operationum uero Dei, & omnis sapientiæ eius, & uirtutis receptaculum, est homo. Huc refertur *1. Pet. 2. 5.* potest, quæ de arca in veteri testamento legitur: quæ mira quadam arte fabricata, & varijs rationibus exornata fuit: in qua, ut in Dei sacratio dona adseruabantur diuina. Finge, ut rem hæc aperius intelligas, hunc mundum esse quoddam Dei templum, in quo sit aliquod sacellum, siue sacrariū, ubi Deus res suas preciosas, & sacra collocet; & hoc sacrarium esse animam iusti. Fabricauit itaque Deus hunc mundum, quasi templum, in quo hominem tanquam sacerdotem, a quo coleretur, collocauit: res uero sacras, cœlestia dona, & diuitias gloriæ suæ, in anima iusti, tanquam in sacrario posuit, quæ quotidie, pro ratione meritum, auget, & illustrat. Quo fit, ut nullus augustior, nullus sanctior, nullus uenerabilior in mundo, quam iusti anima, inueniatur locus. Et, ut id etiam obiter dicamus, uir iustus, est uti quædam Dei ciuitas, & sancta Ierusalem, quam elegit Deus in habitationem sibi: de qua scriptum est: Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei: in qua natus est homo, & homo. i. interior, & spiritualis, p-

Ps. 45.

Ps. 137.

fectusque homo: quā fundauit altissimus in montibus sanctis; in sanctis nimirum præceptis, & uirtutibus: quæ coniuncta est sibi ipsi simul; cum pace perfruatur maxima: cuius seras Deus corroborat; in cuius circuitu sunt montes sancti, hoc est, beati Angeli: quam Deus sua custodia defendit: de qua denique cuncta diceres, cui omnia applicares, quæ de Ierusalem dicta, aut in ea facta sunt. Anima uero impij, est ueluti domus illa, ex qua egreditur, & in quam reuertitur malus spiritus, assumens secum septem spiritus nequiores se; & intrantes habitant ibi; & sunt nouissima illius peiora prioribus. Est denique ueluti sentina quedam, ubi scoriam mundi, quæ sunt peccata ipsa, continentur. Quia cum nihil sit in mundo sordidum, nisi peccatum; nullus etiam in hac rerum uniuersitate erit sordidus locus, nisi peccatoris animus.

Vir iustus est Margarita, seu thesaurus quidam maximus. Cap. xvi.

Cognosceres etiã, Christiane lector, boni Christiani dignitatem, atque ualorem, si animaduertes eum esse, margaritam quãdam preciosissimam, & thesaurum inestimabilem: thesaurum tamen absconditum; quia

quia non est, qui eum noscat; & qui quanti ualeat, intelligat: cum tamen, tantus sit ipsius ualor, quantum est totius sanguinis Christi precium: qui sanguis, non modo pro omnibus hominibus uniuerse; sed etiam pro singulis speciatim totus fusus, & in redemptionem omnium, & singulorum totus datus est. Perpendat, & percipiat qui potest, quantus sit valor, quantaque uis sanguinis Christi; cuius, uel minima gutta, infiniti fit meritum; & tunc, quanta sit animæ iustæ hoc sanguine redemptæ præstantia, cognoscet. Siquidem, ex precij magnitudine, emptæ rei dignitas, haud obscure cognoscitur. Scientes, ait Apostolorum princeps, quod non corruptilibus, auro, uel argento redempti estis de uana uestra conuersatione paternæ traditionis, sed precioso sanguine, quasi agni immaculati Christi, &c. O uerba omni cogitatione, & admiratione digna! Siste gradum hoc loco, pie lector, & ad contemplandam horum uerborum uim, & sanguinis Christi, qui ex auditu est pro reuerentia sua, totum te conuerte. Considera pretium datum fuisse pro redemptione inimici, & hominis non dum iusti; qui si tantus factus est, ut pro ipsius redemptione infinitum precium daretur; quanti uir iustus, & qui iam in iustitia profecit, faciendus erit? Si

maximum precium a maximo, & sapientis
 fimo mercatore, qui empræ rei, & precij uī
 oprime cognouit, datum est maxima quo-
 que, eius quod emprum est, erit perfectio.
 Ideo scriptum est: Melior est unus timens
 Deum, quam mille filij impij. Quis igitur
 non faciet eum maximi, qui tanto precio
 emprus est? Qui a Filio Dei tanti factus est,
 ut ipsius causa hominem fieri; & sanguinē
 profunderē uoluerit. Finge quendam repe-
 riri lapillum, cuius tantus sit ualor, quem
 nulla auri uis, nullus pecuniarū cumulus,
 nihil singulare, quod in hac rerum uniuersitate
 contineatur, non denique mundus ipse,
 ualoræque æquaret; ita ut, non nisi diuino
 & supernaturali, & infinito pretio emi pos-
 set: id, cum cogitaueris, facile itelliges, quā-
 ta sit lapilli excellentia, & perfectio. Idem
 de anima iusti dicas, quam nulla argenti
 & auri copia, nullum finitum pretium, nul-
 la cuiuscunque creaturæ uis redimere po-
 ruit; sed pro ipsius redemptione Deus opti-
 mus max. Filium suum, & cum eo omnia,
 dedit. Id, diuus Paulus, hac illustri senten-
 tia, nos aperte docuit: Qui etiam proprio
 filio suo non pepercit, sed pro nobis omni-
 bus tradidit illum: quomodo non etiam
 cum illo omnia nobis donauit? Item: Com-
 mendat autem caritatem suam Deus in no-

bis:

bis: quoniā, si cum adhuc peccatores esse-
 mus secundum tempus Christus pro no-
 bis mortuus est. Multo igitur magis nunc
 iustificati in sanguine ipsius salui erimus
 ab ira per ipsum. Si enim cum inimici esse-
 mus reconciliati sumus Deo p mortē Filij
 eius; multo magis recōciliati salui erimus
 in uita ipsius: En igitur quanti fecit Deus
 hūc thesaurum, hāc margaritam; pro qua
 inuenienda, & recuperanda bonus ille ne-
 gociator, Dei Filius, vendidit omnia, quæ
 habebat: quia seipsum exinanuit, formā
 serui accipiens, & cū esset diues, factus est
 pauper, & totam domum maximo cum la-
 bore euertit. Itaque, animam iusti uere the-
 saurum, & margaritā appellare possumus.
 Quid, o uani homines tanti facitis uestros
 birillos, sapphiros, chalcedonios, chrisoly-
 tos, topazios, hyacinthos, amethystos, & smar-
 ragdos? & uiros iustos singulares lapillos
 nihil ducitis? dū frigore, fame, & siti eos pi-
 re finitis. In scrinijs sexcēris clauibus uestros
 thesauros munitis, in penitiorē, & no-
 biliore domus parte reconditis, & diligen-
 ter seruatis, & pauperes, de quibus proba-
 biliter iustitia, ornatos esse existimare pos-
 sumus, in plateis sub dio iacere finitis? Et
 quid mirum? cum nec filios uestros, quot
 Christus sanguine suo redemptos, nobis in

D 4 curam

curam dedit, custodiat: immo, uiolari, & corrumpi, vobis cernētibus, finitis. Si quis vestros lapillos corrūperet, quid agerētis? quid remedij non caperētis? thesauros uestræ curæ a Christo vobis commissos, uestros, inquam, filios, uestra negligentia, corrumpi permittētis? pro thesauris, pro quibus conseruandis Deus dedit Filium suū, & Filius uitam suam posuit, uos nihil impendētis? & ut eos conseruetis nihil laborabitis? Ceterum, semper in hoc mūdo, inter alia mala id uiguit, ac uiget malum, ut minor bonorum, quam improborum habeatur cura; & pluris improbi, quam probi fiant: quæ res, aliquando uiris alias perfectis admirationem fecit. Nam, cur pluris faciēdi sunt, qui nullius sunt precij? qui nō sunt splēdentes thesauri, sed extincti carbones; non lapilli, sed puluis; non margaritæ, sed terræ feces; qui Christi precium pro se datum, paruipēdūt; qui sanguinē filij Dei pro se solum, conculcāt; & denique, qui pluris interdū minium numum, quam Deum ipsum, faciunt.

*Vir iustus est lux, aurora, dies, & Sol
quidam in mundo. Cap. XVI.*

VArtis sacræ scripturæ modis, uirum iustum, ut ipsius excellentiam nobis

ob

ob oculos ponant, describere conantur: & cum sit res quædam præstantissima, rebus quoque præstantibus comparare solent. Et ideo, lucem, diem, auroram, meridiē, stellam, & Solem appellant. Huc pertinet illa Sapientis descriptio, qua, hunc sapientem descripsit uirum. Sapiens, quasi *Prov. 4.* lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectam diem. Et Paulus scribens iustis, *1. Thes. 5.* dicebat: Vos autem fratres non estis in tenebris, ut nos dies illa, tanquam fur, comprehendat. Omnes enim vos filij lucis estis, & filij Dei: non sumus noctis, nec tenebrarum; cuiusmodi sunt qui iustitia carent; qui in tenebris ambulant; immo tenebræ sunt. In hunc etiam locum venit illud: Dies, diem superat, & lux lumen: quia unus iustus alterum iustum, sua iustitia, antecellit: & dies diei indicat scientiā, dum unus iustus suo splendore alterum iustum illuminat: differt enim stella, a stella, in claritate. Item, de iusto dicitur. Orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuę erunt sicut meridies. Nam, licet interdum ob miseras, quibus afficitur, in tenebris esse, luceque carere iustus uideatur: tamen, nunquam ipsius lumen, extinguitur; sed ueluti sol, remota molestiarum nube, clarius relucet: ideo legimus: Et quasi meridia- *Ios. 11.*

nus

nus fulgor confurgēt tibi ad uesperam; & cum te consumptum putaueris, orieris ut lucifer. Quot igitur sunt in hoc mundo iusti, tot etiam sunt clarissima sidera, & fulgentes soles, qui suis radiis improborum oculos offendunt, sua luce ignorantie, & malitie tenebras expellunt, qui suo splendore huius uite tenebras illuminant, & de mum suo calore omnia fouent, & fecundant. Contemplare, ut rem exemplo declaremus, diuum Franciscum, atque primum, cum antequam ad lucem illam, & meridiem clarissimum iustitie perueniret, quasi in tenebris iacentem cerne: postea, eundem splendidissima luce fulgentem, & ab omni obscuritate alienum, & tanquam solem in clarissimo meridie positum continue iustitie sue radiis tot hominum mentes, & torum hunc terrarum orbem, non secus, ac lucerna super candelabrum posita, totam domum, illuminantem, conspice. Est itaque uir iustus lucerna, & lux quedam, & ueluti clara dies nullis inuoluta tenebris, nulla obscurata caligine, nullis per turbata procellis. Hanc, qui huius uiri lucem cerneret, mirifica quadam lætitia perfunderetur; atque ob tantum splendorem multum admiraretur: non secus, ac cum quis auroram surgentem, & Solem

*Augien. 2.**Pbil. 2**Mat. 5.*

nascentem, aut in meridie lucentem uideret: cum mens iusti sit tanquam aurora purpurea, tanquam Luna pulchra, & ut Sol electa. Quamobrem ex sacris literis, huc in modum uirum iustum describere liceret. Quasi Stella matutina in medio nebule: quasi Luna plena in diebus suis: quasi Sol refulgens in mundo: quasi arcus splendens inter nebulas glorie: quasi flos rosarum in diebus uernis: quasi lilia in transitu aquæ: quasi thus redolens in diebus æstatis: quasi ignis effulgens, & thus ardens in igne: quasi uas auri solidum ornatum in lapide precioso: quasi oliua pullulans, & cypressus in altitudinem se extollens. Impius uero, quid nam est? nisi nubes, caligo, umbra, tenebræ, atra quedam, & obscura nox: qui in ipso etiam meridie, cum undique sol collucet, nihil cernit, & quasi in tenebris palpitat? Etenim horribiles sunt tenebræ in terra Aegypti: at, ubicunque habitant filij Israel, lux est.

*Cant. 6.**Ecci. 50.**Isa. 59.**Iob. 12**Exo. 10.*

Nil uero iusto maius in hoc mundo reperiri potest. Cap. XVIII.

Iam pridem est, cum sapientes quærere cœperunt, quæ nam in hac rerum uersitate res ceteris maior existat: & varij

*Mari. Du-
men. Epi.*

in varias abiere sententias. Ego uero, cum quibusdam proposita quaestioni sapienter responderi posse arbitror, si dixerimus, nihil maius in hoc magno reperiri mundo, animo magno, qui magna facit nihili; cuiusmodi est uiri iusti animus; qui tanta est magnitudine praeditus, ut quae ab aliis magni sunt, ipse nihili, aut parui faciat. Omnia nanque, quae sub caelo sunt, quantumuis maxima, pro nihilo ducit; immo despicit, & conculcat. Magni sunt principes, magni duces, magni reges, cum magnas possideant diuitias, magnis afficiantur honoribus, cogitent, & moliantur magna: sed si harum rerum capiantur amore; si his rebus, ut usu uenire solet, inferuiant; si maiora non desiderent bona; quo modo magni sint, non satis aperte uideo. At uero, cum uir iustus haec omnia, tanquam infima, & uilia pro nihilo habenda esse existimet, & habeat; cumque ampliora appetat, & ad maiora aspiret, pro magno, & maximo plane habendus est: cum rebus sit superior maximis. Quare, Alexander ille, quem magnū appellarunt, hoc cognomentum iustus meruisset, si potius Diogenes quam Alexander esse uoluisset. Nam, cum regnandi cupiditati misere inseruiret, minimus fuit: Diogenes uero,

cum omnia humana cōtemneret, magnus reuera exitit. Et cum Alexander esset iracundus, intemperans; eius uero pater facilitate, & humanitate esset ornatus; merito quidam de ambobus mentionem faciens, dixit: Itaque alter, nimirum pater, semper magnus; alter uero, hoc est filius, saepe turpissimus. Quis ergo, uiro iusto aliquid maius reperiri posse existimet? cum magnas diuitias, magnos honores, maximas uoluptates, & quidquid magnum, atque maximum habetur in mundo, despiciat, & nulla re inferior esse uelit? Vir iustus, hisce rebus humanis conculcatis, super caelos graditur, & ad hasce res caducas oculos deicere dedignatur; sed totus ad superiora, & aeterna bona cōuersus, ueras diuitias, diuinos honores, & immortalem gloriam maximo studio affectat, ac solum de rebus cogitat diuinis: & in summa, tāta est animi ipsius magnitudo, atque celsitudo, ut etiā Angelos ipsos gloria, & honore superare contendat. Et, cum in tanta magnitudine, & sublimitate, non se efferat, sibi que nihil superbe arroget, quae est summa magnitudo, sed potius seipsum deprimat, suam magnitudinem uincit, seipsum superat, & seipso maior euadit. Est itaque ueluti Zachaeus paruus, & magnus: paruus in se,

magnus in arbore gratiæ manens; a qua per humilitatem, festinans, descendit, & Dominum cum gaudio excipit. Et ideo, si quis eum laudando extollat, eique dicat: *Luc. 14.* bonus es, se ipsum humiliando, dicit: Nemo bonus, nisi Deus. Et id, est in hoc uiro maximum, quod simul sit magnus, & paruus: cum in magnitudine, paruus, & in paruitate magnus, existat. Vt recte præcipere uideatur, qui monet, ut quanto maiores sumus, tanto nos summissius geramus. Cum quid simile Dauid in Deo animaduertisset, admiratione affectus, cecinit: *Ps. 112.* Quis sicut dominus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in cælo & in terra? Pari ratione, quispiam etiam diceret: Quis sicut iustus? qui cum magnus sit, nihil sibi arrogat, paruitate delectatur, non ambulat in magnis, sed in humilibus uersatur: Quis, inquam, sicut iustus? qui, cum paruus sit, omnia quæ putantur maxima, maximopere contemnit, magnos honores, magnas opes, maxima regna, & imperia. Est ergo hic uir, non modo res magna, & maxima, uerum etiam quiddam, maxima admiratione dignum; cum simul sit magnus, & paruus, & paruitas magnitudinem, & magnitudo paruitatem non tollat: immo altera, alteram au-

geat, & amplificet. Nam, dum quis existens magnus, parum de se sentiendo, seipsum minuit, mirum in modum seipsum auget. Magnus est iudex, & potens in honore, ait scriptura, & non est maior illo, qui timet Deum. Tandem talis, ac tantus est, ut mundus non sit eo dignus. Non sic impius, qui cum terrâ spectet, cum sub terram, quasi sepultus iaceat, cum rebus se subiiciat omnibus, cum Dæmoni famuletur, cum nihil magnum efficiat, & nihil grande cogitet, imbecillus, minimus, abiectus, & ut uno uerbo dicam, totius mundi scoria est.

Iustus, & impius, contrariis inter se rebus comparantur. Cap. XIX.

Cum ea sit contrariorum natura, ut iuxta se posita magis elucescant, ad uiri huius dignitatem melius cognoscendam, ipsum cum homine impio conferamus oportet. Quare, ambos hosce homines, bonos uidelicet, et malos, quibusdam descriptionibus inter se contrariis, hoc capite describemus. Impius ergo est Adam uetus & terrestris, sine uero lumine, & uera obedientia: Iustus est ueluti Adam nouus & cælestis, cum uero lumine, & uera obe-

1. Cor. 15.

Psalm. 48. dicitia. Impius, est iumentum insipiens; & irrationale pecus, & cum bestiis, ut Nabuchodonosor, habitat: Iustus, est uir sapiens, & diuinum animal; quod cum beatis in cœlo uersatur. Impius, est uas iræ in contumeliam: Iustus, uas misericordiæ in honorem. Impius, est homo mortuus, & ueluti palme abscissus a uite, quem ignis æternus manet: Iustus, est uiuus, & palme cū uite coniunctus, cui præmium est paratū æternum. Impius, est arbor sicca sine fructibus, sine floribus, sine foliis; Iustus, est arbor semper uirens, foliis, floribus, & fructibus exornata. Impius, tanquam paralyticus in grabbato suorum peccatorum, nihil perfecte operari ualens, iacet: iustus factus sanus, sublato grabbato, uadit in domum suam, in cor uidelicet suum, Impius, est filius uiduæ, qui mortuus extra ciuitatem in loculo fertur: Iustus, est idem a Christo ad uitam reuocatus. Impius, est ueluti domus diruta, sine tecto; cuius parietes sunt uitati, & fracti, & fundamentum debile: hoc est, est homo sine caritate; cuius spes est imbecilla, & fides parum firma: Iustus uero est domus, stabili uiuæ fidei fundamento nixa, firma spe erecta, & caritatis tecto cōsummata, atque perfecta. Impius, est terra, & scabellum pedum Dei, quod

quod Deus suis pedibus conculcat: Iustus est cœlum, & Dei sedes, ubi Deus residet, & quiescit. Impius, paterna domo relicta, in longinquam regionem proficiscitur, ubi porcorum custos euadit; quorum porcorum siliquis, dum fame perit, uescitur: Iustus domi paternæ manens, dignitatem suam conseruat, fame non laborat, sed angelico nutritur cibo. Impius tanquam bellua est pellicea ueste indutus: Iustus ut diuinum animal diuina est iusticia uestitus. Impius, dum appetitione a ratione aberrante trahitur, regiturq; sentit ut bellua, appetit ut bellua, operatur ut bellua: iustus cum ratione dirigatur, sapit ut homo, appetit ut homo, operatur ut homo: immo cum spiritu agatur diuino, sapit ut Deus, appetit ut Deus, operatur ut Deus. Impius cum ex diabolo sit, uoluntate eius facit: iustus cum sit ex Deo, Dei uoluntatem exequitur. Impius in stercore peccatorum iacens, seque in eo, ut sus quædam inuoluens, se totum inficit, & conspurcat: iustus mundicia delectatur, & ideo quotidie nitidior, candidiorque euadit. Et, ut paucis multa complectar, ille secundum carnem, hic secundum spiritum uiuit: ille prudentia carnis, hic prudentia spiritus utitur: ille Deo placere nequit, hic Deo est caris.

VIR IUSTVS.

Gen. 28. carissimus: ille uiuens mundo mortuus est Deo, hic uiuens Deo, mortuus est mundo: ille in nocte, hic in die ambulat.

Demonstratur meliorem esse viri iusti statum, quam Regis.

Cap. xx.

Cum tanti a mortalibus regia fiat dignitas, ut pro ea acquirenda, & retinenda maximos sumptus faciant, summos suscipiant labores, & multum effundant sanguinis: uideamus quæso, an uiri iusti omni humana dignitate spoliati, multo quam Regis melior sit condicio. Regia potestas cum labore acquiritur, cum timore retinetur, & cum animæ detrimento sæpe numero amittitur: iustitia uero, cum labore quidem, sed dulci, & leui, cum non sint onerosi labores amantium, obtinetur; cū timore sancto & pio possidetur; & modo quis uelit nunquam amittitur. Rex dum populis imperat, si uitiis inferuiat, ridiculus uidetur: iustus, dum Deo, & legibus obedit, & uicis comprimit, atque omnes animi sui partes in officio continet, admirabilis apparet. Rex militat cum hominibus, & barbaris nationibus: iustus cum mundo, carne, & Dæmonibus bella gerit:

&

VIR IUSTVS. 34

& quo hi hostes potentiores sunt hominibus, eo iustus est Rege potentior. Rex pugnat pro pecuniis repetundis, pro finibus tuendis, pro regno amplificando: iustus, pro religione, pro animæ salute, pro æterna beatitudine acquirenda. Rex agit cum ducibus, cum milicibus, cum satellitibus; iustus, cum iustis, cum sanctis, & cum Deo tractat: ille in terris, hic in cælo uersatur. Rex semper sollicitus uiuit, timet, audet, sperat, despetat, lætatur, tristatur, & uariis perturbationibus commouetur, curarumque fluctibus agitur: at iustus, nullis concutitur procellis, eodem semper statu permanet, semper est idem, cum in eo sit, eique ionitatur, qui nulli est mutationi obnoxius. Rex suos subditos angit, aggrauat, & nouis oneribus, si malus sit, premit; quo fit, ut inuisus sit Deo, & hominibus: iustus uero de aliorum molestiis molestiâ capit: uellet omnes, quos curis oppressos uidet, a curis liberare; omnium miseretur, & continenter pro omnibus afflictis orat: ex quo nascitur, ut alij ad ipsum, cū aliqua grauiore molestia afficiuntur, quod & Reges aduersis temporibus facere consueuerit, confugiant. Pharao, cum plagis afficiebatur, ad Moysen confugiebat: Saul in maxima angustia collocatus, Samuelē

Exo. 8. 9.

1. Reg. 28.

E 2 con-

VIR IVSTVS.

1. Reg. 18. consulere curauit; Achab caritatis tempo-
 re, Elię operam implorauit. Regi, multi
 mortem desiderant, machinantur multi:
 iusto, omnes qui sapiunt, longam uitam
 cupiunt; nemo ei insidias parat. Rex ho-
Ecci. 10. die est, cras morietur, & hæreditabit uer-
 mes, & fortasse in inferno sepelietur: ius-
 tus si morietur, hæreditabit æternam ui-
Luc. 16. ram, & inter beatos in paradiso collocabi-
 tur. Rex si fuerit iniustus, in die iudicij a
 iusto iudicabitur, & manicis ferreis liga-
Ps. 349. bitur. Denique, ne singula confecer, ea re,
 inferior est Regis status, quam iusti; quia,
 si Rex ab eo ceciderit, eoque priuatus fue-
 rit, uel nunquam, uel maximo cum labo-
Psalm. 36. re eum recuperat: at uero si iustus cecide-
 rit, non collidetur, quia Dominus suppo-
 nit manum suam. Comparauimus hæc-
 tenus iustum cum Rege, ac si ipse Rex non
 esset, cum reuera sit: quia, dum Deo seruit,
 regnat: immo, ut postea dicemus, ita re-
 gnat, ut Dei regnum intra se habeat. Alij
 reges regnum mundi, extra se habent: ius-
 tus uero regnum Dei intra se continet:
Luc. 17. alij reges a mundo coronam accipiunt: ius-
 tus gloria & honore a Deo coronatur:
Psalm. 20. alij reges, gemmis ex terra sumptis, iustus
 lapillis e cœlo delapsis ornatur: alij reges
 corruptibili purpura: iustus incorruptibili
 in-

VIR IVSTVS. 35

induitur. Vter igitur felicior status? utra po-
 tior cōditio? mundani regis, an uiri iusti?
 Quare, merito sancti patres monachorum
 uitam lōge meliorem, quam regis statum, *Chryf.*
 esse statuerunt.

Quanta sit uiri iusti dignitas, ex nobilitate humane nature ostenditur.

Cap. XXI.

SVMmis laudibus, summi uiri, huma-
 næ naturę laudauere præstantiam: &
 id, iure quidem oprimo. Nam, quis non
 censeat, eam creaturam esse longe præstan-
 tissimam, cuius causa Deus tam elegantē,
 tamque ornatum fabricauit mundum?
 cui tam pulchram domum parauit? quam *De interio-
 riore Homi-
 c. 36.* admirabili artificio ex corpore, & anima
 conflauit? in quam, quidquid est ornamē-
 ti, & perfectionis in ceteris creaturis, tan-
 quam in quendam creaturarum epilogū,
 & paruū mundum contulit, quam paulo-
 minus Angelis inferiorem fecit; quamuis *Psalm. 8.*
 non uno tantum titulo angelicam naturā
 superet; quam omnium creaturarum do-
 minam esse uoluit; quam non solum di-
 cto, sed etiam quasi consilio sanctissima
 Trinitas ad imaginem, & similitudinem *Gen. 1.*
 suam formauit; quam angelicis spiritibus

Psalm. 90. curandam, & custodiendam dedit; quam tandem aptam, & propensam ad immensam essentiam suam clare uidentem finxit. Digna sane, ac pulchra, & admirabilis quædam res, est humana natura: uerū, tota illa dignitas, tota illa formositas, quæ in natura humana gratia carēte, cernitur, si cum dignitate, & uenustate, quæ in homine iustitia exornato reperitur, comparatur, nihil, aut prope nihil, esse uidebitur. Hinc est, quod post peccatum, quod cū gratia pugnat, primus homo originali iustitia spoliatus, dominio ex parte priuatus, ex paradiso deliciarum pulsus, ueste pellicea indutus, labori, & morti destinatus fuit; & a Deo irrisus, cum dixit: Ecce Adam, quasi unus ex nobis: quin etiam, terra, eiusdem hominis causa, maledicta fuit. Insuper, si naturalem hominis dignitatem tantum spectes, multi Dæmones, uel etiam omnes, quoniam naturæ dotibus spoliati non fuerunt, omnes homines dignitate superant. Quod ergo erat in natura humana præcipuum, & diuinum, propter peccatum, ipsa amisit. Id autem, uiro iusto per Christū renato, restitutum est: quia, per ipsum preciosa, & magna, Pater, iusto donauit: & ubi abundauit delictum, superabundauit, & gratia. Itaque, licet unius delicto mors

*Geno. 3.**3. Pet. 2.**Roma. 5.*

re-

regnauerit per unum: tamen, multo magis abundantia gratiæ, & donationis, & iustitiæ accipientes iusti, in uita regnabunt per Iesum Christum. Quare, uiro iusto per Christum instaurato, reiecta ueteri ueste, posita bestiæ pelle, non modo iustitiæ indumentum & innocentiae stola restituta sunt, sed iam immortalitatis debetur pallium; cum non terrestris, sed cœlestis paradisi ipsi sit paratus: & in summa, longe ampliorem honorem, & gloriā, ut nos aperte diuus Paulus docet, quam per Adā amiserit, per Christum recuperauit. Contemplare nunc, totam illam naturæ humanæ superius explicatam dignitatem; postea splendorem, & gloriam, dotesque illas supernaturales, quas primus homo a Deo, cum creatus fuit, accepit, & aliquid amplius, quod ex abundantia meritorū Christi iustis acquisitum est; & quanta sit iustitorū celsitudo, aliqua ratione intelliges: quod melius cognosceres, si uim, efficieniamque gratiæ, & meritorum Christi erga iustos, penetrares, quam epistola ad Romanos capite speciatim quinto, & sexto egregie explanauit Paulus. Quare, ni fallor, multo illustriores habemus, peccante Adam, per gratiam Christi uiros, quam fuissent, si Adam non peccasset. Ceterum,

Roma. 8.

E 4 il-

lud omnino exploratum habeo, totam naturalem hominis excellentiã, nihil esse, si cum nobilitate, & dignitate, unius uel minimi iusti, siue cum iustitia, comparatur: ut concludere liceat, pluris ualere iustum, ratione suã iustitiã, quam humanam naturam, cum tota sua naturali perfectione: quod apertissime in scripturã locus demonstrat, ubi dicitur: pluris ualere unum timẽtem Deum, quam mille impios: & tamen in omnibus naturalis reperitur perfectio. Itaque, sicut inter ceteras creaturas homo est magnum miraculum; ita inter homines, vir iustus, est miraculum maximum.

Viri iusti dignitas ex Angelorum lapsorum dignitate ostenditur. Cap. XXI.

Posses etiam, Christiane lector, quanta sit huius viri, quem laudare conamur, dignitas, facile cognoscere; si Angelorum de cœlo lapsorum, atque quam laboretur, quanta fuerit celsitudo accutate considerares. Angeli, quibus homines paulo inferiores sunt, omnis materię expertes, & immortales a Deo creati fueret: qui quoquo uolunt, facile se cõferunt: unico intuitu, quid quid intelligunt, uident: qui ad administrandam, & assistendam diuinã maiestati cõstiti sunt: quo-

quorum demum natura nobilissima, & prestantissima ab omnibus sapiẽtibus semper indicata fuit. Propterea Ezechiel propheta Luciferum describens, dicebat: Tu signaculum similitudinis, plenus scientia, & perfectione, decorus in delicijs paradisi Dei fuisti: omnis lapis preciosus operimentum tuum, &c. Tanta itaque fuit huius Angeli pulchritudo, ut in decore suo eleuauerit cor suum in superbia intrumuerit, & ceciderit. Et quod de hoc Angelo diximus, de alijs quoque intelligendum est, qui ob suam nobilitatẽ, & excellentiã, dum se Altissimo æquare uoluerunt, lapsi sunt. Ex his ergo intelligere licet, quanta fuerit malorum Angelorum, ante ipsorum ruinam, dignitas. Quibus enim donis, quibus dotibus, quibus ornamentis spiritualibus Angelos a Deo decoratos fuisse crederemus, cum primum hominem Angelis aliquanto inferiorem, tot dotibus, & muneribus ornatum fuisse sciamus? quoniam suã immensẽ maiestati assistere, & inseruire debebant. Vbi autem naturę angelicę celsitatem contemplatus fueris, animaduerte id, quod nos sacri scriptores, docent, iustos, ad eas beatas sedes, quæ Angelis, qui ceciderunt, paratæ erant, assumendos, idque ipsorum meritis adepturos esse, & ex iustitia: quia nõ est iniustus Deus,

Pr. 103.
Heb. 1.

Eze. 28.

1/6. 14.

Heb. 6.

Ecc. 16.

Apoc. 12.

Ps. 8.

VIR IUSTVS.

ut obliuiscatur operis iusti; cum reddat unicuique iuxta opera sua; & tūc, maximā, & admirabilem esse iustorum dignitatem, haud obscure cognosces: quæ res, potius cogitatione perpēdenda, quam scriptione exponenda est. Verum, ut quod hoc loco docemus, pie lector, melius intelligas, singe aliquem ob sua errata a summo Imperatore ex supremo dignitatis fastigio deiectū, & alium, ex meritis, ad eādem dignitatem fuisse assumptum; huius quanta sit uirtus, quantumque meritum; ex loco, unde ille esset depulsus, facile cognosceres. Similiter, si quis ex meritis ad regiam, seu pontificiam dignitatem eligeretur, ex dignitatis magnitudine, ipsius cognosceres præstantiam. Iusti ergo, qui ad amplissimas illas sedes, nobilissimis spiritibus paratas, cum ob sua merita assumendi sint, quam excellentes? quam illustres erunt? Implebunt iusti Angelorum ruinas, & tanquam stellæ, in cælo, unde stellæ ceciderunt, collocabuntur; ubi in perpetuas æternitates fulgebunt. Miraretur quispiam, si Angelum etiam ex minimis, naturalibus, & supernaturalibus donis ornatum cerneret; cur non etiam miraretur, si uiri iusti, qui ad Angelorum ordines & choros traducendus est, splendorem uideret? Latet itaque in uiro iusto sub mor-

tali

VIR IUSTVS. 38

tali carne, decor quidam magnus, & maxima quædam dignitas. Hæc hominis huius dignitatem, ut in Apocalypsi legitur, Angelus quidam optime intelligens, a uiro iusto adorari se, passus non est; sed conseruum se nominauit. Hic locus, quem hoc capite ad demonstrandam uiri iusti præstantiam attulimus, ita planus, ac apertus est, ut cuiuscunque animū, summa admiratione afficere, & maxima iucunditate replere deberet. Ex casu uero, & miseria, in quam mali Angeli ceciderunt, quanta sit impiorum miseria & indignitas, cognoscere quoque licet; cum in eum ignem, qui paratus est diabolo, & Angelis eius, coniiciendi, & tanquam cadauera putrida in sepulcris collocandi sint: Quæ tanquam stellæ e cælo in profundum lacu labuntur, ubi ignis eos uorabit; & omnes qui uidebunt, obstupescant super eis.

Vir iustus est uere doctus, & quidam magnus doctor. Cap. XXXIII.

Multi de doctrinæ excellentia in hac uita se iactare solent; in eoque multū gaudēt, quod doctores appellentur: & qui doctoris titulo insigniti sunt, & hac gloria florent, per beati censentur: quam excellentiā in uiro iusto, ut arbitror, sapiens desiderabit

Ps. 109.

Ap. 12.

Mat. 23

Isa. 24.

Exec. 22.

bit nemo. Nam, de uiri doctissimi, atque sapientissimi, diu uidelicet Francisci sententia, tantum quisque scit, quatum operatur; quod uerbum huic iusto uiro frequens fuisse, scribitur. Cum autem uir iustus multa, immo omnia operetur, cum omnia tum diuina, tum humana precepta custodiat, multum sciat, immo euncta sciat oportet: quandoquidem multam operationem ex multa scientia proficisci, cum nihil absque scientia efficiamus, necesse est. Huc facit doctrina quedam diui Gregorij, qui quendam bonum sacerdotem doctissimum appellauit, licet, etiam literarum elementa, ignoraret: quia unum caritatis preceptum sciebat, ex eoq; uinebat; quod mandatum qui nouit, omnem legem, & prophetas omnes nouit: cum leges omnes, & omnia prophetarum scripta, imo quot quot scripti sunt, & scribentur libri, ab hoc solo pendeant precepto: quibus libris, si hoc unum sciretur, & seruaretur mandatum, nihil esset opus. Quare, qui unam caritatis legem sciet, omnia uerissime sciet: & qui omnia sciet, iure optimo, & uerissime, magnus doctor uocari poterit. Contra uero, qui multa nouit, & nihil operatur, nihil uere scit: in quorum numero, sunt omnes impij; qui, cum in uia Domini non ambulent, nihil agunt; ac nihil proinde

*Gregor.**Gal. 5.
Mar. 12.**Psa. 1.*

de sciunt. Quare, sicuti auarus, nihil habere dicitur, etiam si arca redundet, cum his, quæ habet, non utatur; ita uir impius, quamuis multa norit, cum male noscat cuncta, & scientia nihil ei proffit, nihil scire dicitur. Hinc est, quod sapientes uiri, ut Socrates, Plato, Cato, Epictetus, Seneca, & alij grauisimi homines, eos, qui honeste non uiuunt, etiam si alias multa sciant, tanquam insipientes, & ignorantes damnant, & a sapientum numero sapienter reijciunt. Idem sentit is, qui dixit, non esse sapientem eum, qui sibi non sapit: ut impij omnes. Itaque istis dices: ostendite mihi doctrinam uestram ex operibus uestris. Præterea, in diuinis scripturis is doctus censetur, qui facit, & docet: at iustus faciendo docet, quia docendi ratione nulla est melior, & docendo facit: & cum omnia faciat, quia si in uno deficeret, esset omnium reus, & nihil sciret, omnia utique sciens: ac proinde doctus censendus erit. Quare, non libenter fero, cum quosdam aliqua doctrina imbutos, qui tamē, seipso decipientes, multum se scire arbitrantur, uiros bonos, & iustos, ignorantes appellare uideo; cum is solus uere ignarus existimandus sit, qui artis suæ precepta, & bene uiuendi rationes ignorat: quæ omnia uir iustus optime nouit: alias enim iustus non esset. Cur igitur

*Dan. 12.**Iaco. 2.*

gitor ignorantibus, ignoras uocabitur? Impius uero, etiam si omnes Imperatorias, & Pontificias leges sciret, & omnem Aristotelis, & philosophorum, ac sapientum omnium doctrinam perdidicisset, si, quae ad bene beateque uiuendum sunt necessaria ignoret, quod usu non raro uenire solet, uere ignarus nominari poterit. Videre enim passim licet quosdam doctrinae fama celebres, qui, si de primis Christianae philosophiae elementis interrogentur, quid respondeant nesciunt; & in multis pueriliter errant. Liceat ergo uiro iusto Deo dicere, & uere diceret: super omnes doctores me intellexi, quia testimonia tua meditatio mea est: super senes intellexi quia mandata tua quasi sui. Non modo uir iustus, doctus est, sed ut paulo ante diximus, exemplo uitae suae, quae docendi ratio semper principem obtinuit locum, cum uim praecipuam ad instruendum habeat, tanquam potestatem habens, docet: sed non sic impij; qui, si quid bene docendo aedificant, id male uiuendo, destrunt. Et quid mirum si uir iustus est ita doctus, cum Deus totius doctrinae auctor eum doceat, & sit docibilis Deus? Nonne Dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua? Hinc est, quod saepe legimus mulierculas ob iustitiam, quam sunt adeptae, & propter commercium, quod

Ps. 118.

Mar. 1.

Ioh. 6.

Ecc. 42.

quod cum Deo habent, de rebus grauius, & abstrusis, sapientissime disputasse, & difficiles nodos soluisse, ac disserendo sapientiam mundi uicisse. Et in quodam concilio *Nicæn.* Episcopus quidam magis sanctitate uitae quam doctrina illustris, doctissimum philosophum, quem episcopi ualde docti superare non poterant, paucissimis uerbis uicit, & ad ueram religionem conuertit. Haec, cum uiri doctrina tumidi uideant, admirantur, & dicunt: Quid potest iste scire, cum literas non didicerit? nonne idiota est, & filius fabri? Didicit quidem, sed non in scholis mundi, non a magistro mundano, sed ab illo, qui dixit: Ego, non dabo uobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes aduersarij uestri: est etiam filius fabri, sed illius fabri, qui sapientia sua fabricauit omnia, & docet hominem scientiam. Ex quibus colligere licet, pluris faciendam esse alicuius boni Christiani doctrinam, quam totam sine Christo humanam sapientiam. Nemo igitur, qui errare non uult, sit, qui uirum iustum indoctum nominet; immo nemo sit, qui doctissimum non uocet: cum doctissimus is appellari debeat, qui omnem doctrinam, omnemque succum ex scientijs, & libris omnibus exhaustit, qui hauriri potestis, inquam, qui est magister optimus, & qui

Mar. 1.

Luc

E^{sal.} 72

qui Deum præceptorem habuit, & habet. Soli impij uocentur ignorantes, qui ignorare uolunt, ut male agant; qui dicunt, uel Deum non esse, uel non habere prouidentiam; qui, quæ ad ipsos scire pertinet, discere non curant; qui tandem seipfos nesciunt, cum nec unde ueniant, nec quid sint, nec ubi sint, nec quo, & per quam uiam uadant, norint. Impij igitur ignorantes, & iusti docti.

Vir iustus est uere sapiens, & solus sapiens. Cap. XXXIII.

NVlla est fere natio, quæ sapientes non ostendet suos: & de uno Homero uaria contendunt loca. Ex quo intelligi licet, quanti sapientia semper facta sit; ac etiam quanta ex vna sapientia nascatur gloria, cum semper hoc sapientis nomen magnificum, atque illustre existimatum fuerit, quod animaduertens quidam, non sapientem, sed sapientiæ amatorem, ne tantum sibi nomen sumeret, se appellauit. Sed uideamus, an uir iustus hoc illustri titulo, & hac insigni appellatione dignus sit. Ut autem id facilius præstare possimus, quæ sit uera sapientia præfiniamus oportet. Vera ergo sapientia, nihil aliud esse uidetur, quàm certa

de

de Deo notitia, per quam quis recte uiuendo, colendo, & amando Deum, ei placere studet. Hoc, nos ipsa sapientia docet, quæ ait, Dilectio Dei honorabilis sapientia: item: Initium Sapientiæ est timor Domini: & rursus: sapientia, & disciplina timor Domini: insuper: Plenitudo sapientiæ timere Deum. Et Iob, cum sapientiam laudasset, eamque inuenire difficile esse docuisset; idem conuulsiuit: Ecce timor Domini ipsa est sapientia, & recedere a malo intelligentia. Hanc ueram sapientiam, diuus Iacobus, hunc in modum descripsit. Quæ autem de sursum est sapientia, primum quidem pudica est; dein depacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione. Quare, si aliam mihi proferes sapientiam, insipientiam potius nominabo. Quia, ut sapiens ait; omnia sunt uanissima præterquam timere Deum, & eius seruare mandata: hoc est. n. omnis homo; id est, in hoc posita est tota felicitas, & perfectio hominis. Propterea gentes, quæ Deum cognouerunt, sed non coluerunt, euanuerunt in cogitationibus suis, & ideo frustra quoddam obscurum, & inuisum sapientiæ nomē iactarunt. Quambrē, si omnem sapientiam, quam habuerunt omnes homines, & etiam eam ipsam quam di

*Ecci. 15.
Pro. 1. 9.
Ecci. 7.
Iob. 28.*

Iac. 3.

Ecci. 12.

Rom. 2.

Finitus.

2. *Par. 1.* uinitus habuit Salomon, in unum hominē conferres, qui tamen Deum non timeret, nec diligeret, hunc stultum, & totam illam
 1. *Cor. 1.* sapientiam stultitiam, nominabo. In quo igitur uera, quam descripsimus sapientia, reperitur? num in impio? nequaquam: quia scriptum est: In animam maleuolam, cuius modi est anima impij, non intrare sapientiam. Deinde, ut ex iam dictis constat, cum timor Domini sit sapientiæ initium & finis, cum impius Deum non timeat, qua ratione in ipso erit sapiētia? ut recte senserit is, qui dixit; uirum bonum esse sapientem, & sapientem bonum. Ad hæc, uera sapientia est Dei donum, ut nos diuina docent oracula; & qui eam acquirere uolunt, a Deo petant, ut uiri iusti fecerunt, necesse est. si ergo sapientia Dei donum est; cui nam eam donabit? iusto, an impio? amico, an inimico? filio suo, an filio diaboli? eam diligenti, an contemnti? proculdubio, amico, filio, & amanti eam; cuiusmodi est uir iustus: & idcirco legimus; pie agentibus Deū dedisse sapientiam. Amplius, Deus non diligit nisi eos, in quibus habitat sapientia, ut ipse met nos docet. At impios non diligit: quia Deo odio est impius, & impietas eius. In impijs igitur non erit sapientia: ac proinde in iustis reperiatu necesse est. Soli itaque iusti sapientes; quorum os meditatur sapientiam,

tiā & lingua loquitur iudiciū, & lex Dei in ore ipsorum. Beatus, qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur, & in sensu cogitabit circumspēctionē Dei. Quapropter, si homines in hac uita ob sapientiam, non ueram, vel saltem nō perfectam, tantum laudantur, si uarijs monumentis celebrantur, si beati appellantur, quanto magis uir iustus ob ueram, perfectamque sapientiam laudandus, commendandusque erit? Quis laudibus eum in cælū nō ferat, in quo ea res reperitur, in cuius comparatione, regna, sedes, & diuitiæ nihil sunt? cū qua lapis preciosus conferendus non est: quæ est speciosior Sole; quæ luci comparata reperitur prior; quæ infinitus thesaurus est hominibus, quo qui usi sunt participes facti sunt amicitiaē Dei: ea res inquam, cuius lumen est inextinguibile; qua cum re omnia bona ueniunt; in cuius comparatione omne aurum arena est exigua: ea denique res, cui omnia quæ desiderantur, non ualent comparari. Iactet nunc India suos Gymnosophistas, Agyptus suos sacerdotes, Babylonia suos Magos, Gallia suos Druidas, Græcia suos Sophos; quos, cum uera caruerint sapientia, & sibi non fuerint sapientes, immo potius stulti facti sint, non sapientes, sed insipientes, uocares, eis que di-

*Ps. 96.
Pro. 10.*

*Sap. 6. 7. 8.
9.*

*Iob. 28.
Pro. 8.
3.*

*Rom. 1.
Pro. 1.
Ecc. 37.*

VIR IVSTVS.

ceres : Quousque infantes diligetis infantiam? Nanque sapiens, est animæ suæ sapiens: isti uero cum Deum, quem cognouerunt, non glorificauerint, desiderijs cordis ipsorum, & passionibus ignominia traditi sunt. Homines igitur isti, tanquam in scenam fabulam agerent sapientiæ nomē dumtaxat, sibi uēdicarunt, & se aliena persona decorarūt; pallio, barba, & baculo sapientiam præferentes. Quamobrem, pluris ualet sancta quædam simplicitas cum uera sapientia coniuncta, quam tota sapientia mundana; quam, non secus Christiana sapientia uincit, ac Moyſis serpens. Magorum Aegypti serpentes, superauit. Quoties. n. simplices Christiani, indoctę fœminę, huius mundi sapientes uicerunt? & nuda, in duodecim hominibus sapientia; non ne totam huius mundi phalera tam sapientiam conculcauit? Non sunt longæui sapiētes, nec senes intelligunt iudiciū. Et licet, hæc uera sapientia, satrapis huius mundi nō placeat placet tamē deo ueræ sapiētię autori. Iustus igitur cum sit sapiens, in populo hereditabit honorem, & nomen illius erit uiuens in æternum. Collaudabunt multi sapientiam eius & usque in seculum non delebitur. Non recedet memoria eius, & nomen eius requiretur, a generatione in generationem; sapientiam

Rom. 1.

s. Nil. abbas.

Exo. 7.

Job. 32.

1. Reg. 29.

Ecci. 37.

Ecci. 39.

VIR IVSTVS. 43.

riam eius enarrabunt gentes, & laudē eius enuntiabit Ecclesia.

Laudatur uir iustus a uera, & optima scientia, qua seipsum cognoscit.

Cap. x xv.

Diuitia salutis, sapientia & scientia. *Isa. 33.*
 Inter alias autem scientias, ea semper a sapientibus commendata, & celebrata fuit, qua, homo seipsum cognoscit: quæ, ut est maxime necessaria; ita est maxime difficilis: quam qui nacti sunt, & ex ea uiuunt, omni sunt laude digni, & aliquid, reuera, se scire existimare possunt: quam qui non habent, ignorant omnia. Tunc, dicebat quidam, incipiam scire, cum meipsum cognoscere incipiam: & ceterarum rerum cognitio, hac una neglecta, raro prodesse, plerunque uero obesse solet. Propterea captius ductus est populus meus, inquit Deus, quia non habuit scientiam; sui uidelicet cognitionem, per quam ad Dei notitiam facillime peruenitur. Qui seipsum cognoscit, ut quidam scripsit, cognoscit & Deum; qui Deum cognoscit, assimilabitur Deo; assimilabitur Deo, qui dignus factus est Deo; dignus denique sit

De inter. ho. ca. 1. 2.

Isa. 52.

Os. 6.

Ber.

Agost.

Deo, qui nihil indignū patrat Deo; quod nemo facere potest, nisi seipsum prius cognouerit. Propterea semper maximam sortita est commendationem sententia illa: Nosce teipsum: quō etiam referuntur istæ: Tecum habita: Ne te quæsieris extra: Oculos in pectus: Non aliunde uiuendi suspensas oportet habere rationes. Hac suis ipsius cognitione qui caret, nec se, nec sua cognoscit: & propterea in quadā summa ignorantia uersatur. Nā, quæ se nō nouit, qui sciet, quæ sibi expectēda, aut fugiēda sint? quæ ad se pertineāt? quæ se deceant, aut dedecēant? Et ita, pro piscibus scorpiones, pro panibus lapides, pro uino uenenum sumet. Qui se ignorat, in se non est, extra se uagatur, secum non habitat; ubi sit, unde ueniat, quo uadat, non uidet: quid agat non intelligit. Qui se ignorat, seipsum non amat; cum amor solum in rem feratur cognitam. At se non amare, quam crudele, quam nefarium sit, quis non uidet? Odit igitur se, qui se non noscit. Præterea, qui se ignorat, etiam si omnia alia sciat, uere ignorans nominari potest; cum id ignoret, quod scire debet: at qui se nouit, etiam si nihil aliud sciat, cum id nesciat, quod non est obligatus scire, ignarus reuera appellandus non est. Quod autem solus iustus se cognoscat, id

id est luce meridiana clarius. Nam, se nihil esse, a se nihil habere intelligit: ac proinde Deo omnia accepta refert; eumque laudat, ac inquit: Venite adoremus, & proci- *Psalms. 48.* damus ante Deum, ploremus coram Domino, qui fecit nos: quia ipse est Dominus Deus noster, nos autem populus eius, & oues pascuæ eius. Quare, ex suis ipsius cognitione in cognitionem Dei uenit, seque totum Deo tradit. Mortalitatē suam noscit: quo fit, ut uermem, puluerem, & cinerem se appellet, & nihil sibi arroget; quæ scientia est omnium præstantissima, & omnibus se summittat. De se præterea cogitat, secum habitat; non se, extra se quærit; non habet uiuendi aliunde suspensas rationes: solum ea ad se pertinere putat, quæ in manu sua sunt, quæ intra se sūt: congruenter naturæ uiuit: unam æstimat iustitiam, cetera tanquam nugas spernit: de rebus ad salutem, & beatam uitam pertinentibus, cogitat, loquitur, & agit. Postremo, unde ueniat nouit, ubi sit cognoscit, quid sit non ignorat, quo uadat intelligit, & per quam uiam tendat, probe tenet: quæ omnia, qui cognoscit, se uere cognoscit. De homine impio contraria omnia affirmat: quia, cum ex ratione & ex lege diuina non uiuat, belluinam uiuit uti-

Gene. 18.

VIR IUSTVS.

ram, & ideo ad se pertinentia non cognoscit, nocentia amat, & maximas perpetuasque pœnas sibi parat. Quo fit, ut sibi ipsi odio sit: quo, nihil a natura remotius, nihil horribilius cogitari potest. Caret ergo uir impius pulcherrima, & præstantissima omnium scientiarum scientia, quæ cum uir iustus ornatus sit, laudibus omnibus exornandus erit. Si tantum laudatur, qui hoc dictum, Te ipsum nosce, pronuntiarunt, quantum commendandus erit, qui seipsum noscit, & ex hoc dicto uiuit: cum longe difficilius sit hoc præceptum seruare, quam ipsum pronuntiare. Iure igitur uir iustus scientiam Dei se habere promittit; cum eam scientiam habeat, qua cognoscitur Deus, & ut filium Dei decet, uiuit.

Vir iustus est verax, & verus.

Cap. xxvi.

S. Ephren. **D**eus veritas est, & ueritatis auctor, eamque maxime diligit: Dæmon uero mendacium est, & mendacij pater, & mendacio summo opere delectatur. Quare, cum ueritas sit quid diuinum, semper plurimi facta fuit, & ueridici, tanquam Dei filij, multum a prudentibus hominibus

amant-

VIR IUSTVS.

45

amantur, atque laudantur. Mendacium uero, & mendaces, tanquam filij diaboli, odio habentur, atque uituperantur. Siquidem, quod uerum, simplex, sincerumque est, id naturæ hominis est aptissimum. Propterea ingenui, & liberaliter educati homines, ueritatis professores, & assertores, haberi uolunt; & pro ueritate retinenda, uitam etiam ipsam, profundere non dubitant. Hac pulcherrima & diuina uirtute uir iustus ornatus omnino est. Siquidem, ueritatem, & uerbis, & re profitemur: cum uerbis nunquam mentiamur, nec quæ piâ, cū in simplicitate ambulet, decipiat; nec alius sit, ac esse debet; bonus uidelicet, intus forisque. Nouit enim Deum fictos non probare, & loquentes mendacium perdere. Ea propter de uiro iusto legimus: Iustus prior est accusator sui: ideo ait: Delictum meum cognitum tibi feci; & iniustitiam meam non abscondi: Dixi, cōfitebor aduersum me iniustitiam meam Domino. Ego, qui peccaui: ego, qui malū feci. At uero impius, ueluti diaboli filius, uel negat se peccasse, uel crimen in alium reicit, uel foliis, id est leuibus excusationibus, peccati turpitudinem tegit, uel culpam extenuat: quæ res, ratione quadam, non minus quam peccatum ipsum Deo displi-

Psalm. 3.

Pro. 18.

Psal. 35.

1. Par. 28.

2. Reg. 24.

Gen. 3.

Ierem. 2. displicet: propterea legimus: Ecce ego in dicio contendam tecum; eo, quod dixeris:
Psalm. 5. Non peccaui: Quare, in ore impij non est ueritas: diminutæ sunt ueritates a filiis hominum, hoc est ab impiis. Est præterea uir iustus, non modo uerax, sed etiam uerus, cum sit factus ad exemplar, & ideam æternæ ueritatis, eique congruat. Etenim, is est, quem Deus esse uoluit: is, qui uir futurus Dei filius & iustus, esse debet; hoc est diuinis legibus congruens, & quantum fieri potest, Dei similis. Est ergo omni ex parte probatus, examinatus, & purgatus septies; & proinde Deo dignus inuentus. Et quid mirum si uir iustus est uerus, & uerax? cum in ipso ueritatis spiritus inhabitet, qui omnem ueritatem (cum omnem fictionem excludat) eum docet: quem spiritum, mundus, hoc est mūdani homines, non potest accipere. Iustus igitur cum sit uerus, & uerax, est in omni munere rectus, in commercio fidelis, in iudiciis sincerus, in responsonibus simplex: quo fit, ut dicenda proferat, non dicenda taceat, simulationem uituperet, ueritatis detestetur, tenebras fugiat, & lucem amet: siquidem ueritas, uult ad lucem uideri. At impius, nec foris, nec intus est uerus; sed totus fictus, totus fucatus, totus a rectitudinis, & ue-

rita-

ritatis regula diuersus. Videtur, dum in *Ioan. 3.* domo Dei uersatur, esse ex Deo, cum tamē sit ex diabolo, & filius diaboli: uidetur homo, & non est, cum sit iumentum insipiens: uidetur esse Christianus: sed, uel non est, *Psalm. 48.* nisi nomine, cum gratia careat, qua inunguntur Christiani: aut certe, si ratione characteris Christianus est, cum careat uita, qua Christiani uiuunt, erit Christianus quidam mortuus, sepulchrum dealbatum, castanea foris integra, intus corrupta, res *Mat. 13.* denique uana, & apparens. Quamobrem, cum tanti ueritatis uirtus fiat; cum tantū laudetur, cum tot procreet fructus; cum tantum ueraces amentur; cum nihil sit, ut *2. Esd. 3. 4* aliquando a sapientibus decretum fuit, ueritate fortius; cur uir iustus, qui intus forisque, & re, & uerbis est uerus, & uerax; non plurimi fiet? nō laudabitur? non amabitur? cum ueritati resistere possit nihil.

Laudatur a uirtute prudentiæ, dum neminem eo prudentiorem esse, demonstratur. Cap. xxvii.

Multi sunt, qui prudentiā uirtutem, homini maxime necessariam, & a sapientibus ualde commendatam, se habere profitentur, ac omnia se providere possunt

est, qui, cum quippiam a phantasia offer-
tur, non statim illud admittit, sed ait :
Siste parumper, o phantasia, sine ut
te perspiciam, sine, ut te excutiam : si
quidem de libertate, de trāquillitate, de re-
gno, & de salute, agitur. Is prudens est, qui
habet lumbos præcinctos, & lucernam ar-
dentem in manibus suis, & vigilanter expe-
ctat Dominum. Is prudens est, qui omnem
suam curam, cogitationem, & studia alicui
prudentissimo, & potentissimo Regi com-
mittit, totusque ab eo pēdet; quod efficit iu-
stus, qui, ut suo dicitur loco, se totū, suaque
omnia Deo tradit. Is prudens est, qui utilif-
sima bona in preciosissima, qui terrena in
cœlestia, qui caduca in æterna cōuertit; qui
lutum cum auro commutat, dum per ele-
mosynas fœneratur Domino. Is prudens
est, qui ueluti serpens exponit corpus, ut ser-
uet caput: quod iustus facit: qui omnia for-
tunę & corporis exponit bona, ut rationē, si-
dem, & uitam spiritualem seruet. Is deni-
que prudens est; qui, cogitatione requiem
in omnibus quæsivit: & quia nullibi in hoc
uano mundo eam inuenit, in hereditate do-
mini moratur. Cum igitur hæc omnia, ut
diximus, efficiat iustus, propterea prudens
est, & tanquam prudens laudandus, cōmen-
dandusque erit. In impio uero, nulla uera

repe-

*Luc. 12.**Pro. 19.**Mat. 10.
Ecci. 27.*

reperitur prudētia, quia cum temere uiuat,
& nihil explore agat, ipso imprudentius
sieri nihil potest: quod si quam habet; ea,
est prudentia carnis, quæ mors est: sicuti
prudentia spiritus, est uita, & pax. Beatus er-
go homo, qui inuenit sapientiam, & qui af-
fuit prudentia.

*Rom. 8.
Pro. 3.*

*Vir iustus, consilio, atque iudicio alijs præstat,
& prodest. Cap. xxviii.*

Iustus non solum sibi, sed etiam alijs sa-
pir, ac prudēs est. Propterea, qui de mō-
ribus scripserunt, humanarum actionum
regulam, uirum iustam esse uoluerunt: quo-
niam, iudicio & consilio abundat. Lingua
ergo iusti loquitur iudicium; quia lex Dei
est in corde ipsius, & non supplantantur
gressus eius; hoc est, nihil iudicando, &
consilium dando, agendoque offendit. Si
quidem tanquam sapiens, habet oculos suos
in capite suo: quibus diligenter inspicit, &
præuidet omnia. Hinc est, quod homines
alias prudentes, docti, & experti de rebus
dubijs, uiros inexpertes, iustos tamen, con-
sulere solent: a quibus talia referunt respon-
sa, & consilia, quæ ipsi per se, nunquam ex-
cogitassent. Etenim, si Dominus magnus
uoluerit, spiritu intelligētię replebitur:

*Psal. 36.
Isa. 51.**Ecci. 2. 8.
Pro. 17.**Ecci. 39.*

&

& ipse tanquam imbres mittet eloquia sapientia suae, & in oratione confitebitur Domino. & ipse dirigit consilium eius, & discipulam, & in absconditis suis consiliabitur, &c. Huc faciunt haec alia diuinæ scripturæ loca: Cogitationes iustorum iudicia: & consilia impiorum fraudolenta. Verba impiorum insidiantur sanguini: os iustorum liberabit eos: uena iustitiæ os iusti: & os impiorum operit iniquitatem. Os iusti parturiet sapientiam, & lingua prauorum peribit. Labia iusti considerant placita, & os impiorum peruersa. Quare, mirandum non est, si in ueteri testamento, tam crebro homines illos, consilij capiendi causa ad uiros iustos confugisse, & in omni bene constituta reprobatorum uirorum consilia semper plurimi facta fuisse, legimus. Ratio autem potissima cur uir iustus recta, & sana consilia dare soleat, est; quia Deus est in eo, & eum dirigit, & per eum, tanquam per prophetam quendam, loquitur: & ideo est quasi sapientia diuinæ interpretis: quæ sapientia, ait: Meum est consilium, & æquitas; mea est prudentia, mea est fortitudo. Si ergo consilia omnia sunt Dei, ad interpretem uoluntatis diuinæ confugiendum est. Iure igitur optimo, Dauid propheta, a uiro iusto corripimur: molebat. Corripiet me iustus in misericordia,

Pso. 12.

Pso. 8.

dia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Altera *Pf. 140.* eiusdem rei ratio, hæc est: quia, cum uir iustus sit omni uirtute præditus, nulla animi perturbatione agitur: mentem habet candidam, & lucidam, & ideo nihil inconsiderate dicit. Quapropter, melius de aliqua re uir iustus philosophiæ ignoras, iudicat; quam magnus, sed improbus philosophus. Huc facit illud Pauli: *1. Cor. 2.* spiritualis omnia iudicat, & ipse a nemine iudicatur: Siquidem Christi sensum habet. In eo etiã uiri iusti iudicium, ac consilium cernitur, quod uarias iuuandi proximum, & colendi Deum, inuenit rationes. Propterea, *Isa. 5.* apud Isaiam scriptum legimus: Dicite iusto, quoniam bene, quoniam fructum ad inuentionum suarum comederit: uæ impio in malum: retributio enim manuum eius fiet ei. Si quis eius, quod hoc capite docemus, aliquod desideraret exemplum, in memoriam renocet, quo consilio Daniel fallacias sacerdotum Belis detexerit: qua ratione draconem occiderit; quo modo impudicos senes mendacij redarguerit, & etiam, qua arte sanctissima illa scæmina Iudith Holofernis caput præciderit. Confugiant ergo ad uiros iustos, tanquam ad oracula quædam, qui consilio egent: quia, ut ex

1. Cor. 2.

Isa. 5.

Dan. 14.

Iudith. 13

sacris discitur literis, eos dirigit, & per eos loquitur Deus. Huc spectat illud diuinae scripturae monitum: Interroga patres tuos, viros uidelicet iustos, & prudentes, qui a consilio, patres nominantur. Quamobrem, si in precio habentur qui iudicio pollent; qui salubria dant consilia, cur uir iustus, cuius consilia secunda, sana, & utilia sunt plurimi non fieri? non laudabitur? qui de se cum ratione hæc diceret:

Job. 29. Qui me audiebant, expectabant sententiam, & intenti tacebant ad consilium meum. Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabam eloquium meum. Expectabant me sicut pluiam, & os suum aperiebant, quasi ad imbrem ferotinum, &c.

A virtute fortitudinis.

Cap. XXXIX.

Prov. 14.

Vir sapiens fortis est, & uir doctus robustus, & ualidus, inquit scriptura. Iustus autem, ut ex amedictis constat, sapiens, & doctus est: erit igitur fortis, robustus, & ualidus. Quare, si ob fortitudinis uirtutem tantopere homines laudantur, & carminibus, & triumphis, & monumentis, ut Achilles, Aeneas, Alexandri, Romuli, Cæsares, Pompei, & Caroli, celebrantur,

tur, cur uir iustus ob eandem uirtutem laudandus, ac honorandus non erit? cum reuera robustus, & ualidus, & maxime fortis existat. Namque, is fortis censendus est, qui pro graui causa cum ratione, grauissimos labores, & cruciatus perpeti paratus est. Iustus autem pro iustitia retinenda, qua causa nulla potest esse grauior, & maior, millies in die uitam exponeret: quia nouit beatos esse eos, qui pro iustitia perfectiones patiuntur: quoniam ipsorum est regnum caelorum, & quod uiolenti; hoc est fortes, rapiunt illud. Cur ergo fortis non habebitur? & tanquam fortis non laudabitur? Quoties iustae foemellae, natura timidæ, & imbecilles, iustitia munitæ, pro iustitia, & religione retinenda, fortiter pugnant, crudelissimorum hominum, & immanium ferarum uires, sua constantia, & fortitudine, uiriliter superarunt? Quoties fortissimos carnifices in torquendis iustis (ipsis inuictis, & infractis manentibus) robur defecit? Cogita Stephani lapides, Laurentij flammæ, Sebastiani sagittas, Pontiani prunas, Pantaleonis ungulas, facces, & sartaginem, Catharinæ rotas, Iulianæ uirgas, Iulitæ flagella, Maximæ & Donatillæ sel, & equuleum; & fortissimi, atque inuictissimi Venantij, carceres, fustes, la-

*Mat. 5.**Mat. 11.*

pidēs, cruces, turres, & gladios. Nullum itaque scēuitiæ, nullum crudelitatis genus, nulla ultima terribilia, in quibus sustinendis fortitudo uersari dicitur, timent iusti; non carceres, non uerbera, non gladios, non forcipes, non rotas, non laminas, non feras, non equuleos, non cruces, non denique ignes; sed hæc omnia, & si quæ sūt alia tormentorum genera, inuictō, infra-ctoque animo perpetiuntur. Alij, quos mundus appellat fortes, expugnant oppida; iustus expugnat cœlum: illi caducum regnum pugnando acquirunt; iustus æternum: illi triumphant in mundo; iustus in paradiso: illi agendo uincunt; iustus, et perperiēdo, quod maius est, uictoriā reportat. Iustus itaque agit, & patitur, abstinēt, & sustinet. A nimaduerte optime lector, fortitudinis impij, & viri iusti illustre exēplum. Goliath uir erat altitudinis sex cubitorum & palmi: & cassis ærea super caput eius: & lorica hamata induebatur; porro pōdus loriciæ eius quinque millia siclorū æris erat: & ocreas æreas habebat in cruribus: & clypeus æreus tegebat humeros eius: hastile autem hastæ eius erat quasi liciatorium tententium: ipsum autem ferrum hastæ eius sexcentos siclos habebat ferri: & armiger eius antecedebat eum. Hic uir fortis clamauit,

mauit, & dixit: Eligite uobis uirum, & defendat ad singulare cœramen. Et qui iustitiæ fortitudine nō erant muniti, fugiebant a facie eius, timentes eum ualde. At uero David uir iustus, licet ex fratribus esset minimus, puer, & pastor, & humanæ militiæ ignarus, audacter inquit. Nunc uadam, & auferam opprobrium populi. Itaque positis armis mundanis, quibus eum armauerant, quibuscum incedere nō poterat, baculo, quo semper utebatur, sumpto; selectis quinque limpidiſſimis lapidibus de torrente, misit eos in pastorem peram, & fundam manu tulit; & processit aduersus Philisthæum: qui ei maledixit, ac carnes uolatilibus cœli, se daturum, minatus est. Dixit autem uir iustus: Tu uenis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo: ego autem uenio ad te in nomine Domini exercituum, qui dabit te in manu mea; & percutiam te & auferam caput tuum a te: & dabo cadauera Ppilisthijm hodie uolatilibus cœli, & bestiis terræ: ut sciat omnis terra, quia est Deus in Israel. Et nouerit uniuersa Ecclesia hæc; quia non in gladio, nec in hasta, saluat Dominus: ipsius. n. est bellum, & non tradet nos in manus uestras. Et missa manu in pera tulit unū lapidē, & fūda iecit, & circumducens, percussit Philisthæum in frontem,

te eius, & cecidit in faciem suam super terram: & accepto inimici gladio, interfecit eum, caputque eius præcidit. En igitur singulare exemplum fortitudinis impij, & iuri iusti: in quo aperte cernitur, quatum impij fortitudo, si quæ in eo est, ab ea, quæ in iusto reperitur, distet. Et, una mulier Hebræa, non ne fecit cõfusionem in domo Regis Nabuchodonosor? quo, factum est, ut qui tãquam mures æstimati fuerant, paruo numero, numerosum exercitũ fugauerint, & uictoriam de multo hoste reportauerint. In hunc etiam locum ueniunt egregia Samsonis facta, quæ in libris iudicum leguntur. Et quoties in sacris literis, & in ecclesiasticis legimus historijs, paucos uiros iustos, maximos impiorum exercitus superasse? Qui erant, ait diuina historia, uelut locuste, monstra, & giganteum genus, uicerunt; & qui per unam uiam uenerunt, per septem fugerunt, & nullus cõtra filios Israel ausus est mutire. Verum, cum est Anathema in medio Israel, non potest stare coram hostibus suis, donec deleatur, qui eo contaminatus est scelere. Et ideo sapienter dixit fortissimus ille Iudas: Facile est concludi multos in manibus paucorum: & non est differentia in conspectu Dei cœli liberare, in multis, & in paucis: Non saluatur ergo rex per mul-

multam uirtutem: & gigas non saluabitur in multitudine uirtutis suæ: fallax equus ad salutem: in abundantia uirtutis suæ nõ saluabitur. Huc referres etiam egregium exemplum fortitudinis Iob, qui contra homines, & Dæmones pugna, lo, omnium bonorum fortunæ, & corporis iacturam, constanti animo ferendo, illustre omnibus posteris fortitudinis, & constantiæ reliquit exemplum. Denique, ut latissimum campum breui excurram; quis non existimet eos esse fortes, qui tres potētissimos inimicos, mundum, carnem, & Dæmonem uincunt: de quibus omnibus iustus uictoriam deportat? Nanque, iustus mundum, & omnia quæ sunt in mundo conculcat, & ut Paulus loquitur, mundus crucifixus est iusto, & iustus mundo. Carni deinde renunciat, eique mortuus est; immo extra carnem est. Postremo Dæmonem tanquam mancipium carnis ligatum ducit. Hinc est, quod legimus uiros iustos sæpissime Dæmoni insultasse, eum ligasse, ei tanquam imbecilli creaturæ, licet fortissimus sit, imperasse, eius caput percussisse, abscidisse, & cõtriuisse. Et ideo de uiro iusto scriptum est: Super aspidem, et basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem. Potuit Dæmon uiros impios, cum filia Raguelis dormientes occi-

*Judith. 24.**2 Mach. 2**Dent. 7.**Nu. 13.**Ios. 2. 9. 10**Iud. 12.**Dent. 28.**Ios. 7.**1. Mach. 3.**Iob. 1. 2.**Col. 3.**Rom. 8.**1. Reg. 17.**Judith. 15**Ps. 90.**Luc. 10.**Iob. 6. 7.*

dere; Tobiam uirum iustum, necare nõ potuit. Ex quibus omnibus colligere licet, uirum iustos fortissimos esse, & propterea omni laude dignissimos: impios uero imbecilles, debiles, infirmos, & effeminatos: Fugit enim impius nemine persequente: & timet ubi non est timor: Iustus uero, quasi leo confidens, absque terrore erit.

Alibertate, qua malos reprehendit, dum nullius faciem, & potentiam timet. Cap. xxx.

Non possum non uehementer admirari uiri iusti firmitudinem, atque, ut ita dixerim, animi granditatem, cum animaduerto tantum habere robõris, ac celsitudinis, ut nihil uereatur, nihil timeat, præter Deum. Siquidem iustis dictum esse nouit: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timere eum, qui potest, & animam, & corpus perdere in gehennam. Inquit itaque audacter Iustus: Non timeo, quid faciat mihi homo. Hinc est, quod uidemus iustos pro religione, & iustitia, & ueritate retinenda, forti atq; itrepidò animo, & magistratus, & principes, & alios in honore constitutos homines, cum ratio id postulat, reprehendere, & accusare: ueritatem palam dicere,

dicere, & tanquam Dei ministros, nullius faciem, & potentiam timentes, acriter facinorosos redarguere. Loquebar, dixit quidam iustus, de testimonijs tuis in cõspectu regum, & non confundebar. Huius rei, & sacræ literæ, & ecclesiasticæ historiæ multa nobis suppeditant exempla. Tu quidem sceleratissimus in præsentì uita nos perdis, dixit Regi secundus ex septem fratribus; sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus æternæ uitæ resurrectione suscitabit. Et postremus, ac adolescentior, eidem impio Antiocho: Tu autem, o scelestissime, & omnium hominum flagitiosissime, noli frustra extolli uanis spebus in seruos eius inflamatus: non dum, n. omnipotentis Dei, & omnia insipientis iudicium effugisti: Non obedi præcepto regis, sed præcepto legis, quæ data est nobis per Moysen: Tu uero qui inuictor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manus Dei. Tres pueri, nullas crudelissimi Regis minas timentes, constanti animo se nolle statuam auream adorare dixerunt; nec fornacem septuplum incensam timuerunt. De alijs quoque legimus, potius elegisse mori, quam cibus conquinari immundis, & noluerunt infringere legem Dei sanctam, &c. Samuel palam redarguit Saulem, cum ei stulte egisse dixit: Elias

Acha-

*Psalm. 28.
Psalm. 13.
Pro. 28.*

Mat. 10.

Psalm. 17.

Ps. 118.

2. Mac. 7.

Dan. 3.

1. Mach. 1.

1. Reg. 13.

3. Reg. 18.

Luc. 3.

Achabum : Ioannes Herodem, & Iudæos :
 Ambrosius Theodosium Imperatorem :
 Apostoli nullos magistratus, nullas pœnas
 timuerunt, ut veritatem, & iustitiam inta-
 ctam conseruarent : Ibant gaudentes a con-
 spectu concilij. & aperte dicebant, obedire
 oportere Deo, magis quam hominibus. De-
 nique, quoties sanctæ Virgines, intrepida
 fronte, tyrannos crudelissimos reprehende-
 runt, & eorum minas contempserunt : qua-
 rum constantiam qui cõsiderauerit, Socra-
 tis, Anasarchi, Phocionis, Scæuolæ, Merelli,
 ac aliorum, quos humana philosophia ad-
 miratur, firmitudinem, parui facendam ef-
 se putabit. Et sane, quid est, quod vir ius-
 tus sibi ab homine mortali timeat ? qui
 quasi scœnum, ira arefcet : quem tinea, tan-
 quam lanam, deuorabit ; & vermis tâquam
 vestimentum comedet : cum Deus sit in eo ;
 & per eum loquatur, eumq; defēdat ? Quid
 inquam est, quod iusti timeant opprobriũ
 hominum, & eorum blasphemias ; cum ip-
 sis dictum sit : Ite, & ponite pedes super
 colla regum istorum : nolite timere, nec
 paucatis : confortamini, & estote robusti ;
 &c. Potest itaque dicere iustus : Dominus
 Deus auxiliator meus ; ideo non sum cõfir-
 mus : ideo posui faciem meam, ut petram du-
 rissimam : & scio quoniam non confundar.

Iuxta

Iuxta est, qui iustificat me : quis contradi-
 cat mihi ? Stemus simul : qui est aduersa-
 rius meus, accedat ad me. Atqui, impius, tâ-
 quam stultus, non timet Deum, qui potest
 occidere animam, & formidat homines, *Mat. 10.*
 qui possunt occidere corpus : & si ad præ-
 sentiam Iudicis uenerit, pallefcit, contrem-
 iscit, fari nequit, aspectu, & oratione con-
 sciētiam, qua se accusari sentit, manifestat.
 Hęc sancta in uiro iusto audacia, hæc fidē-
 tia ; qua, nec malum futurum horrescit, nec
 præsens curat, qua nullam humanã timet
 personã, qua ijs formidabilis existit, quos
 iustitia, spoliatus timeret, mirum in modũ
 eius dignitatem amplificat. Vos, uos igitur,
 o iusti, uestra iustitia armati, Regum præ-
 sentiam non timetis, improbis quibuscun-
 que resistitis, ueritatẽ palam defenditis, &
 Deo magis quam hominibus, ut par est, *Act. 5.*
 obeditis.

*Vir iustus nihil timet, sed semper, &
 ubique impanidus existit.*

Cap. XXXI.

NOn modo is, quem describimus, uir,
 omnia suscipit, & audacter aggredi-
 tur pericula, & honesta quadã audacia nul-
 lius ueritus personã, ueritatem palam profi-
 tetur

VIR IVSTTVS.

terur, ac uita damnata; sed etiam, quod est quid singulare, & inuicti animi, ad omnia grauissima incommoda, & impudentia mala, se intrepidum præbet: Et ideo cum nihil timeat, nihilq; reformidet, in quadam maxima securitate uiuit. Id, quam bonum, quaque desiderabile, & iucundum sit, ij norunt, qui aliquando uitam cum timore uixerunt: quæ uite ratio, non tam uita, quam mors quædam censenda est. Hoc, quod in presentia affirmamus, ita certum, exploratumque est, ut etiã ethnici scriptores, id apertissime docuerint. Et, ut unus loco sit omnium, quidam hæc de re, ita scripsit.

*Hor. lib. 1
ad. 22.*

Is, qui integer est animi, qui integram, & minime culpabilem uitam ducit, & est sceleris purus, qui castas, purasque a sanguine manus habet; cum nihil timeat, cum ubiuis terrarum omnino secure uiuat; nullo eget armorum genere: non iaculis, non arcu, non pharetra uenenatis sagittis plena: siue is per fyrtes æstuosas, siue per inhospitalem caucasum, siue per alium quemuis periculosum locum iter facturus sit. Vbi ubi itaque locorum sit, uitæ suæ integritate armatus, sua recta conscientia securus, nihil malorum timet. Et alio loco: Virum iustum, qui recti propositi est tenax, qui a suscepto rectæ uitæ cursu

non

VIR IVSTVS. 55

non recedere decreuit, non animi iudicum furore incensi, non tyrani minaces vultus, non maris procellæ, non fulmina commouent, uel conturbant: immo, etiam si ipsum cælum ruat, nõ terrebitur ruinis, sed impavidus permanebit. Et hac arte, uirtute nimirum, & iustitia plerosque homines immortalitatem adeptos fuisse, ethnici existimarunt. Horum duorum locorum, quos attuli, sententiam, ego interdum uehementer mirari soleo, cum animaduerto, hominem uero lumine orbatum, tantum integritati uitæ, & iustitiæ tribuisse, ut dixerit, uiros iustos, tanquam intrepidos, & securos ubique uiuere, & uersari, & tanquam impavidos nulla, etiam si cælum fractum laberetur, posse ratione terri.

Et quis nõ appellet impavidum eum, qui diuino nixus auxilio, dicere audacter potest: Non timebo millia populi circumdantis me: In Deo meo transgrediar murum: eum inquam, de quo scriptum est: in uastitate, & fame ridebis; & bestias terre non formidabis; non timebis calamitatem cum uenerit. Iustus itaque non timebit a timore nocturno, a sagitta uolante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incurfu, & demõnio meridiano: cadent a latere eius mille, & decem millia a dextris eius.

Psalm. 3.

Ps. 17.

Job. 5.

Psalm. 99.

Do-

Psalm. 26. Dominus, inquit iustus, est illuminatio mea, mea uidelicet felicitas, is per quem mihi omnia feliciter succedunt, qui mihi in periculis præluceat, & salus mea, quem timebo? Dominus protector uitæ meæ, a quo trepidabo? Si insurgant aduersum me castra, non timebit cor meum. En, ut aperte uir iustus animo impauido se esse demonstrat. Causa autem prima, cur hic uir securus incedat, & impauidus uiuat, est; quoniam Deus est in ipso, & pro ipso: quia Deus sub umbra alarum suarum eum tegit, & scuto bonæ uoluntatis, & ueritatis suæ circumdat. Propterea iustis dictum esse legitur: Non enim eritis uos qui dimicabitis; sed tantummodo confidenter stete, & uidebitis auxilium Domini super uos, o Iuda, & Ierusalem: nolite timere, nec paueatis. Et alibi: Dominus pugnabit pro uobis, & uos tacebitis. Altera causa est, quoniam nihil putat sibi timendum esse præter culpam, qua cum careat, nihil est cur timeat. Cetera mala, quæ alij timent, cum nihil sibi obesse posse certo sciat; immo, cum certum omnino habeat, ea sibi utilitatem, & gloriam afferre, læta fronte excipit, & forti animo sustinet. Ecce igitur, quæ bonum, & quam iucundū sit, timere Deum quem qui timet, nihil timet, ac propterea

securus

securus ubique uersatur, & uiuit. Qui ambulat, inquit sapiens, simpliciter, ambulat confidenter. Hic præcipuus in hac uita iustitiæ fructus, tam suauis, tam dulcis, tam oprabilis est, ut omnes ad iuste uiuendum allicere deberet. Impius autem, cum etiam nemine persequente, fugiat; cum præcipua Dei cura sit destitutus, cum in protectione Dei cœli non commoretur, cum malæ actus uitæ conscientia eum accuset, ad singulos quosque rumusculos titubat, expauescit, labascit; nullam ubi ubi sit securitatem habet; suam timet umbram. Si qua, uel seditionis, uel belli, uel pestis, uel alterius calamitatis tuboriatu suspicio, commouetur, tremit, concutitur, cum suæ iniquitatis debitas expectet pœnas. Iustus uero, etiam si peste corrumpantur omnia, uel bello cuncta flagrent, aut incendio terra consumenda sit, nihil timet: ad summam, etiam si, ut ille scripsit, cœlum ruat, impauidum ferient ruinae. Tandem, ut hunc locum luculenta scripturæ auctoritate concludam, non timebunt iusti, dum turbabitur terra, & transferentur montes in cornu maris, hoc est, etiam si terra ita commoueatur, & concutiat, ut montes in profundum mare transferantur; dum ita turbabuntur, & fremant aquæ, ut præ nimia

aqua-

aquarum agitatione, & ui, concutiantur montes: nulla denique tanta malorum uis ingruet, ut uiros iustos, qui tali, ac tāta fiducia sunt armati, terrere queat: quia fluminis impetus, abundans uidelicet Spiritus sancti gratia, lætificat ciuitatē Dei, quæ est uir iustus: ac proinde semper in pace dormit, ac requiescit.

Mat. 4.

In uiro iusto omnipotentiam quandam esse demonstratur. Cap. XXXII.

VT hæcenus uiri iusti fortitudinem, cōstantiam, fiduciam, ac securitatem, multum amplificasse mihi uideor: pariter etiam pro rei ueritate, & dignitate, me non satis dixisse, intelligo. Propterea, ut ista omnia adhuc magis illustrentur, ei omnipotentiam quandam tribui posse, demonstrare conabor, ut quantum ipsi debetur, si tamē, id a me præstari poterit, tribuatur. Dixit Paulus, & mentiri non potuit: Omnia possum in eo, qui me confortat: quam sententiam, quiuis iustus non arroganter usurparet. Si ergo diuus Paulus poterat omnia, erat sine dubio, ut quidam uir pius & doctus conclusit, omnipotens. Et quis non iudicet eum omnipotentem, qui dicere potest: Quis me separabit a caritate

Phil. 3.

Rom. 8.

Chri-

Christi? tribulatio, an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? & item: Certus sum, quia neq; mors, neque uita, neque Angeli, neque fortitudo, neque altitudo, neque profunditas, neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei. Agnoscamus itaque necesse est omnipotentiam aliquam in eo, quem nullus corporis cruciatus, nulla persecutio num magnitudo, nō mors, quæ omnia uincit, non Angeli, non Archangeli, non dominationes, non uirtutes, non denique potestates ipsæ a Christo diuellere queunt.

Quis nō iudicet eum omnipotentem, qui ita potens est, ut non peccet? Iustus autem, scriptura dicat, non peccat: quia dum manet in iustitia, in Deo manet, cuius auxilio fulsus, omnia, ut paulo ante diximus, potest: erit igitur omnipotens; cum id uiacat & superet, ad quod tollendum, & superandum, omnipotens Dei filius uenit, cuius omnipotentia, peccati regnum superatum est. Ad hæc, uir iustus, non modo mundus, qui potens est, & carnem, quæ est potentior, sed etiam Dæmonem, cuius tanta est potestas, ut nulla alia ei cōparari queat, uincit: Cur igitur ipsi omnipotentiam quādam non tribuemus? Deus autem pacis, dixit Paulus cum iustis loquens, conerat

1. Ioan. 5.

1. Ioan. 5.

1ob. 41.

H

Sa-

Rom. 16. Satanam sub pedibus uestris velociter. Huc facit, quod de Samfone legimus: Irruit autem Spiritus Domini in Samson, & dilacerauit leonem, quasi hœdum in frustra decerperet, nihil omnino habens in manu. Et alibi: Irruit spiritus Domini in eum, & sicut solent ad ardorem ignis ligna consumi; ita uincula quibus ligatus erat, dissipata sunt, & soluta. Hęc, & alia, quę ab illo uiro fortissimo facta sunt, a iustis spiritualiter fiunt. Hanc eandem, quam hoc loco docemus ueritatem, hęc demonstrant, iustorum, quę in sacris literis leguntur, uerba. *Rom. 8.* Si Deus pro nobis, quis contra nos? atqui Deus est pro iustis, cum scriptum sit; cum *Psalm. 40* ipso sum in tribulatione, eripia, eum & glorificabo eum. Quis ergo contra iustos; qui cum omnipotentem a se esse sentiant, audacter dicunt: Si Deus pro nobis qui cōtra nos? Propterea uir quidam, cum hoc optime intelligeret, prępotenti Deo dicebat: Pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me: Deus autem, ut sacra docent eloquia, semper est prope timentibus se. Neminem igitur iustus timebit; nihil reformidabit, omnia poterit in eo, qui ipsū corroborat. *Dem. 11. Cant. 6.* Idcirco iustis dictum est: Nemo stabit contra uos: siquidem terribiles sunt, ueluti castrorum acies ordinata. Quis ergo uirum iustum

iustum infinita Dei potentia armatum, & munitum, poterit expugnare? Quod si nulla potentia superari potest; cur in eo orantiam quandam reperiri negabimus? Ad demonstrandum, & amplificandum, quod nunc docemus, facit, quod de quodā uiro iusto, legimus, nimirum de Iacob, cum Deo luctatum fuisse, nec uinci potuisse. Ecce, uir, ait scriptura, luctabatur cum eo, usque mane. Qui cum uideret, quod eum superare non posset, tetigit neruum femoris eius, & emarcuit: dixitque ad eum: Dimitte me: iam. n. accedit aurora. Respondit: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Ait ergo; quod est nomen tibi? Respondit, Iacob: At ille: Nequaquā, inquit, Iacob appellabitur nomē tuū, sed Israel. i. p̄ualens Deo, quoniā si contra Deū fortis fuisti, quanto magis contra homines pręualebis? Huc facit, quod in sacris scripturis legimus, uiros iustos suis orationibus interdum Deum, quadam ratione coegisse, seu impediuisse. Propterea Moyſi pro populo oranti dicebat deus: Dimitte me, ut irascatur furor meus cōtra eos: & deleam eos, & faciam te in gentem magnam. Amplius, ad expugnandum cœlum, & ad uim in ipsum faciendā, opus esse quādam omnipotentia negaret nemo, de qua re scriptum est: Regnum cœ-

*Gen. 32.**Exho. 32.
Deut. 9.**Mat. 11.
Luc. 18.*

forum uim patitur, & uolenti rapiunt illud
 ar uiri iusti, cœlum expugnant, cœlo uim
 inferunt, cœlum, pro iustitia pugnâdo sibi
 iuste acquirunt; de quo legitur: Beati qui
 persecutiones patiuntur propter iustitiam,
 quoniam ipsorum est regnum cœlorum: ceterum
 ergo eos omnipotentes non appellabimus?
 Denique, ne rem incredibilem docere uideamur,
 adhuc id, quod aliquibus præter opinionem
 uideri posset, auctoritate ipsius ueritatis
 confirmemus. Cum Apostoli propter incredulitatem
 Demonium a lunaticis expellere non potuissent
 a Christo reprehensi sunt: quibus, inter alia, dixit:
 Amen quippe dico uobis, si habueritis fidem sicut
 granum sinapis, dicetis monti huic, transi
 hinc, illuc, & transibit; & nihil impossibile
 erit uobis. Cur ergo uirum iustum, qui fide
 deus habet, ob quam ei nihil est impossibile,
 omnipotentem, & ut cum quodâ uiro pio,
 & docto loquar, omnipotentissimum, non
 appellabimus? Ceterum, cum hanc uim, uiro
 iusto tribuimus, nihil, Deo simpliciter
 omnipotenti, detrahimus: immo multum
 damus, quod propter benignitatem, & omni
 potentiam suam, creaturæ suæ tantum ui
 rium tribuere uoluerit. Gaudeant igitur, &
 lætentur iusti, agnoscant fortitudinem, con
 stantiam, atque omnipotentiam suam, Deo
 tanti

tanti boni largitori honorem, & gloriam
 reddant. Contra uero, agnoscant impij im
 becillitatem, infirmitatem, & impotentiam
 suam, qui omnibus inimicis uel leuiter ag
 gredientibus cedunt, in quauis procella
 naufragium faciunt, atque quouis leui tran
 suerberantur uerbulo.

*A uictoria, quam de seipso refert, dum
 omni ex parte seipsum vincit.*

Cap. xxxiiii.

Summis laudibus ea, quæ de bellicosis
 hostibus refertur uictoria, a grauissi
 mis scriptoribus semper ornata, & celebra
 ta fuit: quæ, licet sit maxima: tamen, non
 est tota Imperatorum; cum partem mili
 tes, partem locorum oportunitas, partem
 comæatus, partem denique fortuna sibi
 uendicet. Sed alia quædam reperitur uicto
 ria, quæ, ut est omnium difficillima, ita est
 maxima, ac proinde maxime omnium cõ
 mendatione digna. Hæc autem ea est, quâ
 quis seipsum uincendo, de seipso refert.
 Hanc sapientum nemo non laudauit, ac
 omnibus uictoriis non præferendam cen
 suit: quam, qui adeptus est, ut fortissimus,
 & maxime inuictus, summis ut in cœlum
 feratur laudibus perdignus existit. Qui

post bellicam uictoriam, clementia, in uictos uicitur, seipsum uincens, ipsam uictoriam, iram, & superbiam: cohibendo, uincit: quam ob rem, summus orator, summum Imperatorem, summo opere laudauit, quod seipsum in uictoria, inimicis ignoscendo, uicerit: quam uictoriam, omnibus rebus ab eo fortiter gestis sapienter præferendam existimauit, & omnino prætulit. Cogita hoc loco, quot, quantaque bella, Imperator ille, Cæsar uidelicet, confecerit, quoties cum inimicis manus conseruerit, quot hostes necauerit, quot nationes deuicerit, quot uictorias reportauerit, quoties demum gloriosus triumphauerit; & intelliges, quibus laudibus dignus fuerit. Deinde, cõfer has omnes laudes, cum una sola laude, quæ ei, ob unam, quam de seipso, iram frangendo, retulit uictoriam, debetur; & animaduerte, quod plane uerissimum est, hanc unam, alijs omnibus multo illustriorem fuisse, cum hæc sit laus, & gloria uictoriæ, de omnibus uictorijs, & tota uincens, & intelliges, quanti hæc faciendâ sit: ut merito sapientes omnes, uictoriarum maximam hanc esse dixerint. Ceterum, cum iste insignis Imperator, uictoriarum tantum uicerit uitium, cum unam solam animi perturbationem compresserit, uni-

cam

cam quoque de seipso retulit uictoriam. Atqui, uir iustus, cum omnia sibi subiiciat; *s. Ioan. 40* cum omnes suos hostes, mūdum, carnem, & Dæmones vincat; cum omnia uitia prosternat; cum omnes cupiditates frænet, & propterea omni ex parte uictoriosus incedat, quibus, quantisque laudibus ornandus, & cumulandus erit? Illustres sane, & eximie sunt hæc uiri iusti uictoriæ, quas de potentissimis hostibus suis refert; sed adhuc una restat, quæ est multo aliarum maxima. Nam, cum de tot ingentibus uictorijs, quas de inimicis internis, & externis refert, non se efferat, & sibi tot uictorias non adscribat, tertiam quandam supremâ, ac longe præstantissimam iterum de seipso uictoriam deportat: dum una cum beatis spiritibus dicit: *Apos. 7.* Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & uirtus, & fortitudo, Deo nostro in sæcula sæculorum. Quibus ergo literis, quibus linguis, quibus triumphis, quibus tandem monumentis uir iustus decorandus erit? cum tot bella confecerit, tot inimicos superauerit, toties seipsum omnem in modum uicerit? Clarus Cæsar ob tam multas de inimicis relatas uictorias; multo clarior ob unam de se uictoriam relata; sed non clarissimus, neque inuictissimus, neq;

H 4 omni-

omnino gloriosissimus, cū a multis uitiis, & speciatim ab regnandi cupiditate cape-
retur, cui tanquam ignauus inferuiebat. At uir iustus, cum non modo externos, sed etiam internos hostes uincat, cum non unum, uel alterum uitium, sed uitia omnia superet, & cupiditates omnes frangat, & propterea seipsum omnino uincat, clarus, clarior, clarissimus, gloriosissimus, & inuictissimus existimandus est. Gaudete ergo iusti, uim iustitiæ uestræ agnoscite: Cæsares rerum fortiter gestarum gloria, uere uincitis; dum uosipsum omnino superatis, & Deo gloriam datis. De impio autem, quid dicemus? cum nec se, nec inimicos uincat, sed ab omnibus uincatur, & captiuus ducatur; ita ut non uictor, sed uictus, non clarus, sed obscurus, non gloriosus, sed ingloriosus habendus sit.

A uirtute patientiæ, qua patiando uincit. Cap. xxxiiii.

EAm potissimum humana philosophia fortitudinis partem laudat, quæ in agendo, & vincendo posita est: Christiana uero schola, ei parti primum tribuit locū, quæ libenter patitur, & se uinci sinit; & dum uincitur, uincit: in quo patientiæ uir-

tus uersatur. Propterea, in laudem uirtutis huius sancti, & illustres uiri, integros scripserunt libros: cuius, quot sunt laudes, totidem etiam uiri iusti erunt, qui hac una potissimum uirtute, & iustitiam acquirunt, & acquisitam conseruat, & auget, ac tandem gloriam consequitur. Quoniam, si Christus non est ingressus in gloriam suā, nisi per patientiam: si Christo non fuit dictum, sede a dextris meis, nisi quia de torréte in uia bibit, hoc est, nisi quia summas tribulationes perpessus est; quo modo in eandem gloriam intrabit alius quispiam, nisi similis fiat Christo, & membrum Christi? cum non intret in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius uidelicet Dei, qui uenit de cælo, & qui ipse sunt membra, ueri Christiani. Et Pater, eos prædestinavit, & elegit, quos præuidit conformes fieri imagini Filij sui: quæ conformatio in perpessione malorum priuatim posita est. Propterea Apolloli, non tam de præclara Apostolatus dignitate gaudebant, quam, quod digni facti essent pro nomine Christi contumeliam pati. Nihil enim potest uir iusto opabilius, nihil honoratius, nihil illustrius accidere, quam pro religione, & Dei honore sanguinem profundere. Ideo de Eleazaro legimus: At ille gloriosissimā

*Terk.
Cyp.*

Ab. 14.

Ps. 109.

Ioan. 9.

Rom. 8.

Act. 5.

2. Mach. 6.

mortem, magis quam odibilem uitam cō-
plectens, voluntarie præibat ad suppliciū.
Intuens autem quemadmodum oportet
accedere patienter sustinens, destinavit nō
admittere illicita, propter uitæ amorem.

Quid Iob tam illustrem reddidit, nisi pa-
tientia? Quid celebrem Antonium apud
posteris fecit, nisi patientia? Quid innum-
eros, ne singulos numerem, sanctos, Chri-
sto similes reddidit, nisi patientia? Finge,
si percipere cupis amice lector, quanta sit
patientiæ præstantia, esse duos, quorum al-
ter quotidie a matutino tempore ad ue-
spertinum usque, ecstasi afficeretur maxi-
ma, atque ad rerum præclarissimarum na-
turas, & proprietates contemplandas rape-
retur; ita ut omnium creaturarum corpo-
ratarum, ac corpore expertium essentias
intueretur, & qua ratione Deus omnia fe-
cerit, omnia sustentet, & gubernet omnia,
cognosceret, & amplius, Deus, ei, quidquid
in terris fit, & fieri debet, reuelaret, & de-
nique, ueluti Paulus, ad tertium usque cæ-
lum raperetur, ibique arcana, quæ non li-
cet homini loqui, audiret: alter uero, nihil
horum uideret, & intelligeret; sed tamen
aliquid incommodi æquo animo pro glo-
ria Christi pateretur: huius longe melior,
quam illius esset condicio. Quia, ni fallor,

non

nō potest in hac uita cognosci, quanti sit
ponderis, etiam minima pro honore Dei,
& Christi, malorum permissio. Huc facit
quod uir quidam, magis diuina, quam hu-
mana doctrina peritus, & in sua religione
in qua uiuebat uitæ exemplo conspicuus,
mihi semel dixit. Certius esse signum, quē-
piam esse in hac uita iustum, siue sanctum,
si patienter pro Dei gloria aduersas res sus-
ferret, quam si miracula ederet: quod ego
verissimum esse arbitror. Quandoquidem
sine gratia, qua homo fit iustus, & ami-
cus Dei, fieri miracula possunt, & idcirco,
in die iudicij quibusdam, qui in nomine
Christi prophetarunt, dicitur: Nunquam

Romul.
Camal.

Mat. 7.

a. Math. 6.

dixit

S. Alber.
ep. Arel.

a. Ep. 12.

dixit: Quam ob rem fortiter uita excedo, senectute quidem dignus apparebo: adolefcentibus autem exemplum relinquam, si prompto animo ac fortiter pro grauissimis, ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. In cuius laudem, hæc a Spiritu sancto scripta fuere: Et iste quidem hoc modo uita discessit; non solum iuuenibus, sed, & uniuersæ genti memoriam mortis suæ ad exemplum uirtutis & fortitudinis derelinquens. Et quis est igitur, ut ait Apostolorum princeps, qui uobis noceat, si boni æmulatores fueritis? Sed, & si quid patimini propter iustitiam, Beati. Quare, merito quidam scripsit: Qui nouit pati, est uictor sui, dominus mundi, amicus Christi, & hæres cœli. Tantum hæc uirtus Deo placet, ut ob iustorum patientiã sum mopere delectetur, eamq; cumulatissime præmii: nec immerito. Nam, patientiã omnia eius placita tuetur, omnibus mandatis eius interuenit; fidem munit, pacem gubernat, dilectionem adiuuat, humilitatẽ instruit, penitentiam expectat, ex homologesim assignat, carnem regit, spiritũ feruat, linguam frenat, manum continet, tentationes inculcat, scandala pellit, martyrium consummat, pauperem consolatur, diuitem temperat: infirmum non extendit,

8. Pet. 3.

1. Cor.

dit, ualentem non consumit: fidelem delectat, gentilem inuitat, seruum domino, & dominum Deo commendat: fœminam exornat, uirum approbat: amatur in puero, laudatur in iuueni, suspicitur in senè: in omni sexu, in omni ætate formosa est. Cuius formositatem ex hac ipsius descriptione melius cognoscere poteris. Vultus illi tranquillus & placidus, frons pura, nulla mœroris aut iræ rugositate contracta; remissa eque in lætum modum supercilia: oculi humilitate, non infelicitate deiecti: os taciturnitatis honore signatum: color, qualis securis & innoxii: motus frequens capitis in diabolum, & minax risus: amictus circum pectora candidus, & corpori impressus: ut qui nec inflatur, nec inclinatur: sedet in throno spiritus, quem tertio uidit Elias. Quas omnes patientiæ laudes in uirum iustum hac singulari uirtute ornatum transferre utique licebit. Sed, ut adhuc apertius huius uirtutis uita pius lector percipiat, quid sex doctores de tribulationum perfectione aliquando dixerint, diligenter attendat. Primus: si quid melius, & conducibilius in hac uita esset, id amicis suis, filio suo, Deus dedisset. At cum his omnibus patiendi occasiones speciatim præbuerit, nihil utique erit tribulationum patientia

Apud Io.
Gers. par. 4

te segeſſit. Vir itaque iuſtus a ſuo magiſtro edoctrus, quamuis celſo, inniſtoque animo præditus, & præſtantiffimis uirtutibus ornatus ſit: tamen, manſuete, & ſummiſſe ſe gerit: cum nihil poſſit eam mentem efferre, quæ ſemel pro Dei gloria ſe humiliauit. Tanti itaque Dominus hanc uirtutẽ fecit, ut hanc unam priuate ſuos diſcipulos docere uoluerit. Dilcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde. Finge, pie lector, te filium Dei, maiestatem illam immenſam in humana carne latentem, ſe ſe tibi offerentem, ac tibi ſpeciatiim dicentem: Diſce a me, quia mitis ſum; ſiquidẽ, cum ſim, gloria, æqualis Patri, formam hominis, & hominis ſerui, & ſerui peccatoris, accepi; & ita me depreſſi, ut non homo, ſed uermis. & abiectio plebis factus, & cum iniquis deputatus ſim. Quomodo, ſi humana ſuperbia hæc anima duerteret, non ſe comprimeret? non ſe frangeret? Quis tantam manſuetudinem, tantamque abiectiõnem non admiraret? Quis humilitatem, cum eam Filij Dei maiestas, ita illuſtrem, & glorioſam reddiderit, non amplectatur? Et hinc eſt, quod tantopere in diuinis literis hæc laudatur uirtus, & inter beatos, mites nominantur: Beati mites quoniã ipſi poſſidebunt terram. Huc facit illud: Miſericordiam uolo, & non ſacrificium,

Phil. 2.

Pſalm. 22.

Luc. 22.

Mat. 5.

Mat. 9.

cium. Et ruruſus: Non coques hædum in lacte matris ſuæ: quo præcepto omne genus crudelitatis damnari uidetur. Placet itaque mirum in modum Deo hæc manſuetudinis uirtus, quã etiã cumulatiffime remunerat: ideo legimus: Exaltauit manſuetos in ſalutem, ſuſcipiens manſuetos Dominus; humilians autem peccatores uſque ad terram: Manſueti hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis: Diſperſit ſuperbos, & exaltauit humiles. Propterea melius eſt humiliari cum mitibus, quam diuidere ſpolia cum ſuperbis. Eorum, qui ſunt hac uirtute ornati, Deus priuatim orationes excipit: quia ſuperbi a principio ei non placuerunt; ſed humilium & manſuetorum ſemper ei placuit deprecatio. Ad quem non reſpiciam, dicit Dominus, niſi ad pauper-culum, & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos? Quid hoc promiſſo honorabilius? quid hoc honore præclarius? Reſpicit itaque Deus humilitatem, & orationẽ humilium; & deponit ſuperbos, & exaltauit humiles. Ob hanc uirtutem Moyſes uir iuſtus ualde laudatus fuit: de quo legitur. In fide, & lenitate ipſius ſanctum fecit illum: & elegit eum ex omni carne. Fuit, n. miſſimus ſuper omnes homines, qui morabantur in terra. Hac uirtute iuſtus Iacob iraturus

Oſe. 6.
Exo. 22.

Pſ. 146.

Pſalm. 36.

Pro. 16.
Judith. 9.

Iſa. 56.
1. Eph.
Luc. 5.
Pſalm.

Ecci. 45.
Nu. 22.
12.

Gen. 46.

te se gessit. Vir itaque iustus a suo magistro edoctus, quamuis celso, inniſtoque animo præditus, & præstantissimis uirtutibus ornatus sit: tamen, mansuete, & summiſſe se gerit: cum nihil possit eam mentem efferre, quæ semel pro Dei gloria se humiliauit. Tanti itaque Dominus hanc uirtutē fecit, ut hanc unam priuata suos discipulos docere uoluerit. Dilecte a me, quia mitis sum, & humilis corde. Finge, pie lector, te filium Dei, maiestatem illam immensam in humana carne latentem, se se tibi offerentem, ac tibi speciatiim dicentem: Disce a me, quia mitis sum; siquidē, cum sim, gloria, equalis Patri, formam hominis, & hominis serui, & serui peccatoris; accepi; & ita me depreſi, ut non homo, sed uermis. & abiectio plebis factus, & cum iniquis deputatus sim.

Phil. 2. Quomodo, si humana superbia hæc anima duerteret, non se comprimeret? non se frangeret? Quis tantam mansuetudinem, tantamque abiectiōnem non admireretur? Quis humilitatem, cum eam Filij Dei maiestas, ita illustrem, & gloriosam reddiderit, non amplectatur? Et hinc est, quod tantopere in diuinis literis hæc laudatur uirtus, & inter beatos, mites nominantur: Beati mites quoniā ipsi possidebunt terram. Huc facit illud: Misericordiam uolo, & non sacrificium,

cium. Et rursus: Non coques hædum in lacte matris suæ: quo præcepto omne genus crudelitatis damnari uidetur. Placet itaque mirum in modum Deo hæc mansuetudinis uirtus, quā etiā cumulatissime remunerat: ideo legimus: Exaltauit mansuetos in salutem, suscipiens mansuetos Dominus; humilians autem peccatores usque ad terram: Mansueti hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis: Dispersit superbos, & exaltauit humiles. Propterea melius est humiliari cum mitibus, quam diuidere spolia cum superbis. Eorum, qui sunt hac uirtute ornati, Deus priuatim orationes excipit: quia superbi a principio ei non placuerunt; sed humilium & mansuetorum semper ei placuit deprecatio. Ad quem, nisi respiciam, dicit Dominus, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos? Quid hoc promisso honorabilius? quid hoc honore præclarius? Respicit itaque Deus humilitatem, & orationem humilium; & deponit superbos, & exaltauit humiles. Ob hanc uirtutem Moyses uir iustus ualde laudatus fuit: de quo legitur. In fide, & lenitate ipse sanctum fecit illum: & elegit eum ex omni carne. Fuit, n. misissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. Hæc uirtute iustus Iacob iraturus

Ose. 16.
Exo. 22.

Pf. 146.

Psal. 36.

Pro. 16.
Judith. 9.

Isa. 56.
1. Eph.
Luc. 1.
Psal. 12.

Ecci. 45.
Nu. 22.
12.

Gen. 46.

Gen. 45. fratrem placavit. Hac uirtute Ioseph non modo iniuriam a fratribus acceptā non est ultus, sed eos multis officijs affecit. Hac uirtute iustus Dauid uim, & iniustitiam Saulis pertulit: qua etiam uirtute nixus, aliquando hunc in modum orauit: Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius. Tanta mansuetudine aliqui uiri iusti pre-diti fuerunt, ut belluꝝ ad eos confugere nō dubitauerūt. Aper a uenatoribꝰ actus ad dei colum abbatem confugit: in cuius gremio se tutum fore putauit. Quidam alius pariter ad se fugientem aprum tutatus est, & canibus insequentibus, ne eum tangerent, imperauit. Passeres de manu Remigij Remensis archiepiscopi certatim cibum sumpsisse legimus. Idem de Iudoco Regis Britannix filio scribitur. Non solum quæ narrauimus exempla demonstrant uirum iustum esse mansuetum, & humilē; uerū etiam ipsa id ratio docet. Quoniam, si hic uir nō esset humilis, iustus esse non posset: quia ei deesset fundamentum iustitiæ humilitas: si non esset mitis, Deum ipsum non respiceret, non exaudiret, non susciperet, non exaltaret: & denique, si non esset mitis, non abundaret pace; qua, qui non abundant, impij sunt. Vir ergo iustus hac uirtute ornatus, neminem despicit, nemini se preffert, sed potius

3. Reg. Ps. 131.

Apud Mar. Marul.

tius omnibus se subiecit, omnes amplectitur, omnes honorat, omnes iuuat: non contendit, non clamat, uox eius non auditur in plateis, arundinem quassatam non confringit, & linum fumigans, non extinguit. Vbi itaque iustus hac uirtute se depreffit, ab eo, qui humilia respicit in cœlo, & in terra, de stercore erigitur, & cum principibus populi sui collocatur. Est homo marcidus, ait scriptura, egens recuperatione, plus deficiens uirtute, & abundans paupertate, & oculus Dei respicit illum in bono, & erexit eū ab humilitate ipsius, & exaltauit caput eiꝰ, & mirati sunt in illo multi, & laudauerunt Deum. Quis ergo uitum iustum tanquam mansuetum, & humilem non laudet? non commendet? Eum inquam uirum, qui gaudet contumelia, Deum in aduersis rebus laudat, iratos suauitate mitigat, in angustijs est fortis, in pugna tranquillus, sub imperio letus; qui pacifice uiuit, summissè se gerit; qui, a fraude, a liuore, a detractione & a garlitate abhorret; & denique is, quē Deus respicit, exaudit, & suscipit. Merito igitur sapiens hanc admonitionem dabit: Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super

Isa. 42.

Mat. 12.

Psal. 112

Ecci. 11.

Ecci. 3.

Ps. 15.

culos semper esse intelligat, modeste, & honeste coram diuina maiestate uersatur. Ad quam uirtutem Philippenses hortatus est Paulus, cum dixit: Modestia uestra nota sit omnibus hominibus. Dominus, n. prope est. De impio breui dicam, esse morosum, peruicacem, perulantem, agrestem, importunum, arrogantem, seditiosum, ac denique superbum, & immodestum. Mansueti ergo, & mites possideant, & hereditent terram, & delectentur in multitudine pacis, & hic est huius uirtutis fructus sane maximus.

Phil. 4.

Psal. 36.

Mat. 5.

A participatione omnium bonorum spiritualium, quæ in Ecclesia sunt.
Cap. xxxvi.

Beatius inter homines haberetur is, qui tam secunda uteretur fortuna, ut perpetuo de die, & de nocte aliquid pecuniarum, & externorum bonorum ab omnibus qui sunt in mundo diuitibus, sine ullo suo labore acciperet: ita ut ipsi, tanquam cuiusdam Regi, quos diximus omnes, aliquid census tribuerent. Hæc simili fortuna, in re dissimili, uir iustus utitur. Nam, qui est ingratia constitutus, ut nos sacri doctores, & diuina scriptura docet, particeps est omnium bono-

bonorum, quæ sunt ab eis, qui Deum timent; qui uere in hac uita ueris diuitijs abundant: cum gloria, & diuitiæ sint in domo timentis Deum. Hac tam prospera conditione gloriabatur is uir iustus, qui cecinit: Particeps ego sum omnium timetium te. Et in Symbolo articulum de sanctorum communione cõfitemur: hoc est: omnium iustorum bona opera, alijs iustis communicari, eosque iuuare, conseruare, ac defendere credimus: extra quam communionem, salutem inuenies nullam. Huc pertinet illud Pauli: Cum gaudio gratias agentes Deo & Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. i. per fidem uiuam qua quisque corporis Ecclesiæ membrum uiuum euadit. Quamobrem, uir iustus, partem aliquam bonorum omnium, quæ ab hac sanctorum communione, & quasi corpore ex uarijs membris confato, sunt, accipit; ita ut quotidie, immo singulis momentis, timentes Deum, aliquid bonorum spiritualium, quæ ex ui caritatis, eo quo fieri potest modo, sunt communia, ipsi impertiant. Finge aliquem iustum dormire, & interim alios viros pios, & religiosos bona opera exercere; ut, dare eleemosynam, peregrinari, orare, rem sacram facere, flagris se cedere; &, ut breui dicam, considera omnia bona

Ps. 111.

Ps. 118.

Aug. opp.

25,

174. 32. 90

1. Pet. 1.

Col. 1.

1. Cor. 12.

opera, quæ uno die in uniuersa Ecclesia fiunt; & intellige aliquam eorum partem ad uirum iustum aliqua ratione pertinere; & quam sit felix piorum status plane cognosces. Sed rem hanc, hoc simili illustremus. Ecclesia, est veluti corpus quoddam, cuius uaria membra sunt Christi fideles, qui in hoc mystico corpore functiones uarias exercent. Hoc corpus bonis operibus, tanquam quibusdam cibis, pascitur, & nutritur. Sicuti ergo in naturali corpore sumptus cibus in omnes partes distribuitur, quo omnia membra aluntur, & conseruantur; ita omnia mystici corporis membra, aliquid spiritualis cibi, qui ab hoc corpore sumitur, ad se trahunt, modo calore caritatis, quo nutriuntur omnia, sint affecta, & uita gratiæ, uiua. Hæc, uir quidam doctus, ac spiritualis animaduertens, de sua salutæ spem capiebat maximam: dum considerabat tot uiros iustos pro se uno laborare, tot bonorū se participē esse, tot sãctorū merita in se redūdare. Felicem ergo, & p̄ beatū eū esse existimemus, qui huiusmodi bona, ab huiusmodi uiris, tā abūdāter capit; qui etiā si non laboret, lucratur; etiam si, ex se, cibū non sumat, nutritur. Non secus ac sentientes animalis facultates, quæ dum animal quietem capit ipsis, non operantibus, aluntur,

*Eph. 1.
Col. 1.*

Guil. par.

tur, instaurantur, & perficiuntur. Capitur ergo uir iustus, ex omnibus peregrinationibus, orationibus, uigilijs, ieiunijs, eleemosynis, oblationibus, sacrificijs, ex cunctis denique operibus, quæ in Ecclesia fiunt, partē aliquam. Hic iustitiæ fructus, hæc iusti felicissima condicio, hoc cōionis sanctorum commercium, tantum utilitatis uiro iusto affert, ut uix animo comprehendi possit: qua utilitate, qui caret, inestimabili bono caret; qua uir impius, cum uitæ spiritualis tanquam mortuum membrum, sit expers, plane caret. Ex quibus intelligi licet quanto studio quilibet cauere debet, ne, uel una grauiore culpa, se tanta bonorum spritualium participatione, ut impij omnes faciūt, priuet. O te felicem, & te beatum iustum! qui uere dicere potes: Particeps ego sum omnium timētiū Deum. Considera, quot in Ecclesia sint iusti, intellige quot, & quæ possideant bona, & te illorum bonorum partē percipere aliquam existima, & quid tua tibi iustitia profit, haud obscure cognosces: quod, si impij intelligerent, omnino impietatem detestarentur suam, & iustitia se ornare omni contentione contenderent.

Ps. 118.

VIR IUSTVS.
*A virtute liberalitatis, per quam omnia bona;
tam corporalia, quam spiritalia
cum omnibus communicat.*

Cap. XXXVII.

Beatius esse dare, quam accipere, veritas
maiore beatitudine uirum iustum priue-
mus; eum, non modo beatum quia ab alijs
accipit, quod iam docuimus; sed etiam bea-
torem esse, quia alijs largitur, nunc demon-
stremus oportet: ne eius manus ad accipiē-
dum porrecta, & ad dandum collecta uideatur.
Cum ergo sanctorum communio ex caritate proficiatur, quæ est amor mutus propter Deum; idcirco uir iustus, ut ab omnibus honeste accipit, ita omnibus liberaliter elargitur. Nam, cum sit uiuum mystici corporis membrum, uiua exercet opera, quorum fructus cum uiuentibus membris, quæ, ut seipsum amat, communicat. Existit itaque uir iustus certo in loco; & tamen uim suam omnibus ubiuis locorum existentibus, sibi non modo sanctorum communione, sed quauis ratione coniunctis, impertit: notis inquam, & ignotis: suis & externis: amicis, & inimicis: dum, uelut Deus, pluit super iustos, & iniustos: quia iustorum causa, ut inferius dicemus, conseruantur

VIR IUSTVS. 69
uantur omnia: dum pro omnibus orat, & omnes saluos esse uellet: dum flet cum fletibus, gaudet cum gaudentibus: dum omnes æque, ac se amat; ita ut nemo sit, qui se a calore eius abscondat: dum denique factus est omnia omnibus: quandoquidem eo amore qui fecit, & refecit, & conseruat omnia uehementer ardet; eo inquam amore, qui non potest non amare, & uehementer amare. O admirabilem magnificentiã, & munificentiam uiri iusti! qui ita diues, ita benignus, ita prolixus est, ut, absque ulla locorum, temporum & personarum exceptione, omnibus omnia cupiat, de omnibus bene mereri desideret, ac quatum in se est, bene mereatur. Est etiam uir iustus, liberalis in bonis terrenis, si quid possidet distri- buendis: ideo de ipso legitur: Disper sit, & dedit pauperibus; iustitia eius manet in sæculum sæculi. Huc pertinent illa Pauli uerba, quæ diligenter considerantur a iustis. Qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum prestabit, & multiplicabit semen uestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ uestræ; ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem a Deo. Quare, dum uir iustus alius benefacit, animæ suæ miseretur: qui autē crude-

crudelis est, etiam propinquos abijcit. Impius facit opus instabile: seminanti autem iustitiam, merces fidelis. Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt: alij rapiunt non sua, & semper in aegestate sunt. Anima quæ benedicit, impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. Itaque iustus formatur Domino, dum ipsius obedit præcepto; quo iubetur. Et omnino indigens, & mendicus non erit inter uos: Non obdurbis cor tuum, nec contrahas manum tuam; sed aperies eam pauperi: Date, & dabitur vobis. Quod si hoc loco exemplis ostendere uellem, quatum uiri iusti in rebus externis liberales fuerint longum omnino facerem: qua in re, ita multi excellere, ut nihil sibi reliquerint, illud seruantes consiliu, quo dicitur: Si uis perfectus esse, uade, & uende omnia quæ habes, & da pauperibus. Ideo Apostoli omnia reliquerunt: & illi primi, & perfecti Christiani omnia ad pedes Apostolorum proiecerunt: Idem fecerunt Dominicus, Franciscus, Martinus, Bernardinus, benedictus, & Paulinus Nolanus episcopus, qui seipsum in eleemosynam dedit, cum pro filio uiduæ cuiusdam captiuo, ut ipsum redimeret, se Vandalis tradidit. Quod si interdum iustus parum dat, tamen, cum totum quod potest, det, & ex toto animo det, ut

pau-

paupercula illa mulier, quæ duo minuta in gazophilacium iniicit, plus quam alij dare censetur. Insuper ad exercenda opera spiritalis liberalitatis, seu misericordiæ, uir iustus paratus est, ad quæ faciendâ non modo occasionem expectat, sed etiam querit, & ubi inuenit, exercet. Nam imbecilles, & infirmiores sustentat: consilio dubitantem & ambigentem iuuat, eiusque conscientiam extricat: ignorantem, seu errantem in spiritali lenitatis instruit, & per ueram rectamque salutis uiam ducit: afflictos, & moerentes consolatur: peccantem non sinit errare, sed tanquam bonus frater corripit, & coram omnibus, si id ratio poscit, ut etiam ceteri timorem habeant, arguit: iniuriam facienti omnem offensam condonat, cum noscat Deum sibi multa donasse, & est paratus non modo septies, sed & septuagies septies, idem efficere: denique, pro uiuis & defunctis, atque pro persecuentibus & calumniantibus se, orat: & cum magistro suo inquit: Pater, dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt: aut cum condiscipulo: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Quamobrem, uir iustus liberalitatis, & misericordiæ uirtutibus ornatus in omnes, omnibus modis, est beneficus: & ita Christum esurientem pascit, sitientem

refi-

Deut. 35.
Luc. 6.

Mat. 19.
Luc. 18.
Act.

Mat. 12.
Luc. 21.

Rom. 15.

Psal. 50.

Gal. 6.

Iac. 5.

1. Thes. 5.

1. Cor. 5.

Mat. 6.

Col. 3.

Mat. 18.

Mat. 5.

Luc. 23.

Act. 7.

reficit, peregrinum excipit, nudum operit, infirmum uisit, in carcere detentum redimit: eiusdem Christi causa, imperfectos fert, dubios extricat, ignorantibus docet, multos consolatur, peccantes corripit, inimicos sibi conciliat, & pro omnibus orat. Impius uero, cum non misereatur animæ suæ, cum erga se auarus sit, quomodo in alios erit liberalis, aut aliorum miserebitur? Quis ergo uirum hunc ob tantam liberalitatem, magnificentiam, & misericordiam non laudet, & tanquam beneficum non obseruet, & colat, & ueluti parentem non amet? cum auxilia omnia corporalia, & spiritalia, notis & ignotis præbeat, & tanquam caput in cetera membra influat, eaq; moueat, & tanquam oculus dirigat, & tanquam manus defendat, & tanquam pes sustentet: ut dicere iure possit: oculus fui cæco, & pes claudo.

Job. 29.

A virtute frugalitatis, & mediocritatis, per quam omnia sua bona conseruat, & amplificat. Cap. xxxviii.

ITa vir iustus liberalitatis uirtutem exercet, ut frugalitatis laudem, quæ uirtus semper a prudentibus hominibus plurimi facta fuit, non amittat. Vt ergo in suis bonis

nis communicandis est beneficus; ita etiã in iisdem conseruandis, & amplificandis, præsertim, si de spiritalibus loquamur, frugalis, ac diligens est. Etenim, spiritalia bona sibi a Deo concessa, non modo non dilapidat, uerum etiam de illis augendis semper cogitat, & nihil ut illa amplifiet, non efficit: dum omni loco, omni tempore, in omni uitæ usu, aliquid boni meditatur, uel agit: dum semper orat, & nunquã desistit: dum aliorum uirtutes imitari studet: dum cauet ne sibi folium decidat; id est, nequid leuiter peccet: dum omnium orationibus se se commendat: dum charismata meliora æmulatur; dum pauciora dat, ut plura recipiat: dum etiam ex malo bonum colligit: dum se non multũ in humanis negociis occupat: dum sibi sacculos, qui non ueterascunt, facit: dum concesso talento negociatur: dum denique ex omnibus rebus, quas uidet, audit, & alia quauis ratione percipit, aliquam spiritalium utilitatem haurit. Quo fit, ut ex creaturarum uarietate, ex lucis pulchritudine, ex syderum splendore, ex cœlorum motibus, ex arborum specie, ex florum & herbarũ amœnitate, tanquam spiritalis, aliquid spiritalis fructus capiat. Et ideo quotidie magis, magisque suas diuitias auget, & amplifiat,

Luc. 18.

Psal. 1.

1. Cor. 12.

Luc. 12.

Mat. 25.

plificat, quas ea potissimum ratione se amplificare cognoscit, quo magis eas communit. Quare, cen frugi & prudens homo, id primum curat, ne quid de bonis internis minuat: deinde eadem cumulare diligenter studet: propterea semper se pauperem esse existimat, ac se egere cognoscit: ut sua egestate cognita, ab omnibus aliquid bonorum spiritualium poscat, & nihil non agat, ut diuitior fiat. Impius vero, nihil horum efficit; sed omnia alia cogitat, & facit, quæ ad spiritualia bona conservanda, & augenda pertinent. Immo, tanquam filius adolescentior, in longinquam regionem proficiscitur, ubi luxuriose uiuere, & substantiam suam dissipat, & incipit egere, & uni cuius regionis illius seruire; a quo in uillam ad pascendos porcos mittitur, ubi fame perit, & porcorum siliquis satiari cupit, & nemo ei dat. Quam rem piorum mentibus cogitandam, & meditandam relinquo; cum sit omnino cogitatione, & meditatione digna. Est etiam uir iustus in eo laudandus, quod rebus frugaliter utatur externis, & aurea mediocritate, quæ tantopere a sapientibus semper laudata fuit, delectetur. Propterea hunc in modum Deum orat: Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: sed tribue tantum uictui

meo

meo necessaria. Item: si fuerit Dominus *Gen. 28* mecum, & custodierit me in uia, in qua ambulabo, & dederit mihi panem ad uescendum, & vestitum ad induendum, &c. Solum itaque uictum, atque uestitum uir iustus a Deo requirit. Habentes ergo, ait Paulus, *1. Tim. 6.* alimenta, & quibus tegamur, his contentissimus. Etenim magnus questus est pietas, cum sufficientia: quia, melius est parum *Prou. 15.* cum timore Domini, quam thesauri magni, & infatiabiles: & melius est modicum iusto, super diuitias peccatorum multas: *Ecc. 2.* Edificent sibi diuites domos: & uineas plantent, & conferant hortos: extruant piscinas: possideant seruos & ancillas: arma habeant, congregent sibi undique argentum, & aurum: faciant sibi cantatores, & cantatrices: & in summa, quæ desiderari possunt consequantur omnia: quia, cum *Ecc. 1.* in his omnibus sit vanitas, & afflictio spiritus, melior erit pugillus cum requie, quam *Ecc. 4.* utraque manus plena cum labore, & afflictione animi (quia saturitas diuitis non finit eum dormire) & paupertas cum timore Dei: in quo timore, omnes diuitiæ, omnes delectationes, & beatitudines omnes humanæ, & diuinæ consistunt.

A castitate, seu munditia, qua corpus, & animam munda, & nitida conseruat. Cap. xxxix.

LAudarunt aliqui, & iure quidem optimo munditiam, & elegantiam corporis; ut quæ homines ingenuos, & liberaliter educatos maxime decet. At multo maioribus laudibus internam mundiciam, quæ a pudicitia, & castitate, temperantiaque ducit originem, alij laudandam esse censuerunt; quippe quæ præstantior est, & exterioris nitoris sæpenumero causa existit. Quibus laudibus uirum iustum nulla ratione defraudandum esse arbitror. Nam, si de interiore munditia loquamur, certissimum est eum esse nitidum, & a maioribus maculis purum; cum sit ciuitas, domus, templum, tabernaculum, & sedes, in quibus Deus residet, qui non habitat in corpore subdito peccatis, a quibus humana mens inficitur, ac demum sacrarium, in quo Spiritus sanctus dona sua adseruat. Hanc autem internam pudicitiam conseruat, cum exteriores sensus ab omni re, quæ inficere animam possit, auocat. Nanque oculos in ea, quæ ad impudicitiam excitant, non conuertit, nihil immundum per eos intrare sinit: aures uerbis impuris non aperit: na-

res

res rebus, non bene olentibus non admo-
net: manibus nihil fordidum contingit, & postremo nihil gustat, quo inficiatur, immundusque euadat: ac proinde intus, forisque, est nitidus, purus, mundus, elegans, & pudicus; cum nulla turpiore macula, quæ oculos Dei in ipso habitantis offendat, sit infectus. Etenim spiritum suum scopat, faciem suam tergit, manus inter innocentes laudat, & de pedibus, inquit: laui pedes meos; quomodo inquinabo illos: Quamobrem hic uir, cor, oculos, aures, nares, os, manus, & sensus, & facultates omnes, membraque omnia, ab omni macula, & impudicitia, circumcisa, & munda habet. Quia Deus uocauit iustum non in immunditiam, sed in sanctificationem; & molles, ac impudici regnum Dei non possidebunt: cum inficiant membra Christi, & per impudicitiam faciant membra meretricis, & templum Spiritus sancti uiolent: dum per fornicationem animum, & corpus scædant. At uero innocens, & purus saluabitur, sed in munditia manuum suarum. Quot igitur laudes, munditiæ, pudicitia, temperantiæ, & castitati debentur, tot uiro iusto, his omnibus uirtutibus ornato, tribuantur: quas, cum quis ei tribuerit, etiam maximas, non propterea eius me-

K rito

*Psal. 76.**Mat.**Psal. Cant.**1. Thes. 4.**1. Cor. 6.**Iob. 22.**Sap. 1.*

Ecci. 26.

rito satisfecerit: Quia omnis ponderatio non est digna continentis animæ. Apparet etiam in uiris iustis, quædam exterior mûdita in corpore, atque habitu, & in iis præcipue rebus, quæ ad diuinum cultum pertinent: ut cernere licet, in locis, in quibus uiri uere religiosi, habitant. Et quidam uir uere iustus dicere solebat: Paupertas mihi semper placuit, sordes uero nunquã. Impius uero, intus forisque animo, & corpore est immundus, & spurcus: Animo quidem, quoniam est ueluti uitiorum sentina, stabulum Dæmonis, & domus, in qua septem nequissimi spiritus habitant. Impuris itaque cogitationibus delectatur, sequetur totum in illis inuoluit: impudica, & quæ ad libidinem excitant assidue inspicit, atque per impudicos oculos in animum introducit: turpia, & obscœna libenter audit, ac de eisdem loquitur: odoribus lasciuis oblectatur: sordida quæque contingit, & amplectitur: cibus intemperanter sumptis corpus, & animam scædat: in omni denique corpori, habitu, motu, gestu, & actione, se turpiter, impudice, & incontinenter gerit, & ueluti alter Miphisbofeth illotis pedibus; in tonsa barba, & immunda ueste, Deo occurrit, & ideo dimidia hæreditate priuatur. Impiorum immundiciam Petrus

Apo-

Apostolus sic eleganter descripsit: Canis *Pror. 26.* reuersus ad suum uomitum, & sus lota in uolatabro luti. Solent enim impij eadem peccata, quæ semel euouerunt, iterum sumere, ac in illis de nouo, tanquam sues in coeno, sese inuoluere, & præsertim in uitio luxuriæ, quod non modo animum, sed etiam corpus inficit. Est itaque uir impius corde, corpore, & sensibus, immundus: cuius manus sunt plenæ sanguine, & opera ita sordida, ut pannus menstruatæ: ut merito Deus ipsius turpitudinem detestetur, & illam, igne, se uelle mundare per Ezechielem prophetam dicat. Quam etiã immundiciam in exteriore cultu, interdum, *1. Cor. 5.* in impio cerneret. Ex quibus colligere licet, nihil esse in hoc mundo, præsertim coram Deo, immundum, non pulueres, non scorias, non lutum, non fæces, nõ stercora, præter impium, quo nihil, præsertim animo, sordidius reperiri potest. *Isa. 1. 59.* *Exa. 59.*

A virtute iustitiæ: & quæ sit iustitia Christiana, & quis dicatur Iustus docetur. Cap. XXX.

Qui de moribus scripserunt, uirtutem iustitiæ maximis laudibus prosecuti sunt, eamque præclarissimis nominibus

K 2 ap pel-

appellarunt. Etenim, alij hesperum, alij luciferum, alij huius mundi solem, alij totā, seu perfectam uirtutem, quod omnes amplexu suo complectatur uirtutes, & hominē omni ex parte perficiat, nominarunt. Et sane maximis laudibus digna esse uidetur, ea uirtus, quę cuiq; suū sine ulla personarū acceptione tribuit: quę Deo cultum, patrię pietatem, parentibus honorem, & ceteris omnibus, quod singulis debetur, reddit: quę inquam, superiori reuerentiam, æquali consilium, subdito custodiam, exhibet: quę magis aliis, quam sibi prodest; quę utilitatem suam negligit, & communem quærīt: quę non cognatos, non amicos, non parentes, sed unam æquitatem, & æqualitatem spectat: quę non amore, nō odio, non ira, nō cupiditate, flectitur: quę pauperes uiduas, infirmos pupillos, & destitutos orphanos defendendos suscipit: quę religionem conseruat, leges tuetur, ciues in officio continet, bonis præmia largitur, improbos punit: quę coniurationes, turbas, cędes, furta, rapinas, sacrilegia, & omnia, ut breui dicam, mala a ciuitate repellit: quę demum pacem, in qua urbis, & orbis naturalis posita est felicitas, omni cura conseruat. Quod si humana iustitia tantopere laudanda est, quanto magis

gis christiana iustitia, quę perfecta est, ac uir iustus, qui perfectus homo est, laudandus erit? quem nos laudare conamur, licet pro dignitate, id nos efficere non posse, nobis exploratum sit. Sed tamen, ut adhuc eius præstantiam, ut possumus, melius explanemus, speciatim, quis iustus dicatur, & quę sit christiana iustitia, paucis aperiemus. Vir ergo iustus, est is, qui nulla in re est iniquus: qui neque ad dexteram, neq; ad sinistram flectit: is, quem Deus ducit per uias iustitię, id est per uias planas, minime tortuosas, & salebrosas: is qui utranque fortunam sapienter fert; quippe qui suis numeris absolutus, & quadratus est, ac proinde stabilis, & firmus: & ideo semper eodem se modo habet. Etenim iustitia perpetua est, & immortalis: iniustitia autē mortis acquisitio. Is est iustus, quem Deus diligit, & intruetur: quoniam iustus Dominus, & iustitias dilexit, & æquitatem uidit vultus eius: is qui, ut palma floret, ut cedrus libani multiplicatur: is postremo est iustus, qui ex Deo iusto, natus est. Namque omnis qui facit iustitiam, id est qui incorrupte, & sincere uiuit, ex ipso natus est. Hunc eundem hominem sic eleganter Bernardus descripsit. Bona uinea iusti, immo bona uinea iustus; cuius uirtus uitis, cu-

*Psalm. 22.**Sapient. 1.**Ps. 119.**Psalm. 91.**1. Ion. 2.**Eccl. 10.*

aqua sapientiæ salutaris potabit illum, & firmabitur in illo, & non flectetur; & continebit illum, & non confunderetur: & exaltabit illum ad proximos suos, & in medio ecclesiæ aperiet os eius, & implebit illum spiritu sapientiæ, & intellectus, & stola gloriæ vestiet illum. Iucunditatem, & exultationem thesaurizabit super illum, & nomine æterno hereditabit illum. Homines stulti nõ apprehendent illam, & homines sensati obuiabunt illi. Homines stulti non uidebunt eam, longe enim abest a superbia. & dolo. Hęc scriptura. De homine uero iniusto, nihil priuate dicam; sed contraria omnia, cum sit iniustitia infectus, affirmares: ac omnia diceres, si nec Deo, nec hominibus, nec sibi, quod debetur, reddere diceres: quo fit, ut, & Deo, & hominibus, & sibi iniquus, & iniustus existat.

A diuino timore, quo præditus est: & qui sint diuini timoris effectus.

Cap. XXXXI.

Cum uiri iusti status in diuinis literis, non modo iustitia, sed etiam Dei timor nominetur; de quo præclara, & illustria sacra dicunt eloquia; ut quantum uir iustus laudandus, & quanti status ipsius facien-

tiendus sit adhuc melius intelligatur, aliquot ex diuina pagina de hoc sãcto timore sententias afferam. Timore ergo Dei nihil est melius: quoniã ab eoq̃ cupere quispiam posset, omnia ꝑficiscuntur commoda. Si lumen desideras; hoc tibi Dei timor afferet. Qui timetis Dominum, diligite illum, & illuminabuntur corda uestra. Si a malis liberari cupis: timor Domini te liberabit. Timenti Dominum non occurrent mala: sed in tentatione Deus illum seruabit, & liberabit a malis. Si a peccato mundari uis: hic timor te mundabit. Timor Domini expellit peccatum: nam, qui sine timore est, non poterit iustificari. Vis, ut Deus tibi præsto sit; eum time. Qui timent Dominum, sperauerunt in Domino, adiutor eorum, & protector eorum est. Vis sine mundano, & molesto timore uiuere? Deum time. Qui timet Dominum, nil trepidabit, & non pauebit, quoniam ipse est spes eius. Desideras doctrinã; eã tibi timor afferet. Qui timet Dominum excipiet doctrinã eius. Sapientiã exoptas, eã Dei timor te docebit. Initiũ sapientiæ, est timor Domini: immo, timor Domini ipse est sapientiã. Honorẽ, & gloriã assequi uelles, per timorem Domini id tibi licebit. Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis. Delectationem cupis:

Ecci. 25.

Ecci. 2.

Ecci. 33.

Ecci. 2.

Ps. 113.

Ecci. 34.

Ecci. 1.

Iob. 28.

Ecci. 8.

cupis: Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiã, & gaudium in longitudinẽ dierum: si uis Deum amare, eũ timeas oportet. Timor nanque Domini, est initium dilectionis eius. Vis ut Deus præcipuam tuã curam habeat, eum timeas necesse est: quia scriptum est: Oculi Domini super timentes eum, protector potentia, firmamẽtum uirtutis, tegimen ardoris, & umbraculum meridiei, &c. Si uoti compos esse cupis, Deum time. Siquidem Deus uoluntatem timẽtium se faciet, & deprecatur ionẽ eorum exaudiet; & saluos faciet eos; & Beneplacitum est Domino super timentes eum. Vis securus esse in morte, Deum time: quia Timẽti Dominum bene erit in extremis; & in die defunctiõnis, suã benedicetur. Salutem a Deo exoptas: Prope timentes eum salutare ipsius. Vitam desideras: Timor Domini, fons uitæ; ut declinet a ruina mortis. Mercedem assequi uelles; Deum time, & assequeris: quia scriptum est: Qui timetis Dominum, credite illi, & non euacuabitur merces uestra; Qui timetis Dominum, sperate in illum; & in oblectationem ueniet uobis misericordia: Quis enim permansit in mandatis eius, & derelictus est? Denique timentis Dominum beata est anima eius, & Beatus uir qui timet Dominum: Po-

tens

tens in terra erit semen eius: Gloria, & diuitiã in domo eius. Cum ergo Dei timor tantaque secum bona afferat; quis timentem Deum, non laudet? quis timorẽ hunc, qui omnem malum pellit timorem; acquirere non studeat? quis pulcherrimis operationibus, quæ ab hoc sancto timore nascuntur, non capiatur? Nam, qui hunc timorem est adeptus, Deo credit, mandata seruat, cor suum præparat, parentes honorat, Dominum uigil expectat, nihil negligit, sed omnia quæque perpendit: nulla, ut breuĩ dicam, in re, quæ ad salutem pertineat, torpescit. At uero impius qui timore Dei caret, his omnibus bonis priuatur. Is cui Dei timor abest, somno indulget, desideria uacat; uoluptates aucupatur, aduentum Domini non expectat, conseruos percutit, in omnia denique præcepta ruit uitia. Innumerabiliũ ergo bonorum causam, timorem Dei, merito quidam esse dixere: quo, cum uir iustus *S. Ephr.* sit præditus, per eum innumerabilia consequetur bona, ac innumerabilibus laudibus dignus exister.

A virtute obedientia, & de obedientia præstantia. Cap. xxxxi.

CVM christiana iustitia omnes animi partes, quæ per inobedientiam a Deo recess-

stoli simplici uerbo a Christo uocati, nondum uisis miraculis, relictis omnibus, eū secuti sunt: a quo nullis incommodis, nulla aduersa re, nullis persecutionum procelis diuelli potuerunt. Ioannes Abbas siccū palum, bis in die, per annum irrigare iustus, non negauit. Mutius Abrahæ exemplo edoctus, filium, quem secum in monasterium duxerat in fluiuium proiecisset; nisi obedientia, quæ ut proiiceret, iusserat, impediisset. Gulielmus Aquitanix prouincie olim Dominus, monasterium ingressus, furnarij partes agere non est dedignatus. Et, ne plura numerem exempla, quæ creatura non excitetur ad obediendum, si considerauerit creatorem, creaturæ causa, creaturæ obedire uoluisse? Et erat subditus illis: creator uidelicet, creaturæ. O felicissimos parentes, qui talem filium habuistis: cuius cibus erat, facere uoluntatem Patris: qui non suam, sed eius a quo missus fuerat, uoluntatem quærebat: ad quam faciedam e cœlo descendit, seipsum exinaniuit, formam serui accepit, & factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Cur ergo uir iustus non obediatur Deo, cui Christus Dominus, Beatissima Virgo, omnes Angeli, & beati, cui cœli, & sidera cœta, cui elementa omnia, cui demum singulæ

Luc. 2

Ioan. 4. 5. 6

Phil. 2

gulæ creature obediunt, dum a sibi imposto non recedunt mandato. Cur uir iustus non obediatur, cum ob inobedientiam, tot homines grauiter puniti fuerint? Vxor Loth uersa est in salem: Onam Iudæ filius a Domino percussus fuit: Dathan, & Abiron terræ hiatu absorpti: Saul reprobaus: Amasias uictus: totum denique humanum genus ob unius parentis inobedientiam tam grauiter castigatum, & punitum: cum ex una inobedientia, quot quot sunt in mūdo labores, dolores, angustix, morbi, miserix calamitates, ut summatim dicā, & mala omnia, originem duxerint. Melior igitur est obediētia, quam uictimæ, & auscultare, quam offerre adipem arietum. Cum ergo hæc obediētiæ uirtus tam illustis, tam præclara, totque laudibus digna sit; quis uirum iustum hac uirtute exornatum nō laudabit? Per quam uirtutem, egregias, & insignes operationes exercet. Nanque uir obediens in ærumnis gaudet, in molestijs Deo gratias agit, mandata non spernit, iubenti non auersatur, iussa non examinat, arguēti nō irascitur; hilari semper est animo: celeriter mandata exequitur, quiescere necit: accedit, recedit, construit, destruit, ut obediētiæ placet: postremo, & parentibus & prælatis, & patriæ, & Deo debitum per-

Gen. 19.

1. Reg. 11.

1. Reg. 15

Rom. 2.

L soluit,

soluit, quæ omnia ideo præstat: quia Spiritu Dei ducitur: Quare merito scriptum est: Vir obediens loquetur victoriam: cum per obedientiam omnes difficultates superet, & omnia vincat, & voluntatem suam alijs subiiciendo, de seipso victoriam omnium maximam referat. Impius autem, est ipsa inobedientia; & ideo mandata detrectat, excusationes quærit, omnia putat difficillima, nunquam non obmurmurat, semper conqueritur, opus sine socio non aggeritur, fraudes & dolos excogitat, nunc unum nunc alterum fugillat, admonitiones iniquo animo audit, uocatus, aut non venit, aut non ad tempus, & otio marcescit: denique, simular, indignatur, repugnat, substannat: & est ueluti acetum dentibus, fumus oculis, scrupulus pedibus, dum sibi, & alijs omnibus est fastidio. Nemo igitur sit, qui inobedientiam naturæ humanæ inimicam, omnium malorum inuentricem, & diuinæ maiestati rebellem, non detestetur: contra vero nullus non sequatur, non amplectatur, non amet obedientiam, quæ Deo ancillatur, mala cuncta pellit, naturam reparat, mundum instaurat, regna gubernat, ciuitates conseruat, pacem tuetur, monasteria ædificat, eadem collapsa refarcit, Ecclesiam sustentat, hominis tandem voluntatem cum diuina

con-

coniungit, quo nihil maius, nihil melius excogitari potest.

A virtute fidei, quæ speciatim in uiro iusto viget: & quanta sit fidei uis.

Cap. XXXIII.

VT errant ij, qui nullo supernaturali lumine nobis in his humanis tenebris degentibus opus esse dixerunt: sic, qui hoc lumen inobis a Deo gratis concessum ita extulerunt, ut per ipsum solum sine operum iustitia salutem nos consequi posse putauerint, a veritate aberrarunt. Est ergo fidei lumen necessarium; ita tamen, ut si utilitatem allaturum sit, debeat esse cum iustitia coniunctum. Siquidem fides sine operibus mortua est; eadem operibus iuncta, uiua: illa in impio, hæc in iusto reperitur. Et licet in utroque sit uera fides: tamen, quæ est in iusto, ratione iustitiæ, a qua vitam accipit, est multo præstantior. Laudari igitur potest iustus a præstantia fidei, quæ in ipso reperitur. Solent sæpenumero concionatores, dum peccatores redarguunt, hanc usurpare sententiam: Homines non credunt: vel non reperitur in hominibus fides: quoniã si crederent, aliter, ac faciunt, uiuerent. Qui

L 2 quos

quos dicunt, uel de quibus loquuntur, reuera non reperiri fidem; sed, id significare uolunt; homines ita uiuere, ac si non crederent; & in ipsis non esse quandam fidei euidentiam, & energiam, quæ in ijs reperitur, qui iuste, & religiose uiuunt: qui ideo maiore cum pietate vitam degunt; quod euidentiùs, quæ sub fidem cadunt uideant: quæ clariùs euidentiã in peccatoribus non reperitur: uel quia lumine fidei cogitando & meditando non utuntur; uel quia peccata, hominis mentem tenebris infuscant. Hanc maiorem fidei euidentiã petierunt Apostoli, cum dixerunt. Domine adauge nobis fidem: quod fidei genus Christus Dominus, multoties laudauit, ut cum dixit: Fides tua te saluam fecit: Magna est fides tua: Non inueni tantam fidem in Israel. Contra uero modicam fidem reprehendit. Et cum aliquem sanaturus erat, quãdam fidei rationem, in eo requirebat: illam uidelicet, quæ peccatores saluat, cæcos illuminat, infirmos curat, iusticiã auget, martyres coronat: quæ cum operibus dat uitam, & mundum vincit. Hęc fides, quæ maiorem euidentiã, & cognitionem quãdam practicã clariorem habet, attingit inaccesã, deprehendit ignota, comprehendit immania, apprehendit nouissima; ipsam

Luc. 13.

Luc. 8. 17.

Mat. 8.

*Iac. 3.
s. Ioh. 3.*

Hor.

sam denique æternitatem illo suo vastissimo sinu quodam modo circumdat. Fides, quæ est in impio, quia ea uti non solet, hos non producit effectus. Et ideo fides in ipso, est ueluti lumen sine splendore, lucerna sine oleo, pupilla sine uisione, auris sine auditu, & arbor sine fructibus. In viro iusto est lumen cum splendore, lucerna cum oleo, pupilla cum uisione, auris cum auditu, arbor cum fructibus. Impius credit paradisum, sed non uidet: credit pœnas inferni, sed non experitur: credit æterna bona, sed non gustat: credit passionem, sed non tristatur vna cum Christo: credit Deum esse, sed ita uiuit, ac si putaret non esse: iactat fidem, sed eam operibus non ostendit. At uero iustus duce fide, in cœlo uersatur, inferni pœnas quãdam ratione experitur, gloriam gustat, passionem sentit, Deum timet, & semper ob oculos habet, & quam habet fidem, eam operibus ostendit. Hac luculenta, & firma fide, Dæmones expelluntur, morbi curantur, mortui suscitantur, & gratiã a Deo obtinentur. Postulet inquit Iacobus, in fide nihil hesitans: sapientiam uidelicet, ab eo, qui dat omnibus affluenter, & non impropere; & dabitur ei. Hac efficaci & uiua fide, uiri iusti uicerunt regna, operati sunt iusticiã, adepti sunt

Ps. 88.

Luc. 8. 1.

*Psalm. 17
Clem. lib.
str.*

Iac. 5.

Hebr. 10.

sunt repositiones, obrurāt ōra leonū, extinxerunt imperum ignis, effugarunt aciem gladij, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra uerterunt exterorum, & mulieres acceperunt de resurrectione viros suos. In hoc lumine, seu columna ignis in nocte uitæ huius uiri iusti ad terram promissam pergunt: hoc oculo, nouissima vident, & ideo non peccant: hac aure audiunt voces illas: Surgite mortui, uenite ad iudicium: ite maledicti in ignem æternū: qua aure cum quidā bonus religiosus vteretur; audita hac voce, in ferus, in lacrymas prorūpetat: hoc cingulo succincti expedite ambulāt, & caste uiuunt: hoc brachio rugiētī, & deuorare uolētī leoni, resistunt: hac lucerna inueniūt margaritam: hoc denique funiculo promissam terram possident. Etenim hoc lumine ambulatur, hoc oculo uidetur, hac aure auditur, hoc cingulo caste uiuitur, hoc brachio pugnatur, hac lucerna amissum queritur, hoc tādē funiculo regnum æternum possidetur. Quamobrem, merito diuus Paulus, nō solum laudans, sed etiam definiens hanc uirtutem, dixit, esse substantiam, rem uidelicet solidam, stabilem, & per se subsistentem, non imbecillitati humanæ, sed diuine auctoritati in hærentem: substantiam

ideſt

ideſt baſim, & fundamentum totius ſpiritalis ædificij, uirtutum omnium, & iuſtitie: Subſtantiam, quæ eſt expoſita omnibus contrarijs, mundo, carni, & Dæmoni: Subſtantiam, hoc eſt inchoationem, & principium, in quo, poteſtate, tota iuſtitia continetur: Subſtantiam, quia in ea omnia bona ſpiritalia, & omnis ſpiritalis negotiatio poſita eſt: Subſtantiam rerum ſperandarum, diuinorū nimirum promiſſorum, uel eorum, qui ſperant quaſi ſubſiſtentia quædam, qua ſuſtentantur iuſti, quia bene ſperant. Argumentum, hoc eſt, index, perſpicua indicatio, indubitata certitudo, conuictio, & redargutio manifeſta; qua, de rebus quæ non uidentur quiſque redditur certiffimus. Hac excelsa, & diuina uirtute qua Abel, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Gedeon, Samson, & alij a Paulo laudati fuerunt, quam patres ſummis laudibus exulerunt, uir iuſtus, laudari, ac commendari debet; cum in eo ſit efficax, & uiua. Qua certe laude impius indignus eſt, cum tanquam mortuus, mortua contentus ſit fide, & ita uiuat, ac ſi Deum nō eſſe crederet, & quod ſe credere ore fateatur, factis neget: q̄ aliqua ratione Dæmone eſt inferior; quia Dæmon credit, & contremiſit, at impius licet creat; tamē non timet. Poſſe ergo uir iuſtus,

L 4 iniuſto

Ioan. 1.
Ps. 88. 4.

Luc. 2.

Is. 11.

Luc. 11.
Psalm. 77

Heb. 11.

Zeno
Chryſo

1. 1. 8.

1. 1. 8.

1. 1. 8.

iniusto suam fidem iactanti dicere: Tu fidem habes, & ego opera habeo: ostende mihi fidem tuam sine operibus; & ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Cave, o miser peccator: ista fides, quam iactas, parui facienda est, cum sit, ut diximus, lumen quod non lucet: auris, quæ non audit: oculus, qui non uidet: lucerna, quæ caret oleo: brachium, uiribus destitutum: cingulum denique fractum, & funiculus, qui non cadet tibi in præclaris: quia ista fide in terra hominibus promissa, partem habebis nullam.

Ps. 27.

Vir iustus certitudinem quandam suæ predestinationis, & salutis, habet.

Cap. XXXIII.

Solent homines interdum nimiam quamdam cura de sua prædestinatione inquietare; dum de ea certitudinem aliquam affectant habere: quam si nanciscerentur, præclare secum actum esse existimarent. Quod si ulla hac de re certitudo haberi potest, (euidens enim haberi non potest) eam uir iustus, ob iustitiam, & fidem suam habet: qui est unus ex iustitiæ fructibus non parui faciendus. Hunc fructum sentiebat

Job. 19.

is uir iustus, qui dicebat: Credo uidere bona Domini, id est perpetua frui felicitate

spero:

spero, in terra uiuentium. Item: Scio enim quod redemptor meus uiuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursus circumdabor pelle mea: & in carne mea uidebo Deum Saluatorem meum: quem uisurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. reposita est hæc spes mea in sinu meo. Et alius. Scio enim cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in diem illum. Licet ergo iustus nesciat, utrum amore, an odio dignus sit: tamen, & generatim, & speciatim aliqua humana certitudo ab ipso hac de re, haberi potest. Nam, si generatim loquamur, certissimum est, si solos iustos saluos fore; quorum opera in manu Dei sunt. Deinde, si quis questionem de prædestinatione, quam fuscè, lateque explicare doctores solent, breuiter a Dauide propositam, & solutam animaduerteret, aliquam uirum iustum de sua salute certitudinem habere posse, cognosceret. Quis, inquit propheta, questionem hanc proponens, ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? hoc est, quis saluabitur? Et propositæ dubitationi respondens, ait: Innocens manibus, & munda corde; qui non accepit in uano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo.

1. Tim. 1.

Eccles. 9.

1. Tim. 2.

Sap. 3.

Psa. 14. 22

Hic

Hic accipiet benedictionem a Domino, & misericordiam a Deo salutari suo. Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Iacob. At solum uiri iusti innocenter uiuunt, cor mundum habent, rebus inanibus non inhiant, frustra uitam non sumunt, per Deum temere non iurât, ut quempiam decipiant, uel fucum fratri faciant, aut perituro fallant. Ipsi igitur ascendent in montem Domini, & stabunt in loco sancto eius. Speciatim uero hæc cõiecturæ, & hæc signa notari possunt: ex quibus aliquam suæ salutis certitudinem iustis habere licebit. Primum, pietas, & religio, feruensque diligentia, ac cura in his, quæ ad cultum, & honorem Dei, & ad salutem pertinent; quæ cura, a sacris literis, Dei timor, uocatur: de quo timore scriptum est: Timenti Deum bene erit in extremis. Deinde, studium, ac desiderium audiendi uerbum Dei, & uersandi in diuina scriptura. Ideo legimus: Oues meæ, uocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me: & ego uitam æternam do eis: & non peribunt in æternum: & qui ex Deo est, uerba Dei audit: propterea uos non auditis, quia ex Deo non estis: Beati qui audiunt uerbum Dei, & custodiunt illud: Beatus uir, cuius uoluntas est in lege

Do-

Domini; & in lege eius die ac nocte meditari. Præterea testimonium quoddam Dei internum: de quo scriptum est: Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod simus filij Dei: & qui credit in Filium habet testimonium Dei in se. Ad hæc, pax quædam conscientiæ, & tranquillitas cordis, quæ nullo modo reperitur in impijs: qui, licet dicant, Pax pax: tamẽ non est in eis pax. Amplius, desiderium abeundi ex hac mortali uita: quod nascitur ex fiducia consequendi æternam beatitudinem. Ideo uiri iusti dicunt: Cupio dissolui, & esse cum Christo: Hei mihi, quia incolatus meus prolongatus est ualde. Iam uero, quoddam bonum propositum faciendi omnia in laudem & gloriam Dei, ac proximi utilitatem. Quoniam, qui ita affecti sunt, tanquam filij Dei, Dei spiritu aguntur: & qui a Deo mouentur, ad ipsum conuertuntur, & reuertuntur. Postremo, optimum prædestinationis signum est, si quis ex omni aduersa re aliquid utilitatis capiat: quia diligētibus Deum omnia cooperantur in bonum, ijs qui secundum propositum uocati sunt sancti. Hæc, & id genus alia in solis uiris iustis reperiuntur prædestinationis signa, ut partim ex his, quæ diximus, notum est, & partim ex his, quæ

*Psalm. 90.**Rom. 8.**1. Ioh. 5.**Isa. 48. 17**Phil. 1.**Psal. 119.**Isa. 3.**Rom. 8.**Rom. 8.**Zeci. 4.**Luc. 8.**Mat. 13.**Joh. 10.**1. Ioh. 11.*

quæ dicemus, perspicuum fiet, quæ, ipsi animaduertentes, de sua salute certitudine habere possunt, & habent magnam: cuius certitudinis beneficio, spem maiorem concipiunt; qua ad pietuendum diligentiores redduntur; & cum quadam animi hilaritate Deo inferuiunt, & iucunde, feliciterque uiuunt. Gaudeant igitur, & exultent iusti; qui cum in diuino cultu diligenter versentur, diuinos sermones libenter audiant, pacifice uiuant, mori desiderent, omnia in gloriam Dei referant, ex omni re fructum percipiant, & testimonium a spiritu habeant; de sua salute, ut impij, de quibus contraria omnia diceres, dubitare non debent. Hunc maximum iustitiæ fructum, quæso, diligenter amicus perpendat lector. Et, ut quanti faciendus sit, melius intelligat, fingat esse duos, quorum uterque grauiâ perpetrauerit crimina, & ideo sciat, se esse morre dignum; & utrūque in carcere inclusum teneri: sed alter nullam habeat remissorum criminum notitiam, nullam salutis suæ certitudinem, & spem nullam: immo quotidie cū timore supplicium expectet: alter uero, contra, de condonatis sceleribus sit aliquo modo certus, de salute non timeat, & per multa iudicia, & signa non leuia, secum misericorditer actum esse,

se, sciat: illius, omnino misera, huius uero felicissima esset condicio. Nil igitur timentes Deum timeant, nil uereantur; licet in hoc corporeo carcere, & in hac exilij ualle detineantur: quoniam timenti Dominum bene erit in extremis: & in die defunctionis suæ benedicetur.

A virtute spei, qua speciatim de diuino auxilio, & de sua salute sperat.

Cap. xxxv.

Miser omnino, ac infelix esset piorum in hac uita status, cum uariis molestiis, & aduersis rebus premantur; nisi certam, & auxiliij diuini, & beatitudinis acquirendam, ad quam per ignem, & aquam transeant, spem haberent. In ipsis igitur, tribulatio parit patientiam, patientia probationem, probatio spem, spes eos non confundit. Quia, ut fides nullo modo credentem fallit; ita spes bonis operibus nixa, nulla ratione sperantem frustratur. At uero piorum spes cum nullis sit sulta operibus, cum mortua sit, uanæ est: quo nihil miserius, nihil calamitosius excogitari potest: quam uidelicet uane rei inniti, cui qui innititur, certissime labetur. De spe enim incassum præsumit, qui timere Deum in suis

operibus renuit. Ex quo loco, quam misera impiorum, & quam felix piorum sit cōdicio apertissime cognoscere licet. Quares iustorum animis maximam consolationem afferre deberet. Etenim, quid homini in hac lacrymarum ualle existenti optatius accideret, quam Deo fidere, de diuino auxilio spem habere, fiducia certa, & in dubitata fulciti? Sed iam, quæ diximus, diuinarum scripturarum auctoritate, probemus. Multa flagella peccatoris, sperantes autem in Domino misericordia circumdabit: Perfecisti eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum: Respiciete filij nationes, & scitote, quoniam nullus sperauit in Domino, & confusus est: Etenim non est confusio cōfidentibus in Deū; Qui timetis Dominum sperate in illum; & in oblectationem ueniet uobis misericordia: Quoniam beneplacitum est Domino super timentes eum; & in eis qui sperant super misericordia eius. Sperate ergo in cōmuni congregatio populi: effundite corā illo corda uestra: Deus adiutor noster in æternum, nolite sperare in iniquitate: Paratum cor eius sperare in Domino; confirmatum est cor eius: non commouebitur donec despiciat inimicos suos: Qui cōfidunt in Domino, sicut mons sion, nō commouebitur

Ps. 31.

Ps. 30.

Ecci. 1.

Dan 3.

Psalm. 21.

Ecci. 2.

Psalm. 146.

Psalm. 61.

Psalm. 111.

Psalm. 124.

bitur in æternū, qui habitat in Ierusalem. Montes in circuitu eius; & Dominus in circuitu populi sui, ex hoc, nunc, & usque in sæculum. Quia non relinquet Dominus uirgam peccatorum super sortem iustorū. *Psalm. 36.* In te Domine speraui, ait iustus, non confundar in æternum. Beatus ergo uir, cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in uanitates, & insanas falsas. i. in humana auxilia, uana, & stulta. Est enim bonum. i. melius sperare in Deo, quam confidere in hominibus. Et quis non timeat maledictionem illam? Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem. i. hominem, brachium suum; & a Domino recedit cor eius. Nolite ergo, o homines, confidere in principibus, in filiis hominum in quibus non est salus. Hi in curribus, hi in equis; nos autem in nomine Domini Dei nostri inuocabimus. Quoniam beatus uir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius: quia non deserit sperantes in se; & potens est uno nutu uniuersum mundum delere. Tantum spei est in iusto, ut dicat: Etiam si occiderit me, in ipso sperabo. Ex his itaque diuinę scripturę locis, quanta sit piorum spes, de auxilio diuino, & æterna beatitudine, & eos rebus non fidere caducis, apertissime constat. Quod

Ps. 117.

Is. 48.

Ier. 17.

Ps. 145.

Psalm. 19.

Ier. 17.

Iudith 15

1. Mach.

8.

Ib. 19.

si interdum uir iustus se destitutum esse subdubitat, dum auxilium expectat a Domino, qui aliquādo illud differt, ut & maius expectantis desiderio fiat, & gratius accidat, & aliqua in animo suboritur tristitia; his se consolatur uerbis, ac secum loquens, animum adit sibi. Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare uultus mei, & Deus meus. O illustrem piorum spem! o singulare Dei donum! quod oppressos sustentat, afflictos consolatur, laborantes exhilarat, incendentes excitat, iter ad beatitudinem expeditū reddit, & ad metam perducit: nam, ut Paulus scripsit, spes non confundit. Hæc est columna nubis, quæ iter ostendit & refrigerat, parma quæ deducit, baculus qui sustentat, parma quæ defendit, ala, quæ in altum subleuat, & arrhabo denique, qui de futura gloria, in hac uita iustus datur. Hac igitur nube refrigerati, hac manu ducti, hoc baculo sustentati, hac parma defensi, hac ala sublati, hoc arrhabone donati, uiri iusti securi, & læti ad cœlestem patriam reuertuntur. Hunc felicem piorum statum, quem spei uirtus secum affert, quidam propheta his uerbis eleganter descripsit. Qui autē sperant in Domino mutabunt fortitudinē,

assu-

assument pennas sicut aquilæ, current, & non laborabunt, & non deficient. Quoniã spes uiua, quæ est in iusto, uiuificat, confirmat, excitat, & robur ad agendum præbet: ut merito quidam pater, eam describens, dixerit; spem esse fidei sanguinem, qui si effluerit, fidei facultas dissoluitur. At uero impiorum spes, est inanis, & ueluti lanugo, quæ a uento tollitur: & tanquam spuma gracilis, quæ a uento aspergitur: & tanquam fumus, qui a uento diffusus est: & tanquam memoria hospitis unius diei. Est ergo, ut sapientia diuina docet, spes impiorum uacua, & labores, sine fructu, & inutilia opera eorum. O miseram impiorum sortem! spes uestra ueluti harūdo uacua est, cui qui innititur, facile labitur: labores uestri sine fructu. Et quis est ita demens, ut sine spe fructus labore? Sine spe agricola non seminat: sine spe miles non pugnat: sine spe mercator non nauigat: & uos sine ulla spe laboratis. Inutilia igitur opera uestra. Laborant pij, laborant improbi; illi certissima

spe expectant infinitum
premium, hi uero,
infinita sup-
plicia.

M

A vir-

Ps. 120.

Ezech. 42.

Rom. 5.

Isa. 40.

Cle. Alex.
lib. 1. Pa-
da c. 6.

Sap. 5.

Sap. 3.

*A virtute caritatis, & quanta sit caritatis
excellencia. Cap. xxxxy I.*

1. Jo. 4.
1. Cor. 6.
1. Cor. 13.
Rom. 13.

CVM Deus sit caritas, & uir iustus sit in Deo, quocum unus spiritus est effectus: uirum iustum caritatem habere, & caritatem aliqua ratione esse, oportet. Quare, quor quor caritati laudes tribuntur, totidem etiam uiro iusto tribuantur necesse erit. Et quis non laudet eam uirtutem, quæ patiens est, benigna est; quæ nõ emulatur, non agit perperam, nõ inflatur, non est ambitiosa, nõ quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem ueritati: quæ omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Quare, uir quoque iustus, hac illustri uirtute ornatus, cum sustineat omnia, speret omnia, credat omnia, sufferat omnia, ueritati cõgaudeat, super iniquitate tristetur, malum non cogitet, non irriteretur, sua non quærat, non sit ambitiosus, non inflatur, perperam nõ agat, non æmuletur, benignus ac patiens sit, encomiis maximis afficiendus erit. Iustus tanta est caritate incensus, ut nesciat non amare, immo sciat ex toto corde amare: & ideo nihil cuiquam, nisi amorem, debet: & dum debitum persoluit, ne quan-

do

do non amet, quotidie, magis ac magis, debitum, amando, auget. Quo fit, ut nemo infirmeretur, quin ipse infirmus fiat; & nemo scandalizetur, quin ipse curatur, & nemo gaudeat, quin ipse gaudeat; & nemo fleat, quin ipse fleat: Siquidem factus est omnia omnibus, ut omnes lucrifaciat. Deum uero, ita amat, ut ex toto corde suo, ex tota anima sua, & ex omnibus uiribus suis, & ex omni mente sua amet: ita amat, ut pro amicitia Dei retinēda odio habeat, non modo fratres, sorores, vxorem, & filios; sed & matrem, & patrem, & seipsum: quia nouit non esse dignum amicitia diuina, eum, qui & alios & se, magis quam Deum amat: ita amat, ut pro honore Dei, zelo exardescat maximo: & dicat: zelus domus tuæ comedit me: zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum: quia dereliquerunt pactum Domini filij Israel. Cuius zeli si uis exempla quædam, in libris Machabeorum legere, lector poteris. Innumera sunt caritatis erga Deum, & erga proximum, iustorum uirorum exempla, quæ si annumerare uellem, dies me deficeret. Tacebo igitur de Abraham, qui ut Deo, quem supra omnia diligebat, placeret, unicum filium suis manibus mactare non recusauit. Nihil dicam de Heli,

M 2 qui

*2. Cor. 11.**Rom. 12.**Luc. 10.**Mar. 12.**Deu. 6.**Luc. 14.**Mat. 10**Psam.**3. Reg. 19.**1. Mach. 2**2. Mach. 3**1. Reg.*

VIR IVSTVS.

qui ob dolorem, quem de arca capta sum-
psit, cecidit, & expirauit. Quid de Dauide
narrem? qui ob recuperatam arcam, ita læ-
tatus est, ut regia maiestate posita, coram
ea ludere, & saltare quasi unus ex plebe nõ
erubuerit? Silentio inuoluam tres pueros,
qui in fornacem ignis, ut ignem igni adde-
rent, ingressi sunt; & igne quo ardebant,
ab igne seruati fuere. Potuit enim cœlestis
ignis, mundanũ ignem impedire, ne dum
ipse ardebat, ille quidquam ageret. Diuum
quoque Petrum præteribo, qui vbi audiuit,
Dominus est, caritate impatiens, iniecit se
in mare; licet naus non longe esset a terra:
nec petijt, ut alias, facultatem ambulandi
super aquas: & ut quidam scripsit, ex amo-
re, sed non dum perfecto, Dominum nega-
uit: quo pfecto, qui ancillæ uerba expauit,
crudelissimi Imperatoris supplicia nõ timu-
it. Pauli quoque summam caritatẽ præteri-
bo, qua, ita Christo hærebat, ut nullo sup-
pliciorum genere, nulla creata vi, se ab eo
diuelli posse audacter dixerit. Omitto deni-
que Ioannis, Stephani, Laurentij, Paulini,
Bernardini, utriusque Francisci, ac cetero-
rum Sãctorum Illustria caritatis exempla.
Quamobrem, cum tantus sit amor iusti in
Deum: cum tantopere diuina caritate arde-
at; cum nihil sit præclarus, nihil laudabili-

us,

VIR IVSTVS. 91

us, nihil in humanis actionibus admirabi-
lius, quam Deum amare, ac illi toto corde
seruire; non uideo, cur uir iustus, non sit
summa laude, & admiratione dignus: cui
si quis, quod ipsi debetur, dare uellet, tot
laudibus eum ornet, quot hanc supremam
virtutem sancti patres celebrarunt. Postea
proximi causa, quid non agit? In egestate
ei subuenit: quia iustus nouit causam pau-
perum: oculos uiduæ non facit expectare:
non comedit buccellam. solus: est oculus
cæco, pes claudo: retrahit a peccato: quia
ut scriptum est, excogitat de domo impij,
vt detrahat ipios a malo. Si eos peccare vi-
derit, vehemẽter tristatur, & ait: Defectio
tenuit me pro peccatoribus dereliquenti-
bus legẽ tuã: Vidi præuaricantes, & tabe-
scebam. Denique, uitam pro proximo ex-
ponere nõ dubitat. Optabam dicebat Pau-
lus, ego ipse anathema esse a Christo pro
fratribus meis. Et Moyses quadraginta die-
bus, & noctibus iacuit coram Domino sup-
pliciter deprecans, ne deleret populum: &
Deo dixit: Aut dimitte eis hanc noxiam,
aut si non facis, dele me de libro tuo, quem
scripsisti. Et, vt paucis multa perstringam,
iustus amplissima sua caritate, totum Deũ,
totis animi sui viribus complectitur; & cre-
aturas omnes a supremis vsque ad infimas

M 3 &c

2. Reg.

Dan. 3.

*Cyri-
l. Mat.*

2. Tim.

Pro. 24.

Iob 39.

31.

Pro. 21.

Ps. 118.

Rom. 9.

Dant. 9.

Exh. 30.

Mat. 50.

& ab infimis vsque ad supremas propter
 Deum diligit; ut tandem hic amor, eo, un-
 de defluxit redeat. Quamobrem, vellet iu-
 stus omnes homines Dei nomen sancti facere,
 re, omnibus Dei regnum aduenire, om-
 nes uoluntatem Dei facere, ita, ut nullus
 esset idololatra, nullus Iudæus, nullus Hæ-
 reticus, nullus schismaticus, nullus malus
 Christianus; & denique, nullum in mun-
 do reperiri peccatum desiderat: & cum con-
 trariū uideat, pro impiorum conuersione,
 continue Deum orat; pro ingratis Deo op-
 timo maximo a quo quotidie in homines
 innumera proficiunt beneficia, gratias
 agit, & ad Deum laudandum omnes popu-
 los inuitat, & dicit: Laudate Dominum
 omnes gentes; Laudate eum omnes popu-
 li. Quoniam confirmata est super nos mi-
 sericordia eius: & ueritas Domini manet
 in æternum: Quis ergo uirum iustum
 omni laudum genere non exornet?
 quis eius uitam non æmuletur? cum sit
 tali, ac tanta uirtute ornatus; quæ est ole-
 um quod penetrat; symbolum, quod dis-
 tinguit; aurum, quod ditat; ignis, qui
 inflamat; torques, qui ligat; stola, quæ
 exornat, mater demum, quæ diligit, & nu-
 trit. Hæc, quæ breuiter hoc capite dixi-
 mus, si quis non tam legerit, quam medi-

tatus

tatus fuerit, maiorem uiri iusti præstantiã
 esse intelliget, quam quæ uerbis explicari,
 aut cogitatione complecti possit. Et, ut le-
 ctor, hanc præclarissimam operationem,
 & omnium humanarum actionum multo
 nobilissimam, Deum amando, exercere que-
 at, quas breuiter amantis condiciones nu-
 merabo; has diligenter attendat. Is ergo
 qui amat, unum amet: eum infelicem pu-
 tet, qui idem quod ipse, non amat: omnia,
 etiam mortem, pro amato perpeti velit:
 ornet se, ut illi placeat: cum eo esse, uel
 præsentia, uel cogitatione curet: amet om-
 nia, quæ illius sunt, laudet, & laudari ab
 omnibus cupiat, & eum ignominia affici
 non patiatur: optet pro eo pati aliquod
 incommodum, & illud dulce existimet: ip-
 sius causa ploret, in præsentia ob lætitiã,
 in absentia ob desiderium: semper eius desi-
 derio langueat, & ardeat: denique, ei ni-
 hil de præmio cogitando, inferuiat.

*Vir iustos inimicos amat, iniuriasque æquo
 animo fert, easdemque libenter
 condonat. Cap. xxxvii.*

Cum uiri iusti caritas ex ea caritate, cu-
 ius proprium est misereri, & parcere,
 & pluere super iustos, & iniustos, fluat;

M 4 quin

Gen. 37. tus fuerat, benigne excepit, germane oscula-
43. 45. rus est, Eis omnem iniuriam remisit, & sum-
 mis eisdem beneficijs ornauit. Moyses p-
 forore, a qua iniuria affectus, & pro popu-
 lo, a quo sæpe non leuiter læsus fuerat, qua-
Num. 12. ta cum contentione Deum orauit: & prima-
 rim pro populo, quid a Deo precum vi, nõ
 impetrauit? Dauid, qui mille iniurias a Sa-
 ule acceperat, non modo non uindicauit,
 licet id sæpius facere potuisset; sed potius,
1. Reg. 18. nouis officijs eum cumulauit, & eius mor-
24. 26. tẽ grauit̃ eluxit; & eum, qui mortem ei ac-
2. Reg. 10 celerauit, graui affixit pœna. Idem, ini-
 iuriam sibi a Semei illatam, nec ultus est,
 nec alios ulcisci siuit. Stephanus, dum lapi-
Act. 7. dibus impetebatur, pro lapidantibus ora-
 bat; & proinde cœlos apertos uidere meru-
 it. Ioannes Damascenus, pro eo, cuius calã-
 nijs manu priuatus fuerat, ne capite pu-
 niretur apud Imperatorem ita egit, ut grã-
 tiam obtinuerit. Isaac Abbas, eum, a quo
 colapho iclus fuerat, a dẽmonio, qui eum
 uexabat, liberauit. Agnes, hominem vio-
 lentiam ipsi inferre uolentem, a Dæmone
 necatum, ad uitam reuocauit. Quædam ma-
 trona diuo Athanatio gratias egit, quod si-
 bi fœminam quandam alendam, & insti-
 tuendam dedisset, a qua uariis iniurijs affi-
 ciebatur. Iusti itaque a suo magistro uer-
 bo,

bo & exemplo edocti, inimicis nõ nocent;
 sed profunt, eos non odio habet, sed amat;
 non ulciscuntur, sed ne puniantur contem-
 dunt; non repellunt, sed amplectuntur: que-
 res quo factu est difficilior, eo iusti laudem
 illustriorem reddit; & cum naturam supere-
 ree, laudibus quoque supernaturalibus ce-
 lebranda esset. Iniustus autem, non mo-
 do non relinquit uindictam Deo, sed præ-
 ripit: non modo non patitur iniuriam, sed
 infert: non modo prouocatus lædit, sed
 etiam non læssitus offendit: non modo
 afficientem afficit, sed etiam innocentem
 iniuste inuadit. Circumueniamus, inqui-
 unt impij, iustum, quoniã inutilis est nobis
 & cõtrarius est operibus nostris, & iprope-
 rat nobis peccata legis, & diffamat in nos
 peccata disciplinæ nostræ: grauis est nobis
 etiam ad uidendum, &c. O iniquitatem sin-
 gularẽ, & impietatem insignem! Quid
 fecit? quid commeruit? quid in te pecca-
 uit iustus; dic impie? quod eum uidere ne-
 quis. Nam fortasse peccat, quia pro te orat?
 quia pro tua salute est sollicitus? quia te cor-
 rigit? Nescis miser, nescis quantum iusti,
 quos, non minus crudeliter, quam stul-
 te perdere tentas, tibi utilitatis afferant.
 En igitur quam dispares sunt bonorum, &
 malorum mores. Illi contumelias perfe-
 runt;

S. Nilus
 ora. 18

Sap. 20

runt; hi ferre nequeunt: illi humaniter inimicos excipiunt, hi etiam amicos crudeliter tractant: illi bonum pro malo reddunt, hi malum pro bono rependunt: illi nulla etiam grauiſſima cōtumelia commouentur; hi etiam uerbulo concutiuntur: illi ob animi firmitudinem nulla ratione lædi poſſunt, hi ob animi mollietatem quauis paruula iniuriola offenduntur: illi iniurias memoria retinent, hi obliuione conterunt: illi mali malis, & bonis; hi boni bonis, & malis. Tanta ergo eſt firmitudo, ac altitudo, & ut ita dixerim, granditas animi iuſti, ut nullis iniurijs poſſit attingi, & nullis offenſionibus lædi: non ſecus, ac is, qui in altiſſima turri collocatus, nullis lapidū, aut ſagittarum ictibus, offendi poſteſt: quia uir iuſtus altum poſuit refugium ſuum: & ideo nō accedit ad eum malum. Cur ergo hunc hominē ob tam egregium facinus, ob tam inſignem caritatem non comēdemus? non celebremus? Gaudeant, & exultent iuſti, quidum inimicos amant, dum eis benefaciunt, chriſtiane perfectionis illuſtrem ſignificationem præbent; Chriſti diſcipulos reipſa ſe eſſe demonſtrant; & Deum patrem ſuum, tanquam boni filij, in egregio facinore imitantur; cum Dei proprium ſit miſereri, & parcere.

Psalm. 90.

Mat. 5.

& ſim.

A ſimplicitate: & que ſit Chriſtiana ſimplicitas doceatur. Cap. xxxviii.

INter alias perfectiones, quibus Chriſtus Dominus perfectus magiſter ſuos informare diſcipulos priuatim uoluit, numeratur ſimplicitas: ideo ab eo dictum fuiſſe legimus: *Estote ſimplices, ut columbæ.* Volebat enim, quantum fieri poſteſt, eos ad ſimilitudinem Dei, cuius proprium eſt eſſe ſimplicem, ac proinde perfectum, *Mat. 23* reformare. Nam, cum perfectio habeatur a forma, & Deus ſit totus forma, cum nihil potentie, & imperfectionis habeat, erit utique Deus ſimpliciſſimus, & perfectiſſimus. Ad quam etiam perfectionem imitandam, idem Dominus ſuos diſcipulos hortatus eſt, cum dixit: *Estote perfecti, ut Pater ueſter perfectus eſt.* Et, ut qua in re poſita ſit Chriſtiana ſimplicitas intelligatur; *Mat. 3* animaduertendum eſt; ſimplex, in primis, in hiſ rebus, quas natura procreat, id eſſe, & dici, quod eſt ab omni multiplicitate & compositione remotum. Et ideo elementa dicuntur corpora ſimplicia, & Angeli ſubſtantie ſimplices, quod maiore compositione carent. Deinde, in re morali, ſiue in genere morum, ſimplex, is nominatur, qui duplicitate uacat; qua uacant, qui ſunt duplici

Zeci. 22.

plici corde; qui corde & corde loquuntur, qui alia dicunt, alia sentiunt, qui alia ratione dicunt, & alia ratione faciunt: Quibus contrarij sunt, qui uno ore loquuntur: qui, quod cogitant, dicunt, & faciunt: nec aliter dicunt, quam cogitat, & uno, eodēq; semper loquuntur modo. Denique, simplex id appellari solet, quod magis ad summam simplicitatem, qui est Deus, accedit: ad quam creatura per similitudinem dicitur accedere: ut ea simplicior dicatur, quę Deo est magis similis. Hęc autem similitudo, ut ex his, quę supra scripsimus, cognoscere licet, oritur ex gratia, per quam homo euadit Deiformis, uel Deus. Quo fit, ut is qui maiore est ornatus gratia, Deo magis similis sit, ac proinde perfectior, & simplicior. Quare, sicuti id, quod magis participat calorem, & magis ad summum calorem accedit, dicitur magis calidum; ita, qui magis participat similitudinē Dei dicitur Deo similior, & simplicior. Et quoniam grauior culpa hominē omnino Deo dissimilem reddit, qui ea infectus erit, ut est impius, nec similis Dei, nec simplex nominari poterit. At uero, cum uir iustus omni graui culpa careat, & gratia sit ornatus, omnis simplicitatis genere est præditus. Quia, si in ipso ulla esset, ut ita dixerim,

du-

duplicitas, quę est graue uitium, nec Deo similis, nec simplex esset. Etenim scriptum est, Spiritum effugere fictum; hoc est, non simplicē, sincerumque. Et quāuis in iusto, leuiiores interdū reperiantur culpę: tamen cum eum a summo simplici non diuellant, id est cum diuina gratia, eum non priuent, simplicitatis substantiam non amittit. Tunc autem hanc simplicitatem aliquis perfecte adeptus est, cum nihil cogitat, nihil sapit, nihil uult, nihil gustat, præter Deum. Quamobrem, cum aliquis per gratiam unitus est Deo, ac unus spiritus est cū eo, euadit simplex, & proxime accedit ad naturā Dei: & idcirco, quod cogitat, quod contemplatur, uel est Deus, uel refertur ad Deum: omnia quę desiderat, quę amat, quę sperat, sunt Deus, uel Dei: quę memoria complectitur, sunt Deus, uel quę ad Deum pertinent: quę phantasia fingit, pari ratione uel sunt Deus, uel Dei, ut sunt mysteria fidei, & quatuor nouissima: & in summa, in omnibus rebus, quę sub sensum cadunt, dum audit, uidet, olfacit, gustat, & attrahat, Deū recognoscit, & ex rebus omnibus laudandi, & amandi Deum occasionem sumit. Quo fit, ut continenter cum Deo uerferetur, & loquatur. Siquidem cum simplicibus est sermocinatio eius. Et ne ab

Sep. 2.

hac

VIR IUSTVS.

Pro. 3. hac simplicitate, & similitudine a sensibus, qui offendendi occasionem præbere solent, remoueatur, oculos a uanitatibus auertit: aures detractionibus, & obscœnis sermonibus claudit: nares in lasciuis odoribus non occupat: gustat ut uiuat, non uiuit ut gustet: & demum tactum ab omni impura tactione continet: ita ut in omni sua operatione, quantum per ipsum fieri potest, nihil efficiat, quod cum simplicitate pugnet. Iustitia nanque simplicis dirigit uiam eius. Quamobrẽ, omnes uiri huius facultates, sensus omnes, & membra omnia, iustitiæ inseruiunt in sanctificatione, cum quidquid facit, siue orat, siue manducet, siue bibat, in gloriam, & honorem Dei faciat: et ideo quotidie simplicitatẽ acquirat maiorem. Ex quibus nascitur uirum iustum, esse omni ex parte simplicem: tum quia est ab omni grauiore culpa alienus, & ideo ab omni duplicitate, & ab omni fictione, & fraude remotus, ita ut & re, & uerbo, et facto sit simplex: tum etiã, quod ad summum simplex, per gratiã, ita accedit, ut sit cum eo unitus, & unus spiritus effectus. Hęc Christiana simplicitas summopere placet Deo, qui est simplicissimus, & ab omni fictione, & multiplicitate alienus: & propterea legimus: Scio Deus

meus

VIR IUSTVS. 97

meus, quod probes corda, & simplicitatẽ diligas: unde & ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli uniuersa hæc, &c. Et cum omne simile, diligat simile; non poterit Deus simplicissimus, non amare eum, qui simplicitate, a similitudine cum Deo, manante, erit ornatus. Quo etiam fiet, ut qui simpliciter ambulat, saluus fiat: cum Deus, ut non porrigit manus malignis, ita non proiciat simplicem. Impiis uero, cum simplices nõ sint, quia a summo simplici, quã longissime distant, & neque corde, neque ore, neque opere simplicitatem colant, tanquam sibi contrariis, & dissimilibus, & a se remotissimis, Deus manus suas non porriget: & ideo in simulatione, & fictione, & impietate sua corruet impius.

Vir iustus est perfectus homo: & quæ ad Christianam perfectionem requirantur. Cap. xxxix.

EX his, quæ hactenus de uiri iusti uirtutibus disputata sunt, colligere licet, uirum iustum esse hominem perfectum: ea tamen perfectione, quæ in hac uita haberi potest: quæ ex omnium uirtutum cumulo, consurgit: quas omnes in viro iusto esse, satis ex iam dictis constat. Verum, alia po-

N test

est reperiri ratio, qua quis perfectus nominetur, quam paucis hoc capite exponi. Id perfectum esse dicimus, quod omni ex parte est perfecte factum, & suis numeris vndique absolutum: ut is dicatur perfectus homo, cuius omnes animi, & corporis partes, ac viuendi rationes completæ, & absolutæ sunt. In homine igitur futuro perfecto, hæc fere sunt, quæ requiruntur. Primum, requiritur substantia Christianæ perfectionis, & spiritualis vitæ, quæ in gratia, qua anima fit diuina, consistit. Deinde, ratione intellectus, debet homo scire ea omnia, quæ ad salutem consequendam sunt necessaria, ut sunt legis diuinæ, & Ecclesiæ præcepta, nec non etiam fidei articuli, & quæ ad statum, seu professionem suam conuenienter exercendam, pertinent.

Diu. 6.

Præterea, ratione uoluntatis, debet amare Deum supra omnia, & proximum ut seipsum; & denique omnia propter Deum: ita ut omnia seruet mandata, quorum custodia ab uno pædet dilectionis præcepto.

Mat. 7

Hac postea recta mandatorum custodia nitens, sperare debet, cum se finem adepturum esse, ad quem creatus, factusque est; qui bene beateque uiuente sine ulla dubitatione manet. Ratione uero sentientis partis, qua, uel concupiscimus, uel irascimur, ita

fit

fit affectus, & ita se gerat, ut omnes huius partis motus rationi subiiciat, & quantum fieri potest, frænet, & in officio contineat: ut nunquam quidquam concupiscat, quod cum recta ratione pugnet: ita ut pars inferior, tanquam ancilla, superiori parti, ueluti dominæ, sine repugnantia obediat. Ratione corporis: ita corpus tractet, & curet, ut ipsius causa, animæ nocere uelit nunquam: in & omni corporis motione, & operatione, modestiam, conuenientiam, pudicitiam, urbanitatem, & decorum seruet; ut nihil efficiat, quod intuentium oculos, uila ratione offendar: immo se sui ipsius pudeat, seque non minus, quam alios, reueretur. De actionibus uero externis, ad diuinum cultum pertinentibus, omni supersticioso cultu reiecto, eo pacto externa religione, & cæremoniis Deum colat, ut eum mater Ecclesia, apostolicæ traditiones, & sancti patres docent. De bonis externis: his, ad gloriam Dei, ad proximi utilitatem, ad salutem animæ, & ad uitæ sustentationem, quantum necessitas postulat, cum ratione utatur, existimetque data esse in usum, tanquam instrumenta uirtutis acquirendæ, & exercendæ. Non secus igitur his bonis, ac ægrotus medicinis utetur; qui cætenus medicamentis utitur, quatenus, uel ad va-

N 2 letu-

VIR IUSTVS.

letudinem recuperandam, uel conseruandam conferunt. Denique, id, ad perfectionem uiri Christiani pertinet, ut stabili, firmoque proposito, uelit hanc uiuendi rationem, & hanc perfectionem ita conseruare, & retinere, ut potius uellet millies mori, quam ab hac præscripta recte uitæ formula, aliqua grauiore culpa discedere. Hæc si quis tenuerit, & seruauerit, Christianus erit intus, forisque perfectus, & suis numeris absolutus. Verum, cum hæc omnia in uiro reperiantur iusto, siquidem omnia credit; omnia necessaria nouit; Deum, & propter Deum omnia amat; de salute propter bona opera sperat; sensus omnes in officio continet; totum corpus cum ratione gubernat; pie & religiose uiuit; nulla re abutitur, & nulla ratione a iustitia recedere propositum habet, proculdubio perfectus Christianus erit: cui, si quid ex his deesset, nec perfectus, nec iustus nominari posset. Quis ergo tanta huius uiri perfectione cognita, eum non amet? non ueneretur? ac tantæ perfectionis amore, ad iuste uiuendum non excitetur? Quod si contraria fere omnia de impio dixeris, quam sit uituperandus, & damnandus facile cognosces.

VIR IUSTVS.

Solus uir iustus uera pace fruitur.

Cap. I.

Quid mortales in hac mortali agunt uita, ea de causa agunt, ut tandem aliquando, quietem capiant, & iucunde uiuant. Huc mercatorum labores; huc nauigantium sudores, huc militum uigiliæ, huc demum artificum omnium curæ omnes spectare uidentur. Verum, horum omnium laborum finis, est dolor, & angustia; cum nunquam sine iustitia, & timore Dei inueniant, quod tanto cum labore perquirunt. Hanc quietem, hanc animi tranquillitatem, & pacem, solus uir iustus, & quidem minore labore, inuenit, & possidet, tantoque bono, qui est maximus Christianæ iustitiæ fructus, utitur. Quantum bonum sit pax, & animi tranquillitas, atque concordia, quam quis non modo cum aliis, sed etiam secum habet, hac pulcherrimæ pacis descriptione, quæ apud Augustinum legitur, cognoscere licet. Pax est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, uinculum amoris, consortium caritatis. Hæc est, quæ simultates tollit, bella compefcit, iras comprimit, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat; cunctis est placida, nescit

Ecc. 1.

extolli, nescit inflari. Hanc qui accepit, te-
neat, qui perdidit, repetat, qui amisit, re-
quirat: quoniam qui in eadem non erit
innentus, a Patre abdicatur, a Filio exheres
datur, a Spiritu sancto alienus efficitur.

1. The. 2.

Quanti etiam facienda sit pax, is demon-
strauit, qui ab una pace, Rex pacificus, &

2. The. 2.

Deus pacis est appellatus: qui, ut eam e
mundo pulsam, in mundum renocaret, de

Luc. 2.

cælo descendit, & sanguinem, cum Dæmo-
ne discordiæ auctore pugnando, profudit:

qui uictoriam assecutus hominum pedes
per uiam pacis direxit, & ad locum pacis,

unde aberrauerant, reduxit: & e mundo
discessurus, eam quasi testamento discipu-

Ioa. 14. 20

lis suis reliquit, & ut aliis impertirent, præ-
cepit. Nec ad hæreditatem Domini pote-
rit peruenire, qui testamentum pacis no-

Phil. 4.

luerit seruare. Tale, ac tantum bonum est
hæc pax, quæ Deus suis donat, ut Paulus

de ea dixerit, exuperare omnem sensum.

Heb. 12.

Et pax Dei, quæ exuperat omnem sensum
custodiat corda uestra, & intelligentias ue-

stras, in Christo. Perpende Lector horum
verborum uim: pax ista exuperat omnem

sensum: hoc est, tanta est huius pacis uis,
& potestas, ut omnes uoluptates, quæ sen-

su percipiuntur, superet: aut tanta est, quæ
tam humana mens explicaret, aut caperet

nun-

nunquam. Quare, si ullum est in hoc mun-
do bonum, si ulla est felicitas; in concor-

dia, in tranquillitate, & pace animi reperi-
tur: cum hoc bonum, æternæ beatitudinis

sit participatio quædam; cum per ipsum
homines diuinam uiuendi rationem ab om-

ni perturbatione, & commotione alienam
uiuunt: dum rebus secundis non intole-

scunt, neque aduersis deiiciuntur, sed æqua-
bilitate in omni euentu utuntur: dum non

modo cum aliis sunt concordēs, sed etiam
secum; cum omnes sui partes inter se, &

cum recta rationis regula conueniant, &
vnum spectent, in unumque ferantur om-

nes. Quod autem hoc tantum bonum in
solis reperiat iustis, id primum diuinæ

paginæ testimonio facile demonstrari po-
test. Pax multa, inquit scriptura, diligen-

tibus legem tuam: atqui soli iusti legem
Dei, dum eam custodiunt, diligunt, & ideo

non est illis scandalum: soli ergo iusti, pa-
cem, & quidem multam, possidebunt.

Deinde, eadem testante scriptura, impiis
non est pax: iustis igitur. Siquidem con-

trariis, contraria attributa tribuere oportet.
Præterea, ibi erit pax, ubi Deus pacis

auctor habitat: quia factus est in pace lo-
cus eius, & habitatio eius in Sion, & in Ieru-

salem; id est in uisione pacis, & in cælis.

N 4 At.

De concor.
frat. cap.
vlt.

Psal. 118.

Is. 48. 37.

Psal. 78.

VIR IVSTVS.

1. Cor. 3. At iusti anima est templum, tabernaculum
 ciuitas, sedes, & cœlum, in quo Deus habi-
 rat, & residet. Cur ergo uir iustus pace non
 perfruetur maxima? cum in se Deum au-
 ctorem pacis, & pacem ipsam habeat? qui
 aliquando pacis fluuium super Ierusalem
 se declinaturum esse dixit. Ad hæc Angeli,
 rege, & instauratore pacis nato, quibus uā
 felicem pacis nuntium attulere? nonne
 pastoribus, uiris pacificis? nonne homini-
 bus bonæ uoluntatis? Et qui nam sunt bo-
 næ uoluntatis homines, nisi iusti? qui cum
 per iustitiam sint bene affecti, bonæ uolun-
 tatis esse dicuntur: in qua bona affectio ne,
 ut quidam sapienter scripsit, posita est sub-
 stantia boni. Amplius, instaurator pacis,
 Christus dominus, ob quam causam pax
 nostra dicitur, cum testamentum e uita dis-
 scessurus fecit, quibus nam hanc pacis hæ-
 reditatem reliquit, nisi Apostolis suis, uiris
 iustis? qui hæreditario quodam iure sem-
 per hæctenus pacis patrimonium possede-
 runt, & possident, ac in perpetuum posside-
 bunt. Iustis ergo, tanquam filiis dictum est:
 Pacem, relinquo uobis: pacem meam do
 uobis: non quomodo mundus dat, ego do
 uobis. Denique, iusti, non modo cum aliis
 pacem habent, dum cum omnibus concor-
 diter uiuunt, sed etiam secum; cum omnes

Isa. 66.
Luc. 2.

Phil. 4.

Ioan. 20.
Open. Aser.
lib. 1.

ani-

VIR IVSTVS TOR

animi ipsorum partes in unum Deum au-
 ctorem pacis ferantur, & hoc unum ipsi co-
 gnoscant, & uelint, & huc omnia sua stu-
 dia, & opera referant. Propterea anima iu-
 sti, Ierusalē uocatur; hoc est, uisio pacis:
 quia, est ueluti ciuitas edificata in idip-
 sum; id est, quæ sibi ipsi coniuncta est, &
 pacatissime uiuit. Hunc uiri iusti statum,
 his uerbis, Isaias eleganter descripsit: Et
 erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silē-
 tium, & securitas usque in sempiternum; &
 sedebit populus meus in pulchritudine pa-
 cis, & in tabernaculis fiduciæ, & in reque
 opulenta. Tale, itaque, ac tantum bonum
 est pax, ut in his rebus humanis nihil gra-
 tius audiri, nihil delectabilius concupisci,
 nihil utilius, & commodius possit haberi.
 Huius boni utilitatem, & iucunditatem cū
 Spiritus sanctus exponere uellet, dixit, esse
 iuge conuiuium: Secura mens, iuge conui-
 uium. Cum ergo homines, nunquam ma-
 gis curis uacent, quam tempore conuiuii;
 nunquā maioribus uoluptatibus perfruantur,
 quam cum conuiuiio interfunt, & nul-
 libi libentius sint, quam ibi, ubi corpus, et
 animum reficiunt, & exhilarant; quanta,
 dic, oblectatio, quanta suauitas erit in eo,
 qui mentem securam, trāquillam, et paca-
 tam habet? cum conuiuiio suauissimis, &

Psal. 126.

Isa. 32.

Prov. 12.

opti-

optimis cibis instructo, & referto, ei ubi
uis locorum accumbere semper liceat.

Et sapientes, huic paci, quæ ex recta con-
scientia nascitur, tantum tribuerunt, ut di-
xerint, esse mille testes: non esse miserum,
qui bona conscientia se sustentare potest:
conscientiam bene actæ uitæ esse iucundis-
simâ: uacare culpa esse solatium maximû:
substantiam bonitatis in recta conscientia
esse positam. Quis igitur uirum iustum se
licem non appeller, cum tanto perfruatur
bono, cuius magnitudo explicari nequit?
quis ad iustitiam acquirendam non exci-
tetur, cum id per eam solam, quod omnes,
diu, & multum, frustra laborando, qua-
runt, omnibus facile obtinere liceat? Beati
ergo pacifici, quoniam filij Dei uocari pos-
sunt, cum in hæreditatem Christi, quæ est
pax, uenerint. Contra uero, infelices impij,
qui, cum uiam pacis ignorent, hoc tam
grandi bono carent: Et quamuis dicant:
Pax, pax: tamen non est pax impiis, dicit
Dominus. Et quo modo erit pax inter eos,
qui in seipso conuersi, mutuis se concidit
vulneribus? qui secum pugnant? qui semi-
nant discordias? qui suas animi partes in-
ter se dissidentes, ac disiunctas habent? qui
pacis auctorem repellunt? Is scilicet, fru-
ctum gustabit pacis, quem miseria pre-
munt,

munt, ærumnæ angunt, libidines torquent,
cupiditates uariæ distrahunt, iudiciorum
metus terret: is, qui quo se cunque uertit,
furias sentit ultrices: is demum, quem sua
conscientia stimulat, rodit, & excruciat.
Quod si interdum quietem quandam im-
pius præ se fert, breuis est quies, fucata est
pax. Et quid prodest foris pacis speciem
ostendere, & intus ardere bello? Solus igitur
iustus delectatur in multitudine pacis.
O te felicem, & te beatum iustum: cum tibi
dicere liceat: In pace in idipsum dor-
miam, & requiescam.

Psalm. 36.

Psalm. 4.

*Vir iustus ueris gaudijs, uerisque voluptati-
bus perfruitur. Cap. L I.*

EOs, qui pacis ineunt cõsilia, sequitur,
ut scriptura docet, gaudium: nec con-
tristat iustum quidquid acciderit: impij
autem replebuntur malo. Siquidem, lux
orta est iusto, & rectis corde lætitia. Inter
alios igitur fructus, quos ex arbore iustitiæ
sua decerpit iustus, est uerum gaudium, ve-
raque lætitia, qua perpetuo perfunditur,
etiam quando re aliqua contraria premi-
tur; ex qua, ob suam sapientiam, lætitiã
percipere nouit. Quo fit, ut vehementer qui-
dam errent, cum uiros iustos, nullo gau-
dio

Pro. 10.

Ps. 96.

1. Cor. 12

Mat. 5.

Isa. 59.

1. Par. 20.

Cant. 15. multitudo dulcedinis tuæ Domine; quam abscondisti timentibus te! Ad has dulcèdines spirituales gustandas, suos amicos inuitat sponsus, ubi eos in cellam uinarii introduxit, cum dicit: Bibite, & inebriamini carissimi. Ad eadem gaudia percipièda, Paulus, Philippenses, his uerbis hortabatur: Gaudete in Domino semper: iterum dico gaudete: Et David. Latamini in Domino, & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde. Ad quod faciendum etiam exemplo excitauit, cum cœlesti, & uero gaudio plenus, ante arcam Domini saltauit, & alibi cum cecinit: cantabiles mihi erant iustificationes tuæ in loco peregrinationis mee: Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum uiuum. Postremo, cum uir iustus ex uirtute uiuat, & omnes uirtutum omnium pro opportunitate operationes exerceat, quæ, ex se, ut docti scribunt, sunt delectabiles; cur uitam quandam uoluptatis plenam, cum semper honeste agat, non uiuet? præsertim cum, ut (uiri spirituales scribunt) pluris ualeat uel minima uiri iusti delectatio, quam uoluptates omnes, quas impij capere in hac uita possunt. Et hinc est, quod cernimus uiros iustos semper esse hilari fronte, & lætitiâ quandam præ se ferre: ut uidere licet in ijs religionibus, in quibus

quibus, diligentèr seruitur Deo, qui hilares seruos diligit. De qua uera, & honesta animi hilaritate, non defuerunt, qui tractationes integras confecerint. Quare, bonus Christianus eam beatitudinem in hac uita nanciscitur, dum nulla re angitur, dum semper hilari est animo, & perpetuo ueris gaudijs perfunditur, quam in falsa uoluptate quebat Epicurus. Siquidè, quidquid acciderit, non contristat iustum. At uero uir impius, cum peccatis sit infectus, cum pacis, & consolationis auctorem a se repelat, cum in honeste uiuat, quas delectationes percipiet? quod si quas capit, parum ab illis afficitur, cum sint externæ, breues, & fucatæ. Et quæ potest esse uera in impio lætitiâ, cum tunc lætetur, ubi male fecerit? Quare, merito uir iustus diceret: Gaudès gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: quia uestimentis salutis, & indumento iustitiæ circūdabit me. Quis ergo ueras delectationes capit? uir iustus: quis suauis gustat uoluptates? uir iustus; quis maximis perfunditur gaudijs? uir iustus. Valeant igitur, qui iustos ueris delectationibus priuant: gustent prius, deinde sententiam ferant: quam ferre nequit, qui rem non dum gustauit ipsam. Valeant etiam momentaneæ lætitiæ, exiguæ delectationes, us

1. Cor. 9.
De iustitia
re hom.
Cap. 62.

Pro. 10.

Pro. 2.

Isa. 62.

Fr. 63.

na, & inania impiorum solaria, quę tandem
semper extremus luctus occupat. Lętabi-
tur itaque iustus in Domino, & sperabit in
eo, & laudabuntur omnes recti corde.

*Vir iustus sine ulla grauiore cura, & sollicitu-
dine uiuit. Cap. LII.*

2. Pet. 1.

Mat. 6.

EA sæpe de causa homines in hac uita,
nec pace perfruuntur, nec gaudijs affi-
ciuntur, quod uarijs occupatur, ac distra-
huntur curis. Verum, cum vir iustus nulla
maiore de rebus ad uitam traducendã per-
rinentibus distineatur cura, nullaque gra-
uiore sollicitudine laboret, nihil est, quod
ipsum pacem, & gaudium multum impe-
diat, minuatue. Viuit ergo hic homo, cum
totus a procuratione cęlestis Patris pende-
at, sine ulla maiore, ac grauiore cura: quę
res, ipsum condicionem multum felicem,
ac illustrem reddit. Quod si huic Patri se-
totum non traderet, ac nimiam de rebus
externis sollicitudinem habere uellet; iam,
nō iustorum, sed ethnicorum more uitam
degeret. Hoc in primis mandatum, siue cõ-
siliũ, a suo præceptore accepit Christo;
qui dixit: Nol te solliciti esse, dicentes,
Quid manducabimus, aut quid bibemus,

aut

aut quo operiemur? hæc. n. omnia gentes
inquirunt Scit. n. Pater uester, quia his om-
nibus indigetis. Et, ut id facilius persuade-
ret, exemplo a floribus, & animalibus, quę
Deus uestit, & pascit, sumptu, confirmauit.
Quin etiam, nec de his, quę locuturi sunt,
uult Christus suos esse sollicitos: quia ipse
suggerit, quod dicendum est: cum Spiritus
in ipsis loquatur. Paulus quoque uolebat
Corinthios sine sollicitudine esse: idem etiã
Petrus Apostolus, his uerbis monebat: Om-
nem sollicitudinem uestram projiciẽtes in
eum: quoniam ipsi cura est de uobis. Vnã
ergo uir iustus curam habet, de probitate,
& perfectione, ac regno acquirendo; cete-
ra prouidenti, atque benigno Patri curan-
da relinquit. Et quis sanę mētis filius, sub
tali, ac tanto Patre constitutus, ob indigen-
tię timorem sollicitus esse uolet? sub Pa-
tre, inquam, ditissimo, optimo sapientissi-
mo, qui nouit bona dare filijs suis, qui pas-
cit pullos coruorum, qui implet omne ani-
mal benedictione, qui lilia ita elegantissi-
me uestit, ut Salomonis gloriam superent,
qui filiorum miseretur, nec secundum pec-
cata eorum facit eis, qui tãdem filijs suis
antequam essent, ab omni æternitate om-
nia necessaria parauit. Hic hic Pater, filios
Israel, iustorum typum, in deserto cęle-

O si

Luc. 22.

Mat. 10.

Luc. 21.

Ex. 3.

1. Cor. 7.

1. Pet. 5.

Ps. 112.

Ps. 102.

Ex. 16.

Deut. 8.

Exo. 16. si cibo pavit; aquam eis ex **petra** eduxit;
Deu. 9. uestes integras per quadraginta annos con-
Esdr. 9. seruauit; & tandem eos in terram, lacte, &
Ex. 3. melle fluentem introduxit. Huius Patris
2. Reg. 19. cura, Eliæ panis, Danieli cibus, Ionæ vni-
Dan. 14. bra sub qua quiesceret, non defuit. Hanc
Ion. 4. curam se suscepturum filijs Israel pollicitus
Leu. 26. est, si mandata seruassent, cum dixit:
 Dabo uobis pluuiam temporibus suis, &
 terra gignet semen suum, & pomis arbores
 replebuntur. Apprehendet messium triti-
 ra uindemiã, & uindemia occupabit semen
 tem, & comedetis panem uestrum in sati-
 tate, & absque pauore habitabitis in ter-
Deu. 8. ra uestra, &c. Quis ergo post talem, ac tan-
 tam tanti Patris promissionem nimiam de
 rebus externis curam, quæ multum secum
 laboris, & molestiæ affert, non reijciat;
 cum præsertim id a nobis ipse omnino re-
 quirat; & quodam honesto ocio, a curis hu-
 manis seiuncto, non perfruatur? Reuelat
Ps. 39. itaque iustus Domino uiam suam, & spe-
Psaln. rat in eo, & finit eum facere; iactat cogi-
Mat. 8. tatum suum in Dominum, a quo enutritur:
 Scit se pluris esse passeribus; scit ante
Mat. 6. lucem surgere, & tarde ire cubitum, uanum
 esse: hoc est, intelligit omnem humanam
Psaln. prouidentiam sine Dei auxilio esse inanem,
 & Deum dare somnum, idest quietam, &

tran-

ranquillam uitam, statumque sollicitudi-
 nis expertem dilectis suis, qui magis pro-
 uidentia paterna, quam sua nititur. Et ita, *Ps. 36.*
 dum hæc uir iustus cogitat, dum bonitatem
 facit, pascitur in diuitiis Dei. Quamobrem,
 animaduertens se esse Dei filium, totum se *Luc. 12.*
 huic Patri tradit; omnem de se curam Pa-
 tri suo relinquit; quod facere bonorum
 filiorum esse nouimus. Vnam tamen habet
 curam, in quam diligenter incumbit, ut Pa- *Ps. 138.*
 tri obediat, & placeat; & non secus se ha-
 bet oculis suis ad Patrem suum, ac ancilla
 ad manus dominæ suæ. Præterea, cum
 uir iustus, quæ ad se proxime, & maxime
 pertineant, cogitet, bona nimirum uera, so-
 lida, & æterna, de fucatis inanibus, & mo-
 mentaneis bonis maiorem curam habere,
 suo statu indignum esse existimat: cum his
 de rebus, filij huius sæculi, & ethnici soli-
 citi sint. Non possum hoc loco, non uel- *Mat. 6.*
 lenter uiri iusti felicitatem admirari, cum
 videam Deum opt. max. eum, a terrenarum
 & infimarum rerum cura liberare, eamque
 in se suscipere: quæ res, est diligenti medi-
 tatione digna. Hanc uiuendi uiri iusti ra-
 tionem omnino felicissimam iudico, cum
 ab innumeris molestiis, curis, & labori-
 bus, per eam liberetur: quibus omnibus
 malis, impijs, dum solum sua industria

O 2 fidit

fidit; dum prudentia carnis utitur; dum à Deo non expectat auxilium sibi, mirum in modum grauatur. Angitur itaque, ac varijs curis premitur impius, dum in operibus duris, luti, & lateris, omnique famulatu in terræ operibus in Ægypto sub crudelissimo rege opprimitur. Et quamuis sua humana prouidentia, & sollicitudine impius mundum lucraretur, quod ei proderit, cum animæ suæ detrimentum patiat? Viuite igitur læti, & felices iusti, qui dum de crastino non estis solliciti, dum curam rerum infimarum Patri vestro relinquitis, vos ipsos maximis curis liberatis, & in opera præclara, & æternæ vitæ digna, dum regnum Dei quaeritis, toto pectore incumbitis.

*Exh. 1.
Mat. 8.
Ioh. 9.*

Mat. 6.

Vir iustus est omni honorum genere dignus. Cap. LIII.

Quantum pro honore acquirendo, ac retinendo mortales in hac vita laborent, qui quotidie non videat, est nemo. Cuius causa, lites excitantur, turbæ eduntur, inimicitia nascuntur, & sæpenumero domus, ciuitates, & regna euertuntur. Plurimi igitur æstimatur honor, & homines honore digni, magni fiunt: & ideo, qui pluribus de causis honorandi sunt, plurimi fieri

& ma-

& maximis honoribus affici debent: in quorum numero uiros iustos ponendos esse omnino arbitror. Primum, si honor, qui nihil aliud est, quam signum reuerentiæ, que cuiquam ob cognitam in eo excellentiam exhibetur, vera virtute ornatis, ut sapientes docent, potissime debetur; cur uir iustus, qui omni uirtutum genere est expolitus, ut ex iam dictis constat, omni quoque honorum ratione afficiendus non erit? Deinde, quos nam honoribus prosequuntur homines? nonne eos, quorum præclara & illustria extant facinora? At non uideo, ut, præter dicta, paulo post docebimus, qui pluribus & maioribus rebus fortiter, & sapienter factis eniteat, quam uir iustus; qui tanquam Dux fortissimus de suis potentissimis hostibus, & de seipso amplissimas uictorias refert: qui scientia, & sapientia sua ignaros docet: qui prudentia & consilio, sibi & alijs uidet: qui pudicitia, & moderatione omnes animi cupiditates, frangit, & bene agendi exempla alijs præbet: qui perfecta indutus iustitia Deo, & hominibus, quod debet hilari animo persoluit: qui in omnes homines beneficentiam cumulatifime exercet; cui uirtuti potissimum honor exhiberi solet. Quis ergo non ueneretur eum, qui liberalitate, iij apud homines, pla-

*De pacifica
cap. 118.*

De pacifica

VIR IUSTVS.

ne apud Deum est notus; iustitia conspicuus, prudentia & sapientia clarus, rebus denique multis fortiter & honeste gestis illustri? Præterea, quos nam homines honorare mundus consuevit, nisi eos, qui aliquo illustri titulo insigniti sunt? qui titulus quo maior est, eo maiore etiam honore hominem dignum reddit. At, quis pluribus, & amplioribus titulis viro iusto est ornatus? cum sit Doctor & sapiens egregius, Dux inuictus, Rex quidam, Dei templi, Spiritus sancti sacrarium, seruator mundi, eiusdem Monarcha, filius Dei, & tandem, participatione Deus. Ad hæc, quis non honoret eum, quem Deus multum honorat? Honorauit Deus olim antiquos patres viros iustos, Abraham, Iacob, Ioseph, Moysen, Aaron, Gedeonem, Dauidem, Iob, & multos alios, quos recensere longum esset. Honorauit postea, omni honorum genere eam, quæ ob insignes honores, quibus affecta fuit, uere dicere potuit: Beatam me dicent omnes generationes: in cuius honorem ubique locorum, tabulæ, signa, monumenta, aræ, sacella, & templa innumera exædificata sunt: quam nemo est, qui non laudet, non celebret, non inuocet, non colat, ac colere debeat. Et quis non honoret eam, quam ita Deus honorauit, ut eam eundem

Luce. 2.

VIR IUSTVS. Iog

dem Filium habere uoluerit, quem ipse habuit? ita ut eum, quem Deus Filium vocat, ipsa quoque uocare possit: quam, inquam, ita honore affecit, ut ex ea nasci, eique tanquam matri subiectus esse uoluerit. Honorauit insuper omnes Apostolos, quos regendi potestate, absoluendi, & ligandi facultate, consecrandi ui, donauit: quos à piscatu piscium ad piscatum hominum traduxit: quos principes super omnem terram constituit: quos denique tot supernaturalibus donis muniuit, ut omnia miracula, & maiora ipsius, quæ Christus fecit, possent efficere. Et ne longius quam uellem excurrat oratio, ita Deus, diuos, diuæque omnes honorauit, ut non solum eos in uita summis honoribus affecerit, sed etiam ipsorum corpora, membra, ossa, capillos, pulueres, uestes, & uestium minimas particulas, & quæ ista aliqua ratione tetigerunt, post mortem honorati uoluerit: immo, ut quotidie, cernimus his rebus maxima miracula fieri: ut etiam earum tactu, Dæmones fugentur; & sanctorum pulueribus, is superetur, qui ob suam potentiam, & magnitudinem Deo se æquare ausus fuit. Mirabilis ergo Deus in Sanctis suis; sed mirabilior in ipsorum reliquijs. Nam licet

Luce. 10. 20.

Mat. 6.

Ps. 44.

Io. 14.

Berengoa

parus in minimis : cui non fatis fuit san-
 ctorum animas in cœlis collocare ; sed et
 eorum reliquias in mundo summopere vo-
 luit honorare . Et quid nã sunt sanctorum
 reliquæ ? Sunt piorum arma, ciuitatũ pro-
 pugnacula, gentium solatia, perpetua san-
 ctorum laus , æternæ retributionis signa,
 resurrectionis pignora , sanctitatis instru-
 menta, preciosa aromata, poma odorifera,
 & locorum lumina. Et quid efficiunt iusto-
 rum reliquæ ? agrotos sanant, leprosos mû-
 dant, cœcos illuminant, surdis auditum re-
 stituunt, claudos dirigunt, mortuos excitant,
 Dæmones tandem fugant. De iniustis vero
 legimus: Iniusti autem disperibunt: simul
 reliquæ impiorum interibunt. Mirabilis
 ergo Deus in sanctis suis: qui in mortuis
 facit mirabilia: quæ etiam in tenebris co-
 gnoscuntur: quia uoluit, eos mundum ho-
 norare, quos aliquando despexerat: eos
 pro sapientibus habere, quos stultos nomi-
 nauit: eos complecti, quos tanquam perip-
 setta eiecit: eos reuocare, & quærere mor-
 tuos, quos uiuos fuerat persecutus: eos in-
 uocare, & ab eis gratias petere, in quos fuit
 ingratus. Contemplare quæso, Christiane
 lector, & mentis oculis cerne, Diuum Fran-
 ciscum olim à suo parente pulsus, uesti-
 bus exuius, & à plebe uarijs modis irri-
 sum

*Luc. 43.**Ps. 30.**Ps. 67.**Ps. 87.**1 Cor. 4.
& Cor. 4.*

sum: nunc uero, (ne de honoribus quib.
 et dum uixit ab inimicis longeque remo-
 tissimis nationibus honoratus fuit, dicam)
 animaduerte, quot templis, quot signis,
 quot tabulis, quot locis, honoretur, & ad
 finem mundi usque, ut credere par est, ho-
 norabitur, & qua ratione Deus sanctos
 suos honoret, intelliges. Non modo Deus
 viros iustos honorat; sed etiam ipsorum
 honorem, cum sui honoris iactura defen-
 dit. Nanque cum primus homo honorem;
 in quo constitutus fuit, amisisset; pro eo re-
 cuperando, Dei filius, exinaniuit semetip-
 sum, formam serui accepit, & fabri filius;
 immo, non homo, sed uermis, non iustus,
 ut erat, sed iniquus haberi passus est. Ut
 materno consuleret honori, matrẽ, uirũdu-
 cere uoluit. Ioannem plusquam prophetã
 appellauit: Magdalenam à calumnijs de-
 fendit: iniurias suis illatas, sibi inferri affir-
 mauit, cum dixit: Saule Saule, cur me per-
 sequeris? Qui vos spernit, me spernit: No-
 lite tãgere Christos meos; iustos nimirum,
 qui sunt gratia Dei inuncti: Qui vos tan-
 git, pupillam oculi mei tangit. Non solum
 à Deo, sed etiam ab hominibus uiri iusti
 honorari solent. Ioseph honoratus fuit à
 Pharaone, Mardocheus ab Assuero, Dauid
 ab Achis, Ionathas ab Alexandro, Daniel

*Ps. 38.**Mar. 6.**Ps. 27.**Isa. 53.**Mar. 15.**Lu. 7.**Act. 9.**Luc. 10.**Zac. 2.**Gen.**Esther 9.**1. Reg. 29.**1. Ma. 10.*

con-

coniuua Regis Babylonis erat, & honoratus super omnes amicos eius. Quamobrem, cum tot de causis uiri iusti sint honore digni, cum Deus tantum eos honorauerit, uisus eis suam deitatem largitus fuerit; omni honore, semper, & ubique ab omnibus afficiantur, omni obseruantia colantur; omnidenique reuerentia obseruentur: & ut quisque in eos hec exercent officia, diligenter eos inuestiget, & inueniat: ut cum Dauid dicere quisque possit: Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus: nimis confortatus est principatus eorum.

Psal. 138.

Vir iustus ob maiestatem, quam præ se fert, effrenata reuerentia, & ueneratione dignus. Cap. LIIII.

EA etiam uiri iusti condicio me mirum in modum afficit, ac in magnam admirationem rapit; cum uideo, id uirum iustum uitæ suæ integritate atque iustitia affectum fuisse, quod homines opibus abundantes, dignitatum gradibus illustres, & potestate armati, sua auctoritate, sua dominandi facultate, suis minis & pœnis, cum id tamen magnopere desiderent, & student, non assequuntur; id nempe, ut ab aliis & maxime ab iis, quibus præsumunt, timeantur

tur

tur, reuerentia quadam colantur, ac in ueneratione habeantur. Hoc igitur honoris genus, quod maximi fieri ab hominibus solet; quoniam nescio quid diuini redoleret, sine ulla arte, sine ulla cura, sine ullis opibus, & uiribus uir iustus adipiscitur.

Hoc priuilegio uiros iustos gaudere, quotidiana experientia docet. Etenim, passim uidere licet homines fortunæ bonis abundantantes, dignitatum splendore illustres, & uiribus potentes uiros bonos timere, reuereri; coram eis nil minus honestum dicere, aut facere audere, ac eis assurgere: istos uero, si facinorosi sint a nemine, nisi fortasse ab improbis ob suspicionem pœnæ timeri; immo potius contemni cernimus. Id, quod hoc loco docemus, nemo est homo, si recte meminert, qui in seipso aliquando non sit expertus, dum cum aliquo uiro iusto, aut uerlatus est, aut sermonem habuit: cum quo ageps, si omnino improbus non erat, quadam reuerentia, ac timore, afficiebatur. Neque, quod dicimus cuiquam mirum uideri debet; cum uir iustus quodam modo Dei personam referat, & Deus in ipso habitet, & sit quasi nomen quoddam. Ideo in sacris literis legimus: & timuit Saul Dauid; eo quod Dominus esset cum eo, & a se recessisset. Sed rem ma-

1. Cor. 3.

1. Reg. 18.

gnam

VIR IVSTVS.

gnā cōsideratione digna aliis illustremus
 exemplis. De censoribus apud Romanos,
 ut hanc ueritatem etiam ethnicorum ge-
 stis demonstramus, legitur, eos tanta reue-
 rentia, ac ueneratione fuisse a pōpulo affe-
 ctos, ut ceteri, coram eis, nihil turpe agere,
 aut dicere ob opinionem uirtutis, & inte-
 gritatis uitæ, quam de eis habebant, aude-
 rent. Ob eandem causam Romani graui
 pœna puniebant iuuenes, qui cano capiti
 non assurgerent. Prædones quidam, Scipio-
 nis Africani maiestatem ita reueriti sunt,
 ac si numen quoddam spectassent. Seden-
 te Porcio Catone in theatro, pōpulus ut
 mime nudarentur postulare erubuit: quo
 abeunte, (recessit enim ne ludos impedi-
 ret) ludorum mos seruatus fuit. Qua re,
 pōpulus plus maiestati unius Catonis, quā
 sibi uniuerso se tribuere indicauit, ut meri-
 to quidam, hoc factum admiratus, scrip-
 serit. Quibus opibus, quibus imperiis,
 quibus triumphis hoc datum est, nisi om-
 nibus numeris perfectæ uirtuti? Philoso-
 phus quidam interrogatus a suis discipu-
 lis, qua ratione possent se a peccato absti-
 nere: respondit: Si existimaueritis me sem-
 per coram uobis esse. En quantum poterat
 præiudicata de magistri integritate opinio.
 Et de muliere quadam impudica legitur,

S. Max.

Greg. Naz.
 Syn. 7.

VIR IVSTVS. III

ab ingressu domus impudici iuenis, a quo
 uocata fuerat, abstinuisse, quod Palæmonis
 grauiissimi Philosophi signum supra ianuā
 positum conspexerit. Quod si mulier im-
 pudica, ad libidinem prouocata, philoso-
 phi signum reuerita est; quantum homi-
 nes non omnino improbos, eundem uirū
 reueritos fuisse censendum est? Possem ex
 sacris literis, & ecclesiasticis historiis plu-
 ra ex nostris afferre exempla, quæ breuita-
 tis studio missa facio: sed, id tantum uni-
 uerse dixerim, ideo bonos Christianos ho-
 mines sacros, & religiosos ut plurimum re-
 uereri solere, quod quandam maiorem de-
 eorum integritate, & iustitia opinionem
 habent. Immo, non solum homines iusto-
 rum maiestatem reuerentur, sed etiam bru-
 ta animalia, & quæ sensu careat eisdem
 ueneratione affectisse, & eorum præsentia
 timuisse legimus. Possumus itaque de ui-
 ris iustis dicere, quod de Iudæorum popu-
 lo reperimus scriptum: Grādis enim cun-
 ctos populos Iudaici nominis terror inua-
 ferat; nullusq; ausus est resistere, eo quod
 omnes populos magnitudinis eorum for-
 mido penetrauerat. O magnam iustitiæ, &
 probitatis uim! o efficaciam! quia, quod
 opibus, quod honoribus, quod metu, uir
 impius assequi non potest, ipsa iusto, dum
 hono-

Es/ber. 8. 9

honore, timore, reuerentia, & ueneratione dignum apud omnes efficit, præstat.

Vir iustus est omni laude, atque gloria dignus. Cap. LV.

Vbi alicuius hominis per honestas actiones cognita est virtus; eam qui norunt quodam honestatis iure, non modo uirtute ornatum honorare, ac reuereri sed etiam laudibus celebrare debent: & ut quod uirtuti debent, persoluant, & uirtus laudata crescat, & alij ad uirtutem excitentur, ac tandem, ut Pater, qui est in cælis, laudeatur. Est autem nil aliud laus, quam manifestatio uirtutis, & præstatiæ alicuius per uerba, ex uoluntatis studio proficiscens. Quo fit, ut temper laus maximi facta fuerit, & præsertim ea, quæ a laudato tribuitur uiro. Siquidem, laudati uiri, uirtutem ipsam, & causas omnes, ob quas uirtutem ipsam laudandus est, optime norunt; & idcirco in laudando non errant. Cum autem uiros iustos non modo a laudatis uiris, sed etiam a Deo ipso laudari animaduerto, in eam opinionem deuenio, ut nihil uiris iustus laudabilius esse, putem. Finge aliquam tantum gratiæ apud homines adeptum fuisse, ut ab uniuerso hominum genere, summis laudi-

Mat. 5.

De pacif. 6. 13.

laudibus celebraretur, immo ab omnibus Angelorum choris, & ordinibus; ut de eo nullus locus, nulla ætas conticesceret: quis tantam gloriam, tantumque splendorem non admiraretur? nemo sane homo. Verum, tota hæc laus, si cum ea, qua Deus uiros iustos amicos suos laudat, conferatur, minima, uel nulla existimanda erit. Quod autem Deus uiros iustos laudet, non uno in loco sacra testantur oracula. De Dauide dixit, *1. Reg.* se inuenisse hominem iuxta cor suum: quibus uerbis, si quis ea animo tractaret, maximam quandam contineri laudem facile cognosceret: quæ uerba, de quolibet uiro iusto, dicere Deus posset. Et alibi: Et non fecisti (loquitur cum Ieroboam) sicut seruum meus Dauid, qui custodiuit mandata mea, & secutus est me in toto corde suo, faciens quod est placitum in conspectu meo. Laudauit etiam Iob coram beatis spiritibus, & eius aduersario Satan, cum eum his præclarissimis uerbis descripsit: Nunquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex, *Iob. 1.* & rectus, ac timens Deum, & recedens a malo? Christus etiam suos laudare solitus fuit: & Ioannem Baptistam summopere commendauit, cum dixit: Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. *Mat. 11.*
Idem

VIR IUSTVS.

Idem, sponsi persona indutus, animum iu-
sti, sponfam suam, summis laudibus pro-
secutus est; quæ res piorum mentes in ma-
ximam admirationem adducere deberet;
quas laudes, paucis hoc loco complectar.
Cant. 1. 4. Statura tua assimilata est palmæ: caput tuum
6. 7. ut Carmelus: comæ, ut purpura regis iun-
cta canalibus: capilli tui, ut greges capra-
rum: facies tua decora: oculi tui colum-
barum, & sicut piscinæ in Hesebon: nasus
tuus, ut turris Libani, quæ respicit contra
Damascum: genæ tuæ pulchræ, sicut tur-
turis; & ut fragmen mali punici: dentes,
ut tonfarum, quæ ascenderunt de lauacro.
Cant. 7. labia tua, sicut vitra coccinea: eloquium
tuum dulce: collum tuum sicut turris ebur-
nea: guttur tuum, sicut vinum optimum:
Cant. 5. vbera tua, ut hionuli capræ gemelli, &
pulchriora uino: manus stillant myrrhâ;
Cant. 7. digiti pleni sunt myrrha probatissima: uer-
ter acereus tritici uallatus liliis: umbili-
cus ut crater tornatilis, non indigens po-
culus: iuncturæ sicut monilia, quæ fabrica-
ta sunt per manum artificis: gressus pul-
Cant. 4. chri in calceamentis odor vestimentorum,
sicut odor thuris: & ne singula confectæ,
pulchram inter mulieres, & totam pulchrâ
esse affirmat; & tandem exclamat: Quam
pulchra es, & quam decora carissima in
deli-

VIR IUSTVS. 113

delicijs. Et, quod est omnino admiratione
dignum; Deus, non modo uiros iustos lau-
dat, sed etiam de eis quodam modo gloriâ
tur; ut ex uerbis, quibus laudauit Iob, aper-
te colligere licet: Nunquid, ait Deus Sata-
næ, considerasti seruum meum Iob, quod
Iob. 1. non sit ei similis in terra? &cæ. Reperies
præterea uiros iustos passim laudatos fuisse
in scriptura. De Noe legitur: Noe uir iu-
Gen. 6. stus atque perfectus fuit in generationibus
suis, cum Deo ambulauit. De Moysè: Fuit
Exho. 17. itaque uir magnus ualde in terra Ægypti
coram seruis Pharaonis, & omni populo.
1. Reg. 9. De Saule, dū iustus fuit: Electus & bonus,
Iudith c. 8. & non erat de filiis Israel melior illo. Suis
16. etiâ laudibus fortissima illa mulier Iudith
celebrata fuit. Nec Tobias silentio inuolau-
2. Mac. 15. tus est; sed maximo encomio, sicut etiam
Onias celebratus fuit. Postremo, spiritus di-
uinus ex professo multorum iustorum lau-
Ecc. 45. des in Ecclesiastico profecutus est; quo etiâ
Heb. spiritu excitatus Paulus, epistola ad He-
bræos multos uiros iustos prædicauit. Cur
autem iusti laudandi sint, quid est quod
pluribus in præsentiarum probem? Cum
in eis omnes uirtutes, quibus laus priuate
debetur reperiri, & eos, ut paulo post pla-
nius exponetur, præclara edere facinora
exploratum sit. Quare, potius dubitandum
P est,

VIR IVSTVS.

est, ne pro dignitate laudentur quam quod vel non iure, aut plus æquo laudentur, id quæ ego dubiro: Etenim, quamuis omnia, quæ tota hac tractatione dicuntur, ad laudes iusti referantur, nullo tamen pacto, vel scriptione, vel dictione, uel cogitatione iustorum laudes me assequi posse fateor: sed id fortasse hoc meo conatu efficiã, vt alijs de laudibus bonorum, ornatius, ac fufius differendi occasionem præbeam. Quare, nemo id sibi arroget, se eos pro dignitate laudare posse, quos, ut cenfeo, uix Angelorum lingua plene laudaret. Itaque, si mihi hominem humili loco natum, sordidũ, & abiectum, quem mundus, fæcem, appellaret, ac proinde pedibus conculcæret, ante oculos sifteres, de eo si esset in gratia cõstitutus, si iustus esset, dicerem: Is, quem nullius esse precij stultus mundus putat, ita excellit, ita præstat, talis, ac tantus est, vt in eo laudando, in eius dignitate amplificanda, angelica facultas initium inuenire possit, finem vero nequaquam. Etenim, quæ tanta vis ingenij, tanta dicendi copia, tantumque eloquentiæ flumen eum pro dignitate laudet, qui omnibus virtutibus est præditus, qui operationes exercet diuinas; qui tantum a Deo factus est, vt pro ipso Filium suum dederit, & Filius humanam carnem uoluerit

VIR IVSTVS: 114

Isterit assumere, & mori, qui tandem Filius Dei factus, & diuinitate donatus est? Tamē, utcumque possumus, una cum Deo, & sanctis uiris, viros iustos laudemus: quorum memoria erit cum laudibus: & nomē impiorum putrefcet. Quapropter uerum est illud, quod in sacris legimus literis: A finibus terræ laudes audiuius, gloriam iusti. Quod si pij homines debitis laudibus ornari non possunt; homines quoque impii pro merito vituperari minime poterunt.

Eccle. 44. 2.
Pro. 10.

1/2m. 24.

*Vir iustus fama celebris, atque gloriosus
existit. Cap. LVI.*

Solent ij, qui famæ, & gloriæ desiderio flagrant, quãtum per ipsos fieri potest, id uehementer curare, vt suum ipsorum nomen ad externas, longæque remotas nationes penetret, & apud omnem posteritatem uiuat: & ideo nihil non agunt, vt, quod summopere desiderant, assequantur. Quare tabulis, signis, literis, alijsque monumentis, suam famam, ac memoriam immortalẽ reddere contendunt: vt hac ratione, apud posteros æterna recordatione uigean. Ceteri uero, qui hoc famæ, & gloriæ splendore istos illustres esse uident, per beatos

eos uocāt, & tantā eis felicitatem inuident.
Ps. 9. Verū, totus hic humanus rumor, tota hæc
Gloria qd. gloria, uel gloriæ umbra, una cum ipsis sta-
 tim euanescent. Quare, solū iuri iusti hoc
 tam magno potiuntur bono; cum ipsorum
 clara notitia; cum laude per uaria tempo-
 ra, & loca sit diffusa; & quæ de ipsorum
 probitate habetur opinio, diuersis sit mani-
 festata signis. Nanque, ut diuinus cecinit
Laus qd. uates, in memoria æterna erit iustus, ab au-
Ps. 121. ditione mala non timebit: quia nemo, qui
 buscunque eum prosequatur maledictis,
 ipsius unquam infuscabit nomen. De quo
1. Par. 17. uate, cum uir iustus esset, legimus. Diuulga-
 tumque est nomen Dauid in uniuersis re-
 gionibus, & Dominus dedit pauorem eius
 super omnes gentes. Et mulier illa, quæ cõ-
 fusionē fecit in domo Regis Nabuchodo-
Rudith 15. nosor, quantam gloriam apud omnes po-
 steros adepta est? de qua totus populus u-
 na uoce dixit: Tu gloria Ierusalem: tu læti-
 tia Israel: tu honorificentia populi nostri:
 quia fecisti uiriliter, & confortatum est cor
 tuum, &c. Quæ mulier fuit figura alterius
Luce. 2. mulieris, Beatissimæ nimirum Virginis, cu-
 ius fama ad omnes promanauit nationes,
 quæ eam beatam dicunt, cuius nullo tem-
 pore emoriatur gloria. Et qui fieri potest,
 ut memoria iusti pereat, cum eius fama, &
 gloria

gloria in Dei memoria conseruetur æter- *Ps. 118.*
 na? & a uera oriantur uirtute, quæ cadere
 minime potest? Quid memorem famam,
 & gloriam, quam Tobias cum tota sua co-
 gnatione est adeptus? De quo legitur: Om *Tob. 14.*
 nis autem cognatio eius, & omnis genera-
 tio eius in uita bona, & in sancta conuersa
 rione permanfit; ita ut accepti essent, tam
 Deo, quam hominibus, & cunctis habitan- *Ios. 6.*
 tibus in terra. Quid de Iosue dicam cuius
 nomen uulgatum fuit in omni terra? Quid
 de omnibus Apostolis, quorum sonus in
 omnem terram exiuit? Omnes, ut breui di-
 cam, iusti in generationibus gentis suæ glo-
 riam adepti sunt, & in diebus suis haben-
 tur in laudibus. Corpora ipsorum in pace *1cc. 44.*
 sepulta sunt, & nomen eorum uiuit in gene-
 ratione, & generationem. Sapientiam ip-
 sorum narrent populi, & laudem eorum
 nunciet Ecclesia. Sed, ut quanta sit iusto-
 rum laus, & gloria facilius percipi possit,
 conferamus gloriosum quendam Impera-
 torem, cum uno uiro iusto, Cæsaris nomen,
 cum Diui Francisci gloria. Ille, nunc uix
 notus est; hic ualde celebris, & famosus: il-
 le in quibusdam locis, & a quibusdam co-
 gnitus; hic in regnis, in ciuitatibus, in oppi-
 dis, in uillis, in singulis familijs, etiā in ijs
 mundi partibus, ad quas nunquam Cæsa-
 ris

ris penetravit fama clarus. Vbi nunc sunt
 Cæsaris tabulæ? ubi signa? ubi trophæa?
 Omnia rerum edax consumpsit tempus: ut
 non sit uerum illud, quod de Cæsaris glo-
 ria quidam dixit: Cuius laudes nulla dele-
 bit obliuio. At uero, iam per tot annos ubi
 non fuerunt, & nunc non sunt, & post hac
 ad finem mundi, usque, ut credere par est,
 non erunt tabulæ, simulacra, aræ, ædes, &
 ingentia, ornatissimaque ædificia in gloriâ
 Diui Francisci extructa? Vbi terrarum nõ
 reperies Diuum Franciscum pictum, scul-
 ptum, & uarijs monumentis ornatum?
 Cuius sane gloriam, nulla unquam delebit
 obliuio. Cæsarem uiuentem milites lectu-
 ti sunt: Franciscum non modo uiuuar, sed
 etiam mortuũ uiri nobiles, primarij, prin-
 cipes, duces, & reges, eum amando, laudan-
 do, honorando, colendo, sectantur. At pu-
 det me uirum iustum cum Cæsare compa-
 rare. Frange, si uis amplius iustorum gloriã,
 & famam intelligere, te uidere Petrum pau-
 perem, ignobilem, abiectum, & omnino
 ignotum, piscatu sibi uictum querentem:
 eundem postea cerne Apostolum, & Apo-
 stolorum principem, reipublicæ christia-
 næ caput, Christi uicarium, & totius Ecclē-
 siæ summum, & uniuersalem pastorem. Idē
 de Maria semper uirgine cogita. Contem-
 plare

plare prius puellam, pauperem, & inco-
 gnitam: uide postea eandem, tot titulis illu-
 stratam, tot monumentis exornatam, tot
 insignibus insignitam, & supra Angelorũ
 Choros euectam. Et ne longum faciam, idē
 de alijs innumeris iustis cogitare poteris.
 Quod si in omnibus tantam famam, glo-
 riamque externam non reperies; remoue
 mentis oculos ab hac rerum caligine, atq;
 eos ad eam famam, & gloriam conuerte,
 qua, quiuis iustus apud Deum gloriosus
 existit: quæ fama, quæ gloria pluris fa-
 ciēda est, quam quidquid potest esse nomi-
 nis, gloriæ, & splendoris in hac mortali ui-
 ta. Quandoquidem tanti faciēda est, ut
 huic gloriæ tribuenda sint omnia, quæ di-
 cuntur; & sunt in omnium iustorum glo-
 riam: cum hæc notitia, & gloria sit origo,
 & fons omnium perfectionum, quæ in
 quouis reperiuntur iusto. Erit igitur uiri iu-
 sti memoria perpetua. At impiorum gloria
 est ueluti quidam uapor, qui statim euane-
 scit, & ueluti flos, qui cito arefcit, & deci-
 dit. Clama igitur ait scriptura: & quid? Om-
 nis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi
 flos agri: exiccatum est fœnum, & cecidit
 flos agri: exiccatum est fœnum, & cecidit
 flos, quia spiritus Domini sufflauit in eo.
 Vidi, inquit psalmographus, impium su-

D. Thom.

p. 2. q. 2.

Iac. 1.

Isa. 40.

Ps. 36.

VIR IVSTVS.

perexaltatum, & eleuatum sicut cedros Libani, & transiui, & ecce non erat: quæsiui eum, & non est inuentus locus eius. Nonne lux impij extinguerur, nec splendet flamma ignis eius? Lux obtenebretet in tabernaculo eius, & lucerna, quæ super eum est extinguetur. Memoria illius pereat de terra, & non celebretur nomen eius in plateis. Expellet eum de luce in tenebras, & de orbe transferet eum. Impij igitur contra omnem naturæ propensionem, dum peruersè agunt, suæ famæ, & gloriæ non consulunt: se ipsos uituperant; sua pudenda ostendunt: dum ueluti sodomitæ publice peccant, & quasi aquam, peccatum bibunt; & lætantur cum male fecerint, & de sua ignominia, & infamia gloriantur; dum sua peccata, cum quadam ostentatione coram alijs recensent. At uero iusti, dum famam & gloriam fugiunt, gloria & fama eos sequuntur, ueluti umbra corpus, & quasi crocodilus, qui se fugientes sequitur, & sequentes fugit. Iusti, dum se humiliant, à Deo exaltantur: dum se occultant, à Deo in claram lucem educuntur: dum bene agunt, licet gloriam propositam non habeant, gloriæ suæ maxime consulunt: dum denique solam Dei gloriã quærunt, Deus illos summopere glorificat. Sed quoniam

plura

Iob. 18.

Gen. 18.
Isa. 3.
Iob. 34.

Luc. 8.

VIRI IVSTVS. 117

plura de iustorum gloria inferius dicemus, hæc in præsentî dixisse sufficiat.

A magnitudine rerum gestarum, dum demonstratur quantus sit, etiam minimi operis uiri iusti, ualor. Cap. LVII.

Cum honor, laus, fama, & gloria tribuantur ijs, qui rebus præclare gestis, & operibus illustribus enitent; placet ad confirmanda ea, quæ de honore & gloria iustorum dicta sunt, quantum, vel minimum huius uiri opus valeat, paucis exponere: ex quo aperte intelligetur, cur quæ dixi omnia, viro iusto, quasi suæ uirtutis præmia, iuste tribuantur. Laude igitur, & gloria ij censentur digni, qui multas res fortiter, ac sapienter gesserunt; qui summos census, amplissimos titulos, præcipuos dignitatis gradus, suis laboribus suaque sapientia sibi acquisierunt: & denique, qui rerum bene gestarum, exempla posteris reliquerunt. Et ideo Alexandri, Annibales, Marcellis, Crafsi, Pompei, & Cæsares gloria celebres fuere; quorum tamen opes iam euenuerunt, monumenta non amplius extant, nomen uix remanet. At uero uir iustus non terrenas opes, non vanos honores, non labentia regna

rebus a

rebus a se constāter, ac religiose gestis, sed æternas diuitias, diuinos honores, gloriam eam, quam nulla vnquam absumet, vel obscurabit ætas, acquirit. Et totus hic honor, tota hæc gloria, totum hoc præmiū, ex vi atque pondere, meritoque suorum operum ipsi debetur. Itaque, si quispiā vellet, pro ope vel minimo, quidquid est diuitiarum, honorum, dignitarum, & præmiōrum in hoc mundo viro iusto retribuere, ei pro dignitate minime satisfaceret. Non secus ac si Duci pro innumeris laboribus, & partis uictoriis, numulum Imperator daret. Etenim, quid valet totus hic mundus, comparatus cum minimo gradu gratiæ & gloriæ, quæ vel vna operatione vir iustus sibi acquirit? Hanc operum viri iusti vim, & efficaciam Paulus apostolus exprimere conatus est, cum dixit, opus ex iustitia factū, æternum gloriæ pondus operari. Pondera hæc verba, & quid ponderis viri iusti opera habeant, melius intelliges. Gloriæ, æternæ, pondus, operatur. Ac si diceres, ingentem quandam felicitatem, & bonorum omnium cumulum, nunquam cessaturum bene agendo vir iustus promeretur: quæ bona, ex vi operum ipsi debentur. Hanc bonorum operum mercedem, & hoc præmiū, alibi idem aposto-

2. Cor. 4.

2. Tim. 4.

lus

lus, coronam iustitiæ, nominauit, quam reddet Dominus in illa die iustus iudex. Ex quibus verbis, quæ sunt omni consideratione digna, clare cognoscitur, illū bonorum cumulum, & illa præmia, ex iustitia, vere operibus deberi iustis: quia, ea coronam iustitiæ vocat; quam reddet iustus iudex. Ex iustitia igitur, ex merito, & ex cōdigno. Quid itaque iustis efficit, cum aliquid boni agit? supernaturale & diuinum opus operatur. Et quibus nam hoc opus gratum, carumque existit? beatis spiritibus, & sanctissimæ Trinitati, quæ eum bene agentem spectat, & cum delectatione obseruat, vt ei digna præmia persoluat. Et quod nam bonum vir iustus sua operatione promeretur? tale bonum, cuiusmodi nec oculus unquā vidit, nec auris audiuit, aut humana mens excogitauit, aut excogitare potest; id videlicet in quo æterna beatitudo posita est. Et quid est beatitudo? Status omnium bonorum aggregatione perfectus. Non ergo, vnum vel alterum bonum; non has, vel illas diuitias; non hunc, vel illum honorem; non has, vel illas delectationes, non hoc, vel illud regnū, vir iustus bene agendo acquirit; sed diuitias omnes, honores omnes, gaudia, & regna omnia. Et quamdiu duraturus est hic status

Ist. 4.

1. Cor. 2.

status? in perpetuum. Perpende, amice lector, omnia bona; perpende statum perfectum: perpende eternitatem: et tunc quam vim, & quantam efficientiam, viri iusti opera habeant aliqua ex parte cognoscas; & eis, omnem honorem, omnem laudem, omnem gloriam iure deberi intelliges. Animaduerte obsecro: Cedo mihi egregium quendam Imperatorem, non Alexandrum, non Anibalem, non Pompeium, non Cæsarem, sed alium quempiam, qui plura & maiora ediderit facinora: immo confer in hunc unum omnia illustra, & egregia, quæ cęsentur facta ab omnibus hominibus totius mūdi, q̄ si ex iustitia nō fluxerunt, non sunt ita præclara & illustra, ut est unum, uel minimum iusti opus, ex iustitia factum, & tantum illa omnia, ab hoc uno distant, ut illa nullius, hoc infiniti ualoris esse existimandum sit. Quoniã,

Isaia 41.

ut ea docet scriptura, quæ mentiri non potest, impiorum vana sunt opera: at uero uiri iusti opus æternum gloriæ pondus operatur. Et, ut paucis multa complectar, omnes uiri iusti operationes, & uita omnis miraculosa existit. Quare, sicuti non potest cogitatione percipi, quid sit æterna uita; ita non potest cognosci, quanti ualoris, quantæq; dignitatis, sit opus illud, quod

æter-

æternam gloriam, iure promeretur. Viri itaque iusti opus maximi est ponderis, efficitque maxima. Siquidem, culpam delet, debita persoluit, portas inferni claudit, paradisi ianuam aperit, cœlis uim infert, uirtutes auget, beatos lætificat, amicitiam Dei conciliat, & denique, ut cum Aposto-

2. Cor. 4.

lo breui complectar omnia, æternum gloriæ pondus operatur. Bonorum igitur laborum gloriosus est fructus. At uero impiorum labores, sunt sine fructu, & inutilia opera eorum. Ut merito in sacris literis, labor, dolor, uanitas, afflictio, contritio, infelicitas, uastitas, inquietudo, & uia difficiles, nominentur. Opus ergo iusti ad vitam, fructus autem impiorum ad præ-

Sap. 3.

Prou. 10.

Ad recta, altaque statura, ac præstanti figura. Cap. LVIII.

Nihil est, quod aliqua ratione ad homines pertineat, ex quo laudem non querant, ac ob id ab omnibus laudari uolint. Inter alia autem, sunt corporis bona; quæ cum sint naturę dona, nullã ex se laudem hominibus deberent asferre. Verum tanta est hominum leuitas, ut ob bonam corporis constitutionem, & elegantem sta-

De Int. hō.

cap. 33.

staturam

turam, pulchramque figuram, non parum gloriantur, ac etiam ab alijs laudentur. Propterea solēt quadam summa sollicitudine, & affectata cura capillos tingere, cutem perpolire, nitorem cōseruare, & fucis augere, & ne corpus inflectatur, recti incedere: & si fortasse breue fuerit, illud (o rem ridiculam) altius, subiecto altiore ligno, efficerent conantur: cum tamen, ut Christus docuit, tāta sit humana imbecillitas, ut nec digittum staturę addere, nec capillum albedine afficere possit. Gloriaris, o humana uanitas, de alta statura: sed cum hęc gloria non sit tua, eam ligno, uel crepidis redde. Gloriaris de flauo crispatoque capillo; Sed gloria hęc, coloribus & calami stro restituenda est. Gloriaris de pictis genis: Fucata est gloria, & fucis unde sumitur te eam redere oportet. Fecit quidem Deus, tanquam optimus artifex hominem altum, & rectū, altitudine & rectitudine corporis, & animi proposito, & operis, sed de rectitudine, & altitudine, recta animi constitutione nos priuāte, hoc loco, uerba facturi, & ab ea, hominem iustum laudaturi sumus. Homini ergo rectitudo, & statura, est ueluti statura palmę; quę, eo maior & firmior existit, quo altius crescit, & nullo finit se ponderes reflecti. Nanque, quo quis in iustitia maior

res

res facit progressus, eo solidior, & firmior euadit. Hanc rectitudinem cum Dauid ob peccatum, a quo deflexus fuerat, se amisisse sentiret, a Deo huius rectitudinis auctore repetebat, cum dixit: Spiritum rectum innoua in uisceribus meis. Hanc eandem rectitudinem primus homo, quem Deus rectissimum formauit, ita ut ad cęlos oculos conuertere, & cęlestia diuinę spectare posset, amisit; cum ad terrarum pomum manus porrexit: quo facto, totam naturam humanam deflexit, & incuruauit. Propterea legimus sensus, & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Ad hanc rectitudinem instaurandam, Filius Dei se deflexit, & naturam humanam sibi ipsi uniuert, ut ab eodem, a quo recta creata fuerat, ad rectitudinem rediret pristinā. Placet itaque Deo, qui rectissimus est, hęc animi rectitudo, & qui ea ornati sunt, recti: & proinde legimus: Quam bonus Deus his, qui recto sunt corde! lux orta est iusto. & rectis corde letitia: Exortum est in tenebris lumen rectis: Generatio rectorum benedicitur. Viro ergo iusto, tanquam homini recto, ob suam rectitudinem, rectamque staturam sua debetur laus: cū sit procerus, rectus, elegans, integer, & omni ex parte perfectus:

ctus:

Cant. 7.

Psal. 50.

Gen. 2.

Gen. 3.

Ps. 91.

Ps. 72.

Ps. 114.

y. 111.

Luc. 12.

Ecc. 7.

ctus: cum nulla curuitate, nulla distor-
 tione, membrorumque prauitate, vitiose la-
 bore: cuius spiritalia membra concinne
 compacta, & suis locis collocata, atque
 suauiter roseoque colore sunt tincta. Hanc sta-
 turam, & rectitudinem laudabat sponsus
 in sponsa: & hanc respicit Deus, eaque de-
 lectatur: non autem eam, quæ in corpore
 cernitur. Ideo dixit Samueli, quem ad ui-
 rum iustum, & rectum in regem inungen-
 dum mittebat: Non respicias vultum eius,
 neque altitudinem staturæ eius: quoniam
 abieci eum, nec iuxta intuitum hominis
 ego iudico. Homo enim uidet ea, quæ pa-
 tent: Deus autem intuetur cor. Est vir ius-
 tus rectus, quia iustitia ipsa rectitudo quæ
 dam est: est vir iustus rectus, quia recedit
 a malo, & per uiam rectam incedens, bonum
 operatur: est vir iustus rectus, quia ad ter-
 ram non flectit se, sed oculos, & vultum in
 cælum tollit: est vir iustus rectus, quia a
 nulla lege diuina, uel humana recedit, nec
 declinat ad dexteram, uel sinistram, sed via
 vitæ, qua recta ad cælum tenditur, nec se
 immiscet quaestionibus multis: est uir iustus
 rectus, quia omnia dirigit in Deum, om-
 nia recta intentione facit, & veluti erecta
 palma, nulla re graui se deprimi finit, &
 quotidie magis, magisque firmus euadit,

Quæ

quæ rectitudo, si oculis cerneretur, mirum
 in modum delectatione afficeret. Eiusdem
 hominis figura, ut de ea quoque aliquid di-
 camus, est rotunda, siue teres, & perpoli-
 ta: globosa inquam, & perfecte rotundata.
 ideo, quidam, uirum bonum, per hanc figu-
 ram, quæ est omnium perfectissima, descri-
 bentes, dixerunt: Totus est teres, atque ro-
 tundus: nulla uidelicet asperitate iniquus.
 Quo fit, ut quam minime potest, mundo
 hæreat, sed totus sit sibi unicus atque in se
 collectus, & ueluti globus, a rebus terrenis
 segregatus. Etenim manus Dei fecerunt eum,
 & plasmauerunt eum totum in circuitu.
 At impius peccando, a recta constitutione
 recedit, se se inflectit, & iniquum, ac incō-
 cinnum reddit. Est itaque claudus, gibber,
 planus, labeo, balbus, lusciosus; & ulceri-
 bus, uermibusque undique scætet; atque ex om-
 ni parte sordes fundit: cuius nulla pars al-
 teri cohæret: & denique, a planta pedis us-
 que ad uerticem capitis non est in eo sani-
 tas: ita ut si seipsum uideret, seipsum su-
 geret, sibi que ipsi odio esset.

A supernaturali pulchritudine.

Cap. LIX.

VT ex recta membrorum corporis con-
 stitutione, & ex quadam colorum sua
 uitate,

Q

uitate,

Job. 1.

Cant. 7.

1. Reg. 16.

Prou. 3.

Psal. 1.

Prou. 4.

De inter.
hominum ca.
33.

Job. 10.

Is. 1.

*De inter.
homine ca.
37.*

uitate, pulchritudo corporalis confurgit; ita, ex concinnitate partium animi, quæ ex concursu, & efficientia uirtutum omnium oritur, spiritualis nascitur decor: qui si oculis cerneretur, mirifice nos amore inflammaret. Hanc uiri sapientes pulchritudine laudarunt, hanc amandam, & excolendam esse dixerunt, hanc petebat ille, qui hunc in modum orabat: O numen da, obsecro, ut intus pulcher sim. Quare, si corporis species, quæ cum animi pulchritudine comparata, nihil est, & ab ijs, qui ea sunt ornati tantum sit, ut in ea conseruanda, & augenda totos ipsos dies consumant, & ab alijs, qui ea capiuntur, tantum laudatur; quanti fieri, & quantum laudari animi pulchritudo, quæ in solis reperitur iustis, debet? Etenim si quæ existat fœmina, quæ uulgo pulchritudinis fama nota sit, eam huius sæculi homines hymnis, odis, epigrammatis, intergrisque uoluminibus laudant, & tabulis pictam circumferunt, & uelut quoddam numen adorant: & interdum, ita perditæ amant, ut nimio amore insaniant, sequæ ipsos perimant. Et tamen, hæc extrinseca corporis species, et si quidquid unquam fuit uenustatis in mundo, in unam conferres, & cum minima uenustate animæ iustæ comparares, esset umbra quædam. Siquidem, quid habet

habet caro cum anima? quid color in cute, cum uirtutibus? quem colorem, non modo ægritudo, & ætas, sed & leuis timor delere potest. Quid igitur corporis decor, cum animi formositate habebit? Quare, merito a sapientibus ista corporis forma, ob ea, quæ solet parere incommoda, parum probata, & parui facta; immo apud eosdē semper suspecta fuit. Si ergo tanta laude, tanto honore, tot encomijs ornari solet iniusta interdum fœmina, ob eum pulchritudinis florem, qui statim deflorescet, & marcescet, ob eam speciem, quam ex se non acquisiuit, sed a natura accepit; ob eam inquam rem, quæ sæpe maximorum malorum causa extitit; quibus laudibus exornanda erit anima iusti, ob eam formam, quæ, si quis uelit, nunquam delebitur, quæ omnium bonorum est origo, quam & ipsa per se acquisiuit, & ipsum pulchrum ei donauit, qua, ita eam excoluit, & expoliuit, ut sibi similem reddiderit, eiq; dicere poterit: Tota pulchra es amica mea. Pulchrum est corpus animæ hospitium; sed longe pulchrior debet esse hospes. Pulchram domum Deus parauit animo; sed multo pulchriorem fecisse inquilinum censendum est, Deus, est ipsum pulchrum: anima iusta est ipsius pulchri similitudo: cogita quæ

Cant. 4.

ta fit per se pulchri, species, & quæ intus fit animæ ipsius pulchri similis decor, aliqua ex parte intelliges. Et cum hæc pulchritudo potissimum nascatur ex caritate, per quam anima iusta est in Deo pulchro, & pulcher Deus in ipsa, quam pulchra erit, quæ est in ipso pulchro, & ipsum pulchrum in ipsa? Quare, merito sponsus hanc animam pulchram inter mulieres appellauit, & Deus per Ezechielem dixit: Decora facta es uehemèter nimis: Item, perfecta eras in decore meo, quæ posueram super te. Hęc pulchritudo, in eo speciatim corporis pulchritudinem superat, quod non modo, ut illa ætate non decreuit, sed quotidie, magis magisque augetur; dum anima iusta cum ipso pulchro tractat, uersatur, loquitur, & unitur: ut sit magis pulchra uel peri, quam erat mane. Hic est tecor ille, per quem anima est Dei similis: hęc est pulchritudo illa, per quã anima est deiformis: hoc est illud spiraculum uitæ, quod Deus in Adam inspirauit: hic est ille spiritus, quem Deus emittens, recreat omnia, & innouat faciem terræ. Cur igitur non erit pulchra ea anima, quæ supernaturalem pulchritudinem a summo pulchro accipit, & cum summo pulchro est coniuncta? quam ipsum pulchrum quotidie pulchriorem reddit? Itaque,

2. 104.

Gen. 1.
Eze. 16.

Gen. 1.

Pr. 103.

que, cum non solû hęc anima seipsam quotidie bene agendo, ueluti Iudith exornet, sed etiam Deus eam decoret, eique splendorem cõferat, multo pulcherrima procul dubio erit. Cui etiam, inquit scriptura de Iudith, Dominus contulit splendore: quam omnis ista compositio, non ex libidine, sed ex uirtute pendebat: Et ideo Dominus hanc in illa pulchritudinem amplauit, ut in comparabili decore omnium oculis appareret. Quod si Deus tantum corporis pulchritudinem in illa sancta scemina ad decipiendos & vincendos hostes corporales auxit; quantum eundem Deum animæ pulchritudinem, modo ipsa una cum Deo se exornare studeat, ad uincendos spirituales hostes augere existimandum est? Pulchri flores, pulchræ arbores, pulchra præta, pulcherrima sidera: at uiri iusti anima multo pulcherrima: cum sit floribus uirtutum ornata, supernaturalibus coloribus picta, & diuino splendore illustrata. Tanta denique est hæc pulchritudo, ut Rex, Deus uidelicet, & pulchrum ipsum, eam (o rem admiratione dignam!) concupiscat, ab eaque captatur: scriptura id docet. Audi filia, & uide, & inclina aurem tuam; & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui: & concupiscet rex decorẽ tuum.

Iudith. 10.

Pr. 10.

Q 3 tuum

tuum. Profer nūc mihi scēminam pulcher-
rimam, Helenam, aut uenerem aliquam, in
qua formanda, & pingenda omnes uirtu-
natura & ars posuerint, quæ tamen iusti-
tia careat. Et ego tibi proferam uetulam al-
quam, ætate confectam, & detritam, rugis
deformatam, & ut uno uerbo dicā, *Æchy-*
opia oriundam, sed iustam, & gratia ornatā.
Cōseramus nunc inter se ambas hæc mi-
lieres, & uideamus, utra sit speciosior, &
pulchritudine admirabilior, ac proinde
laudibus dignior: quod facile intelligetur,
si unius pulchritudo, cum alterius formæ
cōparabitur. Illa pulchritudo est in carne,
hæc in anima: illa à natura naturaliter; hæc
ab auctore naturæ supranaturaliter: illa ab
ne uirtute & labore habetur; hæc non
ne uirtute, & labore acquiritur: illa corn-
pribilis, & momentanea; hæc ex se incor-
pribilis, & perpetua: illa sepe peccandi oc-
casionem præbet: hæc a peccato præseruat
& ad bene agendum inuauat: illa est quedam
umbra pulchritudinis; hæc est pulchritu-
do uera: illa homines delectat, & capiti, hæc
etiam ipsum Deū afficit. Quare, ut quidam
& recte quidem, scripserunt, Deus animam
iustæ pulchritudinem latere uoluit, ne ta-
ta formositate homo captus, superbia, &
Lucifer fecit, peccaret. Licet ergo interdum
sol

Cam. Fr.

sol iustum decoloret: tamen intus semper
est formosus. Iniustus uero quamuis exte-
rius nitescat, intus tamē sordet. Et ideo de
anima iusta dicitur: Tota pulchra es ami-
ca mea: at de iniusta: Denigrata est super
carbones facies eius; & non est cognita in
plateis. Et quid est aliud illa pulchritudo,
quæ in corpore peccato subiecto cernitur,
si quid facienda est, quam circulus aureus
in naribus suis? Laudemus ergo, ac ame-
mus pulchritudinem eam, quam Deus lau-
dat & uehementer amat: & cum animam
iustam cognouerimus, ei dicamus: Tota
pulchra es amica mea.

Cam. Fr.
Thr. Fr.

Pro. 11.

Cam. Fr.

*A vestimentorum spiritualium pulchri-
tudine Cap. LX.*

NON mediocrem laudem indumento-
rum precio, ac splendore, uani homi-
nes sibi acquirere posse putant, ac acquire-
re student; dum magna cura, magnoque stu-
dio preciosis uerbis, ac uariis ornamen-
tis alios superare cōtendant. Quantum ue-
ro in hoc genere uanitatis sit, non est huius
loci latius exponere. Hoc unum ergo afir-
mabo, atque contendam, uiri iusti uestimen-
ta multo preciosiora, & ornatiora esse, quæ
eiusuis impij ornatiſſimas & elaboratiſſi-

mas uestes; immo, impiorum vestes nullius esse precij; iustorum uero, maximis nec de extrinsecis uestimentis, me sermonem habere existimes uelim. Nam, si externas hominis uestes spectes; quid quæso præclarum habent, unde homines gloriari possint? cum quidquid in eis reperitur, uel naturæ, uel artis sit. Siquidem, totum quod in eis est, uel ab animalibus sumitur, uel ab arte additur: ut, si quæ laus ex uestibus nascitur, partim naturæ, partim arti tribuenda sit. Is qui uestimentorum splendore gloriatur, uideat obsecro; an dum uestibus est exutus, aliqua ratione, ob eas gloriari possit, aut aliquid ab eis capiat: nihil profecto: Sicuti non poterat, cum lana erat in pecude, & sericum in bombyce. Deinde, perpēdat, quid sibi addatur cum uestes propius accedunt, & corpus contingunt, & intelliget, se nihil de nouo acquirere: cum is prorsus sit, iam uestibus indutus, ac prius erat. Mittamus igitur externa uestimenta, & consideremus interna; ac de uestimentis impiorum prius uerba faciamus. Impius, in primis, in conspectu Dei, & Angelorum, cum iustitia exutus sit, nudus apparet; & omnia sua pudenda ostendit: & ideo si seipsum cerne- ret, suimet mirum in modum puderet; & se omnino miserum, ac infelicem appella-

ret.

ret. Hoc, cum intelligeret Dauid, beatos nominauit eos (eo modo, quo patres intelligunt) quorum tecta sunt peccata. Deinde, si quid uestimenti habet, id est imperfectum & fragile. Etenim impius, folijs ficus, hoc est peccatorum excusationibus, quæ facile franguntur tegere se conatur. Præterea, impii indumentum, est tunica pellicea, quæ ueluti pecus, uestitus incedit. Habet etiam nescio quæ uestimenta, sed sordida, lacerata, pannosa, dissuta, & uetustate corrosa; opera uidelicet quædam imperfecta, quæ nudum corpus cooperire non queunt: quæ coram Deo sunt ueluti pânus mēstruata. At uero, uir iustus, preciosissimis uestibus est indutus, & omni ex parte exornatus: tunica nempe linea puritatis, torace fortitudinis, ueste nuptiali caritatis, stola innocentia, femoralibus continentia, cingulo iustitia, calceis humilitatis, pallio diuini timoris, talari tunica perfectionis, & denique polymita ueste iustitia & uirtutum omnium. Cedo mihi rusticum quendam laceris, & sordidis, crassisque uestibus indutum, iustum tamen, & uestibus spiritualibus tectum; is, in quem uix oculos conuerteres, coram Deo, & Angelis speciosissimus, & ornatissimus apparebit, & eos ad amorem sui, suo decore, &

Ps. 31.

Isa. 61.
Ecc. 27.

Ps. 46.

Ca.

caritate deaurato, & uirtutum uarietate exornato, excirabit: Quoniam multo ornatio-
Mat. 6. rior is est, quam non fuit Salomō, quando omni gloria sua erat circumdatus. At uero, si impium, auro, ostro, & preciosissimis gemis ornatum proferas; is Deo, & Angelis ita turpis, & sordidus uidebitur, ut ab eo oculos omnino sint auersuri. Quamobrē, cum uir iustus preciosis & splendidis uestimētis decoratus sit, inre gloriari, ac gaudere, dicereque potest: Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: quia induit me uestimentis salutaris: & indumento iustitiæ circumdedit me: quasi sponsam decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis.

Iustitia, magis quam omnia dona gratis data, hominem perfectum, ac maioribus laudibus dignum reddit.

Cap. LXI.

Diuinam bonitatem decebat, ut hominem, quem ad ostendendas diuitias gloriæ suæ creauerat, uariis donis, & dotibus ornaret, ac illustrem redderet. Inter alia autem dona homini a Deo concessa, sunt ea, quas gratias gratis datas, sacri scriptores appellant: quæ sunt: Fides, scientia

uia

tia, sapientia, prophetia, miraculorum facultas, gratia saniratis, discretio spirituum, *1. Cor. 12a* donum linguarum, interpretatio sermonum: quæ dona in utilitatem aliorum, ad ædificandam Ecclesiam potissimum data fuere. Finge nunc esse quempiam omnibus his donis summopere ornatum; ita ut omnes, in omni facultate scriptos libros interpretari sciat: ut Aristotelis, Galeni, Euclidis, Ptolomæi, & denique omnium scriptorum, tum humanorum, tum diuinorum sensa, statim, sine ullo studio optime explanet: qui noscat omnem linguarum uarietatem, ut omnibus linguis loqui, et omne sermonum genus, ut olim Apostoli, *Act.* intelligere valeat: qui omnium hominum tacitas, & intimas cogitationes intueri, & aperire queat: ut non minus cuiuspiam mens, quam facies sit ei nota: qui omnia morborum genera solo uerbo, uel sola umbra sanet: qui omnia miracula, etiam que Christus fecit, & maiora, sine ullo negocio patret: qui præterita, instantia, & futura inspiciat, & aperiat: qui fide certissime, & indubitanter omnia teneat: qui sapientia sua omnium quæ credit causas noscat, penitusque uideat: qui demum omnia quæ nouit elegantissime, & clarissime exponat. Si quis ergo hominem his dotibus, non dico

dico omnibus, sed aliquibus, aut una uel altera, non dico perfecte, sed aliqua ratione ornatum uideret; non ne admiraretur? nonne obstupesceret? sane quidem. Ut, si aliquem ita eloquentem audires, qui sua dicendi uis, atque copia angelicam superaret eloquentiam. Fingamus nunc ista omnia perfectissime in aliquo gratia expoliato reperiri, & istum, cum uiro iusto, omnibus illis donis orato, conferamus: au-
 1. Cor. 13. debo una cum Paulo dicere, istum, quem tot præstantissimis donis ornatum esse finximus, cum uiro iusto comparatum, esse nihil. Hoc Paulus expresse significasse uiderur, cum dixit: Si linguis hominum loquar, & Angelorum, si habuero prophetiã, & nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam; & si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, factus sum sicuti æs sonans, aut cymbalum tinniens, nihil sum. Siste, quæto pedem hoc loco, christiane lector, & diligenter animo considera, quanta sit uiri iusti dignitas, excellentia, atque præstantia; cum is, qui tot præstantissimis, & maximis donis est excultus, cum uiro iusto comparatus, nihil sit. Ratio autem, cur illa dona non sunt tanti momenti, quanti est iustitia, hæc est: quia, nec singula, nec om-

omnia simul copolata efficiunt hominem Deo gratum; cum ex se peccatum non tollant: & hinc est quod in peccatoribus interdum reperiuntur: quorum aliqui in die iudicij Christo dicent: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus? & in nomine tuo Dæmonia eiecimus? & in nomine tuo multas virtutes fecimus? Et tunc Christus confitebitur illis: Quia nunquam nouit illos. Si nunquam nouit, nunquam approbavit: & ideo nunquam ei grati, cari que fuerunt; licet miracula, & uirtutes fecerint. Quis igitur ex his non intelligat, atque apertissime non uideat, quanta sit uis iustitiæ? Quandoquidem, septem dona, quorum singula sunt per se maxima, ita superat ut cum iustitia comparata, uocentur, nihil. Gauderet, ac gloriaretur is, qui angelica esset eloquentia præditus: qui montes ab uno in alium locum transferret: qui sibi Dæmonia subiceret; & alia id genus faceret miracula: verum, nihil esset cur lætari, & gloriari deberet; quia solum esset, æs sonans, cymbalum tinniens, & demum nihil. Iustus igitur gaudeat, iustus glorietur, cum sit caritate, & iustitia ornatus, qua, ex homine, fit Deus. Propterea dicebat Dominus: Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus uobis subii-

Mat. 7.

Luc. 19.

subiiciuntur : gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in cœlis.

Laudatur vir iustus a veris diuitiis, & vere diuitem esse demonstratur.

Cap. LXII.

Quamuis ij potissimum laudandi sint, qui uera sunt uirtute præditi, cui priuate uera debetur laus : tamen, iam usu cõparatum est, ut ij quoque laudentur, qui diuitiis & opibus abundant. Quod si quispiam hac de causa laudibus efficiendus est, is sane est homo, in quo prædicando, uersamur : cum scriptum sit : Gloria, & diuitiæ, in domo eius. Neque de iis nunc loquimur diuitiis, quibus, quo aliquis plus abundat, eo magis eget : quæ non sunt per se bona, & proinde non uere bona : sed de bonis, per se delectabilibus, utilibus, & honestis ; quæ sunt omni ex parte bona ; de diuitiis inquam, quibus animus ditatur, quæ sunt ueræ, & perfectæ diuitiæ. Nam, iis rebus ueræ diuitiæ consistunt, quæ maximi fiunt, quæ plurimi ualent, quæ raræ sunt, & a paucis habentur, quæ suis se uiribus sustentant : iis inquam rebus, quibus noceri minus potest. Et quæ nam sunt res istæ, nisi uirtutes ? Quoniam nul-

la

la possessio, nulla uis auri pluris quam uirtus æstimanda est : qua nihil rarius : rari quippe boni : quæ sola suis uiribus, & rebus se sustentat, nec multa ad se tuendam poscit : quæ, nec eripi, nec furripi potest : quæ nunquam, uel incendio, uel naufragio amittitur : quæ nec tempestatum, nec temporum permutatione mutatur. Veræ igitur diuitiæ in sola uirtute consistunt : quæ, cum uir iustus sit præditus, erit profecto uere diues. Sed quæ nam sint in domo huius uiri diuitiæ, adhuc planius exponam. Sunt ergo in iusto, diuitiæ cœlestes, diuina munera, spirituales dotes, gratia, caritas, uirtutes, septem Spiritus sancti dona, cuiusdemque fructus duodecim : caritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas : quæ bona, sunt uere maxima & preciosa, uiro iusto a Deo donata. Erit igitur uir iustus, cum domus hæc tot habeat diuitias, uere diues. Præterea, eos uocamus diuites, qui amplissimam hæreditatem habent : cuiusmodi iusti habent. Et quæ nam est hæreditas hæc ? Scriptura id ipsa dicat : Dominus enim ipse est hæreditas eorum : & in hæreditate Domini morantur : & Dominus est pars eorum. Quamobrem, cum uiri iusti diuitiæ in uir-

tuti-

Gal. 3.

2. Pet. 1.

Deu. 18.

Ecci. 24.

Ps. 115. 72.

rutibus, & cœlestibus donis positæ sint, diues erit bonis iucundis, vtilibus, honestis, & æternis: bonis, quæ secum portat: bonis quibus Deus huius mundi diuites dimisit inanes, cum esurientes iustitia impleuit.

Luc. 1.

Sed vt apertius, qui nam sit vere diues, iustus, an impius videamus, utriusque con-

Phil. 3.

feramus diuitias. Diuitiæ impiorum sunt stercore: diuitiæ iustorum sunt bona preciosa: illæ sunt in arca, hæ sunt in animo: illæ corrumpuntur; hæ sunt incorruptibiles: illæ vsu decrescunt, hæ vsu augentur: illæ habentem cruciant, hæ possidentem lætificant: illæ relinquuntur in mundo,

1. Tim. 6.

hæ transferuntur in cœlum: Impius dum diues fieri vult, incidit in laqueos diaboli, iustus dum diuitias acquirit, euadit manus diaboli, & fit amicior Deo: impius quo ditor est, eo difficilius in cœlum ingredi potest; iustus quo pluribus bonis incedit onustus, eo facilius intrat: impius suis opibus opprimitur; iustus suis diuitiis eleuatur: impius thesaurizat sibi iram Dei; iustus Dei sibi misericordiam conciliat: impius denique, ubi multum laborauerit, nihil inueniet in manibus suis, iustus vero labores manuum suarum manducabit. Iustus ergo diues, & vere diues. Et quis non appellet diuitem eum, cuius pater, est Deus; cuius

Psa. 75.

Psal. m.

hære-

hæreditas est beatitudo; quæ est status omnium bonorum aggregatione perfectus; cuius domus est paradysus; cuius prata, & campi, sunt amœna cœlorum loca; cuius opes sunt æterna bona; cuius cibus est de cœlo; cuius potus est sanguis Filij Dei; cuius vestis est iustitia, & Christus ipse; cuius tandem diuitiæ, tot tantæque sunt, quot, quantæque comprehenderet nemo: Possumus etiam dicere, & vere dicere, uirum iustum esse diuitem bonorū externorum: quod facile hunc in modū demonstrare licet. Is censendus est diues, quæ non sermo, nõ possessio, sed ratio diuitem iudicat, vt omnes sapientes docent: id, si spectes, solum iustum diuitem appellabis: quia eo est cõtentus, quod ad tuendam vitam, & honestè agendū sufficit: qui nihil quærit, nihil appetit, nihil operatur amplius: impius autem nunquã est contentus, cum naturæ terminum semel trãsiuerit. Id autem, quo natura contenta est, & ad honeste uiuendum sufficit, nemo est qui non possideat. Quare si homines prudentes ex eo metiuntur diuitiarum modum, quantum cuique satis est, eoque quispian contentus est, iustus, qui hunc modū adeptus est, diues censendus erit. Ad hæc, is existimatur diues, qui nihil sibi deesse putat, qui iam satiatas est: cum non arca, sed

Ps. 77.

Jo. 6.

Gal. 3.

animus hominis diues appelletur : & ideo diues dici non potest, qui uacuum habet animum; licet arcam ostendet plenam. *1. Cor. 5.* quis est, qui satiatur, nisi iustus? qui, ut diximus, paruo est contentus: qui etiam si nihil habeat: tamen omnia possidet: quia cōternendo omnia, possidet omnia: quo fit, ut ei non sit opus quesito: erit igitur diues. Impius uero, cum semper se egere sentiat, cum, nunquam id habeat, quod possidet: cum bonis iam partis non utatur, cum plura appetat, a diuitum numero reijciendus erit. Quocirca, cum diuitiarum fructus sit in copia, qua is caret, qui se egere sentit, modo qui satiatus non dum est, existet diues. Quamobrem, si huius mūdi diuites ob rerum mundanarum, ac caducarum copiam laudantur, ac honorantur; cur uir iustus ob cœlestes, & perpetuas, uerasque diuitias honore, & laude afficiendus non erit? Beatos appellat mundus eos, qui hisce fortunæ bonis abundant; quorum filij pulchre, boues crassæ, oues fœtosæ, & promptuaria redundant: at nos cum Dauide dicamus: Beatus populus, cuius Dominus Deus eius. Inquis cum ostentatione, o peccator: Diues sum: nullius ego: At nescis, quia tu es miser miserabilis, & pauper, & cœcus, & nudus: quid tibi prodest habere diui-

diuitias, cum sapientiam emere non possis? *Pro. 17.* Agite nunc diuites, plorate ululantes in miserijs uestris, quæ adueniēt uobis: quia thesaurizatis uobis irā in nouissimis diebus. *Luc. 5.* Quod si quis iustus interdum aliqua re se indigere sentit, his se Tobia uerbis, quibus filium suum consolabatur, consolatiōnem capiat. *Tob. 4.* Noli timere fili mi: pauperem quidē uicā gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deū, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene. Siquidem omnia sunt uanissima, præterquā timere Deum. Sed me iustitiæ uiam ingressus es: egestatē timeat, uirum iustū nunquā egere, ac proinde uere diuitem esse, sequenti capite demonstrabimus. *Ecc. 1. 2.*

Viro iusto nihil unquam deesse demonstratur
Cap. LXIII.

Virum iustum egestatem timere non debere, eique nihil unquam deesse, is omnino certum habebit, qui hæc potissimū, quæ nunc diuinarum scripturarum testimonia afferam, animaduertet. Deus, cœcinit propheta, regit, hoc est, pascit me, nihil mihi deerit: in loco pascuæ, hoc est, herbose, ibi me collocauit: Et alibi: Timete Dominum omnes sancti eius: quoniam non est inopia timentibus eum. Quid clarius?

Ps. 10.
Ps. 146.
Ps. 144.
Gen. 1.

Mat.

Ps. 103.

Ecc. 2.

Gen. 39.

Dan. 14.

Lu. 22.

quid apertius dici potuit? Item: Non affliget Dominus fame animam iusti. Pasceat Deus pullos coruorum a matribus derelictos; & iustos filios suos non pasceat: Implet omne animal benedictione; hominem iustum, imaginem, & similitudinem suam, uacuum relinquet? Prouidebit Deus passeribus, qui non seminant: iusto, qui pluris est passeribus, non prouidebit? Vestiet lilia, & fœnum agri mox recidendum: uirum iustum filium suum, nudum sinet abire? Quærent catuli leonum a Deo escam sibi, iustus, quasi despectus, non quæret? Expectabunt tandem omnia a Deo bonitatem, iustus non expectabit? & si expectabit, eum expectatio frustrabit? cum nemo sperauerit in Deum, & confusus fuerit. Ad hanc ueritatem demonstrandam non pauca diuinę literę nobis suppeditant exēpla. Per quadraginta annos in deserto populo Hebræo iustorum typo nec cibus, nec potus, nec uestimenta, Deo per miraculum prouidente, defuerunt. Eliæ uiro iusto cibus ab Angelo ministratus fuit: Danieli, Habacuc ex Iudæa prandium Babylonem attulit. Sarephanæ uiduæ oleum, & farina in maxima rerum omnium caritate non defuerunt. Apostolis nihil defuisse, apertissime ueritas docuit æterna, cum dixit: Quædo

do mihi uos sine sacco, & pera, & calceamentis, nunquid aliquid defuit uobis? Nūquid Antonio tot annos in eremo degenti? num tot religiosis uiris? qui licet nihil possideant; tamen nihil eis deest? immo uero, plura interdum habent, qui nihil habent, quam qui multa possident: Iosephi præmissus fuit in Ægyptū, ut ipsius pater, & fratres reseruarentur super terram, & escas ad uiuendum haberent. Propterea Iacob uere dicere potuit: Deus qui pascit me ab adolescentia mea, usque in præsentem diem. Itaque regius propheta cū hanc ueritatem indubitata habet, cecinit: Junior fui, etenim senui, & non uidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem. Concludamus ergo cum eodem propheta: Diuites egerunt, & esurierunt: inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono: hoc est: nullo deficientur bono; omnibus abundabunt rebus. Impii igitur famem patiuntur ut canes, & fame percuti: & si quid manducant, porcorum siliquas manducant: dum serui Dei panibus abundant, Etenim Deus esuriētes implet bonis, & diuites dimittit inanes. Quam obrem, si quis semel uideret quanta cura, quantaq; prouidentia Deus, omnia quę iustis necessaria sunt eis, suppeditet; omnino obstupe

Gen. 45.

Gen. 48.

Psal. 36.

Ps. 33.

Lu. 15.

Lu. 20.

Ps. 72.

sceret. Quod si interdum uideamus peccatores abundantes in sæculo, & obtinere diuitias, iustos uero quasi derelictos, & egenos, nihil est quod miremur; quia iustus, quod sibi pro eo tempore est necessarium, proculdubio habet: ijs rebus abundat, pro Dei prouidentia, quibus eget: Impius uero statim peribit; & eius felicitas ueluti somnium euanesceat: at iustus non sine causa iustificabit cor suum, & inter innocentes lauabit manus suas; quia Deus illi manum porriget, eumque suscipiet. Quare Deo adherere, & in eo spem suam ponere, bonum est. Et quis dicat, uero iusto aliquid deesse, cum id totum a Deo obtineat, quod petit? Et quid nam iustus à Deo, siue in terra, siue in cœlo uult, nisi ipsum Deum? Etenim ait: Defecit caro mea, & cor meum; Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum: ac si diceret: unum Deum uolo: hoc unum desidero, ut Deus sit portio mea. Quærit ergo uir iustus regnum Dei, & Deum ipsum, quem proculdubio inuenit, cum Deus præsto sit omnibus quærentibus eum; & quin cætera omnia sibi adjiciantur, nihil dubitat. Quandoquidem scriptum esse nouit. Primum quærite regnum Dei, & hæc omnia adjicientur uobis. Quid igitur uir iusto deerit, cum ueritas ipsa dixerit fore, ut

Mat. 6.

ei

ei (ubi regnum Dei quæsiuerit) quasi ad- *Mat. 6.*
ditamenta, & corollaria, reliqua omnia adjiciantur bona. Timete igitur Deum omnes sancti eius: quoniam non est inopia timentibus eum. Hæc, quæ breuiter hoc loco docuimus, piorum mentes maximo gaudio *Ps. 33.*
perfundere, atque omnes ad iustitiam acquirendam, & conseruandam excitare oïo deberent. Audiant igitur hæc mansueti, & lætentur: quia beatus est, qui sperat in Deo.

*Deus uiri iusti causa omnium rerum
copiam urbi, & orbi præbet.*

Cap. LXIII.

Quemadmodum ijs, qui abscondunt *Pro. 11.*
frumenta, ut ex diuinis literis discitur, & experiëntia quotidiana confirmatur, maledicuntur in populis: ita qui abundantia sunt auctores, & pauperum indigentia consulunt, laudari, commendarique solent. Quo laudis genere, si quis cumulandus est, is sane est homo, quem laudare conamur: qui gratia sua, ab eo, a quo in nos omnia proficiuntur commoda, impetrat omnia. Hoc, quod maximum quid est, hæc quæ nunc afferam, clare demonstrabunt exempla, quibus planum fiet uirorum iu-

Iac. 2.

R. 4. storum.

istorum causa, quidquid est in hac vita commoditatis, & utilitatis, felicitatisque a Deo omnium bonorum, largitore hominibus concedi. Iustitia Iacob, rem auxit Laban. Iustitia Ioseph in causa fuit, ut Deus omnem substantiam Eunuchi domini sui multiplicauerit. Idem Ioseph, iustitia sua amplificauit regnum Pharaonis, cui cunctos populos, & omnem terram Aegypti subiecit. Male actum esset cum Aegyptus, nisi tempore famis Ioseph uirum iustum habuisset. Eliae iustitia, oleum, & farinam uiduae auxit. Elisei iustitia panem multiplicauit, aquas, & terram sanauit. Ob iustitiam Iosaphat, idem Eliseus terram repleuit aquis. Nimis longum facerem, si omnia exempla quae possem, numerare uellem; per quae demonstrarem, Deum iustorum causa, omnium rerum copiam dare, atque uarias calamitates ab urbe, & ab orbe quotidie remouere. Si quidem Deus ipsorum merito dat bonos principes, bonos praelatos, bonos magistros, bonos medicos, bonos seruos, & ut breui dicam, oes rectores, & artifices bonos. Itaque, si quis locus bonis praesidiis, aliisque hominibus, qui ad tuendam hominum communitatem sunt necessarij utitur, id uisus iustis acceptionum referat. Et quae alia sunt causa, ut quaedam ciuitates optimos pasto-

Iac. 1.

Ge. 30. 39.

Gen. 47.

3. Re. 16.

4. Re. 3.

res diu habuerint, nisi ciuium iustitia? Cur aliquot urbes diu Episcopos per miraculum habuerunt, nisi quia in eis uiri iusti reperiebantur? Cur Deus in sacris literis minatur interdum se datum praesides malos, nisi ob iniustitiam? Quoties iusti uiri pluuias impetrarunt? quoties grandines, & alias celestes iniurias auerterunt? quoties bella extinxerunt? Iusto Sodomae commorante, non est exusta ciuitas: eodem abeunte rota igne conflagrauit. Quo fit, ut omnia quae in mundo sunt incommoda, impiorum causa accendant. Verum est ergo, quod scriptum reliquit sapiens: Benedictione iustorum exaltabitur ciuitas: & ore impiorum subuertetur. Et, ut rem hanc adhuc apertius demonstremus, luculentum ex diuina scriptura locum afferamus: ex quo luce meridiana clarius cognoscere licebit, iustitiam, seu uiros iustos, omnium rerum in urbem, & orbem importare copiam. Ait ergo Deus: Si in praecipis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis, & facietis ea, dabo uobis pluuiam temporibus suis, & terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur. Apprehendet messium trituram, uindemiam; & uindemia occupabit semetipsum: & comedetis panem uestrum in saturitate. Dabo panem in sinibus uestris, dormie-

Ge. 19.

Pro. 11.

Leu. 26.

tis, & nō erit qui exterreat. Auferam malas
 bestias, & gladius non transibit terminos
 uestros. Comedētis vetustissima veterum,
 & vetera nouis superuenientibus proijciē
 tur. Quid pōt dici apertius? quid clarius?
 quid magnificentius? Contra vero, omnia
 incommoda iniustitiam, & iniustos in mū
 dum inuehere, eodem in loco his uerbis de
 clarauit Deus. Quod si non audieritis me,
 nec feceritis omnia mandata mea, & c. visita
 bo uos uelociter in ægestate, & ardore, qui
 conficiat oculos uestros, & consumat ani
 mas uestras. Frustra seretis se mentem, quā
 ab hostib. deuorabitur, & c. Alibi, ait Deus,
 se clausurum cælum, ne pluuiæ descendāt,
 & ne terra det germen suū. Benedicit Deus
 alio loco seruantes legem suam; iustos uide
 licet. Benedictus in ciuitate, benedictus in
 agro, benedictus fructus uentris tui, & fru
 ctus terræ tuæ, iumentorum, gregum, omniū;
 benedicta horrea, benedicta reliquiæ; be
 nedictus eris ingrediēs, & egrediēs. Quod
 si audire noluēris uocem Dei tui: Maledi
 ctus eris in ciuitate, in agro: maledictum
 horreum, & reliquiæ tuæ, & c. Quare, si uir
 iustus causa existit, ut rebus omnibus, ciui
 tas, & totus mundus abundant; si propter
 iustos mūdus tot diuinis benedictionibus
 repletur; si ne dum, non abscondit frumen
 ta,

Deu. 10.

Deu. 11.

ta, uerumetiam omnium replet horrea, si
 comoditates, & utilitates omnes affert,
 & incommoda omnia remouet; si demum
 miseretur, & commodat, dispergit, & dat
 pauperibus, cur non laudabitur? cur non
 plurimi fiet? cur in maxima admiratione
 apud omnes non erit? In multiplicatione
 ergo iustorum lætabitur vulgus: cum im
 pij sumpserint principatum, gemet popu
 lus.

Ps. 111.

Pro. 26.

Viro iusto nulla creatura nocet.

Cap. I X V.

ID etiam laudabilem, atque felicem vi
 ri iusti statum reddere uidetur; quod a
 nulla creatura, nisi quantum Deus permi
 serit, læditur: quin potius, ut postea de
 monstrabo, eum tanquam dominum om
 nes creature audiunt, ac reuerentur; que
 res, ut quisque, vel mediocri ingenio
 ornatus, intelligeret, ad amplificandam
 iustitiæ vim, atque præstantiam, magno
 pere pertinet. Et primum, si Adam in iu
 stitia perseuerasset, nulla uel minima læ
 sione, ut Theologi non indocti tradide
 runt, ab ulla creatura fuisset affectus. Sed,
 ubi iustitiam amisit, & a Deo recessit, ei
 creature omnes ab ipso recedentes, nec

vt

ut prius eum reuerentes, nocere ceperunt.
 Apo. 13. Postea, iustitia, per agnum, qui occisus
 est ab origine mundi recuperata; aut ius-
 tis non nocent, uel, si Deo permittente
 nocent, id, ad maiorem iustorum gloriam
 eis permittitur. Quod autem ex se nocere
 non possint, paucis demonstrabo. Satan,
 Iob uiro iusto non obfuit nisi cum Deus ei
 facultatem dedit: & eatenus nocuit, (si no-
 cumentum uocari potest, quod maximam
 peperit gloriam) quatenus ei concessum
 fuit. Balaam, & si maledictione sua popu-
 lo Dei nocere conatus fuerit: tamen eius
 conatus uani fuere, cum non modo male-
 dictione nocumentum non attulerit; sed
 potius, benedictione profuerit. Saulis lan-
 cea Dauidem iustum & innocentem attingere
 non potuit: nec mirum, quia Deus
 erat clypeus eius. Leo, ut in libris Regum
 legitur, qui permittente Deo uirum ius-
 tum necauerat, eundem mortuum, & asinum
 eius, non modo non uorauit, sed donec
 nec uenirent, qui Dei uirum sepulturae
 traderent, custodiuit. Fornax etiã si plus
 solito esset incensa tres pueros urere non po-
 tuit. Daniel intactus in lacu a leonum mor-
 sibus permanfit. Apostoli uespera in car-
 cerem conijciebantur, sed mane extra car-
 cerem concionantes inueniebantur. Hac

Apo. 13.
 Iob. 1.
 Nu. 23. 24
 3. Reg. 19
 3. Reg. 13
 Dan. 3.
 Dan. 14
 Act. 5.

per-

pertinent, quæ, ad consolandos quosdam
 uiros iustos, qui pro iustitia retinenda uin-
 cti in carcere detinebantur quidam reli-
 giose his fere uerbis scripsit: Benedicti,
 nolite contristare Spiritum Sanctum,
 qui uobiscum introijt in carcerem: quia,
 si non introisset, nec uos illic essetis.
 Domus diaboli est carcer, in qua fami-
 liam suam continet; sed ideo uos in car-
 cerem peruenistis, ut illum in domo
 sua conculcetis Fugiat cõspectum uestrum;
 & in ima sua delitescat, tanquam coluber
 excantatus & fumigatus. Si cogitaueritis
 mundum carcerem esse, potius ex carcere
 exisse intelligetis. Maiores tenebras habet
 mundus, quæ præcordia excæcant: graui-
 ores catenas, quæ animas constringunt: pe-
 iores immundicias expirant, hominum
 libidines: plures postremo reos mundus
 continet, uidelicet uniuersum hominum
 genus: iudicia non Proconsulis, sed Dei
 sustinet. Carcer habet tenebras, sed lumẽ
 estis ipsi: habet uincula; sed vos soluti Deo
 estis: triste illic expirat; sed vos odor estis;
 iudex expectatur; sed uos estis de iudici-
 bus iudicaturi: nihil interest ubi sitis in se-
 culo, quia extra sæculum estis: quoties spiritu
 ambulaueritis; toties in carcere non eritis: ni-
 hil crus sentit in nexuo, cum animus est in
 celo

Tert. ad
 Martyr.

Sancti

Sancti

Sancti

meret, ac demum ceteræ omnes, ei, tanquam Dei inimico, contrariæ essent: quæ ex historia plagarum Aegypti satis aperte colligere licet. Et leones ad uorandos pueros uirum iustum despicientes, parati fuerunt: & ignis ad cremandos Regis quinquagenarium, ac etiam Dæmon ad decipiendum Achabum. In uassitate igitur, ac fame ridebit iustus, & bestias terræ, cum nihil ipsi nocere possit, non formidabit.

Viro iusto omnes creatura seruiunt. Cap. LXVI.

Non satis suo creatura fungeretur munere, si solum ei homini, qui iustitiâ recuperauit, & ad Deum, a quo peccando recesserat religiose uiuendo, reuersus est, non nocerent; nisi etiam (honore quem amiserat recuperato) eidem tanquam domino inseruirent, ac parerent: id cum faciant; maximam esse iustitiæ uim, atque iustorum dignitatem, excellentiamque satis aperte declarant. Paruerunt uolente Deo Moyse seruo eius in Aegypto, dum uariis plagis illos impios affecit, elementa omnia: & in transitu maris rubri, & Iordanis fluminis speciatim, aqua. Ideo scriptum est. Mare uidit, & fugit: Iordanis conuersus

sus

sus est retrorsum. Paruerunt etiam montes, qui loco suo moti, exultauerunt ut arietes. Sol, dux siderum, paruit Iosue, & stetit in medio cœli, & non festinauit occumbere spatio unius diei, obediente Domino uoci hominis. Samsoni ex asini maxilla, si cuti populo in deserto versanti ex petra, effluxit aqua. Eliæ inseruiuit coruus. Elisei pallio aquæ diuisæ sunt huc, atque illuc; eadem eundem sustentarunt. Idem, securim enatare fecit. Piscis paratus fuit ad excipiendum Ionam, ut eum euomeret in aridam: nec non etiam hedera, ut ei esset umbraculum. Alius piscis, ut Tobij uiro iusto lucem. qua alia creatura ad amplificandam mirum in modum ipsius gloriam priuauerat, restitueret, ut a filio caperetur ad ripam accessit. Et quid mirum, si animal rationis expers, uiro iusto seruire uoluit, cum Angelus præcinctus, & quasi paratus ad ambulandum, ut ipsius filium deduceret, præsto fuerit? Sed iam aliquot, ex nostra legè afferamus exempla. Paulo primo eremita coruus quotidie dimidiatum panem afferbat: Et cum Antonius ad eum uenisset, ut quod daret hospiti haberet, integrum detulit. Idem de Blasio Sebastæ episcopo legitur, cui siluestres auiculæ cibum suppeditarunt. Leo, ut scribitur, Diuo Hieronymo

S inser-

Exho.

4. Re. 2.

4. Re. 1.

4. Re. 22.

Iob. 5.

Iof. 10.

Ecc. 46.

4. Re. 2.

4. Reg. 6.

Io. 2.

Io. 4.

Tob. 6.

M. Maru.

Exb.

Ps. 113.

infernabat, agastonis officio fungens. Columbano abbati urbi obtemperarunt. Vrsus, qui Marini asinum in uia peremerat, asini vicem gerens, uirum iustum ad cellam usque, iussu portauit. Cum maxima labe Placentinum agrum padus deuastraret, episcopi ei, per schedulam, siue dicam, precipi iussit, ut ad alueum suum rediret; cuius mandato obediuit fluuius. Hirundines Diuo Francisco imperanti ut tacerent, & Lupa, ne populo Eugubino noceret, paruerunt. Cicada ab eodem vocata aduolauit; eique canere iubenti, tanquam domino obediuit. Eadmundus Cantuariensis episcopus, nubibus, ne super audientes uerbum Dei pluerent, imperauit, & obediuerunt: licet maxima aquarum vis circa populum audientem defluerit. Brigida uirgo apruensis, qui in pecudum gregem irruerat, eiusdem gregis pastorem constituit; & qui gregem uorare tentauerat, eundem gregem ne ab aliis feris lederetur, custodiuit. Sexcenta, ad hanc rem, quam hoc loco tractamus, demonstrandam possemus asserere exempla; sed hec attulisse sufficiat. Cogita nunc, amice lector, quanta sit iustitiae uis, cui non tantum homines rationis capaces, sed etiam animalia rationis expertia, immo etiam creaturae omni sensu carentes obediunt,

cum-

etiamque tanquam numen quoddam reuerentur: cui inquam, non solum homines ad officia nati, sed etiam ferae, nullius curationis capaces obtemperant; & quae naturae impulsu feruntur contra naturae propensionem, iustitiae cedunt. Si intelligendum creaturis ea carentibus dares, se ad inferuendum seruis Dei proptissimas exhiberent: quibus seruis non modo Angeli, ut paulo ante diximus, & multa exempla docentes, sed etiam, o rem omni admiratione dignam! ipse Dei Filius, cum formam seruici accepit tres & triginta annos seruiuit: Seruiuit autem speciatim parentibus suis; quia, ut legitur, erat subditus illis. Huc faciunt etiam uerba ex Iosue superius citata: quibus dicitur. Obediente domino uoci eius: Obediuit ergo Deus homini. Quid igitur mirum, si creaturae creatoris exemplo excitatae, ei inferuunt, cui ipse creator seruire uoluit? Veruntamen, ipse Deus loquitur, seruire me fecisti in peccatis tuis. Si Deus peccatorum causa, seruiuit, quanto magis iustitiae ergo, seruiret? At uero, uero impio nullae creaturae, si possent, seruire uellent: quia dum id faciunt conditoris sui inimico, ac laesae maiestatis criminis reo se famulari quodam modo sentiunt; Et ideo terra si posset, impium non susten-

Gregor.

Phil. 2.

Luc.
Ios. 10.

Isa. 43.

taret, aer non refrigeraret, ignis non cale-
 faceret, sidera denique ei lumen non præ-
 berēt. Itaque singulæ creaturæ, quasi gemæ
 res, expectant manifestationem filiorum
 Dei, ut ab hac inani seruitute, qua impiis,
 qui ex earum usu, magnitudine, & ordi-
 ne colēdi Deum occasionem non sumunt
 frustra interuiunt, liberentur.

*Omnia viri iusti causa facta fuisse, de-
 monstratur. Cap. LXVII*

Pro. 6.

QVamuis Deus ea omnia, quæ sua præ-
 potenti manu fabricauit, in suam glo-
 riam tanquam in ultimum finem fecerit,
 & ea sit rerum omnium consummata per-
 fectio, ut tandem eo, quo possunt modo,
 illuc reuertantur, unde defluerunt: tamē
 si de eo fine, quem Deus extra se spectat, lo-
 qui uelimus, quæctæ, quæ in hac rerum uni-
 uersitate continentur, propter ipsum homi-
 nem facta a Deo fuisse, cum uiris non uul-
 gari eruditione præditis, asseuerare possu-
 mus. At propter quem hominem? Num
 propter impium, in cuius muscipulam, ut
 ipsa testatur scriptura, creaturæ factæ di-
 cuntur? non equidem: propter iustum
 igitur. Quid enim Deus propter impios
 creaturas fabricauerit, cum ipsi, creaturis,
 ad

Sap.

ad offendendum omnium conditorem, &
 proinde creaturas etiam ipsas, abutantur?
 contra quos, suam, & creatoris sui iniuriã
 vindicantes, aliquando pugnabunt. Cōtra *Sap.*
 uero, cum uiri iusti eo modo creaturis utā-
 tur, quo debent ipsorum causa, factas esse,
 dicamus oportet. Præterea, quis non intel-
 ligeret creaturas omnes factas esse propter
 hominem, si animaduerneret, quæ in hac
 rerum uniuersitate continentur, omnia ei
 inseruire? Siquidem, terra cum sustinet,
 herbæ & arbores suis fructibus eum pa-
 scunt: animalia ei potum, & cibum, aque
 multa aliam commoda suppeditant: aqua
 eum reficit, & ad multos usus iuuat: aer re-
 creat, & nutrit: ignis calefacit, & fouet:
 sidera lumen præbent: cælum sua uim motu-
 que conferuat: Angeli demum dum iugi-
 ter cælorum orbis uersant, eidem famulã-
 tur. Quare, cum omnia homini inseruire
 cernamus; hominis, & boni hoīs causa
 facta fuisse, fateri, necesse erit. Quoniam,
 cum impij in hoc mundo uiuant, vel ut
 corrigantur, vel ut per eos, id quod quoti-
 die uidemus, boni exercentur, ipsi quoq;
 iustorum causa in hac uita seruantur, & ad
 ipsos, ut creaturæ rationis expertes, referū-
 tur: quæ res, iustorum condicionem felicem;
 impiorum uero statum miserum esse, om-

nino demonstrat. Hanc hominis dignitatē cum regius propheta animaduerteret, admiratione affectus maxima, cum Deo loquens, in hæc prorupit uerba: Quid est homo, quod memor es eius? aut filius hominis, quoniam uisitas eum? Mintuisti eum paulominus ab Angelis: gloria & honore coronasti eum, & cōstituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius: ouēs, & boues uniuersas, in super & pecora campi: uolucres cœli, & pisces maris, qui perambulant semitas maris. Et cum cerneret, se non posse huic totū locum, rei magnitudine superatus, profectus, tandem eadem admiratione, qua cooperat, his uerbis conclusit: Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in uniuersa terra? At multo magis, quod in præsentia docemus, ueram esse lector cognosceret, & admiratione longe maiore afficeretur, si altiore quādam sententiam in hoc epiphonemate comprehensam esse intelligeret. Cur, o Dauid, tā opere admiraris? cur ex abrupto in hanc admirationem prorumpis, eademque concludis? An fortasse hanc ob causam? quoniam eleuata est magnificentia Domini super cœlos: hoc est, quia natura humana, magnificum Dei opus, in persona Filij

Dei,

Dei, eleuata fuit supra omnes cœlos, cum ad consortium Sanctissimæ Trinitatis uenit? qua re, apertissime indicatum fuit, omnia facta fuisse propter hominem, cum Deus uoluerit fieri homo, ut in Deo homine omnia tandem redirent ad Deum, qui fecit omnia, & propter nostram salutem descendit de cœlo. Lætare lætare, hoc loco, uir iuste; exili gaudio: non modo propter te creaturæ facta sunt omnes; sed etiā Deus te propter hominem se fecit; ut tu tādem, propter Deum, fieres Deus. Vere igitur dicimus, hominem iustum esse creaturarum finem. Quamobrem si creaturis ratione carentibus mentem tribueres, ita ut iustos ab improbis secernere possent, eis speciatim inseruirent, eis obtemperare omnino contenderent, eos tanquam dominos agnoscerent; impios uero detestarentur, fugerent, & ad eos cruciandos paratissimi essent. Et ideo, ut etiam supra ex apostolo scripsimus, omnis creatura ingemiscit, expectans manifestationem filiorum Dei, id est iustorum, & iudicij tempus; ut liberentur a uanitate, id est a uana seruitute, cui ob primi parentis peccatum subiecta fuit: in qua uana seruitute perseverat, dum improbis seruit: quia cum ipsorum uita uana sit, cum Deo non seruiant, & ad

Rom. 8.

S 4 feli-

felicitatē non properent, creaturæ etiā uā-
nis hominib. inferuientes, uane laborant: cū
non id assequantur seruido, ad quod fa-
ctæ sunt; ut uidelicet ex ipsarum seruitu-
te, omnium rerū fabricator cognoscatur,
ac colatur Deus. Propterea uehementer de-
siderant, & quasi gementes, & instar partu-
rientis cum dolore expectant, ut aliquan-
do boni secernantur a malis: quod, die iu-
dicij fiet; & tunc mundus pugnabit contra
insensatos. Cum itaq; uir iustus sit rerum
omnium finis, cum omnes creaturæ ei fa-
mulentur: quis tanti uiri tantam excellen-
tiam, & maiestatem tantam satis mirari
queat? Quare cum admiratione conclu-
dere licet: Quam admirabilis est uir iustus
super terram!

*Mundus, & omnia quæ in mundo sunt,
uiri iusti causa conseruan-
tur. Cap. LXVIII.*

Cum omnia ob eas conseruentur cau-
sas, propter quas facta fuere; nemo,
qui mundum propter uiros iustos factum
fuisse nouerit, ob eosdem etiam conserua-
ri non intelliget: quæ res ad ipsorum lau-
dem amplificandam plurimum confert.
Quare, cum mundus iustorum causa, ut
de-

demonstratū est, fabricatus fuerit, eorundē
quoque causa conseruabitur: & ideo si iu-
sti non essent in mundo, non conseruaretur
mundus. Propterea in diuinis literis,
legimus, per Noe uirum iustum, genus hu-
manum fuisse seruatū, cum totus terrarū
orbis, ob impiorum scelera, aquis cooper-
tus fuit. Cū eodem iusto uiro statuit Deus
pactum de non interficienda iterum car-
ne, aquis diluuij. Sodomæ, ac Gomorrhæ
pepercisset Deus, si saltem decem uiros iu-
stos in eis inuenisset. Dixit enim Deus: Nō
delebo propter decem: quæ res est omni-
no consideratione digna. Et dum unus,
qui Sodomæ inuentus est iustus, ibi permā-
sit, non descendit ignis, donec ipse cum sua
familia, Angelorum opera, egredetur.
Et Angelus, ut in sacra legitur apocalypsi,
voce magna clamauit quatuor Angelis,
quibus datum est noscere terræ, & mari; &
dixit: Nolite nocere terræ, & mari, neque
arboribus, quoadusque signemus seruos
Dei nostri in fratribus eorum. Et dies illi,
in quibus Antichristi seruebit persecutio,
propter electos, abbreviabuntur. In Deute-
ronomio, Deus legem seruare nolentibus,
multa minatur mala: Augebit Dominus
plagas tuas, & plagas seminis tui; plagas
magnas, & perseverantes, infirmitates pes-
simas,

Gen. 7.

Gen. 9.

Gen. 18.

Gen. 19.

1. Pe. 2.

Apo. 7.

Deu. 28.

simas, & perpetuas: & conuerteret in te omnes afflictiones Aegypti, quas timuisti, &c. Quem locum ad hanc rem quam docemus, melius cognoscendam, omnino consulendum puto. Ex quo facile intelligerelicet, nihil mali esse, quo Deus homines ob ipsorum scelera non affligat: a quibus malis, si iustitiam colerent, proculdubio essent liberi. Grauissimis pœnis Aegyptij impiorum typus cruciabat̃ur, quibus Hebræi iustorum figura minime grauabatur. Quoties Moyses uir iustus, duræ ceruicis populum, ab iusta Dei ira liberauit? Quoties Deus ob seruum suum Dauid posteros suos a maximis calamitatibus, & inimicorum manibus seruaui? Quoties Deus ob iustitiam ueterum patriarcharum populum Hebræum a maximis angustijs uēdicauit? quis Aegyptum in longa, atque grauissima rerum omnium caritate, nisi uir iustus, seruaui? quam ob causam, populi illi, uerso eius nomine, Saluatorē mundi appellarunt. Orante Eliseo uiro iusto, in gens inimicorum exercitus, a quo Israel sibi timebat, cœcitate percussus est, ac populus liberatus. Diui Pauli iustitia, qui cum ipso nauigabant, a naufragio seruari fuere. Quæ exempla, licet priuata sint: tamē rem uniuerse demonstrant: hoc est, iustorum

causa,

causa, conseruari omnia. Quapropter salubre fuit id consilium, quod Achior Holo-pherni populo Dei bellum in ferre uolenti dedit; ut prius intelligeret, an Deum offēdidisset; hoc est an ibi essent iusti: quibus inuentis loco, quem expugnaturus uenerat, ut exitus declarauit, nihil damni afferri posse dixit. Et Sophonias cum diem iræ, tribulationis, angustia, calamitatis, miseriarum, tenebrarum, caliginis, nebulae, & turbinis, descripsisset, hæc adiecit uerba: Quærite Dominum omnes mansueti terræ, qui iudicium eius estis operati: quærite iustū, quærite mansuetum; si quo modo abscondamini in die furoris Domini. Quid illustrius? quid præclarior in laudem uiri iusti dici potest? & quid ad id, quod in præsentiarum docemus, demonstrandum apertius? Cum igitur impendent mala, cū extrema imminet ruina, cum Deus contra impios omnes creaturas armat, quis liberabit? quis iram Dei placabit? quis mundum conseruabit, nisi uir iustus? Ad eum igitur, si mundus conseruari uult, confugiat necesse est. Huc facit uox illa, quæ Alexio Romæ defuncto, audita est. Quærit uirum, qui oret pro Roma. Ex quibus intelligi licet, quam stulte, stultus faciat mundus, dum iustos odit, persequitur, &

oc.

Dei. 9.

2. Re. 8. 19
20.

Gen. 41.

1. Reg. 6.

Indith. 2.
Soph. 1. 2.

Sap.

occidit: cum eos vehementer amare, atq; diligenter conseruare deberet, propter quos, & factus est, & conseruatur, atque ab omni malorum genere, & interi tu liberatur. Quamobrem ob ea, quæ dicta sunt, his præclarissimis appellationibus iusti iusti nominari possent. Proceres, Heroes, Malorum auerruncatores, Pacis auctores, Patres patriæ, mundi conseruatores, & cū Hebræis, Raphaim; hoc est, Saluatores. Et, ut huic loco finem faciamus, multa quæ ad ipsum amplificandum dicere potuissem, priorum mentibus cogitanda relinquo. Siquidem, in hoc loco, maxima quædam iusti laus latet; quam, & si oculis mentis aliqua ratione cerno: tamen, me uerbis assequi non posse, optime intelligo.

Vir iustus est velut quidam totius mundi Monarcha. Cap. LXIX.

Magnum quid dicam; sed vere dicam: Vir iustus, est veluti quidam totius mundi Monarcha. Non male, immo rectissime diceret quispiam, si Christum, mundi Monarcham nominaret. Quia, cum sit naturalis Dei Filius, hæreditario iure totius mundi Imperium obtinuit. Dominus, Filius loquitur, dixit ad me: Filius meus

Psalm. 2.

meus es tu, ego hodie genui te. Postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ, &c. Dedit itaque Pater omnem potestatem filio: qui sanguine suo totum mundum recuperavit, & emit. Regnauit igitur Dominus. Verum, si quis animaduerneret etiam uirum iustum esse Dei filium, non natura, sed gratia; intelligeret quoque, eundem per adoptionem esse mundi Monarcham. Et ideo, una cum Christo in die iudicii mundum iudicabit, Christum ergo natura, virum iustum adoptione, mundi monarcham, tanquam cohæredem, vere nominare possumus: ad quem titulum, & dignitatem consequendam, tunc facultatem a Deo accepit, cum hominibus, ut filij Dei fierent, Deus potestatem dedit. Præterea, vir iustus, ut inferius latius demonstrabo, est amicus, & domesticus Dei. At amicitie lege, amicorum sunt omnia communia: quam legem Deum noscere, & seruire, cum eam ipse fecerit, existimandum est. Ergo, ut Deus est rerum omnium dominus & Monarcha (siquidem Domini est terra, & plenitudo eius) vir etiam iustus eodem titulo gaudebit. Sed rem paradoxo similem, veram tamen, a pertissimo scripturæ testimonio comprobemus. Diuus Paulus epistola

Psalm.

Psalm.

Rom. 8.

Ioan. 1.

Psalm.

Io. Ger. ser. de coen.

Rom. 8.

stola ad Romanos, capite octavo, hæc ad hunc locum pertinentia uerba, scripta reliquit. Qui proprio Filio suo nõ pepercit, sed pro nobis omnibus (pondera uerbum, omnibus) tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia (pondera, omnia) nobis donauit? Verba lego; sed vim pondusque uerborum me non satis intelligere confiteor: hoc unum scio maximũ quid sonare, ac profundam quandam sententiam continere; quam ego ob ingenij, & spiritus mei imbecillitatem, non capio, nõ gusto. Tu amice lector, melius perpendere poteris. Quæ sane uerba, omnibus animi uiribus diligenter pensanda, & sæpenumero cogitatione accurate essent tractanda. Deus. Proprio. Filio. Suo. Non pepercit. Sed pro nobis. Omnibus. Tradidit. Illum. Quomodo non etiam cum illo. Omnia. Nobis. Donauit? Considera largitorem: perpende rem donatam: animaduerte eũ, cui donatur: intellige largitionis modum. Talis ac tantus: talem ac tantam, talibus & tantillis, ex summa caritate omnia, omnibus, adhuc inimicis existentibus, donauit. Cuius animus ad horum uerborum considerationem non exiliat gaudio? cuius spes ad beatitudinem certissime sperandam ad tantam largitionem, non erigatur?

cuius

cuius uoluntas ad tantum ignem tota, amore, non deflagret? cuius cor non eliquescat? Quis ad cogitationem tantæ munificentiaæ erga se unum attonitus, ac stupore defixus non remaneat? Quis tandem, cum Deum sibi dedisse omnia intelliget, sua omnia, & se totum, cum se, & omnia Deo debeat, ne ingratus existat, non restituet? & cum uideat se non posse nisi accepta restituere, cur non excrucietur animi? Commendat itaque Deus caritatem suam in nobis: quoniam, si cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus Christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis, nũc *Rom. 5.* iustificati in sanguine ipsius, salui erimus ab ira per ipsum. Si cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius: multo magis reconciliati, salui erimus in uita ipsius. Sed, ut eo reuertamur, unde digressi sumus; ideo Christus est mundi monarcha, quia mundum, & inimicos omnes uincendo, omnia sibi subiecit: Confidite, dicebat Dominus: ego uici mundum. At idem, Christo tamen adiuuante, facit uir iustus; ut ex his, quæ supra scripta sunt, satis constat: erit ergo ipse quoque mundi monarcha uocandus. Quare, iure optimo uir quidam doctus, & pius hanc ueritatẽ spiritu suo contemplanus, & gustans, in hæc

uer-

uerba admirationis plena, prorupit. Quid admirabilius? quid ad audiendum iucundius? quam ut unusquisque fidelium, instar Christi, Monarcha sit omnium, si placeat, & hoc triplici iure. Ius unum dat filialis adoptio: ius alterum triumphalis debellatio: ius tertium, redamationis vicissitudo. Exurgite omnes dilectissimi, hilarescat facies, serenentur oculi, omnis exurgat affectio, gratiarum resonent actiones; & rursus: quæ tanta nouitas gaudiorum? magna ualde; præclara, in signis, nil supra; quia, iam iam, non uno, sed triplici titulo Christianus Monarcha est. Christiano Deo omnia dedit in manus. Et quidam alius uir uere iustus, cuius ego spiritum ualde mirari soleo, cum hunc uiri iusti titulum, ut arbitror, consideraret, omnia dicebat esse sua; & omnium prouinciarum totius mundi, quas etiam quadam admirabili, & sapientissima simplicitate numerabat, se dominum esse gloriabatur. Possēmus etiam, hoc, quod nunc docemus, confirmate ex his, quæ supra scripta sunt, cum uiri iusti causa mundum fuisse factum, eiusdemque causa conseruari, demonstrauimus. Cum itaque mundus pro iusto conditus sit, & pro eodem conseruetur, & Deus, ut scriptura docet, sub pedibus eius subiecerit omnia;

Heb. 2.
Fra. Jacob

omnia; cum Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam fecerit, ut sicuri Deus omnium rerum supremum habet dominium, ita homo præesset omnibus; cū Paulus iustis dicat omnia uestra sunt, non uideo, cur hominem iustum, rerum omnium dominum; & Monarcham appellare non liceat.

1. Cor. 3.

Laudatur uir iustus a regno Dei, quod intra se habet, & regem esse ostenditur.

Cap. LXX.

MAgnum sane quid de uiro iusto proximo capite asseruimus; cū eum totius mundi monarcham esse diximus: sed quid ad maius profecto esset, si quis, quidquid est ualoris, precij, & splendoris, in omnibus mundi regnis, & in toto hoc terrarum orbe, in unum regnum conferret; in quonobilissimo, ac perfectissimo modo regna, & bona continerentur omnia. Longe maximum, & multo præstantissimum esset; si quis hoc regnum ita in manu sua haberet, ita possideret; ut nullus hostis, nulla bellica uis, nulla potentia modo possessor uellet, posset ab eo auferre. Quid? si hoc regnum esset huiusmodi, ut in eo defendendo, & possidendo nulla humana opus es-

T set

set potentia? nullo creato presidio? Maximam profecto quid, & summa admiratio ne dignum, id censeretur. Tale quiddam de viro iusto affirmare nos posse, arbitror.

2. Pe. 2. Cum itaque uir iustus in sacris literis rex nominetur, aliquod regnum habeat necesse est: quod, cuiusmodi sit, breui explanare tentabo: Omnia huius mundi regna sunt participationes, vel potius umbræ quædam regni illius regis, per quem omnes reges regnât, qui Rex regum nominatur: in quo summi regis regno, quidquid iucunditatis, utilitatis, dignitatis, & honestatis est, aut esse potest, reperitur, ac tanquam in fonte continetur: sicuti in diuina natura omnium creaturarum perfectiones eminentissimo modo, non secus ac in sole quidquid est in mûdo splendoris, reperiuntur. Hoc Dei regnum, quod, quale quantumque sit, nemo explicabit vnquam, in viro iusto, ut scriptura docet, inuenitur: ad quod querendû, suos hortabatur Christus, cum dicebat: Primum querite regnum Dei: & petere et docuit, cum hanc orandi formam tradidit: Adueniat regnum tuum. Ait ergo scriptura: Ecce enim regnum Dei intra uos est. Hoc regnum, quod Christus querere, & petere homines docuit, in impijs, in quibus Deus minime regnat; esse non potest.

Erit

Erit igitur in iustis; siue illud sit una, vel altera, uel utraque piorum Ecclesia, siue uerbi diuini prædicatio, siue sacre scripturæ intelligentiâ, siue id quod est præcipuum in uita, et religione Christiana, caritas, & iustitia, siue æternæ beatitudinis præmiû, siue communitio sanctorum, in quibus regnat Deus, siue Christus, & Deus: quoniã omnia hæc regna, in uiris reperiuntur iustis: cum Deus in ipsis inhabitet, in cõiõne sanctorum sint, præmia æterna expectent, & iam gustent, iustitia & caritate sint ornati, intelligentiam scripturarû habeant, diuinum uerbum libenter audiant, & in corde seruent, & denique sint Ecclesiæ mēbra, & sanctorum ciues. Regnât ergo iusti, & regnum intra se habent: regnum quod omnia regna continet: regnum non terrarum, sed cœlorû; nō humanû, sed diuinû: non externû, sed internum, non momentaneum, sed æternum: regnum, quod nulla est diabolica uis, si quis uelit, potest expugnari: regnum sine quo alia regna nullius sunt momenti: regnum, quo, quod potius est, uere regnat, & uere rex nuncupatur. Canere igitur quispiam huius regis causa posset. Domine in uirtute tua letabitur rex, & super salutare tuum exultabit uehementer. Desiderium cordis eius tribuisti ei, & uo-

T 2 lun-

Integritate labiorum eius non fraudasti eum.
 Quoniam præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite eius coronam de lapide precioso, &c. Regnum intra uos est, o iusti: quia regnum Dei nõ est esca, & potus, sed iustitia, & pax, & gaudiũ in Spiritu sancto; q̄ omnia in uobis sunt. Regnum Dei intra uos est: sonum uerborũ audio: uim & pondus non percipio, percipite uos, o iusti: uos ipsos intra uos ipsos quærite: omnia bona uestra, omnia quæ potestis cõcupiscere regna, intra uos sunt. Adhibeatur considerationis trutina, & singula pensentur uerba. Regnum. Dei. Intra. Vos. Est. Ego illud unum dixerim, regno Dei nihil maius esse, & nihil optabilius, nihil suauius, nihil tutius, quam intra se illud habere, reperiri posse. Petamus ergo a Christo Domino edocti, a Rege regum; hoc regnorum regnum; & dicamus: Adueniat regnum tuum. De impio autẽ quid dicemus? Impius cum Deo non seruiat, cui seruire regnare est, cum Deum in se nõ habeat, quia Deus in peccatore non habitat; nec rex erit, nec regnum habebit ullũ; sed cum in eo Dæmon regnet, & ipse peccato inferuiat, Diaboli regnum, siue tyrannidem in se habebit, & seruitutem quandam miseram, & calamitosissimam, & crea-

Rom. 14.

Apor. 19.
Mat. 5.

creatura ratione, & libertate donata indignissimam uiuet. Age ergo, o miser peccator excute regnũ Diaboli, a durissima Pharaonis seruitute te libera: regnum Dei quære, quod si uolueris facile inuenies, si non extra te, sed in te quæres. Quid igitur mortales extra uos terrena regna quæritis, cum intra uos cœleste regnum uobis inuenire liceat? Quid extra uos, intra uos positam felicitatem perquiritis? Quid, o miser homo, in hoc mundo teipso est preciosus, & tibi carius? Igitur teipsum quære, teipsum posside, & ita posside, ut te nõquã amittas: quod si feceris, regno Dei utiq; poteris.

Viro iusto omnia feliciter succedunt.

Cap. LXXI.

Quo me cunque uerto, tam patens se se mihi ad laudandam felicissimam piorum condicionem, campus offert ut, si ad finem peruenire uoluero, non tam perlustrandus, quam percurrendus mihi sit: quod & hæcenus feci, cum multos penitus intactos reliquerim locos, alios uero leuiter attigerim; quod, ob rei amplitudinem posthac etiam mihi faciendum erit. Et quis hanc materiam propemodum infinitam esse non iudicet? cum nihil omnino

T ; lit.

fit, ex quo, hic piorum status laudari non
 queat? cum eis omnia feliciter succedant;
 O fortunatum; o beatum eum! diceret
 mundus, cui omnia sub manu succedunt,
 cui omnia ex uoto contingunt, cui semper
 fortuna arridet; eum inquam, qui de nume-
 ro est eorum, quos regius propheta his fe-
 re uerbis descripsit: Filii eorum sicut nouel-
 lę plantatę: filię ornataę quasi templa quę-
 dam: promptuaria ita plena, ut unum in
 aliud diffundatur: oues ira fecundatę, ut
 multos pariant fętus: boues crassę, & ro-
 bustę, ac ad omnes labores sustinendos
 aptę: macerię nullum uitium faciunt: per
 eorum agros, nemo transit: tanta demum
 felicitate, & quiete fruuntur, ut ex platea
 rumorem exaudiant nullum. O igitur bea-
 tum eum, cui hęc contingunt! exclamat
 mundus: Verum, ut in omni alia re, ita in
 hac stultus errat uulgus: cum nemo sit infe-
 licior eō, cui omnia, quę ad hanc mortali-
 lem uitam degendam pertinent, prospere
 succedunt. Aias, felicem, immo felicissi-
 mum Turcarum regem appellemus, cui-
 per tot iam annos feliciter multa contige-
 runt: cum tot populos debellauerit: cum
 summo potiarur imperio: cum multis po-
 pulis formidabilis existat: cum quę omni-
 deliciarum genere affluat: quę tamen ho-

mine,

mine, si recte iudicare uolumus, neminem
 infeliciorē, neminem miserabiliorē fa-
 cile inuenies. Propterea sancti uiri, nullo
 unquam tempore, ita timent, atque cum
 humanę res eis omnino prospere succe-
 dunt. Ideo legimus, uirum sanctum noluisse
 se ingredi in domum quandam, quę sem-
 per prospera uisa fuerat fortuna. Non est er-
 go in eo secunda fortuna posita, ut huma-
 na pro uoto semper eueniant negocia; sed
 in hoc, ut tam ex aduersis, quam ex secu-
 dis rebus, honestus aliquis colligatur fru-
 ctus: quod impijs contingere minime so-
 let. Solus ergo iustus hac felici utitur cōdi-
 tione, ut ei omnia feliciter cadant; quod,
 non uno in loco ea docet scriptura, quę
 mentiri nequit. Diligentibus Deum, in-
 quit Apostolus, omnia cooperantur in bo-
 num; & qui hunc locum declarando, dixit;
 etiā ipse casus, id est error, & lapsus in
 aliquam culpam, non male dixit. Quan-
 doquidem; uiri iusti, non solum ex malo
 pęnę, sed etiā ex malo culpę utilitatem
 aliquam percipiunt: qua in re, quod est
 omnino animaduertendum, similes sunt
 Deo, qui ex quouis malo bonum aliquod
 colligit: & ideo mala fieri patitur, ut inde
 maiora, sapientia sua, colligat bona. Idcir-
 co, doctissime Angelicus doctor scripsit, le-

T 4 uiores

Ps. 148.

Ambr. 6.

Rom. 8.

D. Tba.

rea viro iusto oia cooperari dicuntur in bonum; quia ex omni re, quam, aut uidet, aut audit, aut contingit, aut quouis alio sensu percipit, rationeue attingit, laudandi Deum, ac proficiendi in spiritu, occasio fit; & tanquam spiritualis, omnia ad spiritum traducit, Laudemus ergo viros iustos; quia cum sint boni, non minus ex malis, quam ex bonis, norunt colligere bona.

Aduersas res viri iusti statum felicissimum reddere ostenditur.

Cap. LXXII.

Diceret fortasse quispiam, nos huius hominis felicitatem hactenus nimium amplificasse, nec omni ex parte vera dixisse; cum viros iustos uarijs angustijs oppressos, impios vero ab omni molestiarum genere liberos, & secundis rebus florentes se penumero uidere contingat. Queres, aliquando, sapientissimorum hominum animos aliqua ratione turbauit: cum impios florere, & pios in sordibus iacere viderent. Demonstrabimus ergo, ne quid esse uideatur, quod hunc felicem viri iusti statum minus beatum reddat, ijs ipsis rebus feliciores esse iustos, quibus, mandus

cos

cos miseros esse putat; & impios, ijs rebus esse miseros, ob quas felicissimi habentur. Id autem faciemus demonstrando huius vitæ miseras, & angustias, nullam in partem virorum iustorum obscurare fortunam. Angustia igitur, & miseria, non modo piorum statum non obscurant, sed illustriorem, & feliciorum reddunt: quod, & si in schola mundi paradoxum esse uideatur: tamen, in Christiana disciplina res est exploratissima. Id si uerum non esset, nunquam diuus Iacobus dixisset: Omne, id est perfectum gaudium, existimate fratres mei, cum in uarias tentationes incideritis, scientes; quod probatio fidei vestrae patientiam operatur: patientia autem opus perfectum habet: ut sitis perfecti, & integri in nullo deficientes. Quis ergo eum statum, qui secum omne gaudium affert, qui homines probat, qui patientiam operatur, qui perfectum opus habet, qui homines perfectos, & integros, & in nulla re deficientes reddit, imperfectum, & miserum esse putabit? Id si uerum non esset, nunquam Apostoli iuissent gaudentes a conspectu concilij, quod digni facti essent pro nomine Christi contumeliam pati. Si hic status prudentes homines gaudio perfundit; cur miser appellatur? & qui in es

1ac. 1.

Rom. 5.

Act. 5.

ver-

versantur miseri? Si ad tãtam dignitatem
euehit, ut pro gloria Christi homines li-
benter patiantur, quo nihil melius, nihil
maius in hac uita reperiri potest; cur am-
plissimus, & felicissimus non reputatur?
Rom. 5. Id si uerum non esset, nunquam Paulus di-
xisset: sed & gloriamur in tribulationibus
scientes quod tribulatio patientiam opera-
tur, patientia autem probationem; proba-
tio uero spem; spes autem non confundit.
Capiemus scilicet ignominiam ex eo, ex
quo Paulus gloriam capit: eam rem appel-
labimus miseram, quæ maximos fructus
affert: in desperationem nos is status ad-
ducet; qui spem reddit certissimam: is sta-
tus calamitosus censebitur, qui homines
per miseriarum perpeffionem Dei Filio si-
milem reddit; cui, quos præuidit Deus fo-
re conformes, eos prædestinat, uocat, ius-
tificat, & tandem æterna gloria coronat.
Rom. 8. Id si uerum non esset, nunquam Aposto-
lorum princeps dixisset: sed, & si quid pa-
timini propter iustitiam, Beati: Efficiet
1. Pet. 3. hic status homines beatos, gloriam affe-
ret æternam, & negligendus erit? & miser
appellabitur? Id si uerum non esset, quo
modo Deus amicos suos domesticos suos
filios suos; bonos uidelicet & iustos viros,
uarijs, ac grauissimis angustijs agitari, &
premi

premi uoluisset, & de hac suorum perpẽ-
ffione aliquando gauisus, ac gloriatus fuis-
set? Nunquid bonus Pater ignorauit, aut
nõ potuit, aut noluit bona dona dare filijs
suis: cū patres mali nõ dẽt dona mala suis. *Mat. 7.*
Merito igitur beatificamus eos qui susti-
Iac. 5. nuerunt; Abraham, Iosephum, Dauidem,
Tobiam, Iob, Ioannem, Paulum, & ce-
teros sanctos, sanctasque omnes; qui ad
summum virtutis gradum, ad diuinos ho-
nores, ad æternam beatitudinem hac una
uia peruenerunt: & Christo domino non
est dictum; sede a dextris meis; nisi quia, *Ps. 109.*
De torrẽte in uia bibit: hoc est, nisi quia va-
rias, grauissimasq; perpeffus est miseras.
Quis igitur nõ existimet eũ statũ esse feli-
cẽ, in quo Deus optimus maximus Filiũ su-
um uiuere uoluit? qui uerbis irrisus, pro-
bris despectus, colaphis percussus, sputis
Mat. fœdatus, uirgis cœsus, cruci affixus, & to-
to denique corpore ita affectus fuit; yt
eius ossa numerari potuerint, & nulla in
Ps. 21. eo inueniretur fornia? Quamobrem, cum
in hoc uocati sint iusti, ut sequantur vesti-
1. Pet. 2. gia, Christi, qui eis huius felicissimi sta-
tus reliquit exemplum; quis eos, quod,
in miserijs, & angustijs interdum uersen-
tur, miseros esse dicat? quis in felices eos
appellare audeat, qui Christi uitam uiuũt:
qui

qui Christi vestigia imitantur? qui sumpta
 cruce, crucifixum sequuntur? quem qui
 non sequitur ambulat in tenebris. Qui
 hanc viuendi piorum condicionem reijci-
 unt, qui miseram appellant, id etiam vi-
 tæ genus, quod sancti uiri, beati Apostoli,
 & Christus Dominus Dei filius uixit, mi-
 serum iudicent, & reijciant. Quis eos æri-
 nosos, & miseros existimet, qui eam uitæ
 degunt, per quam Deum secum habent?
 per quam gloriam cōsequuntur æternam?
 Cum ipso sum, (Deus loquitur) in tribula-
 tione, eripiam eum, & glorificabo eum,
 Est igitur Deus cum ijs, qui in miserijs
 versantur: quos fortiter pugnantes non si-
 ne delectatione spectat, eosq; eripit, & glo-
 ria afficit. Qui ergo fieri potest, ut hic
 status calamitosus sit, cum Deus totius cō-
 solationis auctorem secum habeat, et uicto-
 riæ palmam secum afferat? Existimemus
 igitur esse perfectum gaudium, in uarijs
 uersari miserijs: quia ubi abundat tribula-
 tionum perpressio, uera quoque abundat
 consolatio. Si aurum sensum haberet, nō
 conquereretur de igne, a quo purgatur,
 nec lignum de ferro, à quo rotundatur,
 nec lapis de scalpello, a quo perpolitur,
 Perpoliet, rotundabit, purgabit, tribu-
 latio hominem, & lamentabitur? tribu-
 la-

Ps. 90.

2. Cor. 1.

lacio quæ fecem remouet, quæ super-
 flua resecat, quæ aspera equat, quæ dat in-
 tellectum, quæ secum innumera bona af-
 fert, lamentationis causa existet? Et quid
 quæso sunt aliud huius uitæ miseræ, quã
 uia ad patriam, uehiculum ad beatitudi-
 nem, eximia Dei dona, amoris diuini si-
 gna, æternæ felicitatis pignora, lapilli de
 cœlo delapsi, nuncij, quibus Deus sibi ca-
 ros inuisit, crux denique Christi omni ue-
 neratione colenda? Oigitur felicem, ac fe-
 licissimum illum seruum, quem Domi-
 nus tã amice inuisit, tabulis donis afficit,
 & Filio suo similem reddit: quem eripit, &
 coronat. O rem admirabilem! Dominus,
 dum eripit uictoriam acquirit, & seruus
 coronatur. Cum ipso sum in tribulatione,
 eripiam eum, & glorificabo eum. Quis er-
 go nolit in tribulatione uersari, ut Deum
 secum habeat, & palmam acquirat? Quid
 ergo stulti homines, uarijs miserijs (si mi-
 seriæ vocari possunt, quæ homines illu-
 strant, perficiunt, & per beatos reddunt)
 non dicam oppressos, sed erectos, non ob-
 scuratos, sed illustratos, non fordidos,
 sed purgatos miseros appellant? cum tri-
 bulationes a peccatis præseruent, in bono
 confirmant, virtutes augeant, certitudinẽ
 quandam sanctitatis præbeant, & spem æ-
 ternæ

Isa 28.

Heb. 12.

Ps. 90.

Rom. 8.

ternæ felicitatis afferant. At uero, prosperitas, uel ut rectius loquar, miseria impij, quid ei emolumentum, quid gloriæ affert? Intellectu priuat, a uia uirtutis reuocat, ad peccandum allicit, merita extinguit, irâ Dei thesaurizat, uiam ad beatitudinem intercludit, iter ad infernum patefacit, atque sternit. Impiorum prosperitas non liberat a curis, sed curis obruit; non explicat, sed implicat; non leuat, sed deprimit; non delectat, sed contristat; non beat, sed damnat. Quapropter, si uir iustus uiderit impium secundis rebus utentem, & omni ex parte florentem, & tanquam cedrum libani exaltatum, nihil commoueatur; quia, adhuc pusillum, & non erit, quæret locum eius, & non inueniet: nanque iniusti punientur, & semen eorum peribit: & reliquie eorum exterminabuntur: at mansueti, & humiles hæreditabunt terram; delectabuntur in multitudine pacis; non confundentur in tempora malo sed eorum hæreditas erit æterna. Expectet ergo iustus Dominum, & custodiat uias eius; & exaltabit eum, ut hæreditate capiat terram: & cū perierint peccatores, uidebit non æmuletur in malignantibus, neque zelet facientes iniquitatem; quoniam tanquam scænum uelociter arefcunt, &c. Videbunt iusti, & timebunt,

&

& super eum ridebunt, & dicent. Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum. Non igitur, o miseri homines, miseriarum spectanda est cutis, sed sedulo prospicere, & meditari rem oportet: quia, licet anima iusti tribulationum calore decoloretur: dicere tamē potest, Nigra sum, sed formosa. Concludamus ergo: Beatus uir, qui suffert tentationem; quoniam cū probatus fuerit, accipiet coronam uitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.

*Deus est protector, custos, & vindex
uiri iusti. Cap. LXXIII.*

Inscias non eo, immo ingenuè fateor, multas esse tribulationes iustorum: sed illud etiam audacter affirmo, quò plures sunt, eo illustriorem, ac feliciorum uirum iustum reddere: sicuti maior ignis, aurum magis purgatum reddit; & plures ictus potuiorem efficiunt lapidem. Præterea, licet tribulationes iustorum multæ sint: tamen de his omnibus eos liberabit Dominus. Ex quo maxima quædam uiri iusti exoritur laus, & gloria; cum Deum liberatorem, & uindicem habeat: quoniam non relinquet Dominus virgâ impiorum super sortem iustorum. Quantum gloriaretur is

V qui,

*Cam. r.
Iac. I.*

Ps. 33.

Ps. 124.

Ps. 53.

Ps. 26.

qui, vel principem vel ducem, uel regem, pro patrono, & uindice haberet; qui ipsius ab alijs acceptas diligenter ulcisceretur iniurias, qui ipsum præcipua quadam cura perpetuo custodiret, ac defenderet; qui tandem in omni re aduersa, ei præsto esset. Talis est Deus, Rex regum, & Dominus dominantium erga uirum iustum; cui inquit; Mihi uindictam, & ego retribuam. Id, cum regius propheta optime intelligeret, cecinit: Cognoui, quia faciet Dominus iudicium inopis, & uindictam pauperum; ac proinde, experientia edoctus, se pissime Deum, fortitudinem, salutem, susceptorem, protectorem, liberatorem, adiutorem, salutare, clypeum, refugium, firmamentum, cornu denique salutis suæ appellabat; cum Deo loquens, dicebat: Deus, qui das uindictas mihi, & subdis populos subter me, liberator meus de inimicis meis iracundis: Respice in me, & misere-re mei; quia unicus, & pauper sum ego, &c. Huc pertinet etiam illud: Et factus est Dominus refugium pauperi, adiutor in opportunitatibus in tribulatione. Hinc est, quod, uir iustus, cum tanto auxiliatore, & uindice, se fulectum esse intelligat; licet undequaue inimicis se septum uideat, qui dicunt, non est salus ei in Deo eius,

Rom. 12.
Ps. 139.

Psalm. 17.

Psalm. 24.

Psalm. 9.

eius, audacter dicit: Non timebo millia populi circumdantis me: Et scitote, quoniam mirificauit Dominus sanctum suum; Dominus exaudiet me, cum clamauero ad eum. Et alibi: In Domino confido; quomodo dicitis animæ meæ; Transmigra in montem sicut passer? Et ab insurgentibus in me, exaltabis me; a viro iniquo eripies me: & cominuam eos ut puluerem ante faciem uentis: ut lutum platearum delebo eos. Quod autem Deus sit iustorum uindex, innumera ex scriptura sumpta demonstrare possunt exempla. Vindicauit Deus iniuriam Abel, contra Cain: Eliæ & Naboth, contra Iezabel: cuius sanguinem linxerunt canes; de qua prætereuntes dixerunt: Hæcine est illa Iezabel: Micheæ, contra Achabum; ita, ut de domo eius reliquæ non remanserint: & qui minister huius uindictæ fuit, præmium a Deo, maximum accepit: Mardochei, contra Aman, qui in patibulo Mardocheo parato suspensus fuit: Iudæorum, contra Antiochum; qui insanabili, & inuisibili plaga percussus est: Ioannis contra Herodem, & Christi, atque iusti Iacobi contra Iudæos: Et denique, ne omnia diuinæ scripturæ numerem exempla; quoties Christus Ecclesiæ sponsæ suæ iniurias contra iniquos homines vindicauit; contra Neronem, con-

Psalm. 34.

Psalm. 4.

Psalm.

Gen. 4.

4. Reg. 9.

2. Par. 24.

3. Reg. 22.

4. Reg. 18.

Esther. 7.

2. Mach. 9.

tra Decium, contra Dioclitianum, contra Iulianum apostatam, contra Arrium, & alios hereticos, qui omnes miserabiliter extincti sunt. Quod si qui iustorum offensores, in hac vita non puniuntur: ijs in futurum grauius iudicium reseruatur. Nouit ergo Dominus pios de tentatione eripere, iniquos uero in diem iudicij reseruare iudicandos. Liberauit Deus Ioseph a fratribus, & aduina, atque ex obscuro carcere in claram lucem eduxit, & per eum Aegyptum a fame: Liberauit populum Israel a crudelissima Pharaonis seruitute, quem uarijs affecit plagis: Liberauit Dauidem ab insidijs Saulis, & a coniuratione filij: Liberauit Susannam a falsa accusatione: Liberauit Danielelem a morsibus Leonum: Liberauit Oniam ab Heliodoro; liberauit Machabeos auxilio illorum quinque, qui e caelo delapsi sunt. Iidem manu pugnantes, sed Deum corde orantes, licet essent pauci numero, uim hostiu maximam prostrarunt. Est igitur Deus iustorum liberator, & uindex. Iudex ille, qui non timebat Deum, & hominem non reuerbatur, instigantē uiduā uindicauit: Deus electos suos ad se die ac nocte clamantes, non uindicabit? & patientiam in illis habebit? Immittet utique Angelus Domini

ni in circuitu timentium eum, & eripiet eos: hoc est, circum eos castrametabitur, acie, ualloque cinget. Dicat ergo iustus: Ipse pauper clamaui, & Dominus exaudiuit me, & de omnibus tribulationibus meis saluauit me: & tanto beneficio affectus, ad alios se conuertat, eosque ad gratias secum Deo agendas, his uerbis hortetur. Magnificate Dominū mecum, & exultemus nomen eius in idipsum; hoc est, unanimitē. Quod si interdum Deus auxilio suo non statim adest, nec statim uindicat: iustus, uiriliter agit, & expectat Dominum; qui non moram faciet, non tardabit: etenim est bonus, & confortans in die tribulationis: & sciens sperantes in se. Quod si, ne ab inimicis uincatur, timeat, ad precationem confugiat, & Deo dicat: Iudica, seu uindica nocentes me: expugna impugnantes me: apprehende arma & scutū, & exurge in adiutorium mihi, &c. Nec quidquā est, cur iustus de diuino auxilio dubitet: quia oculi Domini, super iustos: & aures eius in preces eorum. Itaque statim aderit, & anima eius delectabitur super saluari suo: & omnia ossa sua dicent: Domine Domine, quis similis tibi? Licet ergo multæ sint iustorum tribulationes; de omnibus tamen liberabit eos Dominus. Quo

*Psal. 33.**Psal. Habach. 2**Nahum. 1.**Psal. 34.**Psal. 33.*

fit, ut cauere quisq; debeat, ne uiros iustos lædat; quoniam eos uindicabit Deus: si quidem, qui eos tangit, pupillam oculorū Dei tangit: & ne quis tangat, aliquando præmonuit, cum dixit: Nolite tangere Christos meos: & qui sunt Christi Dei, nisi iusti diuina gratia inuncti? Et cum quis iustum persequitur; non secus ac si ipse iniuria afficeretur, inquit: Saule Saule, cur me persequeris? O egregiam, & singularem uiri iusti conditionem; cum Deum sui defensorem, liberatorem, ac iudicē habeat: cum Deus ipsi semper præsto sit: cum Deus iniurias ipsi illatas, sibi inferri dicat, & ne quis eum tangat, præcaueat, & denique eū tanquam oculi sui pupillam custodiat, carumque habeat. Quis erit tam impudēs, tam perditus, qui pupillam oculorum Dei uel minimum lædere uel tangere audeat? Estote igitur securi, o iusti, nullum uos periculi genus terreat, uiuite læti, quandoquidem defensorem, ac uindicem, præpotentem habetis Deum. Ut merito uir iustus cecinerit: Lætabitur iustus cum uiderit uindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris, & dicet homo: si utique est fructus iusto: utique est Deus iudicans eos in terra.

Deum

Deum priuatam, ac præcipuam uiri iusti curam habere demonstratur.

Cap. LXXIII.

SI quispiam illustrem, ac potentem nactus esset patronum, qui eius singularem curam, & protectionem haberet, is se felicē esse arbitraretur, ac pro felici ab omnibus haberetur. Verum, cum ex sacris literis Deum, qui licet rerum omnium procuratorem habeat, singulari tamē prouidentia uiros iustos regere, eosque priuata ratione, dirigere, & ipsorum utilitatibus consulere, intelligo; infelicem, aliorum omnium, qui sub hac præcipua gubernatione, in quorum numero sunt omnes impij, non continentur, uitam iudico. Deus igitur non solum iustum contra impugnantes defendit, & vindicat: sed etiam singulari, & priuata cura perpetuo regit, eique, tamquam optimus pater filio, consulit, & prouidet. Hoc egregio uiros iustos gaudere priuilegio, nullibi apertissime nos sacra non docent eloquia. Huc pertinent hæ sententiæ: Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum, oculi Domini ad timentes eum: apud Dominū gressus hominis dirigitur, & uiam eius uolet, cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus

V 4 supponit

supponit manus suas, non det in commotionem pedem tuum, neque dormitet, qui custodit Israel: Dominus custodit te: Dominus protectio tua super manum dexteram tuam: Dominus custodit aduenas, pupillum, & viduam suscipiet, & uiam peccatorum disperdet: qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum: quæ omnes auctoritates speciatim de uiro iusto intelligendæ sunt. Hanc præcipuam Dei erga pios uiros curam, totus psalmus nonagesimus eleganter demonstrat: ex quo loco, hic, adscribam aliqua. Iustus in protectione, seu umbra Dei, commoratur: Deus iustum liberat a laqueo uenantium: & scapulis suis ei umbram facit: & ideo sub penis eius sperat: sua ueritate, quasi scuto, circumdat, & propterea non timet a sagitta uolante, a negotio perambulante in tenebris, & a Demonio meridiano: quia nõ accedit malum ad eum: flagellum non appropinquat tabernaculo eius. Rursum, ut alio scribatur psalmo, in die mala Dominus iustum liberat: conseruat eum, & uiuificat eum: & beatum facit eum in terra; & non tradit eum in animam inimicorum eius: Dominus fert illi opem super lectum doloris eius, & uniuersum stratum eius, o rem admirabilem! in infirmitate eius

ver-

versat: Dominus iustum dormientem curat: & ne quis eum suscitet, præcauet. Singularis, ac luculentus de hac Dei erga iustos cura locus est in ecclesiastico, ubi hæc leguntur: Oculi Domini super timentes eum, protector potentia, firmamentum virtutis, regimen ardoris, & umbraculum meridiani, deprecatio offensionis, & adiutorium, exaltans animam, & illuminans oculos, dans sanitatem & uitam, & benedictionem. Perficit itaque Deus eis, qui sperant in eo, in conspectu filiorum hominum: abscondit eos in abscondito faciei suæ a conturbatione hominum: protegit eos in tabernaculo suo a contradictione linguarum. Tantam denique Deus suorum curam habet, ut omnes ipsorum capillos numeratos habeat. Et ne quis de hac priuata Dei prouidentia unquam dubitet, quid ipse Deus dicat, diligenter attendat. Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, ut nõ misereatur filio uteri sui? & si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui: ecce in manibus meis descripsi te. Sed iam aliquot huius singularis prouidentia afferamus exempla. Quanta cura Deus Noe, Loth, Abraham, gubernauit, & rex it? Noli timere, dixit Abraham; ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. Qu-

li,

VIR IUSTVS.

li, ac quanta prouidentia populum, e
Ex. 16. manibus Pharaonis liberauit, & per de-
Nu. 20. sertum quadraginta annos duxit, & sus-
Deu. 29. tentauit? dando de cœlo manna, de pe-
1. Reg. 8. tra aquam, uestimenta conseruado, de die
3. Reg. 17. nubis, de nocte ignis columna, iter indicâ-
do. Quanta procuratione Eliam, Eliseum,
& i Danieleni paut? Qua ratione Sula-
Mat. 2. nam liberauit, Hamam sanauit, Magos ad
Christum duxit, & in patriâ reduxit? Cor-
nelium, Centurionem, & Eunuchum bap-
tizauit, & denique gētes omnes ad veram
cognitionem traduxit? Quare ita Deus
Deu. 33. iustos regit, & dirigit, vt in manibus ipsi-
us existere, & scripti esse dicantur. Non
solum Deus per seipsum iustos uiros pri-
uatim curat, sed etiam per Angelos, qui
Heb. 1. sunt in ministerium missi propter eos qui
Ps. 90. hæreditatem capiunt salutis: quibus man-
dauit de uiro iusto, ut custodiant eum in
omnibus uis suis; & portent eum in mani-
bus suis; ne forte offendat ad lapidem pe-
dem suum. Huc pertinet tota Tobie histo-
ria: qui cum socium itineris inuenire vel-
let, Angelum Dei paratum ad ambulân-
dum inuenit: a quo quibus officijs To-
bias filius, in suo itinere affectus fuerit, his
verbis testatum reliquit. Pater, quam met
cedem dabimus ei? aut quid dignum po-

terit

VIR IUSTVS. 158

terit esse beneficijs eius? Me duxit, & redū-
xit sanum, pecuniam a Gabelo ipse rece-
pit, uxorem ipse me habere fecit, & Dæ-
monium ab ea ipse compescuit, gaudium
parentibus eius fecit, meipsum a deuora-
tione piscis eripuit, te quoque videre fecit
lumen cœli, & bonis omnibus per eum re-
pleti sumus. In qua historia, illud priua-
tim animaduersione dignum mihi uide-
tur, quod puer ille, uisus fuerit Angelo ran-
quam suo famulo, vel negociorum acto-
re; cum eum ad exigendas pecunias mi-
sit: ubi & prouidentia erga pios homines,
& ipsorum dignitatē admirari oportet. Alius
Dan. 3. Angelus, una cum tribus pueris in arden-
tem fornacem ingressus est, & eos ab incen-
Iudith. 13. dio liberauit. Illa quoque iustissima fe-
mina Iudith, huius rei fidem fecit, cum di-
xit: Angelus eius, & hinc euntem, & ibi
commorantem, & inde huc reuertentem
me custodiuit. Quamobrem, si quis eam
curam, quā perpetuo beati illi spiritus de-
uiris iustis habent semel corporis oculis
cerneret, omnino obstupesceret; ac quodā
modo cum a tãto custode se tueri videret,
erubesceret, eique quas posset maximas,
gratias ageret. Denique, vt hunc latissimū
campum breui excurram, uiri iusti priua-
tam curam, ac tutelam, tanquam mater,

habet

habet beatissima semper uirgo Maria: cuius in nos miseros mortales protectio tanta est, ut dixerit Anselmus, Non posse perire eum, quem ipsa receperit. Et, ut arbitrator, neminem inter Fideles reperies, qui aliquando hanc beatæ Virginis custodiam, non sit expertus, & aliquam singularem gratiam a matre pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei, non acceperit: quinimo etiam aliqui infideles ab ea se iuuari posse putant, & ad eam confugiunt. Testantur hanc Deiparæ in homines curam, in numeræ ubique locorum affixæ tabulæ: testatur magnifica passim in eius honoré extructa sacella: testatur ingentia tēpla testatur in toto orbe terrarum singulares erga eā cultus: testatur denique omnium hominū voces, qui ubi aliquo auxilio se egere sentiunt, statim, Mariā, inuocant; qui cum patrem iratum timēt, ad matrem confugiunt. Quare, merito dicere ipsa potest: Beatus homo, qui audit me, qui uigilat ad fores meas quotidie, & obseruat ad postes ostij mei: qui me iuenerit inueniet uitā, & hauriet salutem a Domino. O felices eos qui sub tali, ac tāta tutela, talis ac tāte matris uiuunt! Impij autem a Deo (licet nihil eorum quæ fecit oderit, & velit omnes saluos fieri) hac singulari, & præcipua cura

Ecc. 24.

Pro. 8.

Isp. 11.

tra non custodiuntur; sed interdum solam iustorum, causa in uita conseruantur. Ideo in sacra pagina legimus, Deum ab eis oculos auertere, ab eis recedere, eos non exaudire, & tanquam non suos a se reijcere. Quare, si in tempore afflictionis impij Deo dicent, surge, & libera nos; respondebit Deus: Vbi sunt Dij vestri, quos fecistis uobis? surgant, & liberent uos in tempore afflictionis uestræ. Ab Angelis quoque Deo permittente, non ita diligenter custodiuntur, ut iusti: & ea quæ est peccatorum refugium, ait: Qui in me peccauerint, lædent animam suam: omnes qui me oderunt diligunt mortem. Latentur igitur, & exultet iusti; quoniā in manu Dei existunt & scripti sunt: Deus eos dormientes custodit, eorum capillos numerat, uniuersum stratum uersat, læuam sub capite ponit, & omnipotenti dextera sua amplexatur: ut dicere uere possint: In ipso uiuimus, mouemur, & sumus.

Iere. 8.

Pro. 8.

Ab. 17.

Laudatur a rep. Christiana in qua natus, & educatus est, atque præ alijs excellit.

Cap. LXXV.

IS etiam locus ab ijs, qui aliorum prosequuntur laudes diligenter tractari solet; qui a patria, & repub. in qua oriuntur, sumitur,

Ps. 86.

fumitur: cum patria, sit uelut altem quædam mater. Qua propter, cum uir iustus in ea republica, & ciuitate natus sit, qua nulla clarior, nulla magnificentior, nulla illustrior unquam fuit, aut esse potest, in Ecclesia uidelicet catholica, de qua dictum est: Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei; & in rep. Christiana omnium rerum præstantissima, maximis ex hoc et loco laudibus cumulandus erit. Res igitur Christianorum publica, multis rationibus omnes alias, quam longissime antecellit. Nanque, si eius antiquitatem spectes, ad quæ nam tempora referes? num ad Christum natum? num ad urbem conditam? nû ad Olympiades? num ad euersam Troiam? minime: sed ad Abel iustum, & ad mandum conditum. Si huius reip. auctore perquires, non ad mortalem Iouem, non ad iniustum Martem, non ad fictam Mineruam, non ad iracundam Iunonem, non ad impudicam Venerem, non denique ad aliquem eorum Deorum, quæ sunt Dæmonia; sed ad Deum Deorum, ad uerum præpotentem, & æternum Deum: quia ipse Altissimus fundauit eam. Aliæ ergo resp. ab hominibus, uel a falsis Diis, & post mundi exordium institutæ sunt, & cessarunt, aut certe aliquando cessabunt; hæc a Deo cum ipso

Euse lib. 1.
hist. c. 2.

Ps. 25.

ipso mundo initium habuit, & nunquam desitura est: immo, mundus huius reip. causa factus est, & conseruatur: & ideo potest inferi non præualebunt aduersus eam. Ad hæc, aliæ resp. certis in locis regnarunt, præfinitum dominium habuerunt: hæc uero in omnibus mundi partibus uiguit: In Asia, in Africa, in Europa, & nostris temporibus in nouo mundo floret. Quod si quibusdam in locis cessauit, id eorum culpa factum est, qui ex ipsius legibus sanctissimis uiuere noluerunt. Est itaque certissimum, nullam remp. tandiu durasse, ac in tot regionibus regnasse, sicuti resp. Christiana, quæ ad omnes etiam remotissimas, & hæcenus incognitas promanauit nationes, ut uerum sit illud: In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorum; illorum nimirum, qui hanc remp. propagarunt, eiusque leges promulgarunt. Habet præterea hæc resp. optimam gubernationis formam, per monarchiam, & optimum monarcham; qui, in hac rep. gubernanda, errare nequit: cum nihil contra fidem, quæ est huius reip. fundamentum, & contra bonos mores, quibus perficitur, & sustinetur, statuere queat. Proferant, si quid tale habent aliæ resp. Amplius, superat Christiana resp. ceteras omnes, uirorum, toga,

Mat. 16.

Ps. 18.

roga, & armis illustrium multitudine. Si de doctrina loquamur, innumeros habet, quorum singuli singulos, & omnes simul aliarum rerump. doctos viros superarunt: Moyses, Salomones, Esdras, Paulos, Clementes, Iustinos, Origenes, Tertullianos, Cyrillos, Athanasios, Eusebios, Maximos, Gregorios, Basilios, Ambrosios, Hieronymos, Augustinos, & denique, cum innumeros numerare nequeam, innumeros alios. Si de fortibus viris loquamur, ut missos faciamus eos, qui bellicis rebus fuerunt illustres, Gedeones, Samsones, Dauides, Iudas, Constantinos, & Carolos; qui animi fortitudine excelluerunt, nullo numero continentur. Dicam igitur generatim, viros Christianos mundum, carnem, & Dæmonem ipsum vincere: equissimo animo vtranque fortunam pati, illatas iniurias patienter ferre, & condonare, ac demum seipsos vincere. Quid dicam de duodecim alijs ignobilibus, & pauperibus hominibus, qui sine armis, sine humana eloquentia, totum mundum a voluptuoso, & profligato viuendi genere, per stultam prædicationem, ad vitam cum ratione degendam, & ad veram religionem, spreto voluptatibus, relictis diuitiis, conculcatis honoribus, traduxerunt? Quid dicam de innumeris martyribus, qui

il-

alhari, & erecto animo pro huius reipublice constitutione, & conseruatione atrocissimos cruciatus perpeffi sunt? Quid de innumeris uirginibus, & sœmellis, quas nulla propositæ uoluptates, nulla imminentia pericula, non carceres, non laminae, non enses, non ignes vincere aut perterrere potuerunt? Cõticescant igitur aliæ resp. nec ap̃ius suorum ciuium deuotiones iactent. Quid enim habent Decij, Curtij, Coclites, Sceuolæ, Codri, Lysia, cum infinita nostrorum martyrum multitudine? cum Paulis in quâ Ignatijs, Polycarpis, Dionysijs, Laurentijs, Venantijs, & alijs innumeris; ex quibus vel minimus, ita singulos illos, & omnes simul superat, ut omnes nostri, simul vnumquemque ex illis. De hominibus autem, qui sanctitate & integritate uitæ floruerunt, nihil prorsus dicam; cum extra hanc remp. nulla sit vera sanctitas, aut perfecta virtus. Iactent nunc alij suam remp. & patriam: Athenas, Spartam, Carthaginem, Romam, & Venetias; & vir iustus quoque iactabit suam: eam videlicet, de qua gloriosa dicta sunt, quæ fundata est in montibus sanctis, quam Deus diligit super omnes alias, in qua homo & homo, idest Filius Dei, vel perfecti homines nati sunt; quæ pace fruitur maxima, cuius se-

toga, & armis illustrium multitudine. Si de doctrina loquamur, innumeros habet, quorum singuli singulos, & omnes simul aliarum rerum, doctos viros superarunt: Moyfes, Salomones, Esdras, Paulos, Clementes, Iustinos, Origenes, Tertullianos, Cyrillos, Athanasios, Eusebios, Maximos, Gregorios, Basilios, Ambrosios, Hieronymos, Augustinos, & denique, cum innumeros numerare nequeam, innumeros alios. Si de fortibus viris loquamur, ut missos faciamus eos, qui bellicis rebus fuerunt illustres, Gedeones, Samsones, Dauides, Iudas, Constantinos, & Carolos; qui animi fortitudine excelluerunt, nullo numero continentur. Dicam igitur generatim, viros Christianos mundum, carnem, & Dæmonem ipsum vincere: equissimo animo vtranque fortunam pati, illatas iniurias patienter ferre, & condonare, ac demum seipsos vincere. Quid dicam de duodecim alijs ignobilibus, & pauperibus hominibus, qui sine armis, sine humana eloquentia, totum mundum a voluptuoso, & profligato viuendi genere, per stultam prædicationem, ad vitam cum ratione degendam, & ad veram religionem, spretis voluptatibus, relictis diuitiis, conculcatis honoribus, traduxerunt? Quid dicam de innumeris martyribus, qui

ilhari, & erecto animo pro huius reipublice constitutione, & conseruatione atrocissimos cruciatus perpeffi sunt? Quid de innumeris uirginibus, & scemellis, quas nulla propositæ uoluptates, nulla imminetia pericula, non carceres, non laminae, non enses, non ignes vincere aut perterre potuerunt? Coticescant igitur aliæ resp. nec amplius suorum ciuium deuotiones iactent. Quid enim habent Decij, Curtij, Coclites, Sceuolæ, Codri, Lysia, cum infinita nostrorum martyrum multitudine? cum Paulis in quâ Ignatijs, Polycarpis, Dionysijs, Laurentijs, Venantijs, & alijs innumeris; ex quibus vel minimus, ita singulos illos, & omnes simul superat, ut omnes nostri, simul vnumquemque ex illis. De hominibus autem, qui sanctitate & integritate uitæ floruerunt, nihil prorsus dicam; cum extra hanc remp. nulla sit vera sanctitas, aut perfecta virtus. Iactent nunc alij suam remp. & patriam: Athenas, Spartam, Carthaginem, Romam, & Venetias; & vir iustus quoque iactabit suam: eam videlicet, de qua gloriosa dicta sunt, quæ fundata est in montibus sanctis, quam Deus diligit super omnes alias, in qua homo & homo, idest Filius Dei, vel perfecti homines nati sunt; quæ pace fruitur maxima, cuius se-

Ps. 127. ræ corroboratæ sunt, quæ abundantiam optimi frumenti haber; in qua uerus Deus uera religione colitur, in qua sedent iudices, potestatem dimittendi peccata, & largiendi diuina dona, habentes, in qua caro filij Dei ad manducandum, & sanguis ad bibendum proponitur, quam Angeli defendunt, & Dominus custodit: quia elegit eam in habitationem sibi. Quamobrem, cum nulla unquam fuerit resp. nobilior, magnificentior, atque illustrior, quam Christiana, in qua natus est uir iustus, non mediocris laus, ei, ex hoc loco tribuenda erit: cum nobiles, magnifici, ac illustres habeantur, qui ex aliqua illustriore patria oriundi sunt: inter quos, ij nobiliores censentur, qui amplissimos dignitatis gradus adepti sunt, & ex legibus illius resp. uiuunt, & ij sunt, quos legislator esse uoluit: cuius modi in rep. Christiana sunt omnes uiri iusti; qui non modo nomine, & signo, sed etiam re, & operibus sunt Christiani.

Quare, uiri iusti, in nobilissima & præstantissima republica erunt omnium nobilissimi, & præstantissimi.

Ab

Ab institutoribus, & præceptoribus, quibus institutus, edoctusque fuit. Cap. LXXVI.

Non paruam laudem ex ea re homines se capere posse putant, quod doctos, ac probos uiros pro institutoribus, & magistris, aliquando habuerint. Etenim, ad reliquam uitam cura honestate, & probitate degendam, recta a pueritia institutio, ualet plurimùm: quo fit, ut sæpenuero homines, de suis præceptoribus se iactare soleant. Quod si quis unquam, ex hoc loco laudari debuit, ac potuit, is certe, est uir iustus; qui Deo, & Christo, tanquam alumno, & pedagogo, præceptoreque uentur. Id uerum esse, sacra nobis satis aperte non uno in loco scriptura demonstrat; in qua, Deus ipse, hunc in modum loquitur: Audite me domus Jacob, & omne residuum domus Israel: qui portamini a meo utero, qui gestamini a mea uulua: usque ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego portabo: ego feci, & ego feram: ego portabo, & saluabo. Et alibi: Ad uera portabimini, & super genua blandietur uobis. Quomodo si cui mater blanditur, ita ego consolabor uos. Et rursus: Ego quasi nutritius Ephraim portabam eos in bra-

Clem. Ala. lib. ped.

Isa. 46.

Isa. 66.

Os. 11.

chijs meis. Item : Portauit te Dominus Deus tuus, ut solet homo gestare paruulum filium suum in omni uia per quam ambulastis, donec ueniretis ad locum istum. Hanc curam, & educationem uir iustus agnoscens, ait : In te confirmatus sum ex utero; de uentre matris meæ, tu es protector meus : Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Et tandem, huc facit etiam illud : Deduxisti sicut oues populum tuum : qui deducis uelut oues Ioseph. Hanc si quis loca diligenter animaduertet; id probare, quod uolumus, facile cognoscet: quod, eum cognouerit, quin admiratur, facere non poterit; cum uiderit Deum erga hominem, & alumni, & pedagogi & pastoris munera exercentem, dum ei blanditur, dum eum portat, dum defendit, dum deducit, dum ambulare docet, dum tandem ueluti aquila, cum ad uolandum prouocat, & super eum uolitans expandit alas suas, assumitque eum in humeris suis, Hinc est, quod uir iustus Deo inquit : Deduc me Domine in uia tua, & ingrediar in ueritate tua : Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: Notam fac mihi uiam qua ambulem : Dirige gressus meos: libera eos a lapsu. Erraui sicut ouis quæ perijt, quare seruum tuum. Deus uero tanquam

*Ps. 70.**Cant.**Ps. 76-79.**Ps. 81.**Deut. 32.**Ps. 85.**Ps. 130.*

quam bonus alumnus, & magister, uirum iustum ducit, & docet: quod se facturum per Ieremiam pollicitus est, cum dixit, Dabo legem meam in uisceribus eorum, & in corde eorum scribam eam : Et ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum, & non docebit ultra uir proximum suum, &c. Huc facit illud : Et erunt omnes docibiles Dei: Et illud : Ecce ego lætabor eam, & ducam eam in solitudinem : & loquar ad cor eius. Docet itaque Deus uiros iustos speciatim per legem naturæ, per creaturas, per fidei lumen, per reuelationes, & insonnia, per suos doctores, & per internam locutionem. Audiam, dicebat bonus discipulus, quid loquatur in me Dominus, Bonus es tu, & in bonitate tua doce me iustificaciones tuas : Deus docuisti me a iuuentute mea; & usque nunc pronũciabo mirabilia tua : Deus docuisti me a iuuentute mea, & usque in senectam, & senium. Et alibi, dixit sibi bonum esse huic præcepto adherere, ut ab eo edoctus, eius laudes celebrare posset. Beatus ergo, quem tu et u diueris Domine, & de lege tua edocueris eum. Dei autem cognitionem assequi nemo potest, nisi fuerit ab eodem tanquam a præceptore edoctus : quod intelligens Dauid, alibi cecinit: Mirabilis facta est sciencia

*Ps. 118.**Iere. 31.**Ier. 31.**Ioan. 6.**Os. 2.**Ioan. 1.**Ro. 2.**Psal. 84.**Psal. 118.**Psal. 70.**Ps. 72.**Ps. 93.**Psal. 138.*

tia tua ex me, id est supra vires meas; & non potero ad eam: hoc est, eam viribus meis folis assequi non valebo. Et cum hic magister multifarie, multisque modis homines olim docuisset, nouissime docuit per filium suum; qui cum non omnia suis discipulis aperuisset, quia non omnia tunc portare poterant; paraclerum misit, qui eos doceret omnia: quos ita docet; ut, cum aliquid dicturi sunt, quid dicere debeant, eis cogitare non sit necesse. Iactent nunquam alij suos præceptores Aristoteles, Theophrastos, Cicero, Seneca, Plinius & alios, quia, hi non sunt conferendi cum ijs, quos potest iactare iustus, hoc est, cum Angelis cum Christo, & cum Spiritu Sancto. O igitur felicem hominem, qui talem, ac tantum institutorem, & alumnum nactus es! qui tibi super genua blanditur, qui te ad ubera portat, qui te humeris gestat, qui te laua sustentat, & dextera amplexatur, qui te errantem reuocat, qui te per vias rectas, & planas ducit; qui te incedendi rationem docet; qui te per lumen naturæ fidei, & reuelationis, per se, & per alios, & denique per creaturas omnes docet. O singularem præceptorē! qui sine mercede erudit, qui intus forisque instruit, qui vbiq; & semper instituit, qui

sine

sine uerborum strepitu, & sine mora docet. Et quos nam libros suis legendos proponit? librum in primis huius mundi, quem creatione aperuit, & literis quibusdam maximis conscripsit; elementis uidelicet, alijsque rebus, quæ in eis continentur, cælorum magnitudine, siderum uarietate, ac splendore: quas literas, nemo est ita sensibus obtusus, quin percipiat: quæ literæ non sunt mutæ, sed uocales: & ideo de cælis dictum est: Non sunt loquæ, neque sermones, quorum non audiantur uoces eorum. In *Psal. 18.* omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorum: Quia spiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia, scientiam habet *Sap. 1.* uocis, hoc est scientiam quandam uocalē. Hunc librum diuus Antonius interrogatus, cur in sua cellula nullum haberet, quæ legeret libellum, se lectitare, respondit. Præterea, hic magister librum conscientiæ, in quo legem naturæ scripsit, legendum omnibus proponit; quem, lege diuinitus data cum peccatorum tenebris infuscatus esset, iterum illustrauit. Hunc librum nemo est, qui legere non possit; quæ qui legit, statim doctus euadit. Lege hanc lectionē: Quod tibi non uis, alteri ne feceris: Et quod ob uis, alteri ne feceris, quæ questio facillima est; & ita

X 4 um

tim doctus, & bonus fies; si ex hac doctrina uixeris: quoniam Deum coles, parentes honorabis, non furtum facies, non concupisces; Seipsum præterea tanquam librum sanguine conscriptum, & flagellis rigatū; in cruce legendum proposuit: in quo libro ueluti in uerbo abbreviato, tota sacrarum scripturarum doctrina, totaque diuina sapientia continetur: In quo libro, nemo est tam ignarus, nemo est tam stupidus, modo uelit, qui legere non possit. Liber est omnino apertus, & a planta pedis, usque ad uerticē capitis totus exaratus: literæ sunt magnæ, magnæ uidelicet plage: puncta discernuntur omnia, quia cuncta dinumerantur ossa: præceptor ad legendum in cathedra constitutus auditores his uerbis conuocat: O vos omnes, qui transitis per uiam, attendite, & uideate, si est dolor, sicut dolor meus. Et hic est ille liber, quem solum se scire gloriabatur Apostolus. Denique, hunc eundem librum, quasi in quodam epilogo, in quo omnis doctrina continetur, Deus quod tidie in sacrificio missæ nobis legendum, et gustandum proposuit; cum memoriam fecit mirabilium suorum, & escam dedit timentibus se: ut tandem eos, qui hos libros legerint, ad legendum librum æternæ uitæ, in quo iusti scripti sunt, traducat. At im-

pius

pius, cum scientiam Dei reiiciat, uocemque non audiat; serpentem, Dæmonem nimirū ipsum, alumnum, & præceptorem habet: a quo non sustentatur, sed deprimitur; non defenditur, sed offenditur; non illuminatur, sed tenebris inuoluitur; non docetur, sed dedocetur: & si quid is magister docet, errores, uitia, & excusationes docet: a quo demum non nutritur, sed necatur: quia, si quid edendum præbet, dat pro panibus lapides, pro piscibus scorpiones, pro uino uenenum. Hanc instituendi, & docendi rationem pessimus magister, cum pomum primis parentibus edendum porrexit, & ut ederent suasisit, exercere cepit, ac semper retinuit, & retinet. Habet etiam vir impius maximum quendam, & corruptum magistrum, mundum uidelicet; cuius errata si quis numerare uellet, omnino longum faceret. Utuntur ergo impij, cum Deum audire nolint, magistris pessimis. Ideo de eis legitur: Ab alienati sunt peccatores a uulua, errauerunt ab utero, locuti sunt falsa. Furor, id est obstinatio illis, sicut similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas; quæ non exaudiet uoces incantantium, & uenefici incantantis sapienter.

Ab

Psalm. 117.

Thy. 1.

1. Cor. 2.

Ps. 111.

Apo. 22.
Exo. 34.

Mat. 7.

Gen. 3.

Ps. 52.

*Ab honesta consuetudine, vsuque, quæ
cum Deo, & cum bonis habet.*

Cap. LXXVII.

Non paruum sibi laudem homines ij,
qui bonorum consuetudine, & con-
uictu videntur acquirere solent: quod hæc
viuendi ratio, vitam emendat, integritate
conseruat, bonos mores arguit, & virtutes
auget: quia, qui cum sanctis uersatur que-
ridie fit sanctior; ut is, qui cū perditis vltum
habet, quotidie fit perditior. Ex quo etiã
loco maximam sibi laudem iustus compa-
rauit. Etenim, uidere licet viros iustos, cū
hominibus, qui bene audiunt, qui integre
sunt vitæ, cum hominibus, inquam, religio-
sis, & piis uersari; cum eis colloqui; cum
eis de rebus ad iustitiam pertinentibus age-
re, atque eorum consiliis uti. Siquidem,
vir iustus non abit in consilio impiorum,
& in uia peccatorum non stat; Sed ab om-
ni uia mala prohibet gressus suos: dum, cū
superbo, & insatiabili corde non edit; & de-
clinantem a se malignum non cognoscit;
& facientes preuaricationes odit, & inquit.
Descedite a me maligni, & scrutabor man-
data Dei mei. Oculi ergo eius ad fideles ter-
ra; idest ad eos, qui fideliter in hac habita-
tione terrena, Deo seruiunt, ut sedeant cū

Psal. 3.

Ps. 118.

Ps. 100.

Psal. 118.

Psal. 100.

eo, & ambulantes in uia immaculata ei mi-
nistrent. Quo fit, ut Deum hac de causa o-
ret, & dicat: Conuertantur mihi timentes
te, & qui nouerunt testimonia tua. Versa-
tur præterea cum amicis optimis; idest,
cum bonis libris, cum piis scriptoribus, cū
diuinis oraculis; ex quorum amicorum cō-
suetudine, fructus percipit maximos; volu-
ptates haurit ingentes. Etenim, hi libri sunt
veluti nuntij, & legati diuini ad nos missi;
qui nobiscum de uitæ nostræ statu, de pro-
gressu in spirituali uia, de salute, & æterno
regno acquirendo agunt. Hi nuntij, & ami-
ci, uoluntatem diuinam nobis aperiuunt, oc-
cultas manifestant, mysteria pandunt. Hi
nuntij & amici, nos instruunt, hortantur,
corrigunt, & ad bene beateque uiuendam
excitant. Hi amici nos in mœrore consolā-
tur, in lætitia nobis congratulantur, & in
quauis fortuna, nobis præsto sunt: quoru
denique amicitia, est delectabilis, utilis, &
honestas. Cum his bonis amicis uersabatur
is, qui hunc in modum cecinit: Cantabiles
erant mihi iustificationes tuæ in loco pere-
grinationis meæ: Lex tua meditatio mea
est: In labiis meis pronunciaui omnia iudicia
oris tui: consilium meum iustificatio-
nes tuæ: Quam dulcia faucibus meis elo-
quia tua? Super mel ori meo: Iniquos o-
dio

Psal. 118.

Ps. 118

dio habui, legem tuam dilexi: Letabor ego
 super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia
 multa. Vide delectationem, vide utilitatem,
 vide honestatem, quam secum horum ami-
 corum consuetudo affert. Solatium ergo
 1. *Mac.* 12. capit uir iustus ex sanctis libris, quos ha-
 bet in manibus suis. O beatos illos homi-
 nes, qui huiusmodi amicos, veraces, fide-
 2. *Psal.* 1. les, & iucundos, nacti sunt, cum quibus de
 die, ac de nocte versari, possunt. Habet rur-
 sus vir iustus alios amicos, quibus cum se-
 3. *Eph.* 2. pissime est, beatos nimirum, & cœlestes spi-
 ritus: quia, cum sit ciuis sanctorum, oportet
 ut in cœlis cum sui similibus uersetur,
 4. *Pi.* 119. non cum habitantibus edar; hoc est, cum
 hominibus exulibus, ac barbaris, corpore
 & animo nigris, tristitiæque plenis. Habet
 autem priuatim consuetudinem cum An-
 gelo suo custode, cui se se commendat, &
 totum tuendum tradit; a quo consilium
 5. *Tob.* 5. 6. petit, cui gratias de acceptis beneficiis ag-
 git. Quam fidelis, quam carus, quam bo-
 nus sit hic amicus, ex historia Tobiae plane
 cognoscere licet. Omitto usum, qui ei cum
 beata Virgine est; dum eam quotidie ter
 saltem salutat, dum ad eam tanquam ad
 matrem confugit, dum ad fores eius uigil-
 6. *Pro.* 8. lat, dum beatissima Mater cum eo tanquam
 cum deliciis suis uersatur. De consuetudi-

ne,

ne, quam cum domino amico, & fratre suo
 Christo habet, quid est quod dicam? Abi-
 turus e mundo, hic fidelissimus amicus, *Mat. ult.*
 suis dixit. Vobiscum sum usque ad consum-
 mationem sæculi. Est igitur semper hic ami-
 cus cum suis, & sui cum ipso. Suorum ami-
 corum causa, ut semper cum illis esset, in
 mundo, sub speciebus panis, & uini rema-
 nere uoluit. Quare, non solum se exhibuit
 socium, sed etiam cibum. O singularem be-
 neuolentiam! o inauditam caritatem! o il-
 lustrem amicitiam! Ornant officii, iuuat
 fauoribus, dona largiuntur, uocant ad con-
 uuium ceteri amici; sed seipso in cibum
 non præbent. Siste gradum hoc loco, Chri-
 stiane lector, & amicitiae huius uires dili-
 genter cogitatione perpende. Cum Chri-
 stus a iusto in conuiuio sumitur, & apud
 eum commoratur, quæ dona ei non præ-
 bet? quibus consiliis non iuuat? quibus
 gaudiis non explet? In hoc dulcissimo con-
 uictu, Christus cum anima, & anima cum
 Christo loquitur: & gratissimis inter se hi
 duo amici complexibus amplexantur. In
 hoc commercio, & conuiuio iustus Domi-
 ni passionem meditatione recolit; Domi-
 nus ei nouam largitur gratiam; & futuræ
 beatitudinis spem donat. Denique, cum in-
 ter Deum, & uirum iustum, ut paulo infra
 de-

demonstrabitur, sit vera amicitia, quæ sine quotidiana consuetudine, & usu non facile conseruatur, dicendum est, uirum iustum uersari etiam cum Deo, cum Patre uidelicet, Filio, & Spiritu sancto: de qua consuetudine nil speciatim dicam: sed qualis, quantaque sit, quantum utilitatis, & delectationis secum afferat, piorum mentibus cogitandum relinquo. Exemplo esse potest usus ille, quem cum Deo Moyses habuit: qui cum ex consortio sermonis Domini reuertebatur, cornutam habebat faciem; ob splendorem, quem emittebat: quod cum Aaron, & Israel viderent, timebant prope accedere. Versatur uir iustus cum Deo, dum orat, dum contemplatur, dum Deum semper sibi ob oculos esse cogitat, dum aliquid auxilij ab eo petit, & dicit: Deus in adiutorium meum intende: Doce me facere voluntatem tuam; quia Deus meus es tu: faciem tuam illumina super seruum tuum: Aspice in me, & misere mei. Deus etiam uicissim cum eo sermonem habet, cum in solitudinem eum ducit, & ad cor eius loquitur, & ait: Fili, præbe mihi cor tuum: Fili mi, ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam: & ideo iustus ait: Audiam quid loquatur in me Deus: Loquere Domine, quo-

Exo. 34.

Ps. 130.

Ps. 118.

Ose. 2.

Pro. 6. 4.
Psal. 84.

quoniam seruus tuus audit. Cum ergo uir iustus; & sanctorum hominum, & Angelorum, & Christi, & Dei consuetudine tam utili, tam delectabili, tam honesta, per quam omnia vitia remouentur, omnes virtutes acquiruntur, & bene beateque uiuitur, perpetuo utatur, quibus laudibus, ex hoc loco, exornandus erit? Contra uero, impius, qui in consilio impiorum abit, in uia peccatorum stat, in cathedra pestilentiae sedet, & cum diabolo commercium habet, quomodo non erit vituperatione dignus? E. 25.
Psal. 2.

Auera libertate, quam in solis iustis reperitur. Cap. LXXVIII.

Misera semper, ac calamitosa eorum hominum habita est condicio, qui miseræ seruitutis iugo sunt subiecti; cum libertate, quæ semper plurimi facta fuit, spoliati esse uideantur: quo fit, ut infelices iudicentur, & sæpe male audiant. Ideo seruo cuidam dictum fuisse legimus: Es seruus, & rationis expertus natus es. Contra uero, qui libera condicione utuntur, laudibus ornantur, & beati existimantur: cum libertas, ut quidam scripsit, sit fons felicitatum cunctarum. Hæc autem libertatis dignitas, hoc tam grande bonum in solis iustis inuenitur

nitur. Impij vero, licet ingenuitatem, dominium, ac libertatem iactent, cum suis cupiditatibus inseruiant, cum variis vitiis sese dedant, liberi non sunt: quod nō modo religio nostra, sed etiam ethnica philosophia docet. Quare, & si ineptis hominibus paradoxum esse uideatur, solos sapientes, & bonos esse liberos, insipientes & malos esse seruos: tamen id omnino pro certo habendum est. Neque hoc loco tam de corporis, quam de animi libertate, qua uera est libertas, loquimur. Etenim, quid aliud est uera libertas, quam facultas faciendi, cum ratione quidquid cuique libuerit, uel potestas uiuendi ut uelis? At quis est, qui hac facultate utitur? num malus? qui non ratione, non honesto, sed sensu, & cupiditate, tanquam animal brutum, ducitur, qui improbissimis dominis, Deo moni, peccato, & cupiditatibus inseruit. Iustus igitur liber: qui uiuendi uiam consideratam atque prouisam habet: qui sensus omnes in officio continet: qui libidines re frenat, voluptates spernit, iracundiam tenet, auaritiam coercet, ac ceteras omnes animi libidines comprimit: qui tandem, in quo perfecta sita est libertas, sibi ipsi dominatur. Seruitus, ut quidam uolunt, est obedientia fracti animi, & abiecti,

trio

trio carentis suo. At quis arbitrio magis caret, quis magis fracto & abiecto est animo, quam impius? qui a quauis leui cupiditate trahitur, a uariis animi perturbationibus in diuersas partes pellitur, a quouis timore perculsus concutitur, & a quacunque aura, uel leuiter spirante, frangitur. Iustus autem, cum sit celfo, alto, & uirtutibus exaggerato animo, nihil timet, nihil pauet, nulla re labefactatur: quia apud ipsum nihil magis pollet, quam uoluntas, & recta ratio: & ideo nihil dicit, nihil facit, nihil cogitat, nisi libenter, ac libere: cum consilia omnia, resque omnes, quas gerit, ab ipso proficiscantur, in ipsumque redeant, & totus a se pendeat, ac nullas extrinsecus suspensas uiuendi rationes habeat. Da mihi hominem condicione seruum, sed iustam, & ipse dominum, sed impium. Videamus modo, uter seruus, uel liber sit. Dominus liber est corpore, sed seruit animo: Seruus est liber animo, quamuis seruiat corpore: Dominus corpori seruit, seruus animo suo dominatur: dominus, tan-

x. Tim. II

Ios. 5

2. Pet. 2.

Y

nus

nus multos habet dominos, vitia uidelicet, & cupiditates suas, quibus animo inferuit; seruus etiam si sexcenti essent, qui ipsius possessionem se habere dicerent, nemini eorum seruit, cum soli rationi seruiat: & ideo dicere potest: Deus mi princeps non ullus mortalium; quem, qui pro domino habet, est uere liber: dominus omnia etiã leuissima timet, & ideo seruit; seruus nihil sibi timendum putat, & ideo liber: dominus durissimis peccatorum uinculis est obstrictus; seruus fragili tantum charta domino est obligatus: domini animus inclusus est, uel in olla, uel in scrinio, uel in corpore amicæ, uel in ambitionis carcere; at serui animus ab omni re caduca segregatus, liber ad cœlos euolat, & in cœlis uersatur: dominus, tanquam captiuus in Aegypto ollas, & lateres sub dura Pharaonis seruitute fingit; seruus ab hac seruitute liber ad terram promissionis pergit. Quamobrem, seruus, ueluti quidam immortalis Regis Vicarius, totius mundi imperium obtinet: & licet ab homine homini uenundatus sit, non propterea est inferior domino, qui rebus ipso uilioribus (si tamen aliquid homine improbo uilius reperiri potest) miser se ipsum uendidit, & subiecit. Quis ergo liber? quis seruus? an dominus, qui

cum

cum nec rerum suarum, nec sui dominiũ habeat, rebus inferuit omnibus? an seruus, qui cum omnibus dominetur, rebus seruit nullis? Itaque, ubi spiritus Domini, ibi libertas: hic autem spiritus in iustus est: quos Filius liberauit, & ideo liberi sunt: eo tamẽ modo, quo sancta & Romana docet ecclesia. Quis inquam liber: nonne is, qui cum sit amicus Dei, iure amicitie non modo libertate, sed etiam imperij dignitate potitur: quo fit, ut ipsi etiam poetæ, uiros bonos, Reges, & rerum Dominos sapienter appellauerint. Quis, dic, liber? nonne is, qui lege non ab homine imposita uiuit? is sane: At, cum solus iustus ab humana lege sit immunis; cum lex, eo, quo diximus modo, non sit imposita iusto, ipse solus erit liber. Quis, dic, liber? num is, cui expediret seruire; an uero is, qui si dominaretur, dominanti prodesset? hic proculdubio. Expediret autem improbis omnibus, etiã si summo loco nati essent, uiro iusto obtemperare. Vir igitur iustus liber habendus erit. Quis denique liber? nonne is, qui a nemine reprehenditur, a nemine cogitur, & a nemine compescitur? Huiusmodi est uir iustus, qui, cum ex se agat, & recte agat, nec reprehendendus, neque impellendus, neque cogendus est. Legitur Diogenem uenditio

Y 2

ni

2. Cor. 3.

Ionn. 3

ni expositum, interrogatum, quam artem calleret, respondisse: gubernandi homines: & cum licitatorē quendam effœminatū uidisset, ei dixisse: Tu me emito: nam viro opus habere ostendis. Quo dicto, ille admiratus, dominio dignum iudicauit. Quamobrem, misso imperio, missa uenditione, missa corporis seruitute, missis natalibus, veram libertatem, & seruitutem ex animo pendamus: ac uiros iustos liberos, & impios seruos iure appellemus.

A seruitute, qua Deo, & Christo inseruit.
Cap. LXXIX.

ET si uir iustus, ut demonstratum est, uera libertate gaudet: tamen, cum intel- ligat se esse creaturam, aliquem Dominum cui fideliter inseruiat, agnoscit; Deum nimirum: & quia Deo seruire regnare est; ideo ob hanc seruitutem, nihil de libertate amittit sua. Ad quam seruitutem a Filio Dei, Domino suo, qui non sine summa gloria, seruilem formam accepit, inuitatur. Quare, & ut suæ naturæ condicionem retineat, & ut Dominum suum imitetur, nec non etiam, ut Dei seruis proposita consequatur præmia, seruus fieri, & esse uult. Est igitur uir iustus, seruus Dei creatoris
sui

sui: & cum Christi sanguine emptus sit, est etiam seruus Christi. Ideo Paulus dicebat iustus: Non estis uestri. Gloriantur huius mundi homines, si quem illustrem nati fuerint principem, cui misera, & homine ingenuo indigna seruitute, seruiant: Ad quod uitæ genus ut perueniant, quibus officiis, quibus muneribus, quibus artibus non urantur? Ut tandem, ubi multum, rei familiaris, & existimationis iacturæ fecerint; ad miserabilius inseruiendum, postquam dominorum gratiam sibi comparauerunt, perueniant. Huc miseriæ ubi peruenerunt; quantum gloriantur? quantum se iactant? quanti fiant? Quis eis non inuidet? quis eos beatos non appellat? quis ad eos, ut gratiam a Principe obtineat, non confugit, & muneribus eos non corrumpit? Sed quid aliud est istorum uita, nisi, ut quidam luculenter dixit, quam honorata quædam miseria? O cogitationes hominū fallaces! o spes vanæ! quandiu ista uigebit gloria? quandiu homo homini erit carus? quandiu flos iste virescet? quandiu bulla ista durabit? Cras domini mens mutabitur, aut aulicus aliquid peccabit, aut inuidia eum sepeliet; & ille fortunæ flos deflorescet, atque marcescet. Quanto igitur prudentius, quantoque melius uir ius-

ftus facit; qui postquam homini omnino
 seruiendum, & seruitute gloria quærenda
 est, non hominem, non carnem, non fe-
 num, non umbram, cui inseruiat, sed Deū
 immortalē omnipotentē, opt. max. Re-
 gem regum, & Dominum dominantium
 eligit: cui seruire regnare est: cui qui in-
 seruiunt, omnibus creaturis satisfaciunt.
 Hunc Dominum uir iustus agnoscens, eū
 hunc in modum alloquitur: Seruus tuus
 sum ego; da mihi intellectum, ut sciam mā-
 data tua: suscipe seruum tuum in bonum:
 hoc est, da mihi seruo tuo opem, ad bonū
 peragendum: Faciem tuam illumina super
 seruum tuum: & doce me iustificationes
 tuas. Confer nunc dominum Domino, si
 creatura cum creatore, homo cum Deo, ser-
 uus cum Domino, mortalis cum immorta-
 li, imbecillus cum omnipotente, umbra &
 uanitas cum eo, qui solus est, conferri po-
 test, & ubi dominos inter se comparaueris,
 quid inter seruos, & seruitutes sit discrimi-
 nis, intelliges. Vter ergo maiore gloria
 dignus, famulus Dei, an seruus hominis?
 Vter apud dominum magis gratiofus? an
 iustus, qui Domino suo est familiarissimus,
 cum sit deliciae eius, & sit in Domino, & Do-
 minus in ipso? an mundanus aulicus, qui
 vix cum domino suo fari audet? qui, quo
 magis

Apo. 19

Ps. 138.

Pro. 8.

magis domino existit gratus, eo magis ad
 cadendum properat. Vter maiora bona, &
 ampliora beneficia supplicibus impetrare
 potest? uter facilius, & quocunque loco,
 & tempore cum suo Domino sermonem
 habet? An iustus, qui ubiuis locorum, &
 temporum, sine ulla repulsa, absque mora
 ulla, cum Domino suo loqui, & quidquid
 petit obtinere valet? Illa seruitus est, ut di-
 ximus honorata, uel, ut sæpe cōringere so-
 let, parum honorata miseria; hæc honorifi-
 ca felicitas: illa, ad digna non nisi per indi-
 gna ducit; hæc ad amplissima per dignissi-
 ma transfert: illa, homine ingenuo uix est
 digna: quia, ut quidam scripsit, seruus est
 semiuir; hæc Principibus, Regibus, Impe-
 ratoribus, Pōtificibus, & Angelis ita digna
 existit; ut hi omnes se indignos hac seruitu-
 te uocare possint: ideo merito quidam scri-
 psit: Seruum Christi fieri, esse quandam su-
 peruenientem mundo dignitatem: & pro
 summo titulo, summus Pontifex, hunc sibi
 sumpsit: Seruus seruorum Dei: In qua sen-
 tentia, non modo summissio, sed etiam ma-
 iestas quædam continetur. Hunc eundem
 titulum olim Apostoli, & sancti patres, tan-
 quam illustrem notam suis epistolis præfi-
 gebant; eoque gloriabantur, dum se Chri-
 sti seruos nominabant. Quis ergo non ap-

Ioa. 1. 9.

Ro. 11.

pellet beatos eos seruos, qui non homini, sed Deo inseruiunt? qui non creaturæ, sed creatoris uoluntatem faciunt? quod quid obsecro illustrius? quid maius? quid homine dignius, ab homine fieri potest? ad quam faciendam cœlestes spiritus sunt paratissimi: ad quam exequendam Filius Dei de cœlo in hunc mundum uenit. Quis ergo eos non laudet seruos, qui immortalis Deo tam diligenter inseruiunt, eique carissimi sunt? quis eos cognoscere, & eorum sibi amicitiam conciliare nō studeat? quis ad eos, cum aliquam gratiam obtinere a Deo cupit, non confugiat? cum quidquid uolunt facile obtineant. Siquidem eis a Domino dictum est: Petite, & accipietis; quos etiam petendi formulam dēruit: imo ipse Deus per Spiritū suum in ipsis postulat. Tantam dignitatem, tantumque splendorem ex hac seruitute uir iustus acquirit; ut omnes rationis expertes creaturæ, omnes beati, & Angeli omnes ad inseruiendū ei sint parati. Et ideo Angelū noluisse a uiro iusto adorari, & se ipsius, conseruum appellasse legimus. Sed quid solas creaturas, uiro iusto inseruire dixi? parū dixi: quiddā maius restat: audebo cum scriptura, illud exprimere, Deus ipse huic homini seruit: Veruntamen, (Deus loquitur) seruire me feci-

Ps. 103.

104. 8.

107. 15.

Rom. 8.

Ap. 19.

fecisti in peccatis tuis: præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis: & nō ueni ministrari, sed ministrare. Huc etiā facit, quod legimus: Obediente Domino uoci hominis. Itaque, non modo hic seruus est gratus Domino, & de eius seruitute Dominus gloriatur, sed etiam Dominus ipse seruire uoluit. Quod si huius seruitutis priuatim uis exemplum; contemplare Filij Dei maiestatem, discipulorum pedes lauante; quæ actio fieri non potest, sine aliqua genuflexione. Vides ergo creatorem, curatum, & genibus flexum coram creatura. Discant hic serui a Domino optimam seruituti formulam; qua nulla melior, nulla facilior, nulla Domino gratior existit. Est igitur, cur uir iustus, de hac sua tam illustri, tanque honorifica seruitute una cum sanctis, & illustribus uiris gloriatur. Impius autem nil tale habet: cum non Deo, non Christo; sed Dæmoni, & Antichristo misera, & indigna, atque nefanda seruitute inseruiat. Confer tu hic istos dominos: confer seruitutis rationem, & causas, quas lectori cogitandas relinquo; & quam sit dispar seruatorum istorum condicio, facile cognosces. Dic miser, ac miserabilis peccator cur, si a Christo non es, si Christo non seruis, si sub Antichristo militas Christianū nomen

Isa. 49.

Mat. 20.

Ios. 10.

Iob. 1.

107. 13.

pellet beatos eos seruos, qui non homini, sed Deo inserviunt? qui non creaturæ, sed creatoris uoluntatem faciunt? quod quid obsecro illustrius? quid maius? quid homine dignius, ab homine fieri potest? ad quam faciendam cœlestes spiritus sunt paratissimi: ad quam exequendam Filius Dei de cœlo in hunc mundum uenit. Quis ergo eos non laudet seruos, qui immortalis Deo tam diligenter inserviunt, eique carissimi sunt? quis eos cognoscere, & eorum sibi amicitiam conciliare nō studeat? quis ad eos, cum aliquam gratiam obtinere a Deo cupit, non confugiat? cum quidquid uolunt facile obtineant. Siquidem eis a Domino dictum est: Petite, & accipietis; quos etiam petendi formulam dōcuit: immo ipse Deus per Spiritū suum in ipsis potulat. Tantam dignitatem, tātumque splendorem ex hac seruitute uir iustus acquirit; ut omnes rationis expertes creaturæ, omnes beati, & Angeli omnes ad inserviendū ei sint parati. Et ideo Angelū noluisse a uiro iusto adorari, & se ipsius, conferuum ap-
pellasse legimus. Sed quid solas creaturas, uiro iusto inservire dixi? parū dixi: quiddā maius restat: audebo cum scriptura, illud exprimere, Deus ipse huic homini seruit: Veruntamen, (Deus loquitur) seruire me

feci-

fecisti in peccatis tuis: præbuiisti mihi laborem in iniquitatibus tuis: & nō ueni ministrari, sed ministrare. Huc etiā facit, quod legimus: Obediente Domino uoci hominis. Itaque, non modo hic seruus est gratus Domino, & de eius seruitute Dominus gloriatur, sed etiam Dominus ipse seruire uoluit. Quod si huius seruitutis priuatim uis exemplum; contemplare Filij Dei maiestatem, discipulorum pedes lauantes; quæ actio fieri non potest, sine aliqua genuflexione. Vides ergo creatorem, curatum, & genibus flexum coram creatura. Discant hic serui a Domino optimam seruiendi formulam; qua nulla melior, nulla facilior, nulla Domino gratior existit. Est igitur, cur uir iustus, de hac sua tam illustri, tanquæ honorifica seruitute una cum sanctis, & illustribus uiris gloriatur. Impius autem nil tale habet: cum non Deo, non Christo, sed Dæmoni, & Antichristo misera, & indigna, atque nefanda seruitute inserviat. Confer tu hic istos dominos: confer seruitutis rationem, & causas, quas lectori cogitandas relinquo; & quam sit dispar seruatorum istorum condicio, facile cognosces. Dic miser, ac miserabilis peccator cur, si a Christo non es, si Christo non seruis, si sub Antichristo militas Christianū nomen

Ps. 103.
104. 8.

Ioan. 15.
Rom. 8.

Ap. 19.

Isa. 45.
Mat. 20.
Ios. 10.
Iob. 1.

104. 13.

nomen iactas? Si quis te infidelem appellaret, non ne ei succenderes? non ne eum redargueres, & tuum quacunq; ratione posses, honorem defenderes? cur pro contumelia non habes, pro malo haberi Christiano? cur stultitiam tuam non animaduertis? cum pro solo nomine pugnes? cur tantę infamię te non pudet? Isto nomine, ni Christo seruias, damnaberis; & quidem grauius: & erit tibi in pœnam, quod nunc tibi gloriam afferre putas: audies, ni caues, hanc grauem sententiam: Nescio te, imaledicte in ignem æternum. Utinam hæc saperent, & intelligerent, qui solo Christiani nomine contenti sunt.

Mat. 25.

A vera amicitia, quam cum Deo habet.

Cap. LXXX.

QVanti humana amicitia, ac beneuolentia facienda sint, ij optime norunt qui, uel de amicitia scripserunt, uel hac de re scriptos libros legerunt. Dixerunt enim omnibus rebus humanis anteponendam esse: ab immortali Deo nihil homini melius fuisse datum: nihil esse dulcius, quam habere aliquem quocum omnia audeas sic loqui, ut tecum: amicitiam, res secundas illustriores facere, aduersas leuiore: animos

animos debilitari, aut cadere non pati: solem e mundo tollere, qui amicitia tollunt: amicos esse pulcherrimam uitę supellectilem: in amicitia esse omnia, quę expetenda sunt; honestatem, gloriam, tranquillitatem animi, ac iucunditatem; & id genus alia. Cum ergo amicitia suauissima sit, & uita sine amicitia insuaui, & natura nihil solitariũ amet, sed semper ad aliquod adminiculum adnitatur, iure optimo scriptura dixit: Beatus qui inuenit amicum *Eccl. 22.* rum: amicus fidelis protectio fortis: qui autem inuenit illum, inuenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio: & non est digna ponderatio auri, & argenti, contra bonitatem fidei illius: Amicus fidelis *Eccl. 6.* medicamentum uitę, & immortalitatis: & qui metuunt Dominum, inuenient illum. Cum autem vir iustus Deum timeat, bonos profecto amicos inueniet; in quibus, in primis, est ipse Deus, & Christus Dominus, quod demonstrare, haud difficile erit; cum in hac amicitia, quę ad uerã amicitia constituedã requirũtur, reperiãtur omnia. Primum, in hac amicitia, intercedit amor cum beniuolentia. Siquidem, Deus uult aliquod bonum iusto, & iustus, Deo: & hæc dicitur beneuolentia, per quam alicui bonum uolumus. Deus uirgo iusto bonum cupit

Exo. 33. capit illud videlicet ipsum, quo fruitur, ipse, uitam nimirum æternam; quo bono nullum maius excogitari potest. Vir etiam iustus, eo quo potest modo, cupit bonum Deo: dum de ipsius bonitate, maiestate, sapientia, alijsque attributis gaudet, ac etiam desiderat, ut omnes eum cognoscant, ament, & venerentur. Deinde, hic amor non est mercenarius, sed honestus, cum non sit utilitatis causa sumptus: quia Deus nihil ab homine utilitatis expectat, cum honorum nostrorum non egeat. Quod si uirum iustum, Deus propter se, amat, id, in ipsius iusti utilitatem cedit: cum ea sit creatæ rei perfectio, & beatiudo, ut tandem ad Deum creatorem suum reuertatur. Iustus quoque ita Deum amat, ut etiam amaret, licet ab eo nihil premij ob suum in eum amorem expectaret: Præterea inter Deum & uirum iustum, est amoris reciprocatio: quia certissimum est iustum amari a Deo, cum ipse Deum amet, qui non potest non amare eum, a quo amatur. Ideo legimus: diligentes me diligo: & qui diligit me, diligitur a Patre meo. Postea, hic amor est utrinque cognitus; quæ condicio necessaria est: quoniam eos maxime amare solemus, a quibus nos amari scimus. Quod autem Deus se a iusto amari sciat, manifestum est: iustos quoque amat.

*Ps. 113.**Pro. 8.
10n. 34.**Eccl. 6.*

amari a Deo certissima fide tenendum est: quamuis eadem fidei certitudine nemo scire possit, an iustus sit. Inuenitur etiam in hac amicitia quoddam benevolentiae vinculum, seu fundamentum, uel similitudo quædam, ratione cuius Deus, & vir iustus inter se amant: quæ similitudo ad fundandam omnem amicitiam necessaria est. Hæc autem, est gratiæ, seu beatitudinis participatio: quia sicuti studiorum similitudo, ita gratiæ participatio benevolentiam gignit. Cum ergo uir iustus per gratiam conforis diuinæ sit factus naturæ, dignus est, qui a Deo supernaturali amore ametur. Postremo, amicitia ad suam conseruationem eget quotidiana consuetudine, quæ etiam in hac amicitia reperitur. Siquidem iustus orando, meditando, & colendo Deum, cum eo uersatur, & tractat. Similiter Deus iustorum precibus aures præbendo, eos illuminando, docendo, curando, cum ipsis uersatur, ac dicit: Deliciæ meæ esse cum filiis hominum. Quis igitur non constabitur inter Deum & uirum iustum esse ueram amicitiam; cum in ea benevolentia, quæ inter ipsos intercedit omnes reperiantur veræ amicitiae condiciones, & causæ? Sed iterum rem hæc per suos demonstremus effectus. Primus, isque præcipuus amicitiae effectus est,

*Ps. 117.**Ps. 125.*

est,

VIR IUSTVS.

Rom. 8. est, vt amicorum sint omnia communia, Deus, ita omnia sua communicauit iusto, vt pro ipso Filium suum, & cum eo, ut il-
Mat. ult. lustris Pauli docet auctoritas, omnia dederit: cui inquit omnia mea tua sunt. Et Christus pro suis amicis, immo etiam pro inimicis, se totum in passione dedit in precium, & in sacramento in cibum: ut cum
Ioan. 1. eis maneret vsque ad consumationem seculi. Vir etiam iustus pro Dei gloria mille
2. Pet. 1. exponeret vitas: & quæ habet omnia pro Dei honore dare est paratus. Secundus effectus est, ut amicus sit alter ipse: qui proculdubio in hac amicitia reperitur. Nam ita Deus dilexit hominem, ut pro ipso factus sit homo; ut homo fieret Deus. Et ideo in Christo, idem erat, Deus & homo. Insuper, cum quilibet iustus, sit naturæ diuinæ particeps, quilibet etiam erit Deus, & homo, cum iustis dicatur: Vos Dij estis. Vterque igitur est alter ipse. Tertius effectus ut amicus sit dimidium animæ, id est, ut vnus spiritus sit in duobus corporibus. Vt autem id explicemus, animaduertendum est, anima ibi esse censeatur, ubi operatur: quia operatio rei alicuius, eius demonstrat præsentiam. Quare, si Deus operabitur in homine, & homo cooperabitur cum Deo, ita ut eadem operatio ab utroque
 nascatur,

VIR IUSTVS. 176

nascatur, unam animam, siue unum spiritum, a quo una proficiatur operatio eos esse necesse erit: & ideo dixit Apostolus, cum qui per caritatem adheret Deo unum cum ipso spiritum fieri. Cum autem Deus in iusto, & iustus in Deo sit, uiuat, & operetur, quia qui manet in caritate, in qua iustus manet, in Deo manet, & Deus est in eo; unum esse in utroque spiritum fatendum erit. Ideo dicebat Paulus: Viuo autem iam non ego: uiuit uero in me Christus. Itaque dum Deus uiuit in iusto, omnia facit quæ uult iustus: & dum iustus uiuit in Deo, omnia facit, quæ uult Deus: & ideo ait: Fiat uoluntas tua. Partim ergo Deus in iusto operatur, & partim iustus: quia iustus in se omnia fieri a Deo uult, quæ Deus facit: & partim iustus in Deo existens, in Deo agit, & partim Deus: quoniam Deus ea facit, quæ iustus cupit. Ex his quartus nascitur amicitia effectus; qui est, vt amici idem uelint, & idem nolint: qui in hac amicitia uere reperitur. Nam iustus Deo dicit: Fiat uoluntas tua: Doce me facere uoluntatem tuam: Et Deus, ut scriptura docet, uoluntatem tuam se facit. Deus uult gloriam suam, & hanc iustus uult: iustus suam desiderat salutem, & hanc Deus sitit: iustus non uult suam perditionem, nec Deus eam cupit.
 Postremo

1. Cor. 1.

1. Ioan. Gal. 2.

Mat. 6.

Mat. 5.

Psal. 138.

Psal. 144.

Psal. 50. Postremo, inter hos amicos, non seruat^r secretum: quia Deus incerta, & occulta sapientię suę manifestat iusto: quem propterea non amplius seruum, sed amicum uocat: quia ei omnia nota fecit: & iustus omnes suas cogitationes cum Deo communicat, cui omnino cor suum aperit. Quis ergo negabit inter Deum, & uirum iustum ueram intercedere amicitiam? cum sibi mutuo omnia communicent: cum uterque sit alter ipse: cum alter in altero uiuat, cum idem velit, & idem nolit, cum tandem hi amici sua secum secreta communicent. Ex natura igitur, & ex effectibus amicitia, inter Deum & uirum iustum, ueram esse amicitiam, ex dictis apertissime constat. Postea, quid aliud esse dicitur amicitia, quā uoluntatum, studiorum, & sententiarū cum caritate summa coniunctio? At Deus, & iustus idem sentiant, idē amant, idemque summa cum caritate uolunt: erit igitur inter eos amicitia uera. Quos Christus amicos suos esse dixit, nisi eos, qui ipsius precepta seruant? Vos amici mei estis, si feceritis, quę ego precipio uobis: Hęc, quis facit, nisi iustus? Erit ergo iustus amicus Christi, cui qui amicus est, est etiā amicus Dei: quia, qui Christum diligit, diligit etiā Patrem, a quo uicissim diligitur. Hęc uera,

quę

quę inter Deum & uirum iustum est amicitia, variis similitudinibus in scriptura explicari solet. Ob summam familiaritatem comparatur domesticorum usui ob: summam suauitatem, spirituali coniunctioni, quę est inter sponsum & sponsam: ob perfectionem delectationis; conuiuii inuitatis, & inuitati ad conuiuium: ob excellentiam amoris, & caritatis, quę in hac amicitia inuenitur, societati: quia, licet Deus infinite distet ab homine: tamē, ratione huius amicitia Deus, iustum, in socium adsciscit: denique ratione formę, seu modi, comparatur amicitia, quę est inter patrem & filium. Nam, sic iustus est domesticus, & socius Dei, ut eum tanquam patrem, semper amet, reueretur, ac timeat: & Deus ita uirum iustum domestice tractat, ut ueluti pater semper de eo sit sollicitus. Erit ergo uir iustus, huius amicitia vi, socius Dei, amicus Dei, filius Dei, sponsa Dei, & inuitatus a Deo. Concludere igitur licet, Deum, nō solum esse uiri iusti amicum, sed etiam uerum amicum: quia non querit occasiones ad dissoluendam amicitiam, sed quantum potest eam conseruat, & auget, & ne unquā dissoluatur, nihil nō efficit. Quid est, quod ultra debui facere uinea meę, & non feci? ipse dicit, Nunquam conuer-

titur

*Eph. 4.
Cant. 2.**Ion. 1.**Pro. 13.**Isa. 3.*

Ecci. 6. titur ad rixas; quia cogitat cogitationes pa-
 cis, & non afflictionis: ipse dicit: Et ideo
Pro. 17. semper diligit. Non recedit tempore tribu-
Psalm. 90. lationis: quia cum ipso est in tribulatione
 eripit eum, & glorificat eum: ipse dicit,
Mal. 3. Stat etiam promissis: Ego Deus, & non
Heb. 12. mutator: ipse dicit. Non assentatur, nec ve-
Apo. 3. ritatem celat, sed corrigit, & castigat: quos
 diligo castigo; ipse dicit. Et denique, non
Mat. 19. sinit se officijs vinci; sed centuplum resti-
 tuit: ipse dicit. Qua propter, si bonus ami-
 cus est thesaurus, si bono amico nihil po-
 test comparari, si beatus est, qui bonum ami-
 cum inuenit; quam diues, quam beatus
 censendus erit, qui talem, ac tantum ami-
 cum, cuiusmodi est Deus, nactus est! Qui
 vere est medicamentum vitæ, & immortali-
 tatis auctor: qui leges amicitiae bene nouit,
 easdemque optime seruat. Si amicitia hu-
 mana est omnibus rebus anteponenda, quã-
 to magis diuina? si humana amicitia dili-
 genter conseruanda est; quanto magis diui-
 na, sanctissime colenda erit? Hæc hæc, est
 vera amicitia in uera uirtute, & summa vir-
 tute, hoc est in caritate, quæ nunquam exci-
 dit, fundata. Hæc amicitia, est quæ maxi-
 mos fructos affert, voluptatem nimirum,
 utilitatem, & honestatem. Quid enim iu-
 cundius? quid utilius? quid honestius? quæ
 cum

cum Deo uersari, & ab eodem mutuo ama-
 ri? Hæc amicitia vere res lætas illustrat, ad
 uersas leuat, & labi non paritur: hæc reue-
 ra est optima, & maxima suppellex: deni-
 que omnia quæ desiderari possunt bona, se-
 cum afferat; quam qui tollunt, ut omnes
 impij, qui inhoneste, inutiliter, & misere
 cum demone uersatur, eiusque amici sunt,
 uere solèm e mundo tollunt. Beatus ergo
 iustus, qui talem, ac tantum nactus est ami-
 cum.

*A familiari, & domestico usu, quem iustus
 cum Deo habet, Cap. lxxxix.*

Quoniam vir iustus, ut proximo capi-
 te demonstratum est, cum Deo ami-
 citiam habet, quæ ad sui conseruationem
 quotidianum requirit usum; ideo, quantum
 fieri per ipsum potest, quia hanc amicitiam
 sanctissime sibi colendam putat, semper cum
 Deo uersari, ac agere conatur; quod per o-
 rationem speciatim facit; quæ est præcipua
 humanæ naturæ operatio; cum ceteras ho-
 minis actiones ita superet, ac uidentem sen-
 sus, alios sensus nobilitate vincit; a qua o-
 peratione is, quem laudamus homo mirifi-
 ce laudari potest. Et licet tota uiri iusti uita
 sit oratio quædam; quia qui semper be-
 ne uiuit, ut iustus facit, semper orat: tamen,

fuis temporibus ad hanc præclarissimam
functionem exercendam, totum se compa-
rat, atque tradit. Suo itaque loco, & tem-
pore uir iustus seipsum colligens, sensum
a rebus externis reuocat, mentem a sensu-
bus, & corpore seiungit, & cogitationem
ab omni humana cura purgat: postea, per
creaturas, quasi per gradus quosdam, con-
templationis passibus cælum versus, usq;
ad Angelorum Choros peruenit, & in eorū
consortium admitti petit; seque tandem
coram, amico, socio, familiare, & patre suo
cum fiducia, & reuerentia, cum eo verba fa-
cturus, ac tractaturus, sistit. Considera, a-
mice lector, uirum iustum in hoc statu con-
stitutum: uide eum ab hac rerum caligine,
quasi spiritum quendam, seiunctum: uide
eum ad consortium Angelorum euectum:
uide eum coram diuina maiestate stantem,
& cum eadem familiariter loquentem. Hoc
statu, nihil optabilius, nihil præclarius, ni-
hil beatius homini contingere in hac uita
potest. Huius status splendorem, ac digni-
tatem aliquo modo intelligeres, si infima
condicionis hominem cum Cæsarea, & sa-
cra maiestate familiarissime versantem, &
de rebus grauissimis summa cum uolupta-
te agentem, cerneres. Nec te decipiat cor-
pus, quod cernis in terra manere: quoniã

homo,

homo, quocūque uult, animo, sese trãstest.
Quare, hic uiri iusti status, si operationis
genus, si locj, & personarum adiuncta spe-
ctes, illustris omnino uidebitur. Quod si
res ipsas de quibus hi amici inter se agunt
animaduertes, adhuc longe illustrior appa-
rebit. Nam, uir iustus coram diuina maie-
state constitutus, partim diuinas perfectio-
nes cõtemplans, in Dei laudes prorumpit,
ac dicit: Benedic anima mea Domino: Do-
mine Deus magnificatus es uehementer: Ps. 103.
Confessionem & decorem induisti: ami-
ctus lumine, sicut uestimento: partim po-
tentiam, & dominium Dei cognoscens, ei
quidquid habet, & potest, offert, omniaq;
accepta refert: partim, cum diuinam libe-
ralitatem, & misericordiam uideat, & mul-
tis se egere sentiat, auxiliū, & fauorem
petit, ut ipsum omnium bonorum largi-
torem magis cognoscere, amare, ac lauda-
re queat. Deus uicissim ad cor amici sui lo-
quitur, cumque consolatur, & illuminat, ei
que petita largitur. O igitur præclarum cõ-
mercium! in quo de Dei gloria, & honore,
de hominis salute & uita, atque beatitudi-
ne agitur. Dixerunt, & recte quidem, sapiē-
tiores philosophi, hominis in hac uita feli-
citatē in nobilissima naturę humanę ope-
ratione, hoc est, in rerum sublimium con-

Z 3 tem-

templatione, & amore positam esse: quam beatitudinē uir iustus adipiscitur, cum in oratione maiestatem diuinam contempletur, & contemplando amat, & amoris vi, in eam illabitur, eique vnitur. Quo amoris impetu, interdum, ita extra se in amatum fertur, ut magis extra se, quam in se, & magis mortuus, quam uiuus esse videatur: & aliquando tanto spiritali gustu, ac voluptate repletur, ut gestiat, & stare loco nesciat, ac ne deficiat, timeat: & proinde petit: Falcite me floribus, stipate me malis: quia amore languēo: Dilectus meus mihi, & ego illi. Nullis itaque antiqui serpentis illecebris, nullis veteris impostoris ludificationibus, nulla denique ui ab hoc colloquio remoueri potest: etiam si leo unguibus adorariatur, etiam si draco magno impetu inuadat; etiam si serpentes per corpus gradiantur. Refert Sanctus Nilus Demones quem dā virum iustum orantem per duas hebdomadas in storea sublatum, per aerem, ueluti pilam, uersasse; neque tamen ullo modo ab ardenti oratione eum abducere potuisse. Verum cum non sit mihi in animo de orationis dignitate latius disputare, illud unum speciatim hoc loco, breuiter tamen, demonstrabo; uidelicet, quam famili-

Cap. 1.

S. Nilus
de orat.

S. Nilus.

liari-

liariter per orationem iustus cum Deo, & Deus cum iusto uersetur; quæ res uiri iusti splendorem mirum in modum amplificat. Quod autem priuate Deus cum suis amicis familiariter loqui soleat, hæc luculenta sacræ scripturæ docet auctoritas: Si quis fuerit, ait Dominus, inter uos propheta Domini in uisione apparebo ei, uel per somnium loquar ad illum. At non talis seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est. Ore enim ad os loquor ei: & palam non per ænigmata, & figuras Dominum uidet. Idem declarauit Dominus, cum dixit: Ego sum ostium: Per me si quis intrauerit, saluabitur; & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Quid aliud ingredi, & egredi significant, quam familiaritatem quandam maximam? Qualem iij habere solent, famuli, qui quocumque uolunt ad suos dominos ingrediuntur. Verum, nullus seruus est ita familiaris Domino suo ac iustus Deo, ad cuius conspectum, quocumque tempore, quocumque loco, absque ulla mora ingredi potest: & non solum uir iustus ad Deum, ut cum eo loquatur, accedit; sed etiam Deus ad hominem iustum (in infinitam Dei bonitatem) se conferte solet. Ideo legitur, Deum de nocte semel, iterum, & tertium Samuelem familia

Num. 12.

1007. 10.

1. Reg. 3.

rem suam uocasse, ipsumque respondisse.
 Loquere Domine, quia audit seruus tuus.
Psa. 84 Et alius dixit. Audiam quid loquatur in
Ose. 2. me Deus. Huc et pertinet illud: Ecce ego
 lactabo eam, & ducam eam in solitudinem, & loquar
 ad cor eius. Quod autem Deus statim uo-
 ces suorum excipiat, indicauit propheta,
Psa. 4. cum cecinit. Cum inuocarem, exaudiuit
Psa. 33 me Deus, &c. Siquidem oculi Domini su-
 per iustos: & aures eius in preces eorum.
 Placet tandem hunc domesticum inter Deum,
 & uirum iustum loquendi, & agendi usum
 quibusdam sententiis ex scriptura collectis,
 quibus hi amici, cum inter se loquuntur,
 uti solent, planius explanare. Deus his mo-
Pro. 3. 13. dis iustum alloqui consuevit: Fili mi, non
Psa. 88 obliuiscaris legis meae. Fili praebere mihi cor-
Ier. 3. tuum: Inueni Dauid seruum meum, oleo
 sancto meo unxi eum: Ipse inuocabit me:
 Pater meus es tu: Deus meus, & susceptor
 salutis meae tu es. Ergo saltem amodo uo-
Cant. 2. ca me: Pater mi, dux uirginitatis meae tu
 es. Surge, propera amica mea, columba
 mea, formosa mea, & uenit: Sonet uox tua
 in auribus meis. Vir iustus Deum hoc mo-
Psa. 137 do: Propter Dauid seruum tuum, non auer-
 tas faciem Christi tui. Memento Domine
 Dauid, & omnis mansuetudinis eius:
Psa. 34 Doce me facere uoluntatem tuam: quia
 Deus

Deus meus es tu: Apprehende arma & scu-
 tum, & exurge in adiutorium meum. Do-
 mine quando respicies? Neque ista maxi-
 ma uiri iusti cum Deo familiaritas, ut qui-
 dam stulte dicunt, contemptum parit: quia,
 cum uir iustus per hunc domesticum usum,
 & Deum & seipsum magis cognoscat, di-
 uinam maiestatem magis reueretur, & ve-
 neratur, & se magis deprimat; & dicit:
Gen. 18. Domine non sum dignus, ut tecum loquar,
Luc. 3 & ut tuo conspectu fruam. Quid ego pul-
 uis, & cinis cum tanta maiestate tractem?
 Exi a me, quia homo peccator sum Domi-
 ne: Domine non sum dignus, uel ut tu in-
Mat. 8. tres in domum meam, uel ut ego accedam
 ad atria tua. At cum Deus uirum iustum ita
 se humiliantem, & deprimentem cernit, eo
 magis se se in eum insinuat, & familiarius
 cum eo tractat, ac dicit: Ad quem respi-
Psa. 68 ciam, nisi ad paupericulum, & contritum
 spiritu, & tremantem sermones meos?
 Quod autem uiri iusti hoc diuino colloquio
 delectentur, eoque saepe fruantur, quid est,
 quod pluribus demonstrum? cum sancti
 patres nulla alia in re diligentius, & fre-
 quentius se se occupauerint, quam in hoc
 cum Deo, per orationem commercio? cuius
 rei praecleara, & illustria nobis relique-
 runt exempla. Siquidem si temporis spatium
 quo

*Gen. 18.**Luc. 3**Mat. 8.**Psa. 68**Chryf.*

tem suum uocasse, ipsumque respondisse;
 Loquere Domine, quia audit seruus tuus.
Psa. 84 Et alius dixit. Audiam quid loquatur in
Ofs. 2. me Deus. Huc et pertinet illud: Ecce ego
 lactabo eam, & ducam eam in solitudinem, & loquar
 ad cor eius. Quod autem Deus statim uo-
 ces suorum excipiat, indicauit propheta,
Psa. 4. cum cecinit. Cum inuocarem, exaudiuit
Psa. 33 me Deus, &c. Siquidem oculi Domini su-
 per iustos: & aures eius in preces eorum.
 Placet tandem hunc domesticum inter Deum,
 & uirum iustum loquendi, & agendi usum
 quibusdam sententiis ex scriptura collectis,
 quibus hi amici, cum inter se loquuntur,
 uti solent, planius explanare. Deus his mo-
Pro. 3. 13. dis iustum alloqui consuevit: Fili mi, non
Psa. 88 obliuiscaris legis meae. Fili praebe mihi cor-
Ier. 3. tuum: Inueni Dauid seruum meum, oleo
 sancto meo unxi eum: Ipse inuocabit me:
 Pater meus es tu: Deus meus, & susceptor
 salutis meae tu es. Ergo saltem amodo uo-
Cam. 2. ca me: Pater mi, dux uirginitatis meae tu
 es. Surge, propera amica mea, columba
 mea, formosa mea, & ueni: Sonet uox tua
 in auribus meis. Vir iustus Deum hoc mo-
Psa. 131 do: Propter Dauid seruum tuum, non auer-
 tas faciem Christi tui. Memento Domine
 Dauid, & omnis mansuetudinis eius:
Psa. 84 Doce me facere uoluntatem tuam: quia
 Deus

Deus meus es tu: Apprehende arma & scu-
 tum, & exurge in adiutorium meum. Do-
 mine quando respicies? Neque ista maxi-
 ma uiri iusti cum Deo familiaritas, ut qui-
 dam stulte dicunt, contemptum parit: quia,
 cum uir iustus per hunc domesticum usum,
 & Deum & seipsum magis cognoscat, di-
 uinam maiestatem magis reueretur, & ve-
 neratur, & se magis deprimit; & dicit:
Gen. 18. Domine non sum dignus, ut tecum loquar,
Luc. 3 & ut tuo conspectu fruam. Quid ego pul-
 uis, & cinis cum tanta maiestate tractem?
Exi. 17. Exi a me, quia homo peccator sum Domine:
Mat. 8 Domine non sum dignus, uel ut tu in-
 tres in domum meam, uel ut ego accedam
 ad atria tua. At cum Deus uirum iustum ita
 se humiliantem, & deprimentem cernit, eo
 magis se se in eum insinuat, & familiariter
 cum eo tractat, ac dicit: Ad quem respi-
Psa. 68 ciam, nisi ad pauperculum, & contritum
 spiritu, & trementem sermones meos?
 Quod autem uiri iusti hoc diuino colloquio
 delectentur, eoque saepe fruuntur, quid est,
 quod pluribus demonstrum? cum sancti
 patres nulla alia in re diligentius, & fre-
 quentius se se occupauerint, quam in hoc
 cum Deo, per orationem commercio? cu-
 ius rei praecleara, & illustria nobis relique-
 runt exempla. Siquidem si temporis spatium
 quo

quo orare solebant, spectes; alij integras horas, alij integros dies, alij dies noctesq; alij integras hebdomadas, alij integros annos, alij etiam plures annos, alij denique per totā uitam orabant. Si frequentiā consideres, alij cum diu orare non possent, ter in die orarunt, alij septies, alij centies in die, & centies in nocte, alij tercenties.

Dan. 6

In alijs præterea alia orandi studia animadu-
uerteres. In Moysē, & Antonio perseveran-
tiam; In Dauide, & Bartholomæo frequen-
tiam; In Anna, & Elisabeth feruorem;
In Tobia, & Petro affectum, quem lacry-
mis indicarunt; In Bernardo, & Francisco
diligentiam. Denique, ut hunc concludam
locum, id magnopere huius actionis digni-
tatem demonstrat, quod Christus Domi-
nus in oratione pernoctabat, & per quadra-

Luc. 6

ginta dies, dum ieiunauit, soli orationi vacasse censendum est: immo, totum uitæ tempus in hanc unam rem contulisse affirmare possumus, cum per tres solos annos, & hoc temporis spacio, non semper, actusæ uitæ operam dederit. Et quis non putet esse multo præstantissimam eam operationem, quæ animam mundat a peccatis, peccata delet, negligentias facit, gratias impetrat, concupiscentias extinguit, animi motus comprimit, tentationes superat, hostes proster-

Mat. 4

prostermit, calamitates lenit, mœrorem repellit, lætitiā affert, pacem conciliat, hominem in cœlum transfert, Angelorū choris immiscet, & tandem cum Deo iungit? Valeant igitur humani congressus, humanæ familiaritates, & humana colloquia: quia, si cum hoc comparentur, nihil valēt: quo colloquio, domesticoque cum summo rege vsu, miseri peccatores seipsos priuant, dum diuina spreta amicitia, cum seruis etiam vilissimis uersantur, & eorū consuetudine delectantur; dum vel, de diuitiis cogitat, uel auctas contemplantur in arca, & saccis inhiant, vel dum eorum animus est in patinis, vel quouis alio pacto humana cogitatio circa infimas creaturas fordescit.

Vir iustus est graciosus apud Deum, a quo quidquid petit, obtinet. Cap. LXXXII.

CVM vir iustus sit amicus, & familiaris Dei, atq; domestice, ut diximus, cum eo tractet, & omni obseruantia, ac cultus genere Deum veneretur; inde nascitur, ut apud Deum, gratia multum valeat, eique maxime gratus existat. Propterea Deus, nihil viri iusti causa non faceret, nihilque ei non concederet. Ideo, & petendi rationē,
&

Mat. 6

VIR IUSTVS

Rom. 2. & quid petere deberet, cum docuit: quin etiam, in ipso, per Spiritum suum, ipse petit: et ad petendum excitat; & Dei Filius, non petentibus dixit: Usque modo non petistis quicquam in nomine meo: petite, & accipietis. Et ut sperarent, quod peterent, se consecuturos esse, rem iureiurando confirmavit. Amen amen dico vobis: si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Quæ amplior potest esse promissio? cum dicat: quidquid: quæ certior, & securior, cum ipsa veritas promittat, & iureiurando confirmet: quæ gratior, cum tam effaciter, tam amice ad petendum prouocet?

Iacob. 3. Alibi scriptura dicit: Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei. Pondera verba. dat. omnibus. affluenter. non improperat. dabitur. At, quid potest esse iucundius? quid illustrius? quam ita gratia apud Deum valere, ut quidquid ab eo obtinere velis, si recte postules, consecuturus sis: qua felici condicione, speciatim, vir iustus vitur. Sed rem egregiam, & quæ virum hunc maximo opere commendat, adhuc aliis diuinæ scripturæ confirmemus sententiis. Carissimi, ait Ioannes, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum: & quidquid peti-

VIR IUSTVS. 183

uerimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius custodimus, & ea quæ sunt placita coram eo, facimus. Ex quo loco colligere licet, viros iustos priuatim hanc spem habere obtinendi a Deo, quidquid petierint: quia ait: si cor non reprehendit: & quoniam mandata seruamus: quæ verba in solos viros iustos cadunt. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Et quis est is, qui delectatur in Domino, nisi vir iustus? Reuela Domino viam tuam, *Psal. 56* & spera in eo, & ipse faciet: Qui replet in bonis desiderium tuum: hoc est, quodcumque desideras, tibi impertit bonum: *Psal. 102* Quoniam tu benedices iusto: id est, gratias & dona iusto concedes: Voluntatem timentium se faciet; & deprecationem eorum exaudivit, & saluos faciet eos. O miram Dei *Psa. 144.* erga homines iustos bonitatem! Dominus, seruorum voluntatem exequitur! Dominus seruis obedit! Quam desiderarem huius loci vim, a legentibus considerari, atque perpendi; in quo, maximum quid, latere videtur. Agnosce hic, pie lector, amicitiam, & familiaritatem inter Deum, & hominem. Quam felix censeretur is, qui ita apud principem, gratia, ualeret, ut quidquid ipse vellet, quidquid peteret Princeps faceret. Sed iam rem hanc aliquibus demonstramus

exem-

Gen. 19
Gen. 20

Exo. 17
Jud. 15
1. Reg. 12.
3. Reg. 17.
18.
1. Reg. 1.

Job. 10

exemplis. Petiit Loth, & non est subuerfa ciuitas: petiit Abraham, & Deus sanauit Abime'ech, & vxorem, ancillasque eius: petente Moyse vincebat Israel, eodem non petente uincebatur: petiit Samson, & ex asini maxilla fluxit aqua: petiit Samuel, & facta est pluuia: petiit Elias, & excitatus est puer: eodem petente cecidit ignis, qui ob impiorum preces non ceciderat: Petiit amicissimus ille Dei Iob pro stultitia amicorū suorum, & Dominus faciem eius suscepit, Petentibus uiris iustis, Deus ut eorum uoluntatem faciat, dat claudis gressum, surdis auditum, cæcis uisum, ægrotis sanitatē, mortuis vitam, & peccatoribus veniam. Obtinēt denique quidquid uolunt uiri iusti a Deo: alias enim nō esset uerum illud: Petite, & accipietis. Ita iustorū preces Deo existunt gratæ: ita eas libenter excipit, ut nolit iustos pro eis preces facere, quos gratia, quam iusti petunt, indignos esse nouit, ne eorum petitiones in uanum factæ uideantur. Ideo quidam Prophetæ, ne pro populo sua gratia indigno preces funderet, iussit. En igitur, quantum, uiri iusti, gratia, apud Deum ualeant. Sed, ut huius rei singulare exemplum ob oculos legentium ponam, breuiter historiam Ruth & Booz explanabo, si illud prius monuero, Booz personā bene-

beneficentissimi Dei, & Ruth personam uiri iusti, qui a Deo gratis ornatur, representare. Ruth itaque proficiscitur in agrum spicas collectura: Booz, primum, quænam sit inuestigat: deinde, ei inquit: Audi filia, ne in alienum agrum vadas ad colligendum: ut puellis suis se iungere uelit hortatur: & ne quis ei molestus sit, monet: iubet, ut si sitierit ad sarcinas accedat, & bibat aquas, de quibus pueri bibunt: atque sibi nuntiata fuisse, quæ focui fecisset, & reliquisse parentes, & terram, ut ueniret ad populum quem nesciebat: eique bene precatur: quæ ait: Inueni gratiam apud ocu-
lostuos Domine mi, qui consolatus es me, & locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non sum similis unius puellarum tuarum. Postea inuitat ad comedendum panem cum messoribus: comedit, saturata est, reliquias tulit. Præterea, messoribus præcepit, ne eam cum ipsis metere uolentem prohiberent, & ut de manipulis suis de industria remanere sinerent, ut sine rubore colligeret, & colligentem nemo corripere. Insuper, Booz huic feminæ iussit, ut tãdiu cum messoribus iungeretur, donec omnes segetes metèrentur: quod iussum executæ est. Iam uero, cum Ruth se lauasset, & unxisset, ue-
stibusque ornasset, ad Booz dormientem accessit.

Ruth. 2.

accessit: quam ipse benedixit, & quid eam
facere oporteret, ut sibi eam in matrimo-
nium copulare posset, docuit; iussitque ut
pallium panderet, & mensus sex ordei mo-
dios, posuit super eam. Et denique, non ces-
savit, donec eam in matrimonio habuit:
ex qua filios suscepit: ex quibus Saluator
mundi Christus dominus originem duxit.
En igitur illustrem figuram, in qua aper-
tissime cernitur, quatum Deus amicis suis
gratificari soleat, & qua providentia, ac li-
beralitate erga eos utatur, & quibus mune-
ribus cumulet, & ornet. Et ne quis, ullo mo-
do dubitare possit, quin quod petet, obten-
turus sit, quid hac de re diuus Iacobus scri-
pserit, diligenter attendat. Multum ualer
deprecatio iusti assidua. Elias homo erat
similis nobis passibilis, & oratione orauit,
ut non plueret super terram, & non pluit
annos tres, & menses sex. Et rursus ora-
uit, & cœlum dedit pluuiam, & terra fru-
ctum. Cum itaque Deus non sit personarū
acceptator, omnes iustorum omnium pre-
ces, proculdubio exaudit, & omnes apud se
gratia ualere uult, omnibusque se gratio-
sum ostendit. Pulsate igitur iusti, & uobis
aperietur: petite, & uobis dabitur: orate,
& quidquid uolueritis obtinebitis: quia lō-
ge est Dominus ab impiis, & orationes iu-
storum

Iac. 5

storum exaudit. O Domine, quantum de-
bet lætari in te iustus? cum desiderium cor-
dis eius tribuas ei, & uoluntate laborum
eius non defraudes eum, sed præuenias eū
in benedictionibus dulcedinis. Benedi-
cat igitur iustus Deum, qui replet in bonis
desiderium suum. De homine autem im-
pio, quid dicemus? qui, cū gratia careat,
qua homines Deo grati sunt, quo modo
apud Deum gratia ualere poterit? Quo fit,
ut Deus ei dicat: Si multiplicaueris ora-
tionem, non exaudiam.

2. Mach. 9
Pro. 10.

Ps. 20.

Ps. 102.

Is. 1.

Viri iusti dona sunt Deo gratissima.

Cap. LXXXIII.

SI huius mundi homines aliquem domi-
num cui inseruiant nacti fuerint, non
modo accurato famulatu, sed etiā magnis
muneribus, eius gratiam sibi comparare
contendant, & nihil sibi commodius, &
optatius accidere posse putant, quam si sua
munera, iis, quibus seruiunt, fuerint per-
grata: quod, si adepti fuerint, gaudent, go-
stunt, gloriātur, ac secum præclare actum
esse existimant. Et reuera, id est quid ma-
gnum, cum donans donante uideatur ma-
ior, & beatius sit dare, quam accipere; præ-
sertim, cum datum accipienti pergratum
existit.

Ab. 20

A a existit.

cur, placent; ut aliquando sponse suæ dixerit: Vulnerasti me in uno oculorum tuorum: quando uidelicet recta intentione tuum mihi obtulisti munus. Sunt ergo uiri iusti dona ita Deo grata, ut cor eius uerent: quæ res est omnino cogitatione digna. Qui adorat Deum, inquit scriptura, in oblatione, suscipietur, & deprecatio illius usque ad nubes penetrabit, & donec appropinquet non consolabitur, & non discedet donec Altissimus aspiciat. Oblatio itaque iusti impinguat altare, & odor suauitatis est in conspectu Altissimi. Sacrificiū iusti acceptum est, & memoriam eius non obliuiscetur Dominus. Ratio autem cur uiri iusti dona ita grata Deo accidant, ea est, quia, non tam quod donatur, quam animam donantis respicit: qui, etiam in quouis minimo potest esse maximus: cū quisque, quod dat minimum, studio id maximo offerre possit. Auger etiam munus suū uir iustus, dum uel se nihil dare intelligit, quia omnia quæ dat, eius, cui dat, esse cognoscit; uel quod eo animi impetu, quo dare deberet, se non dare animaduertit; angitque se, molestiamque capit maximam; cum ei a quo se omnia accepisse sentit, omnia, & de suis, & ea, qua uellet ratione, serere non posse videat: & ait. Quid retribuam

Eccii. 39

Psa. 113

buam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Si totum me debeo Deo, quia me, & omnia pro me fecit; quid eidem retribuam, quia me refecit, & sic refecit? Cum me, & omnia fecit, dixit, & facta sunt: at ut me reficeret, multa dixit, & fecit, & tulit: indigna uerba, duriora uerbera, durissima supplicia. Et cum nihil aliud se habere sentiat, quod retribuatur, nisi hoc, ut aliquid pro Dei gloria sufferat, Deūque laudibus celebret: ideo ait: Calicem salutaris accipiam, & nomen domini inuocabo: quæ duæ potissimum oblationes, Deo placere solent: calix uidelicet tribulationum, & laudum sacrificium. Placet itaque speciatim Deo laudum munus, quo a uiro iusto exornatur. Laudat uir iustus Deum, & ad idem faciendum etiam alios excitat, dum dicit: Laudate pueri dominum, laudate nomen Domini: Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, & usque in seculum. Conuocat etiam interdum creaturas omnes ad laudes diuinas celebrandas, & inquit: Benedicite omnia opera Domini Domino, laudate, & superexaltate eum in secula. Aliquando etiam seipsum ad hoc munus præstandum excitat; dum dicit: Benedic anima mea Dominum, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius. Benedic

Psal. 113.

Dan. 9

Psa. 103

Psa. 103

anima mea Dominū, & noli obliuisci omnes retributiones eius, idest nullum Dei beneficium tibi e memoria effluat. Gratissima igitur iustorum munera, tanquam ab amicis, & familiaribus, & filijs oblata, Deo existunt: quæ aliquando immenso beatitudinis præmio liberalissime remunerabit. At vero, impiorum dona Deo non placent: ideo legimus: Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine sacrificiorum eorū propitiabitur peccatis: Et propterea impio offerenti dicit: Quis quæsiuit hæc de manibus tuis sanguine plenis? cum extenderis manus tuas auertam oculos a te: & cum multiplicaueris orationem non exaudiam: lauare, mundus esto: quiesce agere peruerse; disce benefacere: & alibi dicitur impijs: Odi, proieci festiuitates uestras; & non capiam odorem cætuum uestrorum. Quod si obtuleritis mihi holocaustomata & munera uestra, non suscipiā, &c. Quod etiam laudes impiorum Deo nō placeant, hac graui redargutione indicauit Deus, cum peccatori dixit: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Cur autem Deus impiorum oblationes renuat, hæc est prima causa; quia sunt eius inimici: inimicorum

*Ecci. 34**Isa. 1**Amos 5**Isa. 49*

rum autem dona nō solent accidere grata, cum dantis animus, ab eo cui datur sit alienus. Altera causa est; quoniam solent, ut *Psa. 63* plurimum res imperfectas, & uitiatas Deo offerre: quod tamē ipse sua lege prohibuit. Iustus, contra, holocausta medullata cum incenso, & boues cum hircis offert. Itaque se totum per holocaustum corporis & anime, intellectus & voluntatis, bonorum inquam omnium internorum & externorū, Deo uouet, & ei reddit omnia, a quo omnia se accepisse intelligit: ut cum omnia in hac uita reddiderit, in alia, non modo omnia, sed & factorem omnium in æternum possideat. Quamobrem, si quis nature humanæ imbecillitatem, & humilitatem, Dei uero potentiam, & maiestatem contempleretur, non posset non uehementer admirari, cum uideret tantam maiestatem, tantum facere minima quæque dona, quæ a uiro iusto ipsi offeruntur. Quia, licet Deus is sit, *Psalms.* qui bonorum nostrorum non eger: tamen, dona sibi a iustis offerri ita desiderat, & oblata, ita accipit, ac si egeret. Victimæ igitur impiorum abominabiles Domino: uota iustorum placabilia. *Pro. 17.*

VIR IVSTVS.

*Vir iustus est Sanctorum civis, cum sit
cœlesti ciuitate donatus.*

Cap. LXXXIV.

Laudamus superius hunc hominē a
rep. & ciuitate in qua natus, educatus
que est: sed, cum alia ciuitate longe nobi-
liore donatus fuerit, ut ex hac noua digni-
tate eum laudemus, ratio a nobis ex parte
re uidetur. Magnum quid homines esse ar-
bitrantur, si cuiusdam dicere liceat: Nobi-
lis Venetus sum: Patritius Romanus sum,
Præclarę sane uoces, magnificę appellatio-
nes, & illustres tituli. Maximas siquidem
prærogatiuas & egregia priuilegia secum
afferunt. Quos titulos, qui priuilegia &
immunitates iustorum uirorum ignorant,
maximis sumptibus, & laboribus sibi, ac
posteris acquirete, ac conseruare conan-
tur; & sæpenumero iactant, superbeque
ostentant. O hominum inanitatem admi-
rabilem! Nonne omnes homines ex hu-
mo humani, ex terra terreni, ex luto lutu-
lenti, ex puluere puluerulenti, & ex mun-
do mundani? Cur nõ omnes hoc auitum,
& antiquum, ac uere nostrum ostentamus
genus? sed uideamus qua nam ciuitate uir
iustus sit donatus, ut demonstremus quam
nam homo iustus ex uilla oriundus, supe-

ret

VIR IVSTVS. 189

ret impium in magna ciuitate natum.
Impius qui se ciuem, uel patritium nobi-
lis urbis esse gloriatur, si intelligeret se tan-
quam exulem in ualle lacrymarum uersa-
ri, & se a patria cœlesti ob uaria læsę maie-
statis crimina esse depulsum, ac proinde se
ad ciuitatem Babylonis, quæ est ciuitas De-
monis pertinere, hanc suam profecto ostē-
tationem deponeret. At uero uir iustus,
cum a captiuitate Babylonica reuocatus, &
cœlesti ciuitate donatus sit, merito gloria-
ri potest, ac dicere: Ciuis sanctorum sum:
Patritius cœlestis sum: cum iam sit de cœ-
lo cœlestis, & in cœlo proximos suos, &
fratres suos habeat. Ad hanc ciuitatem pro-
perat; cum hic non habeat ciuitatem ma-
nentem: ad quam conuersus, dicit: Pro-
pter fratres meos, & proximos meos loque-
bar pacem de te: Fundamenta eius in mon-
tibus sanctis: diligit Dominus portas Sion:
super omnia tabernacula Iacob. Gloriosa
dicta sunt de te ciuitas Dei. In hac ciuitate
habet hæreditatem suam, & patrem suum;
quem orando una cum fratribus suis sic al-
loquitur. Pater noster qui es in cœlis: san-
ctificetur nomen tuum: adueniat regnum
tuum: da, uidelicet nobis hæreditatē, quam
filijs tuis promissisti. In hac ciuitate fuit ab
æterno conceptus: ad quam ab exilio re-

uoca-

1. Cor. 6.

2. Ph.

Psal. 121.

Neb. 13.

Clem. Ale-

xandr.

Libr. 6.

str.

Psal. 86.

utilitatem consideremus, neminem in ciuitate inuenies, qui maiorem utilitatē quā uir iustus ciuitati afferat. Etenim, ipse im-

Psal. 122. petrat a Deo, quę ad pacem ciuitatis pertinent, nemini nocet, iustitiam defendit, leges seruat, quoscuque potest iuuat, vitę exemplo alios arguit, & docet, & denique pessime cum ciuitate ageretur, si uiris iustus esset orbata. Ad hæc, ciuitas ea est, in qua est ciuium unitas: unitas non est nisi inter bonos: boni igitur ciuitatem conficiunt, & ciues erunt. Postremo, si nobilitas in aliqua urbe censetur, qui eam conseruauerit, adiuuerit, auxerit, factis illustrauerit, qui tandem de ea valde benemeritus fuerit; magis, mea quidem sententia, uir iustus humili loco natus, quam qui uis alius improbus ciuis, appellandus erit. Ponamus, ut quod sentio melius explicem, eo tempore, quo Sodoma libidine ardebat, fuisse in ea urbe multos patritios, & nobiles uiros, improbos tamen, & unum Loth uirum iustum, fuisse ex plebe natum. Fuerunt ne illi boni ciues, & ciuitati utiles, propter quos ciuitas destructa est, an Loth? cuius similes, si plures inuenti fuissent, utique incendio non fuisset exusta. Sunt ergo uiri iusti uere ciues, cum sint boni, & rei publicę utiles. Nobiles autem, & iniusti,

sua

sua auctoritate nisi suis operibus fulti, quas turbas in ciuitate non excitant? quas iniurias non inferunt? quos pauperes non opprimunt? quos improbos non defendunt? Qui sunt ergo qui ciuitatem turbant nobiles: Qui plebem concitant? nobiles: qui capitales inimicitias exercent? nobiles: Qui iustitiam peruertunt? improbi in quā nobiles. O nobilitatem ignobilem, ciuilitatem non ciuilem, & urbanitatem inurbanam! Nobilis Venetus sum: Patritius Romanus sum: si tamen bonus, & ciuitati utilis. At quanto præclarior atque illustrior est uox ista: Ciuis cœlestis sum: quam, uere uir iustus usurpare potest. Huic cœlesti ciui terrestres cedant ciues: huic in quā beatorū ciui, mortalium ciues. Gaudete ergo & exultate iusti, ciues Sactorū estis; Domini, Francisci, Hieronymi, Augustini, Ambrosij, Gregorij, patriarcharum, prophetarum, Apostolorū, & denique innumeriorū martyrum, uirginum, & Angelorum omnium, quibus omnibus ceteri, gratique estis.

A militia Christiana, in qua quotidie fortiter, & honeste versatur

Cap. LXXXV.

Semper apud nationes omnes armorum tractatio honoratissima habita est.

est. & qui sub aliquo illustri duce stipēdia fecerunt, semper plurimi facti sunt: presertim, cum suorum ducum vestigia sunt secuti. Ideo vir iustus, qui nouit uitam hominis esse militiam super terram, optimo, & inuidiosissimo Imperatori Christo, nō ad bella carnalia, sed spiritalia, quæ sunt longe difficiliora gerenda, statim atque natus est, in baptismo, ne ullam sibi gloriæ genus deesset, nomen dedit, in signa Christianæ militiæ accepit, & sacramento se suo Imperatori obligauit: & in confirmatione, ubi speciatim gratia ad pugnadum datur, fidem confirmauit. Quare, in hac militia, constitutus, strenue contra potentissimos hostes dies, noctesque ubique depugnat; atque has præclarissimas voces usurpare potest. Miles Christianus sum: Bella Dei gero. Iustus itaque vir, maximū Imperatorem sequens, difficilem pugnam pugnans, maximas victorias referens, maximas etiam meretur laudes: presertim, cū nullam sibi uictoriam adscribat, sed omnem suam gloriam Deo acceptam referat, & a Deo se armatum, & bellandi rationem edoctum fuisse fateatur, cum ait: Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum: præcinxisti me virtute: posuisti ut

arcum

arcum æreum brachia mea: disciplina tua ipsa me docebit: perfecisti pedes meos tantquam ceruorum: dilatasti gressus meos subtus me, & non sunt infirmata vestigia mea: dedisti mihi protectionem salutis tuæ, & dextera tua suscepit me. *Psal. 117.* Viuit Dominus, & benedictus Deus meus, & exaltetur Deus salutis meę. Deus qui das mihi uindictas, & subdis populos sub me, liberator meus de inimicis meis iracūdis. &c. Arma autem quibus armatur, sunt fere ista. Lorica fidei & caritatis, galea salutis, gladius spiritus & uerbi, & scutum ueritatis. Quibus armis cum se munitum esse sentit; cum se a Deo instructum esse animaduertit, cum Deum sibi ad stare cognoscit; audacter dicit: Prosequar inimicos meos, & comprehendam illos; & non cōuertar donec deficient: confringam illos, nec poterunt stare; cadent subtus pedes meos. Quod si interdum ab inimicis se uergeri uidet, ac de uictoria timet, ad suum Imperatorem confugit, auxiliumque petit, & dicit: Domine, quid multiplicati sunt qui tribulant me? multi insurgunt aduersus me: Multi dicunt animæ meę, non est salus ipsi in Deo eius: Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea. & exaltans caput meum. Apprehende arma

&c.

Iob.

Psal. 117.

1. Theo. 5.

Psal. 117.

Psal. 3.

Psal. 34.

Psal. 117.

Psal. 3. & scutum, & exurge in adiutorium mihi, &c. & denique, cum diuino auxilio se ful-
tum esse cognoscit, ait: Non timebo millia
populi circundantis me. Sequitur itaque
hic gloriosus miles gloriosum ducem; &
in militia Christiana, qua nulla unquam
extitit præstantior, non uerbo tantum, sed
re, & operibus, honeste, fortiterque uer-
satur. Audit, Imperatorem suum, ipsum
ad bellum, hisce uerbis, uocantem? Siquis
uult uenire post me, abneget semetipsum,
& tollat crucem suam, & sequatur me: &
ideo, tollit crucem suam cum Christo; por-
tat eam cum Christo; cum Christo orat,
cum Christo ieiunat; cum Christo maledi-
citur, cum Christo moritur, & cum eodẽ
resurgit, ac de mundo, de carne, de Dẽ
mone, & de morte triumphat; & tandem,
cum eodem, mundum iudicabit. Impius
uero sub imbecillo, & impotente duce, qui
etiam a minima scæmella uincitur, meret;
& dum meret, nil meretur; & si quid me-
retur æternas pœnas suorũ laborum præ-
mia, meretur. Conspecte mentis oculis,
& una parte, Christum Imperatorem scẽ-
ptrum crucis humeris suis gestantem, &
iustum sua cruce, eum sequentem: ex alte-
ra uero Dẽmonem Imperij mundani, ac
uane uoluptatis spe, impium ad se uocan-

tem

tem, & impium sequentem: & ubi hæc
mente uideris; confer bellandi causas:
unus pro honore Dei contra diabolum; al-
ter pro honore diaboli contra Deum pu-
gnat: unus pro uirtutibus contra uitia; al-
ter pro uitijs contra uirtutem: unus pro
honore, gloria, & uita; alter contra ho-
norem, gloriam, & uitam. Confer euen-
tus: unus pugnãdo uincit omnia; alter pu-
gnando uincitur ab omnibus: unus pu-
gnando æterna bona acquirit; alter æter-
nas sibi pœnas comparat, alter dum pu-
gnat, se, suaque omnia bona seruat; al-
ter se suaque omnia bona perdit. O singu-
larem impiorum dementiam! siquidem
pro inimico, contra amicos & benemeri-
tos pugnant; & aduersus ipsum parentem
Deum, tanquam theomachi, arma capiũt:
spicula in seipsos conuertunt, seque con-
fodiunt ipsos: in misera, & calamitosa pu-
gna summis laboribus seipsos expugnant;
perennem hostem summa læticia afficiunt,
dum pro illius regno, contra Dei regnum,
seipsos perimunt. Concludamus igitur se-
licem, immo felicissimam esse uiri iusti cõ-
dicionem, & gloriosissimam prouinciam,
honoratissimamq; militiam, omni laude,
gloria, & monumentis dignam: quia, in
omnibus se fortem Christi militem exhi-

2. Cor. 6.

B b bet

bet, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in Spiritu Santo, in caritate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei per arma iustitiæ a dextris, & a sinistris, &c. Posses etiam, hoc loco, eundem hominem, tanquam Christi discipulum, a genere doctrinæ, a modo quo docetur, a præceptore, & a schola in qua docetur, laudare; & impium ex locis contrarijs, vituperare, in qua re explicanda immorari nolo.

Vir iustus est Dei filius, & æterni regni heres. Cap. LXXXVI.

Reg. 18.

NVM parum videtur vobis, dixit aliquando Dauid, generum esse Regis? si id parum videri non debet; nec etiam parum videri deberet, si quis filius Regis esset; & multo minus, si quis Regis regum fieri posset, aut iam esset filius: quorum, primum, proponitur omnibus; quia Deus omnibus hominibus hanc potestatem dedit; alterum uero, solum iustis concessum est. Itaque, vir iustus, non modo miles Christi, cuius sanctorum, amicus, ac domestici-

Ion. 1.

mesticus Dei est, sed etiam per adoptionem, filius Dei euasit: quo nihil maius ab immortali Deo, viris iustis dari sane potuit, quam, ut filij ipsius nominentur, & sint. *1. Io. 3.*

Quis arrogantiam eius quem Cæsar in filium adoptasset, ferret? quis ei non inuideret? quis eius fortunam non admiraretur? quis eum non obseruaret? quis eius gratiam inire non contenderet? Vir iustus Regis regum filius factus, tantamque celsitudinem nactus, honesta quadam superbia non se effert? suam dignitatē nō agnoscet? & qui id nouerint, non mirabuntur? hanc ei dignitatem, bona quadam inuidia, non inuidebunt? eum non obseruabunt ac in eius gratiam, se non insinuabunt? cum pater huic filio dicat: Fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt: de quo Deus priuata quadam ratione dicere potest: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Satue mihi, hoc loco, aliquem iustum, & ex me interroga, quis nam ipse sit; & tibi respondebo. Interroga igitur: Quis est iste? Filius Dei. Cuius est coheres? Christi. Quæ est eius hereditas? æterna uita. Quid est æterna uita? omne bonum; Deus ipse. Habebit ergo ius ad possidendum omne bonum, & Deum ipsum? Ita sane, Deus enim est hereditas eius, & *Exo. 32.*

Luc. 15.

Ecl. 9. pars eius. Quo tendit? ad capiendam hæreditatem æternam, sibi ab æterno Patre, ab omni æternitate paratam. Ergo iste, quem nunc sordidum, infirmum, egentem, miserum, & iacentem uideo, aliquando cum Christo regnabit? ergo ad Dei dexteram aliquando sedebit? ita profecto. Quis hoc loco admiratione non afficiatur maxima? quis non exclamet? o magnam præpotentis Dei erga homines benignitatem! o clementiam! Tantus tantillum, tanti fecit, ut in filium sibi adsciuerit; & regno dona uerit. Quid? quod non satis fuit Deo hominem in filium adoptare; sed, ut id ipse efficere posset, facultatem ei tribuit. Dedit enim potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius: quæ res est omnino consideratione digna. Quid non facerent homines, ut Cæsaris filij euaderent, si qua ad id efficiendum eius data esset facultas? quanti ab eis ista potestas fieret? quis ea non uteretur? Habebunt, potestatem, qua Dei filij fieri poterunt, & ea non utentur? & flocci facient? Est ne hoc quippiam inane, aut fictum? nequaquam: sed, est ita magnum, quam quod maximum; & ita certum, quam quod certissimum. Res est diuina: assertor est ipse Deus, qui est ueritas ipsa. Nostra nostra est culpa; quia rem

non

non perpendimus, ut ille, qui hoc confiderans, in has prorupit voces: Videte qualè caritatem dedit nobis Pater, ut filij Dei nominemur, & simus: Carissimi, nunc filij Dei sumus. Verum, cum tantæ rei magnitudine uincar; cum qua ratione rem tantam explicem, ignorem, concludo, uirum iustum esse Dei filium, atque ad hæreditatem æternam vere ius habere: impios autem esse Diaboli filios, de quibus legitur: Vos ex diabolo estis; cum eo careant spiritu in quo clamatur, Abba, Pater: quo, qui agitur, filius Dei est; eodemque testimonio redditur, quempiam Dei filium esse.

Vir iustus est in Deo, & in Christo, & Deus, & Christus, in viro iusto.

Cap. LXXXVII.

1. Ion. 4. **S**I quis interdum secum illa diuinæ scripturæ uerba animo tractaret, ac diligenter perpenderet, quibus dicitur: Deus caritas est, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo; nihil maius, nihil admirabilius, nihil diuinius, viro iusto, in hoc mundo esse, existimaret. Etenim, quid maius esse potest, quam hominem esse in Deo? quid admirabilius, quam Deum esse in homine? quid diuinius, quam

B b 3 quod

1. Cor. 6.
Jo. 4.
Ia. 3.
Io. 17.

quod Deus & homo efficiantur unus spiritus? qui autem adheret Domino, inquit scriptura, vnus spiritus est: & Deus spiritus est: & qui natus est ex spiritu, spiritus est. Huc pertinent illa Domini verba: Ego in eis, & tu in me. Si igitur Filius est in iustis, & Pater est in Filio; vterque erit in iustis: quod clare his uerbis exposuit Ioanes. Vos, & in Filio & in Patre manebitis: At ubi est Pater & Filius, est etiã Spiritus sanctus. Itaque omnes tres diuinæ personæ, & tota Trinitas, in iustis erit. Pater per potentiam, Filius per sapientiam, Spiritus sanctus per bonitatem. Pater memoriam fecundat; Filius intellectum illuminat; Spiritus sanctus voluntatem recte disponit. Quo fit, vt per tres diuinas personas, tres animi viri iusti partes recte constituantur, & Trinitatis imago, & similitudo in ipso instaurantur: quibus instauratis, vir iustus, memoria, Deum recollit; intellectu, contemplatur, voluntate, amat: & ita recolendo, cognoscendo, & amando in Deo, & in diuinis personis, per memoriam, cognitionem, & amorem existit: Tota igitur Trinitas erit in toto iusto, & totus iustus in tota trinitate erit: & cum omnes iusti sint in vno, ipsi quoq; inter se erunt vnum. Claritatem, dicebat Filius Patri, quam tu dedisti

Ioan. 17.

dedisti mihi, dedi eis; vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Ego in eis, & tu in me; vt sint consummati in vnum. Solet, inquit, quidam sanctus pater, Saluator noster, bona, quæ sibi naturaliter insunt, proponere, & ad similitudinem hortari nos; vt ad diuinam sic imaginem, ad quam facti firmus, nos reformaret. quare, oēs iusti erunt vnum, & in vno oēs, & oēs in oibus. Est præterea, vir iustus, vt iustitiæ auctor Christus dixit, tanquam palmes in vite, in eo videlicet, qui est vita, in Christo domino; a quo vitam recipit, cuius auxilio multum fructum affert. Propterea dicebat apostolus, iustos esse conuiuificatos cum Christo, & vitam suam habere absconditam in Christo, & in eorum carne, vitam Iesu manifestari. Ex quibus colligitur, virum iustum posse cum Paulo dicere: Viuo autem, iam non ego, uiuit vero in me Christus: quo, quid optatius? quid vtilius? quid felicius homini contingere potest? Impius autem, vel est palmes a vite abscissus; vel si est in uite, est arefactus, ac propterea vitam a uiua uite non recipit. Demus quæso rationem his palmitibus; sicco nimirum, & virenti. Virens de se hunc in modum uere diceret. Ego palmes viuus; ego uiti conuiuificatus; ego a uite uitam haurio; ego uitem exor-

Cyris.

Ioan. 15.

Rom. 8.

Ephe. 2.

Col. 3.

2. Cor. 4.

Gal. 2.

no; ego agricolam lætifico; ego frondesco, floresco, & fructus æternæ uitæ dignos fero: ficcus autem, hæc de se enunciaret: Ego palmes siccus, uitæ non conuiuificatus; ego a uite uitam non capio; ego uitam nõ exor- no; ego agricolam non lætifico; ego nec frondes, nec flores, nec fructus afferro; sed cum aridus sim, ignis me manet æternus. Pone tibi, o amice lector, hos duos palmites ob oculos, & quid inter utrumque sit discriminis, diligenter perpende. Hunc rotum locū, quem paucis complexus sum, cum nõ tam uerbis amplificandus, quam animo diligenter tractandus sit, pluribus non prosequar. Sentio, in sententiis ex scriptura allatis uim esse maximam; quam ipse non comprehendo; admiror tamen, Etenim, quid potest esse admirabilius, quam hominem iustum habere uitā suam absconditam in Christo, esse conuiuificatum cum Christo; pendere a Christo, esse in Christo, manere in Deo, esse in Deo, & denique unum spiritum fieri cum Deo?

Vir iustus, in hoc mundo, longam uitam uiuit. Cap. LXXXVIII.

ET si ea, quam homines in hoc mundo uiuant uita, sit curarum, & miseria-
rum

rum plena; ut potius mors, quam uita appellanda sit: tamen, minus prudentes homines, ita in ea acquiescunt, eaque delectantur, ut omnem curam, omneque studium huc conferant, ut quam longissime uiuant, & eos beatos putent, qui diutius uixerint. Quare, genus quoddam felicitatis existimatur, si quis nestorios uixerit annos. At uero sapientes, exclamant: o uita, non uita, sed miseria! Illud autem exploratum omnibus esse debet, eam non esse uitam, quam is uiuit, qui male uiuit: cum eas operationes non exerceat, quæ a uita manant, cuiusmodi sunt actiones naturæ congruentes: in quo genere, uitia reponi minime possunt. Quare, qui recte uiuunt, diu uiuere, censendi, & uere beati appellandi sunt. Has ambas longas uiuendi rationes in uiro iusto reperiri, paucis demonstrabo. Et primum, si de longitudine uitæ corporis loqui uelimus, in ueteri lege populus ille, iustorum typus promissione longioris uitæ ad mandatorum custodiam sæpe excitabatur: Custodi præcepta eius, atque mandata, ait Moyses, quæ ego præcipio tibi; ut bene sit tibi, & filijs tuis post te, & permaneas multo tempore super terram. Honora patrem tuum, & matrem tuam, sicut præcepit tibi dominus Deus tuus

Deut. 4.

Deut. 5.

VIR IUSTVS.

rius, ut longo uiuas tempore, & bene sit tibi in terra &c. Quæ promissio, non solum de uita animæ, sed etiam de uita corporis intelligenda est. Quia licet hæc corporis uita, si sola consideretur, non magni facienda sit: tamen, si quis animaduerneret, quantum, dum ea frui licet, promereri possit, unius horæ concessum tempus, pro maximo beneficio haberetur. Ut merito cuidam sanctæ fœminæ per reuelationem dictum fuerit: Si homo sciret, quanta etiam una die promereri possit; mox, ut a somno uigilaret, tanto gaudio os eius dilataretur, pro eo quod dies illa illuxit, in qua Deo uiuere, & suum meritum ad eius laudem augere possit, quod tota die ad omnia quæ agere, aut pati deberet, alacrior, & fortior redderetur. Non est itaque mirum, si Deus custodientibus legem suam longam pollicetur uitam; qua, qui recte utitur, maiorem beatitudinem, ad magis Deum laudandum, acquirat. Ideo de uiro iusto scriptum legimus: longitudine dierum replebo eum. Et sapienter, cum dixisset, nihil melius esse, quam timere Deum, & nihil dulcius, quàm respicere in mandatis Domini, & gloriam magnam esse sequi Dominum, hæc adiecit uerba: Longitudo dierum assumetur ab eo: & alibi: Vita uiri in numero dierum: dies

Metbil.

Isa. 9.

Ecci. 23

Ecci. 37

VIR IUSTVS. 198

dies autem Israel innumerabiles: & alio loco, timenti Deum, dictum est: Per me *Pro. 9.* enim multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni uitæ: & nihil proderunt thesauri iniquitatis; iustitia uero liberabit a morte: a qua liberatus fuit rex Ezechias, *Pro. 106.* qui suam iniustitiam considerans, dixit: *15.* Vadam ad portas inferi, hoc est moriar: sed cum eius peccata post suum tergum Deum proiecisse intellexisset, conclusit: Viuens uiuens confitebitur tibi; hoc est, *Isa. 38.* omnes uiuētes te: laudibus celebrabunt, ut ego hodie. Est itaque timor Domini fons uitæ: ut declinet a ruina mortis. Et quoties *Pro. 14.* Deus homines, quos ob ipsorum iniustitiam uita priuare uolebat, ob adeptam iustitiam conseruauit in uita? quod, multis ut ostendam exemplis, nihil est necesse; cū id quotidie fieri cernamus. Erit igitur iustitia longioris uitæ causa. Ad hæc: quis est homo, inquit Dauid, qui uult uitam, & diligit, *2/a. 38.* id est cupit dies uidere bonos? id est feliciter uiuere: prohibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum, &c. quæ omnia, cum iustus faciat, uitam proculdubio longam, & per beatam uiuet. Quid igitur est, quod a morte liberat? iustitia: quid uitam longam tribuit? iustitia: quid dies facit uidere bonos? iustitia: O uitæ con-

conseruatrix, & auctrix, uoluptatisq; effe-
 ctrix iustitia ! tu a morbo custodis, tu ægri-
 tudines repellis; tu sanitatem restituis: tu
 uitam beatam reddis. O antidotum opti-
 mum, pharmacum singulare, medicamen-
 tum efficax ! Quia sine sumptu sanas, sine
 sectione liberas, sine amaritudine purgas:
 tibi nulla febris, nulla pestis, nulla denique
 uis morbi resistit; sed omnes etiam graui-
 simas ægritudines sanas. Quod si interdū
 uidemus aliquem uirum iustum immatu-
 ra morte ex hac uita reuocari; id, non sine
 misericordia diuina fieri existimare, ac cū
 sapiente dicere debemus: Placens Deo fa-
 ctus dilectus, & uiuens inter peccatores
 translatus est. Raptus est, ne malitia muta-
 ret intellectum eius, aut ne fictio deciperet
 animam illius. Possent, si quis uellet, lon-
 gioris uitæ iusti causas naturales reddere.
 Quia, qui iuste uiuit, digerendi uim cra-
 pula, non obruit; corporis uires ebrieta-
 te non debilitat; rem uenerem sexcento-
 rum morborum causam, uitat; rixis, &
 contentionibus sibi mortem nō procurat;
 varijs, ac granibus curis non excruciat, &
 denique mille alios modos, quibus, qui
 male uiuunt, sibi mortem comparant, eui-
 rat. Ideo uidemus uiros religiosos, & spe-
 ciatim eos, qui uitam solitariam degunt,

diu

diu uiuere, & in bona senectute ab hac uita
 recedere. Censendum est deinde, uirum iu-
 stum diu uiuere; quia ipsius uita, est uere
 uita: quoniam, cum uitam gratiæ uiuat,
 opera uiua, & æterna uita digna exercet;
 & ex paruo unius horæ tempore, plus uti-
 litatis refert, quam impius ex toto uitæ
 suæ cursu etiam longissimo, deportat: ut
 unius diei uiri iusti, quam unius impij mul-
 torum annorum uita longior censenda sit.
 Sicuti, longior putanda est uita hominis
 unius diei, quam uita centū annorum cor-
 ui. Huc facit hæc luculenta diuinæ scri-
 pturæ auctoritas: Cōdemnat autem iustus
 mortuus, uiuos impios, & iuuentus cele-
 rius consummata, longam uitam iniusti.
 Impij autem, cum sint indigni uita, cur de-
 bent diutius uiuere? & ideo maligni exter-
 minabuntur: tanquam fœnum arefcunt:
 & quemadmodum olera herbarum cito de-
 cident. & disperibunt, & simul reliquæ
 ipsorum interibunt. At iusti, & mansueti
 hæreditabunt terram, & habitabunt in sæ-
 culum sæculi super eam. Postremo in sæ-
 culum uiuus diu in hac uita uiuere solet, quia,
 si id a Deo uitæ auctore petat, proculdubio
 obtinet: de quo scriptum est: Vitam petiit
 ate, & tribuisti ei longitudinem dierum in
 sæculum, & in sæculum sæculi.

Vir

VIR IVSTVS

*Vir iustus fecundam, & bonam prolem
habet. Cap. LXXXIX.*

Solent, qui de humana felicitate disputant, diligenter quærere; an fortuna tã prospera, quam aduersa filiorum, & posteritatis aliquo modo parentes attingat: & statuere uidentur, aliqua ratione ad eos pertinere: vt feliciores ij cõseantur, qui & filios, & nepotes, pronepotefque bonos habent, habuerintue. Qua felicitate, ut ipsa nos docet scriptura, uir iustus priuandus non est. Huc, in primis facit, is Dauidis locus: Vxor tua sicut uitis abundans in lateribus domus tuæ. Filii tui sicut nouellę oliuarum in circuitu mensæ tuæ. Ecce, sic benedicetur homo, qui timet Dominum. Benedicat tibi Dominus ex Sion; & videas bona Ierusalem omnibus diebus uitæ tuæ: & uideas filios filiorum tuorum, pacem super Israel. Et alibi: Ecce hæreditas Domini, filij merces, fructus uentris: Sicut sagittæ in manu potentis, ita filij excussorum: hoc est, ut se habent iacula in manu uiri fortis, ita se habent filii ad eos, qui sunt excussi, idest a captiuitate babilonica liberati, uel, qui sunt ad prælia spiritualia expediti: quibus filiis, qui abundat, non timet inimicos in porta: hoc est, in iudicio

Psal. 127.

Psal. 126.

VIR IVSTVS: 200

dicio, & loco publico. Hanc gratiam de bona prole, sepe Deus antiquis patribus pollicitus est, eosque hoc dono affecit: ut de Abraham, Isaac, Iacob, & aliis, ex diuina historia constat: & sæpe, steriles in domo habitare fecit: hoc est, eas fecundas reddidit. Ideo, de iustis legimus: Omnes isti in generationibus gentis suæ gloriam adepti sunt, & in diebus suis habentur in laudibus. Qui de illis nati sunt reliquerunt nomen narrandi laudes eorum: & sunt quorum non est memoria: perierunt, quasi qui non fuerint, & nati sunt, quasi non nati, & filij ipsorum cum ipsis. Sed illi uiri misericordię sunt, quorum pietates nõ defuerunt: cum femine eorum permanebunt bona, hæreditas sancta nepotes eorum; & in testamentis sterit semen eorum, & filij eorũ propter illos usque in æternum manent: semen eorum, & gloria eorum non derelinquetur. Hic locus ita luculenter, quod uolumus nobis demonstrat, ut nihil apertius dici possit. Potens itaque in terra erit semen iusti, & generatio rectorum benedicetur: & semen honorabitur hoc, quod timet Deũ: Semen autem hoc exhonorabitur, quod præterit mandata Domini. O quam pulchra est casta generatio cum claritate! immortalis est enim gloria illius: quoniam

*Ps. 125
I. Reg. 1*

Ecci. 44

Psal. 117.

*Ecci. 10
Sap. 4*

&

& apud Deum nota est, & apud homines. Et ideo Iob uir iustus, non modo propter suam iustitiam recepit duplicia, sed etiam filios, & filias: & non sunt inuentę mulieres speciosę, sicut filię Iob, in uniuersa terra: & post hæc uixit centum, & quadraginta annis, & uidit filios suos, & filios filiorum suorum usque ad quartam generationem, & mortuus est senex, & plenus dierum.

Psal. 36.

Tota itaque die iustus miseretur, & commo- dat: & semen illius in benedictione erit, id est, omnibus bonis locupletabitur. Vbi ergo sunt, qui multos filios, qui felicem posteritatem, cupiunt? ament iustitiam, & filios multos, eosque felices habebunt.

Qua felicitate non utuntur impij: quia, ut scriptum est, nepotes impiorum non multiplicabunt ramos suos: filiorum peccatorum peribit hereditas: & cum semine illorum assiduitas opprobrij: de patre impio queruntur filij, quoniam propter illum sunt in opprobrio. Mulieres eorum in sensatae sunt, & nequissimi filij, eorum in maledicta creatura eorum, &c. Quod si in tempore germinare uidentur, a nimietate uentorum eradicabuntur. Confringentur enim rami inconsummati, & fructus illorum inutilis, & acerbi ad manducandum; ad nihil apti, &c. Non erit ergo semen eius,

neque

Ecci. 41.

Sap. 3

Sap. 4

Iob. 18

neque progenies in populo suo, nec ullę reliquię in regionibus eius; semen tandem impiorum peribit: at generatio rectorum benedicetur; & hæreditas eorum in æternum erit. Psa. 36

Vir iustus est omni ex parte beatus; quia in ipso omnis beatitudinis ratio reperitur. Cap. LXXX.

Maxima semper inter eos, qui de moribus scripserunt, de humana felicitate extitit concertatio: & cum quid tenendum esset non satis exploratum haberent, varij in uarias abiire sententias. Alij namque in diuitiis, alij in robore & pulchritudine corporis, alij in honore & fama, alij in potestate & regno, alij in vacuitate doloris, alij in uoluptate, alij in scientia, alij in uirtute, alij denique in aliis rebus positam esse existimarunt. Hanc quæstionem, si de beatitudine, quæ in hac uita haberi potest, loquamur, de qua hoc loco speciatim loqui uolumus, regius propheta psalmo primo, de finibus bonorum & malorum agens, mihi enucleasse uidetur, cum cecinit: Beatus uir, qui non abiit in consilio impiorum, id est, qui ab improborum consortio & sententia, recessit: & in uia peccatorum non

C c stetit,

stetit, idest, qui peccantium uestigia non est secutus, nec in peccato, perseuerauit: & in cathedra pestilentiae non sedit, idest alios falsam & pestiferam doctrinam, quasi magister, palam turpiter uiuendo, non docuit. Sed in lege Domini uoluntas eius: & in lege eius meditabitur die, ac nocte: hoc est, Dei mandata contemplando perpetuo exequetur, & exequendo contemplabitur. Is ergo beatus erit, qui, ut breui dicam, a malo recedet, & legi diuinæ vacando, ex ea uiuet. At quis est iste, qui omnia quæ diximus efficit, nisi uir iustus? qui neminem in errores ducit; sed potius dictis, & factis omnes ad bene agendum impellit: qui a uia mala recedens, per uiam uirtutis graditur, & ad eam alios inuitat, seque alius ducem præbet: qui a consortio, & sententia impiorum abstinet: qui denique legem Dei perpetuo meditatatur, & scrutatur, in ea que se exercet: cuius suauitatem gustat, & exclamat: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo! Bonum mihi lex oris tui, super millia auri, & argenti.

Psalm. 118. Quo fit, ut Deus uiri iusti uiam, idest mores & operationes cognoscat, & approbet; qua in re, posita est hominis beatitudo. At quoniam impius omnia contra agit, Deus uiam ipsius, studia uidelicet & opera, perdet.

det. Ideo Dauid cum propositam de finibus bonorum & malorum quaestionem soluisset, concludens, dixit: Quoniam nouit Dominus uiam iustorum: & iter impiorum peribit. Christus etiam, suam doctrinam, ab hac quaestione de beatitudine exorsus est, & multas beatitudinis partes numerauit, quas omnes in uiro iusto reperire licet. Est ergo iustus, beatus, quia est pauper spiritu; cum diuitiis cor non apponat, & parum de se sentiat: quia luget, cum sua & aliena peccata defleat, & dicat: quis det capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die, ac nocte interfectos filiarum populi mei: quia est mitis, cum irasci, & commoueri nesciat: quia esurit & sitit iustitiam, cum ardentem iustitiam appetat; cum nihil iniuste agat, & charismata meliora æmuletur: quia est misericors; cum in omnes existat beneficus, & omnium commiserescat: quia est mundo corde, cum nihil impurum animo tractet: quia pacificus; cum & in se pacem habeat, & alios ad pacem amplectendam adhortetur: quia persecutiones patitur propter iustitiam; cum nullis pœnis, nullis supplicijs a iustitia se diuelli sinat. Beatus est præterea uir iustus; quia est immaculatus in uia: quia eius iniquitates re-

VIR IVSTVS.

Luc. 7.
Pro 3.
ad. 29.

missæ sunt, & peccata tecta: quia a Deo eruditur: quia timet Dominum: quia intelligit super egenum, & pauperem: quia non scandalizatur: quia inuenit sapientiã, & tenet eam: quia legem custodit, & semper est pavidus, & uigilanter Dominum expectat: & alias sexcentas enumerares beatitudines, quæ in scripturis leguntur, quas in hoc viro reperires. Postremo, si cum sapientia humana, beatitudinem in diuitijs ponas; diuitiæ, ut diximus, sunt in domo iusti: Si in fortitudine & pulcritudine; fortissimus, omnipotens, & formosissimus existit: Si in honore & fama; gloria est in domo iusti; & valde honorificati sunt amici Dei: Si in potestate, est dominus, Rex, & Monarcha: Si in indolentia, dolore caret: Si in voluptate, semper gaudet, & nõ contristat iustum quidquid acciderit: Si in scientia & sapientia; est vera scientia, & sapientia præditus: Si denique in virtute, est omni uirtutum genere ornatus; Denique cum virtutes sint per se honeste utiles, ac delectabiles, nullum erit bonum, quo iustus non perfruatur. Quis ergo uiro iusto felicior? cum omnes beatitudines possideat, & in se omnes beatitudinis rationes habeat? At cum de impio omnia contraria affirmare liceat, nemo erit ipso infel-

Psal. 117.

Psal. 138.

Phil. 4.

VIR IVSTVS. 203

infelicio: cum omni uirtute, sapientia, uera delectatione, pace, honore, potestate, & demum omni bono spoliatus sit.

Viro iusto mors non est timenda, nec eam timet Cap. LXXXI.

IN his quæ viri iusti statum perquam felicem reddunt, id etiam ponendum esse arbitror; quod mortem, quæ nihil horribilius esse dicitur, non timet; aut si timet, cum ratione timet; immo, eo interdum uenit, ut eam vehementer cupiat. Impius uero, sola hac uoce (mors) audita, paueat, & contremiscit: cum mors ea omnia, quæ hic possidet commoda ei ademptura sit; & nihil de futuris bonis speret; immo potius, desperet. Quod si qui impij nil mortem timent, est aperitissimum dementiæ, & summæ improbitatis argumentum. Quare, ut sentio, qui mortem aliqua ratione non formidat; uel iam in profundum peccatorum uenit, ac proinde contemnit; uel aliquam iustitiæ perfectionem consecutus est. Iustus itaque solus mortem non timet, nec timere debet; immo desiderat, & ei desideranda est; cum prudens, sapiens, atque fortis existat. Quid iustus mortem timeat? cum nihil aliud sit, quàm transitus a

Pro. 18.

corruptione ad incorruptionem, a mortalitate ad immortalitatem, a perturbatione ad tranquillitatem, a pugna ad triumphū; a sudore ad præmium, a breui vita ad æternam uitam. Quid iustus mortem timeat? cum sciat hanc esse naturæ condicionem, se hac lege huc intrasse, & id se quotidie agere. Sol occumbit, Luna deficit, flores decidunt, arbores arescunt, niues liquefcunt, fontes deficiunt, omnia denique natura cadunt. Quid iustus mortem timeat? cum sciat, eam omnibus esse communē? siquidem omnes moriuntur, & ueluti aqua dilabuntur: fenes & iuuenes, mali & boni, pauperes, & diuites: quia mors æquo pulsat pede pauperum tabernas, regumque turres. Nec desiderat iustus suam condicionem mliorem esse, quam patris, & matris suæ, Christi uidelicet, & beatę Virginis, ex quibus vnus est Filius Dei, altera Mater, & tamen mortem degustarunt. Quid uir iustus mortē timeat? cum Christus ei præcipiat, vt sorores, fratres, uxorem, filios, parentes, mundum denique totum, & seipsum, relinquat. Quid uir iustus mortem timeat? cum tanquam seruus a domino, ex diuersorio domum, tanquam miles a rege, a statione in regiam; tanquam operarius a patrefamilias ex agro

2. Reg. 14.

Mar. 10.

1. Ion. 2.

Gal. 3.

in

in urbem reuocetur. Quid iustus mortem quę est discessus a mundo timeat? cū odio sit mundo, cum mundus ipsi sit crucifixus, & ipse mundo? Quid demum iustus mortem timeat? quę ab instantibus malis eripit, a futuris liberat, ad portum perducit, longę peregrinationi finem imponit, a laborioso exilio in patriam, reuocat, a carcere, & vinculis soluit, a periculosissimo bello inter carnem & spiritum liberat, & tandem ad perfruendas voluptates nunquam desituras in æterna tabernacula introducit. Quę, dum vir iustus contemplatur, in quibus dum cogitatione versatur, in has prorumpit uoces: Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum? concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini. Et cur? quia melior est una dies in atrijs tuis, super millia in hac uidelicet misera lacrymarum valle. Cum ergo vir iustus beatitudinem desideret, ad quam per mortem, ueluti per ianuam transitur, cur mortem timebit? aut potius, cur non desiderabit? quam sepe desiderare exēplis multis demonstrare possumus. Educ, dicebat Dauid, de custodia animam meam, ad confitendū nomini tuo: me expectant iusti, donec retribuas mihi: cuius desiderij duas reddidit causas: alteram, vt Deum in cælis cum

Psal. 38.
 Phil. 3.
 Heb. 13.
 Psal. 123.

Psal. 83.

Psal. 141.

Psal. 119. beatis laudare queat: alteram, quia, sui ci-
ues, cum expectant: & alibi. Hei mihi;
Psal. 41. quia in colatus meus prolongatus est: ha-
bitavi cum habitantibus Zedar: multum
incola fuit anima mea. Item alibi: Que-
madmodum desiderat cervus ad fontes
aquarum; ita anima mea ad te Deus. Pau-
lus cupiebat dissolui, & esse cum Christo:
Phil. 1. & mori, lucrum existimabat. Et alius: sus-
3. Reg. 19. picit mihi Domine, tolle animam meam.
Jonc. 4. & Jonas: Domine tolle queso animam meam
Tob. 1. a me: quia melior est mihi mors quam vi-
ta. Idem periit uir iustus Tobias. Siluanus
episcopus diuo Hieronymo petenti; quid
a se uellet, respondit: se uelle e uita mi-
grare; & subsecutus est effectus. Colum-
banus monachus orauit Abbatem, ne suis
precipus exitum ex corpore impediret. De-
siderat ergo uir iustus ex lucea domo in
domum Domini ire; ex obscuro carcere in
aulam regiam proficisci; & extra corporis
ergastulum in amplissimis paradisi campis
'peruagari. Impius autem, ut dicebamus,
cum hanc uocem (mors) audit, timet ex-
pauescit, contremiscit: ut eius causa ex-
clamare liceat: O mors, quam amara est
Essi. 41. memoria tua homini pacem habenti in-
stantijs suis! Et cur non timeat; qui mul-
torum peccatorum sentit se esse reum? &

cur

cur non timeat, qui sententiam de æterna
damnatione expectat? & cur non timeat,
qui nihil sperat? Soli igitur iusti hac præ-
rogatiua gaudent, quam ego existimo ma-
ximam, ut mortem non timeant. Felix,
dixit quidam, & terque quaterque beatus;
qui cum Hilarione dicere potest: Mortem
non timeo, quia mori sum paratus. Etenim,
quid potest in hac misera uita optatius ac-
cidere, quam hilari animo id expectare,
quod est horribile, & euitari nullo modo
potest? Quam ob rem, iustus mortem non
timet, quia spem certam de resurrectione
habet in sinu suo: certo scit, se de terra sur-
recturum esse. *Iob. 19.* Hac spe se consolabatur il-
le, qui erat morti uicinus, cum tortori di-
cebat: Potius est hominibus morti daros
spem expectare a Deo, interum ab ipso re-
suscitandos: tibi enim resurrectio ad uitam
non erit. Propterea iustus lætabundus Do-
minum ad se uenientem expectat; qui di-
xit: Iterum uidebo uos, & gaudebit cor ue-
strum; & gaudium uestrum nemo toller a
Ioa. 16. uobis. Ex his itaque omnibus cum aperte
constet, nihil esse, quam obrem iustus mor-
tem timere debeat, eam nihil timet. Sed
Psal. 119. non sic impij: qui cum ibi timeant, ubi non
est timor, mortem, quæ est separatio ani-
mæ a corpore timent; eam uero, qua spiri-
tus

Psal. 35. tus separatur a Deo, qui est fons uitæ, non
 timet: quam si timerent, ab ombi timo-
 ris genere essent immunes.

*A felici exitu ex hac vita, & ab vltima
 victoria, quam ex inimicis depor-
 tat. Cap. LXXXI I.*

Ap. 12. **E**T si ab omnibus, quæ toto belli tem-
 pore fortiter fiunt pugnis, milites lau-
 dantur: tamē, ab eo potissimū prælio, quod
 in extremo bello in quo prudentia, & viri-
 bus maioribus opus est, cum eo tēpore ho-
 stis magis urgeat, & inde tota uictoria pen-
 deat strenue conficitur, laudari solent.
 Ex quo etiam loco, nos virum iustum lau-
 dare possumus; cum sub mortis tempore,
 grauissimam pugnam cum suo aduersario
 pugnet; qui eo magis inuadit, quo minus
 temporis se habere ad pugnandum scit: ex
 quo extremo congressu vltimam, & maxi-
 mam uictoriam iustus refert, ac proinde
 felix, & gloriosus ex hac uita discedit. Id
 autem faciemus, si quæ sub mortis hora
 iusto, & iniusto accidere soleant, & qua ra-
 tione aduersarij insultus vir iustus repel-
 lat, indicabimus. Iustus igitur, in primis,
 semper, & vbique mortem expectat, et
 tanquam prudens miles diligenter excu-
 bat,

bat, ne hostis ex improuiso veniat, bellum-
 que inferat; ac veluti uigilans seruus Do-
 minum expectat, vt cōfestim aperiat; cum
 nesciat qua hora uenturus sit: & ideo bea-
 tus a scriptura vocatur. Contra, infelix im-
 pius, qui dum ait; in æternum non moue-
 bor, & Dominus moram faciet, imparatus
 uiuit: quo fit, vt seruos, & ancillas percu-
 tiat, edat, & bibat, plantet & ædificet: non
 secus ac faciebant homines temporibus
 Noe, & Loth: sed ex improuiso uenit di-
 luuium, & ignis, & perdidit eos: sic im-
 pio superueniet inimicus tanquam fur, &
 eius domū perfodiet: & mors aderit, cum
 minus eam expectat: cuius improuiso ad-
 uentu excitatus, dicit: Ego dixi in dimidio
 dierum meorum, uadam ad portas inferi:
 Præcisa est, ueluti a texente, uita mea, dum
 adhuc oditer, succidit me. Ducunt ergo im-
 pij in bonis dies suos, & in puncto ad in-
 ferna descendunt. Deinde, cum iustus no-
 uerit hoc certamen esse periculosum, &
 tempus incertū, Deum orat, ne subitaneo,
 & improuiso aduentu, opprimatur; & ideo
 Deo dicit: Paucitatem dierum meorum
 nuncia mihi. Notum fac mihi Domine si-
 nem meum, & numerum dierum meorum
 quis est: vt sciam quid desit mihi. At im-
 pius nihil de morte, sed solum de re am-
 plicanda

VIR IUSTVS

Enchiridion 12. *Luc. 12.* *Reg. 18.* *Judith. 13.* *Luc. 12.* *Psal. 127.* *Nu. 23.* *Gen. 3.*

plificanda, & de voluptate capienda, cogitat, & animæ suæ dicit: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos; requiesce, comede, bibe, epulare: nec animaduertit illud: stulte, hac nocte animam tuam repetent a te: quæ autem parasti, cuius erunt? Ideo mortem sapissime impios inuasisse, cum id minus putabant; iustis uero, ex Dei misericordia, mortis tempus, non raro prænunciatum fuisse, legimus. Præterea, cum iusto mortem adesse nunciatur, lætatur, & canit: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum uerbum tuum in pace: Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Quo fit, ut non timeat, non tristetur, non conquærat; sed potius dicat: Moriatur anima mea morte iustorum: & fiant nouissima mea horum similia. At uero impio nil tristius accidit, quam si hunc audiuerit nuncium. Moriturus es. Quo audito, pallefcit, contremiscit, tristatur, conquæritur, distumpitur, & execratur. Sentit etiã uir iustus sub mortis horam consolationes quasdam, quibus a Deo, ad aliam uitam desiderandam, excitatur: & ideo inquit: En dilectus meus loquitur mihi: surge prope amica mea, columba mea, formosa mea, & ueni. Iam hyems transit, imber abiit, & recessit. Interdum

VIR IUSTVS. 207

terdum uidet Angelos, & sanctos sibi assistentes. Interdum audit suauis cantus, quibus mirum in modum exhilaratur. Interdum cum his, quos adfistere cernit, iucundissime loquitur. Interdum uiam ad cœlum, & cœlum ipsum sibi patere uidet: Interdum denique, suauiter canit, ac summa cum uoluptate Deum laudat. Petro morientis Angeli rosarum coronam attulerunt: Andreas in cruce expirans, luce circumfusus est: Erasmo martyri corona de cœlo allata fuit: Circa Martini corpus Angelorum cantus exaudiri fuerunt. Hęc, & id genus alia, quæ breuitatis causa omitto, longe diuersas iustorum & impiorum mortis condiciones esse, aperte demonstrant. Sed iam quomodo in extremo certamine iustus se gerat, ostēdamus. Solet uersus hostis certus quibusdam telis morituros aggredi; quæ fortiter & prudenter uir iustus repellit: & sunt fere ista, quæ breuiter attingā. Si primum longioris uitę desiderium iniiciat, ita uir iustus se tuctur. Senectus non annorū numero, sed bonis operibus cōputatur: satis uixit, & bene uixit: si uitam de manu Dñi suscepi, cur nō etiã mortē? Dominus dedit, Dominus auferat: sit nomen Domini benedictum. Dominus uocat, cur non accurram? Quid exoptem longiorem uitam

uitam exoptem? an ut plura mala uideam
feram, & agam? si ad impatientiam, & ad
lamentationes ob graues dolores prouo-
cet; inquit, scriptum esse: in patientia ue-
stra possidebitis animas uestras: Oportuit
Christum pati: Patientia perfectum opus
habet. Si ob oculos bonorum uitæ huius
derelictionem ponat; responder: Nudus
egressus sum de uentre matris meæ; & nu-
dus illuc reuertar: nihil in hunc mundum
intuli: quæ commodato accepta sunt, cum
gratiarum actione restitui debent. Si filio-
rum, uxoris, & amicorum beneuolentiam,
uel inopiam, inculcet; inquit: Eos, se Dei
summi parentis curæ relinquere: Deo cu-
ram esse, de omnibus: iustorum semen, pa-
nem non quærere: se magis Deum, quam
familiam, & amicos amare; immo eos pro-
pter Deum odisse. Si infidelitatis iaculo
aggrediatur, clypeo fidei se defendit, sine
qua, scit se Deo placere non posse: Deo ni-
hil esse impossibile: Deum, sibi secretum
reseruasse: & se credere quod Ecclesia cre-
dit. Si desperationis mucrone inuadat: di-
uinæ misericordiæ lorica se tuetur, & ait:
Deum nolle mortem peccatoris: Christum
uenisse in mundum, ut saluos faceret pec-
catores: in quorum numero se esse confi-
tetur: Dei misericordiam esse infinitam,

in

in qua sibi sperandum putat; licet de iusti-
tia timeat: exempla peccatorum sibi ob ocu-
los proponit: ut boni latronis, Magdale-
næ, & Petri, qui Christum negauit, ac Pau-
li, qui Ecclesiam profecutus fuit. Si præsum-
ptionis telo ferire conetur, & ad superbi-
am ob opera pie facta, excitet, hunc quoque
iactum uanum, reddere conatur: Inquit
enim se nescire, an sit dignus odio, uel amo-
re; & de propitiato peccato, se non esse
sine metu: se suorum peccatorum recor-
dari: & se, si quid est, id gratia Dei esse.
Si pœnarum inferni, & extremi iudicii ti-
more aggrediatur; dum ignes, uermes, &
tenebras ob oculos proponit; oculos in ce-
lum tollit: æterna bona considerat: ait, ista
diabolo & angelis eius esse parata: Christum
suo ad inferos descensu, suos ab his pœnis
liberasse: Angelis suis mandasse de se, ut
se in omnibus uis custodiant. Denique, si
formis quibusdam horrificis, & uisu terri-
bilibus perturbare uelit, & sub figura, uel
Aethiopsis, uel corui, uel alterius animalis
sefe ostendat, hisce uerbis repellit. Quid
hic adstas cruenta bestia? nihil in me fu-
nestum reperies: sed sinus Abrahamæ me re-
cipiet: signo se crucis munit; eoque, quasi
baculo allatrâtem canem repellit: ad eam,
quæ terribilis est ut castrorum acies ordi-
nata

nata confugit; eamque inuocat, & ait: *Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu me ab hoste protege, & hora mortis suscipe.* Angelo custodi suo dicit: Domine, inuadit me: & ille a deuoratione illæsum redit. Nullum itaque insultum uir iustus, timet: quia scit Deum non passurum ipsum tentari supra id quod potest. Impij autem his armis & auxilijs spoliati, non possunt in tam graui certamine se tueri, & i deo uincuntur. Beati ergo iusti, qui in Domino moriuntur: quia requiescunt in pace, & in conspectu Dei eorum mors est preciosa: Miserrimi impij, quorum mors est pessima: quoniam, ubi ex hac uita excefferint, sepeliuntur in inferno. Corpora uero sanctorum in pace sepeliuntur, & nomen eorum uiuit in generationem, & generationem.

Vir iustus non moritur.

Cap. XCIII.

MECUM ipse pugnare, & quid incredibile dicere uidebor, si uirum iustum non mori, affirmauero; quod equidem affirmo. Vir itaque iustus tanta felicitate fruitur, ut eum non mori dicere uere possis. Hanc propositam sententiam, diuina in primis confirmet auctoritas. Qui fa-

cit

cit uoluntatem Dei, ait scriptura, manet in æternum. Hanc uoluntatem, nemo est qui faciat, nisi iustus: manebit igitur in æternum. Iusti hæreditabunt terram, & inhabitabunt in sæculum sæculi super eam: iniusti punientur, & semen impiorum peribit: Non proderunt diuitiæ in die ultionis: iustitia autem liberabit a morte. Quasi tempestas transiens non erit impius: iustus autem quasi fundamentum sempiternum. Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non tangerit illos tormentum mortis: uisi sunt oculis insipientium mori: ipsi autem sunt in pace. Videntur ergo mori, & non omnibus, sed insipientibus: at cum insipientes errent, si cum sapientibus recte sentire uolumus, eos non mori affirmare oportet. Præterea, qui manna manducauerunt, morui sunt: qui Christi panem manducant, non debent mori; id enim ipsa ueritas nos docuit: atqui iusti hunc panem manducant: quia si non manducarent, non haberent uitam, nec essent iusti: quare non morientur. Et quis eum mori dicat, qui in tus de die in diem renouatur? & ideo ratio ne iustorum, mortem præcipitatum fuisse, affirmare uique possumus. Ad hæc; iustus resurrexit cum Christo: alioqui, iustus nõ esset: Sed Christus resurgens a mortuis nõ

D d mo-

*Os. 13**1. Cor. 15.**2. Tim. 1.*

moritur amplius. Quare, nec iustus dum iustitiam conseruat, dum tanquam palmes in uite manet, dum conuiuificatus est cum Christo, morietur. Et propterea, mors destructa esse, dicitur. Neque mihi corporis mortem obiicias: quia, satis mihi est, rem propositam, uniuerse, cum sacris literis, ueram esse demonstrare. Dicere etiam cum sapientibus possem, id, quod mortem uocamus, non esse mortem, sed mortis terminū: & potius istam, quam uocant uitam, mortem appellandam esse: quandoquidem hic fluens uite cursus, est perpetuus quidam interitus: quia statim atque homo natus est, ad occasum ire pergit. Cum ergo iustus in illo transitu ad ueram uitam migret, non dicetur mori. Sed non sic impius; qui ab una, ad aliam mortem, transit. Quid igitur mortem appellas, quod est carceris finis, laboris cessatio, ad portum applicatio, peregrinationis consumatio, oneris grauissimi depositio, de equo furioso descensus, de domo ruinosa egressio, omnium ægritudinū terminus, omnium periculorum euasio, omnium malorum consumptio, reditus in patriam, transitus a morte temporaria ad uitam æternam, & accessus ad gloriam? Amplius, qui mortuus est, non potest iterum mori: iustus autem, dum in hoc mundo est,

est, ut sacræ nos decent literæ, mortuus est; non ergo morietur amplius. Si iusti mortui non essent, non diceret eis Paulus: Mortui enim estis, & uita uestra abscondita est cum Christo in Deo. Iustus ergo tanquam granum frumenti cecidit in terram, & mortuus est: Possem etiam dicere, mortem eā esse, quæ est peccati pœna: quam mortem Christus moriendo destruxit. Non ergo amplius regnat in iis, quorum uitam Christus resurgendo, reparauit. Quare iustorū ex hac uita migratio, non mors, sed potius conformatio quædam cum Christo, ac effigies quædam mortis, appellanda est. Quod hoc loco docemus, ex philosophorum quoque doctrina confirmare liceret: qui definentes philosophiam, dixerunt esse mortis commentationem; hoc est a corporis affectibus separationem. Cum ergo uir iustus a societate & contagione corporis se iunctus sit, iam mortuus erit: & ideo non morietur iterum: Immo, cum sit ornatus iustitia, quæ immortalis est, eum immortalem appellare fas erit. Postremo, discessus uiri iusti ex hac uita a sacris scriptoribus, non mors, sed dormitio appellari solet: & ideo de Stephano uiro iusto legitur: & obdormiuit in Domino. Potius ergo dormire, quam mori iusti censendi sunt; & po-

*Colo. 3**Ion. 12**Rom. 4**Hier. ep. ad Heliod.**Sap. 7**Aff. 7*

tius dormientes, quam mortui appellari debent. Maximam lætitiã ex hoc loco religiosi uiri, & boni Christiani capere possunt; cum se non mortuos, sed dormientes, & suum ex hac uita discessum, non mortẽ, sed somnum, seu dormitionem a sacris litteris appellari uideant. Huc facit consolatio illa Pauli ad Thessalonicenses: Nolumus autem uos ignorare fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut & ceteri, qui spem non habent. Et hæc est una ex iis consolationibus, quas ex lectione sacrarum scripturarum capere Christianis licet. Impius autem, quia impius, cum nihil bene agat, nihil agit: quia male agere, est nihil agere; immo præstaret, nihil agere: at, qui nihil agit, non uiuit, cum ea uiuere dicantur, quæ agunt. Quare, non solum dicitur mori, sed erit semper mortuus. Rursus, ut Ioannes docet, qui non diligit, manet in morte: Impius autem non diligit; quia si diligeret, non esset impius: & proinde, non modo dicitur mori, sed etiam manere in morte. Quod si eum in hoc mundo, ubi iustus mortuus est, uiuere, affirmare uis, ipse, cū ex mundo recedit, uere mori dicitur, cum ex hac uita ad mortem migret æternam.

Lau-

Laudatur uir iustus ab ijs rebus, quæ ipsi post discessum ex hac uita feliciter succedunt. Cap. XCIIII.

Cum non modo ex iis rebus, quæ in uita contigerunt homines laudari soleant; sed etiam ab iis, quæ mortem consequuntur; ex eisdem nos quoque uirum iustum laudare conabimur. Vbi igitur uir iustus ex corporis ergastulo egressus est, multos laqueos, grauissimas difficultates, ingentia pericula, quæ prius non uidebat, retro respiciens, cernit; & se ex maximis periculis, & ex manibus potentissimorum hostium euasisse conspicit, ac uehementer admiratur: & cum se ex tanto periculorum cumulo ereptum uideat, summo expletus gaudio in has prorumpit uoces. In conuertendo Dominus captiuitatem Sion, id est cum Dominus ex captiuitate babilonica alterius uitæ, me eripuerit, factus sum sicut is qui summa consolatione afficitur; uel ut is, qui somniat: hoc est, tanto sum gaudio expletus, ut non uera lætitiã, sed gaudium secundum quietem sumptum, esse uideatur: ut potius somnians, quam uigilans gaudere mihi uidear. Tunc, cum me ereptum a tot periculis esse cerno, repletum est gaudio os meum, & lingua mea exultatione: ut inui-

D d 3 cis

s. Ihes. 4

Aug. ep.
120.

1. 300. 4

P. 1. 1. 1. 1.

cis meis superatis, cum filiis Israel canere possim: Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est; equum & ascensorem deiecit in mare. Fortitudo mea, & salus mea Dominus, & factus est mihi in salutē: iste Deus meus, & glorificabo eum, &c. Cum autem aduersarij uident iustum tanto beneficio a Deo affectum, dicunt: Magnificauit Dominus facere cū eo; idest maximis quidem fauoribus eum affecit; illustrem ei uictoriam dedit, cum e nostris manibus eripuerit. Iustus hanc singularem gratiā agnoscens, ait: Magnificauit Dominus facere mecum, idest reuera res maximas Deus pro me egit: & propterea lætatus sum. Conuertit Dominus captiuitatem meam, sicut torrens in austro: hoc est, lætam & incundā reuersionem meam in cælum fecit; non secus, ac grati esse solent fluuij in australi parte. Seminaui in lacrymis, nunc in exultatione meto: seminaui flendo, sed nunc manipulos portans, redeo cum gaudio. Agnoscit itaque iustus, ubi e mundo egressus est, præcipuam Dei, quam habuit erga se curam, & ait: Nisi Dominus fuisset mecum, quando surgebant inimici contra me, forte, hoc est, certissime, uiuum me deglutissent; cum ira in me æstuabant, ut aqua me absorbuissent: pertransiui tribulationum torrētem;

sed

sed si Deus auxilio suo non fauisset, nūquā maximam tribulationum uim pertransiuissem, nec maximos inimicorum conatus, superassem. Benedictus ergo Dominus, qui non dedit me in prædam dentibus inimicorum. Anima mea, ueluti passer, erepta est de laqueo uenantium: laqueus contritus est, & ego liberatus sum. Adiutorium meū a Deo, qui fecit cælum, & terram. Vbi uir iustus, maxima pericula se euasisse uiderit, conuertet se, ad cælum, quo profecturus est, & tunc uidebit Angelos, ac sanctos sibi adstantes, ut ipsum maxima pompa, lætoque triumpho in cælum deducant. Relinquo hic piis mentibus cogitandum, qui tunc intercedent complexus, quæ gratulationes, quæ gratiarum actiones, & osculationes. Cogitandum relinquo quanto gaudio, speciatim Angelus custos, & sancti, quibus priuate fuit deotus, afficientur. Cogitandum relinquo quibus uestibus, quibus ornamentis, posito mortalitatis indumento, ornabitur: uestimento nempe immortalitatis, & ornamentis gloriæ. Cogitandum denique relinquo, quo apparatu, & qua magnificentia, uir iustus, iam tanta cœlestium spirituum stipatus caterua, tanta insignitus gloria, triumphum ad cælum usque aget. Qui bo

D d 4 ne

Psa. 125

Psa. 125

Psal. 125.

Psa. 61.

Luc. 15.

ne Deus, soni? quæ voces? quæ symphonia? quæ laudes in tanto triumpho intercedent? Quia, si tantum gaudium, ut scriptura ait, est in cælo pro vno peccatore conuerso, quantum putamus erit, pro iusto iam salutem adepto? Sed quæ diximus, iam aliquibus illustremus exemplis. Cum diui Hieronymi corpus spiritum reddidisset, subita lux circumfulsit: nisi sunt Angeli, & Christi vox, quæ illum ad possidendum regnum inuitabat, exaudita est: & Cyrillus Ierosolymitanus eius animam angelicis manibus gestari in cælum vidit. Pauli etiam primi eremitæ beatam animam angelico ministerio ad cælum tolli, vidit Antonius abbas. Quidam abbas duos lectos ineffabili ornatu comptos, multoque nitore splendentes vidit, in quorum altero Hngo abbas, in altero Anselmus Cantuariensis archiepiscopus ab Angelis ferebatur. Septem mulierum animas virginali forma a corporibus egredi, cælumque uersus ferri, candidas admodum, & corollis circa capita fulgentibus ornatas, qui eas necarunt sicarij, viderunt. Theodora, quæ simulato sexu inter monachos vixit, cum e uita migraasset, abbati in quiete apparuit cum quadam nuptiali pompa, sanctarum exultantium agmine eam circunvallante, ipsa

Apud
Mar.
Mar.

III

in medio gemmis, auroque coruscans. Denique, ne plura confectè exempla, Benedicti, Stephani, Egidij, Tiburtij, Valeriani, Maximi, Marcelli, Iustini, Pastoris, Germani, Leonis, compluriumque aliorum felices animæ ad cælum tolli uisæ sunt, & dum tollerentur, angelici cantus exauditi fuerunt. Vbi autem, ut ad rem redeamus, iusti anima ad cælum propius accessit, qui sunt in cælo beati, ob tanti triumphum gloriam admiratione affecti, petunt: Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij? Quæ est ista, quæ ascendit de deserto delicijs affluens? At impius, ubi ex hac vita excelsert, quid nam videbit? Cernet diabolos ad se torquendum paratos, supplicia, flagella, puteum abyssu, stagnum sulphuris, tenebras exteriores, caminum ignis, flamas inextinguibiles: & ut rem verissimam poetarum verbis explicemus, videbit in ipso inferni limine, Luctus, Curas, Morbos, Metus, Famem, Aegestatem, Lethum, Labores, mala mentis Gaudia, Bellum, Eumenides, Discordiam, & denique varia ferarum ac vitiorum monstra. Audiet præterea, fletus, gemitus, ululatus, blasphemias, execrationes, & horribas Damonomum

Gen. 3.
Cant. 8.

Apo.

Jer. 31. pallium laudis, pro spiritu meritoris. Ipse
 sustinet nos super altitudines terræ, in hæ-
 reditatem inestimabilem diuitiarum, re-
 gni que celestis. Huc etiam pertinent, quæ
Apo. 19. Deus per Ieremiã dicit. Tunc letabitur uirgo
 in choro, iuvenes, & senes simul: & conuer-
 tam luctum eorum in gaudium, & conso-
Luc. 12. labor eos, & latificabo a dolore suo. Postea
 ad magnam cœnam, & nuptias Agni, Deus
Apo. 2. illum discumbere faciet, & transiens mini-
 strabit ei: dabit ad manducandum manna
Psal. 35. absconditum, & lignum uitæ, quod est in
 in paradiso Dei, cum duodecim fructibus
 eius, & de torrente voluptatis suæ potum
Psal. 22. dabit ei, & calice præclaro inebriabit eum.
 Epulabitur ergo iustus, & satiabitur, cum
 apparuerit gloria: exultabit in conspectu
Psal. 114. Dei, & delectabitur in lætitia, & dicit: Pla-
 cebo Domino; hoc est, hylari ac tranquil-
 lo animo apparebo coram Domino, in re-
 gione uiuorum, in hac uidelicet sempiter-
 na uita. Denique, collocabitur in sede, seu
Psal. cubili suo, ubi quiescet, & lætabitur in sæcu-
 la. Impius uero, ubi ex hac luce, non am-
 plius lucem, non lunam, non solem, nec cæ-
 tera sidera uisurus abierit; quo miser per-
 ueniet? Ad locum profundum, in terræ vi-
 sceribus reconditum, qui, infernus, fouea,
 lacus, barathrum, chaës, gehenna, cami-
 nus

nus, puteus, & itagnum ignis nominatur,
 deueniet. Præmium suorum laborum, erit *Psal. 10.*
 ignis, sulphur fœtor, fumus tanquam for- *Apo. 9.*
 nacis magnæ, summum frigus, summus
 æstus, & tenebræ palpabiles: & quod erit
 lucis, id erit in pœnam: pasqua, struthio-
Isa. 33. num; cubilia, draconum. Locus non erit *24.*
 admodum commodus: quia congregabun-
 tur damnati in congregatione unius fascis
 in lacum, & claudetur ibi in carcere. Er-
 qui nam erunt socij? Dæmones, æterni ho-
 minum inimici, qui etiam erunt tortores,
 & carnifices, ceterique damnati totius ge-
 neris humani fœces. Insuper, locustæ, par- *Dan. 7.*
 dus, leçna, serpentes, dracones, struthiones, *Iob. 40. 48.*
 coluber tortuosus, bestia cum septem capi-
 ribus, behemoth, leuiathan, belial, asmo-
 deus, satan, & belzebub. Et quid sentient?
 Videbit horribilia monstra, audiet horri-
 cas voces; gustabit absynthium, olfaciet
 grauissimos fœtores, tanget summe frigi-
 da, & summe calida. Ibi fames, sitis, dolo-
 res, languores, & angustie omnes; & in sum-
 ma mala oïa, boni prorsus nihil: & quod
 omnium est pessimum, tante acerbitatis, &
 miseræ, finiendę, aut minuendę, aut conso-
 lationis capiendę spes erit nulla. Et quis
 ibi consolationem affert? ubi nemo est qui
 in consolabiliter, ut ita dixerim, nõ lugeat?
 Quis

Quis misereri poterit, ubi omnes sunt omni misericordia espoliati? Quo modo dabitur consolatio ibi, ubi est ignis, qui nunquam extinguitur: vermes qui semper rodunt tortores, qui nunquam defatigantur: ubi deniq; mors, ueluti ouis, depascit eos. *Psal. 48.*
 O diram loci faciem! O societatem ingrati-
 tam! O sortem omnibus huius sæculi grū-
 nijs, omni calamitate, omni que tormento,
 grauiorem! Et ut paucis concludam, ut
 beatorum gloria est inexplicabilis; ita dam-
 natorum pœna enarrari nequit.

*A magnitudine beatitudinis, qua in æter-
 num perfruetur. Cap. xcvi.*

Maximis laudibus nemo virum iu-
 stum in cœlum non efferet, maxi-
 mam ipsius dignitatem nemo non admira-
 retur qui beatitudinis, quæ ipsum manet
 magnitudinem; aliqua ratione cognosce-
 ret. Propterea, hac de re speciatim, bal-
 butiando tamen, aliquid scribendum esse
 duximus: & in primis tanti boni uim ge-
 neratim ob oculos proponemus. Præmium
 igitur, quod viro iusto est propositum ip-
 sa est beatitudo, quæ continet omne bo-
 num. Ostendam, dixit Deus Moyfi, tibi
 omne bonum. Erit igitur possessor bono-
 rum

Exo. 33.

rum omnium; omnibus perfruetur bonis.
 Cogita tu hic, omnium bonorum uim. Et
 qui rem, quæ terminari nequit finire volu-
 erunt, dixerunt; Beatitudinem esse statū *Boet.*
 omnium bonorum aggregatione perfectū.
 sed, melius cum Paulo eam sic describeres: *1. Cor. 2.*
 Oculus non uidit, nec auris audiuit, nec *Isa. 64.*
 in cor hominis ascendit, quæ preparauit
 Deus ijs, qui diligunt illam. Huc etiam
 pertinent hæ diuinę scripturę sententię,
 quæ beatitudinis magnitudinem explicare
 videntur: Satiabor cum apparuerit gloria *Ps. 6. 10.*
 tua. Et audiui, inquit Paulus, cum raptus *2. Cor. 12.*
 fuit ad tertium cœlum, arcana verba, quę
 non licet homini loqui. Si audiuit, profe-
 cto eloqui potuit. sed, cum superne glorię
 bonum maius sit, quam ut humana mente
 percipi, aut verbis exprimi queat; ideo, ho-
 mini non licet illud exponere. Priuatim ue-
 ro beatitudinis suauitatem, ac iucundita-
 tem, hæ sententię demonstrant. Torrente *Psal. 35.*
 uoluptatis tuę potabis eos: Fluminis im-
 petus lætificat ciuitatem Dei: Delectationes *Psal. 15.*
 in dextera tua usque in finem: Intra in
 gaudium Domini tui. Ac si diceretur; gau-
 dium, tantum est, ut illud in te intrare non
 queat; ideo, tu, intra in illud, Et quod nam
 est hoc gaudium? Gaudium Domini tui.
 Intret ergo seruus ad perfruedam eandem
 beati-

Mat. 25.

beatitudinem, qua Dominus perfruitur, Si loci, in quo positum est hoc præmium; magnitudinẽ spectes, licebit cum propheta exclamare: O Israel, quam magna est domus Dei, & ingens locus processionis eius? magnus est, & non habet finem, excelsus, & immensus. Si gloriam, cum alio dices: Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Huius loci decore, ac iucunditate captus David, hæc verba pronunciauit: Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ: Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini. Beati, qui habitant in domo tua Domine; in sæcula sæculorum laudabunt te. Quod si quis loci huius, in quo perpetuo iustus habitaturus est, pulchritudinem cognoscere cupit, quæ de cœlesti ciuitate diuus Ioãnes in Apocalypsi scripta reliquit, legat. Vbi ait, huius ciuitatis muros esse ex iaspide, ipsam esse aurum purum, fundamẽta ex omni lapide precioso, portas ex singulis margaritis, plateas esse tanquam vitrum pellucidum. Et, si hic inferior mundus tot pulcherrimis creaturis, ut cernimus, ornatus est; ueluti cœlis, sideribus, elementis, montibus, vallibus, fluminibus, fontibus, arboribus, herbis, floribus, fructibus

*Bar. 3.**Psal. 86**Psal. 25.**Psal. 83.**Apo. 21.*

bus, animalibus, ac tanta omnium harum rerum uarietate refertus; quid de superiore loco, ubi beati, ubi Deus habitat, cogitandum erit? Si loci dignitas, habitantium dignitati respondere debet, uide qui nam sint, qui ibi habitant, & loci dignitatem aliqua ratione cognoscet; ut, si id spectes, tota hæc, quæ in hisce creaturis cernitur pulchritudo cum cœlestis patriæ decore collata, deformitas appellanda sit. Hæc namque mortalium habitatio est, illa immortalium: hæc peccatorum, illa iustorum; hæc hominum, illa Angelorum, & Dei: hæc denique est bestiarum stabulum; illa æterni regis aula. Cum nullis igitur arboribus, uel lapillis, uel sideribus domus Dei decor conferendus est. Hic præterea locus, non eget luce extrinseca solis, & lunæ: quia splendor iustorum, qui tanquam sol in hoc regno fulgebunt, & lucerna Agni, & claritas Dei illuminabunt illum. Ibi nullum erit incommodi genus: non esuries, non sitis, non frigora, non æstus, non labor, non defatigatio, non morbi, non curæ, non timores, non dolores, non luctus, non discordiæ, non occasus, nullus denique corporis, aut animi dolor; sed perpetuus dies, pax, lætitia, securitas, quies, valetudo, & ut simpliciter dicam, omnium bonorum, sine fastidio

*Ap. 21.
Mat. 13.*

Aug. soli.
e. 33.
 stidio fatieras: ut de hoc loco recte hæc scripserit Augustinus. Ibi gaudium infinitum, lætitia sine tristitia, salus sine dolore, uita sine labore, lux sine tenebris, uita sine morte, omne bonum sine ullo malo. Nullam ibi corpus commoditatem, nullã animus delectationem desiderare poterit, qua careat. Et, ut quæ de tactu, gustu, & odoratu, qui etiã sensus suam assequuntur perfectionem, dici possent, silentio præteream, de auditu & uisu aliquid priuate dicam. Nam, si in hac infima mundi parte cernuntur multa, quæ nostros mirum in modum oculos afficiunt, & delectant, ueluti siluosi montes; fœcundi colles, amœnæ ualles, uirentia prata, feraces campi, elegantes horti, labentia flumina, muscoli riuuli, lucidi fontes; preciosi lapilli; & alia uisu pulcherrima spectacula, quæ arte efficiuntur; quorum interdum prospectu in admirationem rapimur; & stupore defigimur: ut sunt, delubra, porticus, sacella, pyramides, signa, cœlata uasa, tabulæ, picturæ, & id genus alia; quæ nam beatos in cœlesti regno uisuros esse putabimus? In his, (ut ita dixerim) totius mundi pedibus, talis erit prospectus, tantusque existet ornatus; in cœlo empyreo, quasi in capite, ornatus maior non existet? Videbunt igitur beati in aula

aula regia, ea, quorum prospectu mirifice delectabuntur. Summam quoque ex uisione corporum beatorum oblectationem capiet; ut ex his, quæ postea dicemus, perspicuum fiet. De auditu: Ibi, non citharæ, nõ tubæ, non organa, non alia instrumenta musica, non humanæ uoces, sed his omnibus dulcius exaudietur Angelorum melos, iucundior beatorum uox, delectabilior sacrarum uirginum cantus. Ibi diuinæ laudes, ibi iucundum alleluia, & sempiternũ canticum, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth, exaudietur. Quis deinde explicet, quæ in uerbo, ueluti in quodam limpido speculo, iustus cernet? Quid non uidebit, qui uidentem omnia inspiciet? Ibi omnium creaturarum naturas, & proprietates intelliget: ibi omnium mysteriorum, quæ credit rationes cognoscet: ibi ideas rerum omnium contemplantur: ibi omnia, quæ in hac uita ignorauit, & scire non potuit, percipiet, ibi demum omnium rerum, quas cognoscere cupit, notitiam consequetur. Quis insuper intelligeret uim illam summi amoris, quo summum bonum, summopere amabit? qua amoris uis, se totum Deo uniet, & unum idemque cum re fiet amata: & Deus, qui ignis est, in animam iusti illabe-

I/a. 6.

Colo. 1.

nis lingua confitetur, quem omnes beati adorant: eum, qui fecit omnia, pacificauit omnia, a quo, per quem, in quo sunt omnia. Quantum denique iubilabit, cum ad perfruendam diuinarum personarum societatem se peruenisse intelliget? cū scriptum sit: Ad eum uenienus, & mansionem apud eum faciemus. Et, si esse cum filiis hominum in hac vita, sunt deliciae Dei; quanto magis erunt Dei deliciae, esse cum filiis suis in caelo? Quod si Deus ex hac familiaritate delicias capit; quāto maiores iustus? Quamobrem, si in hac vita vnus, aut alterius amici societas tantum solet afferre laetitiae, quantum tot sanctorum, tot Angelorum, B. Virginis, Christi, & Dei societas uiro iusto in caelis delectationis afferet? O summam Dei bonitatem! O clementiam; quae hominem ad tantas delectationes, ad tantam dignitatem, ad tantam gloriam exultit. O felicitatem inexplicabilem, & immensam! per quam uir iustus, intus fortisque, animo & corpore, omnibus animi & corporis partibus, omni ex parte, erit perfectus, atque beatus. Haec, si quis bona uita iusto proposita esse, & ad ea acquirenda uerum ius habere cogitabit, ob tantam ipsius excellentiam, & dignitatem, omnino mirabitur. Itē nunc infelices huius saeculi

ama-

amatores, iactate uestras diuitias, uestras opes, uestra solatia: quae imperfecta sunt, momentanea sunt, uana sunt: quae statim una uobiscum peribunt, & ad aeternas, atque inexplicabiles inferni poenas preferendas uos trahent.

Agloria corporis, quam in resurrectione consequetur. Cap. xcvi.

Nihil non efficiunt in hac uita homines, ut suum mortale corpus, sanum, agile, integrum, ac pulchrum reddant; idque multo labore, multaque industria curant: & multo magis curarent, si qua ratione, in perpetuum illud cōseruare possent. Verum, dum nimium corpori indulgent, dum carnem diutius cōseruare cōtendunt, & corpus, & animam in perpetuum perdunt. At uir iustus, dum laboribus, & ieiunijs corpus macerat, dum de sola animae integritate, & pulchritudine sollicitus est; & animae, & corporis summam perfectionem & immortalitatem acquirit: & interim cum seipsum uarijs modis conficit, hac se consolatur spe: Credo, quod redemptor meus uiuit; & in nouissimo die de terra surrecturus sum; & in carne mea uidebo Deum saluatorem meum;

Iob. 19.

Ec 4 quem

quem uisurus sum ego ipse, & non alius; & oculi mei conspecturi sunt. Sed quale nam erit istud corpus, quo in uniuersali iudico coram omni carne, iustus apparebit? Viri iusti corpus erit configuratum corpori claritatis Christi, secundum operationem, qua et possit subijcere sibi omnia: tale uidelicet, quale fuit corpus Christi in trasfiguratione. Iustorum ergo corpora, ut sacri scriptores docent, & ex diuinis colligitur literis, his quatuor praestantissimis erunt exornata dotibus; impassibilitate, claritate, agilitate, subtilitate.

1. Cor. 15. Siquidem, corruptibile, fiet incorruptibile; ignobile, gloriosum; infirmum, solidum; & animale, Spirituale. Dote itaque impassibilitatis beati corpus nullo modo corrupti, nulla ratione laedi, non armis, non aestu, non frigore, non dolore, non esurie, non siti, re denique nulla aduersa offendi poterit. Dote claritatis erit clarum, & lucidum, & ueluti sol fulgebit. Claritatem, inquit Christus Patri, quam tu dedisti mihi, dedi eis: quia in eandem imaginem transformantur a claritate in claritatem, tanquam a Domini spiritu. Tunc, dixit, alibi huius claritatis auctor, iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum: & Daniel: Fulgebunt quasi splendor Firmamenti, & quasi stellae

*1. Cor. 15.**Mat. 17.**1. Cor. 15.**Ap. 21.**Isa. 49.**Jo. 12.**2. Cor. 3.**Mat. 13.**Dan. 12.*

stellae in perpetuas aeternitates. Et alius propheta: Stellae autem dederunt lumen in cutodijs suis, & legatae sunt: uocatae sunt, & dixerunt, Adsumus: & luxerunt ei cum iucunditate: quia fecit illas. Fulgebunt ergo tanquam stellae: quia pro ratione meritum, unus magis quam alter splendescet. Stella enim differt a stella in claritate, & sic resurrectio mortuorum. Quare, si stellarum, si solis lumen nos tanta iucunditate replet, quanta corporis iusti splendor, uoluptate replebit? quia, ut ex scriptura colligitur, magis, quam sol, iusti corpus splendebit? Dote agilitatis, nulla afficietur grauitate; & ideo uno temporis momento multa terrarum spatia percurrere, & sine ulla difficultate moueri poterit: & non secus, ac oculi aspectus, & mentis cogitatio ab occidente in orientem, a terra in caelum, statim se conferet. Qui sperant in Domino, ait Isaias, mutabunt fortitudinem, & assument pennas, sicut aquilae, current, & non laborabunt; ambulabunt, & non deficient. Dote denique subtilitatis absque ulla difficultate omnia etiam durissima penetrabit corpora: ita ut nulla quantum vis crassa moles impeditura sit: sicuti nec aer auium volatum, nec aqua piscium natatum impedit. Hac dote saluator ex utero Virgi-

*Bar. 2.**1. Cor. 15.**Isa. 30.**Isa. 40.*

*Luc. 24.
10. 26.*

Virginis prodiuit, ex clauso sepulchro surrexit, clausis ianuis ad Apostolos intrauit. Harum perfectionum numerum, tum ex diui Pauli loco superius citato, tum ex his, quæ ex libro sapientiæ subijciam uerbis facile colligitur. Fulgebunt iusti, inquit sapiens, & tanquam scintillæ in arundineto discurrunt. In fulgore ostenditur claritas: in scintilla impassibilitas: quia ignis incorruptibilis est: in cursu: agilitas: in arundineto penetrabilitas; quia arundines facile cedunt. Habebit itaque uiri iusti corpus has dotes; quarum claritas respondebit uirtuti prudentiæ, impassibilitas iustitiæ, agilitas fortitudini, subtilitas temperantiæ. Erit ergo sanum per incorruptionem, rectum & ordinatum, per claritatem, perfecte operabitur per agilitatem, & subtilitatem. Huius gloriæ spe, Christus, Apostolos, quos ad concionandum missurus erat, ad magnos labores perferendos in transfiguratione excitauit. Merito hæc præmia uirito nullo dantur, qui se per incorruptibilitatem a corruptela peccati præseruauit: claritate sua, lumen alijs præbuit: subtilitate omnem difficultatem in agendo superauit; & ad operandum, agilitate, se primum exhibuit. Siquis aliquod corpus his dotibus exornatum uideret, multum miraretur,

Mat. 17.

retur,

retur; atque summis laudibus illud exornaret: quod aliquando eueniet, cum iusti corpus in die resurrectionis ita dotatum apparebit. Hæc autem tota, quæ in corpore beato erit perfectio & gloria, nunc latet in anima iusti, quæ, potestate, omnes illas dotes continet. Siquidem beatitudo, quæ erit in corpore, redundabit ex beatitudine, quæ erit in anima; quæ dum in gratia existit, beatitudinis præmio digna est. Contempletur hoc loco Christianus lector humanum corpus his diuinis dotibus exornatum, & tanta gloria affectum; quæ eiusmodi est, ut Apostolorum princeps, ubi eam in corpore Christi uidit, quædam beatitudinem se nactum fuisse arbitratus fuerit, & dixerit: Domine bonum est nos hic esse, &c. & ipse quoque una cum Petro maxima admiratione afficietur, & ad eandem gloriam acquirendam excitabitur, atque quanta sit uiri iusti dignitas & præstantia, cognoscat: cum ad tantam gloriâ ius habeat, eamque in anima sua gratia exornatam, potestate contineat. Latet ergo in mortali graui, obscuro, & hebeti iusti corpore, immortalitas, agilitas, claritas; atque penetrabilitas. Dicunt aliqui, & probabiliter dicunt, fore, ut beatorum corpora bene oleant. Quia si in hac

Mat. 9.

Can. 43.

uita

uita multæ sanctorum reliquiæ, odorem spirant, cur non etiam post resurrectione, cum id, ad perfectionem corporis beati, & ad sensum odoratus perficiendum pertineat? At uero impiorum corpora turpia, nigra, obscura, grauiâ, obtusa, omnibus perpeffionibus obnoxia, ac graueolentia, & denique omni prauitatum genere affecta erunt. Iustus igitur solus saluatorem expectat, qui ipsius corpus reformabit, configuratum corpori claritatis suæ, secundum operationem virtutis suæ, qua etiam possit sibi subijcere omnia.

3. Cor. 15.

*A laudibus, quibus in die vniuersalis
iudicij a Christo exornabitur.*

Cap. XC VIII.

Ab. 5.

Congruum sane est, ut qui pro nomine Christi contumelijs in hoc mundo affecti fuerint, ab eodem aliquando laudentur, ac honorentur: quod se facturum esse hisce ipse uerbis pollicitus est: Omnibus ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor, hoc est, laudabo, & ego eum, coram Patre meo, qui in cœlis est. Et alibi; Qui uicerit, sic uestietur uestimētis albis, & non delebo nomen eius de libro uitæ: & confitebor nomen eius coram

2. Cor. 10.

1. Cor. 3.

Patre

Patre meo, & coram Angelis eius. Laudabit itaque Christus, tanquam bonus Imperator in die Iudicij suos strenuos, ac victoriosos milites; qui pro ipsius gloria, vituperari, derideri, despici, & iniuria affici, libenter passi sunt: ac fortasse aliquid simile eis dicet: Hi sunt, qui Patris, & meam gloriam semper quaesuerunt: hi sunt, qui mundum, Dæmonem, ac *Heb. 11.* carnem superarunt: hi sunt qui obturarunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, fugarunt aciem gladij, conualuerunt de infirmitate: fortes facti sunt in bello, castra uerterunt exterorum: hi tentati sunt, secti sunt, lapidati sunt, gladio mortui sunt: hi sunt, qui per fidem uicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repositiones: hi denique in me omnia misericordiae opera exercuerunt; cū panem & potum mihi dederint, me nudum uestuerint, infirmum inuiserint, hospitio exceperint, me sepeliuerint, & ex carcere redemerint. Et ad iustos conuersus, dicet: Vos autem estis, *Luc. 22.* qui permanistis mecum in tentationibus meis: & ego dispono uobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis, super mensam meam in regno meo, & sedeat super thronos iudicantes duodecim tribus Israel. Sed, quis potest excogitare

gitare verba, quibus infinita Christi sapientia suos milites, amicos, fratres, & filios exornabit? Hanc laudem, non modo laudatoris persona, sed & audientium corona, mirum in modum amplificabit. Siquidem, a filio Dei, coram vniuersis hominibus & Angelis iustus prædicabitur. In hunc locum venit illud Osee: Et erit numerus filiorum Israel, quasi arena maris, quæ sine mensura est, & non numerabitur. Et erit in loco ubi dicitur eis: Non populus meus uos: dicitur eis, Filij Dei uiuentis. Huc etiam pertinent, quæ Angelus Esdræ de turba magna, quam viderat interroganti, respondit. Hi sunt, qui mortalem tunicam deposuerunt: & confessi sunt nomen Dei. Modo coronantur, & accipiunt palmas. Et cum interrogasset, quis eis daret palmam, dixit: Ipse est filius Dei, quem in sæculo confessi sunt. Cedant hoc loco humani honores, cedant humanæ laudes, cedant mortalium encomia. Fallax gratia, & vana est pulchritudo; mulier timens Dominum ipsa laudabitur. Date ei de fructu manuum suarum, & laudent in portis opera eius.

Ose. 1.

Lib. 4. c. 2.

Pro. 31.

Psalm. 36.

Quamobrem nõ confundetur iustus in die malo; quandoquidem etiam mali, velint, nolint ipsum laudabunt. Quoniam impij, cum iustos tanta laude, tantaque gloria affectos

affectos viderint, dicent: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improprij. Nos intendati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est, &c. Et, vt iusti summa laude, ita impij maxima ignominia coram omnibus Angelis, & hominibus a Christo afficientur: qui, id se facturum aliquando, hisce verbis, prædixit: Nam, qui me erubuerit, & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum. Tunc, qui habitat in cælis irridebit eos, & Dominus subsannabit eos. Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos. Tunc sapientia incarnata dicet. Vos uocaui, uobis spiritum meum promisi, uobis manum meam extendi, & renuistis, & neglexistis, & despexistis: Et ego, nunc in hoc uestro interitu, vos rideo, subsanno, & nõ exaudio. Ite nunc, comedite fructus viarum uestrarum. Quanta hic verecundia? quantoque dolore impij afficientur? & ideo ex nimio pudore confusi, oculos in terram deiciant: quod prædixit propheta, cum cecinit. Non resurgent impij in iudicio; hoc est, præ pudore oculos non attollent, stare

Sup. 5.

Luc. 11.

Psalm. 2.

Pro. 1.

Psalm. 1.

Sap. 5.

stare nõ poterunt. Iusti vero stabunt in magna constantia. Hic locus, non tam uerbis tractandus, quam cogitatione pendendus est. Nam, si tantum tristamur, cum ab homine, nec grauiter, nec palã vituperamur; quantum tristabuntur, qui a Dei filio grauissime coram omnibus hominibus, & Angelis uituperabuntur? Qua deinde impij anima afficietur verecundia, quãdo occulta ipsius scelera in apertum proferentur? quod Deus se facturum non semel minatus est. Ecce ego, inquit per Ezechielẽ,

Ezec. 19.

congregabo omnes amatores tuos, quibus cõmixta es, & omnes quos dilexisti, cum uniuersis quos oderas; & congregabo eos super te undiq; , & nudabo ignominiam tuã coram eis: & uidebunt omnem rurpitudinem tuam. Et iudicabo te iudicijs adulterarum effundentium sanguinem: & dabo te in sanguinem furoris, & zeli. Et dabo te in manus eorum, & destruent lupanar tuũ, & demolientur prostibulum tuum: & denu dabunt te uestimentis tuis, & auferent uasa decoris tui, & derelinquent te nudã, plenamque ignominiaẽ. Et alibi: Et reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam genitibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam, &c. Ideo alibi legitur: Ego nudauì femora tua contra faciem tuam, & ap

Nabum 3.

Ier. 13.

parebit

parebit ignominia tua, adulteria tua, & hinc nitus tuus, scelus fornicationis tuã. En igitur quam dispar, & quam diuersa erit tandem iustorum, & iniustorum condicio: quam, si homines accurate cogitarent, qui nollet iustitiam sequi, esset nemo. Quare, cum exarserit in breui ira Dei, beati omnes qui confidunt in eo.

Psal. 2.

Vir iustus, una cum Christo, mundum iudicabit. Cap. XCIX.

Maximam profecto gloriam, amplissimum sane præmium ex sua iustitia reportabit iustus; cum a Dei filio in illo amplissimo omnium creaturarum, cõtu, laudabitur: sed, quiddam maius adhuc restat; si tamen, ista laude aliquid maius reperiri potest. Id autem est, quod ad iudicalem dignitatem assumetur; quia una cum Christo, mundum iudicabit. Id scriptura ipsa docet: Et uidi, ait Ioãnes in sacra Apocalypsi, Angelum stantem in sole, & clamauit uoce magna dicẽs omnibus auribus, quæ uolabant per medium cœli: Venite & congregamini ad cœnam magni Dei, ut manducetis carnes regum, & carnes tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum & sedentium in ipsis, & carnes omnium li-

Apo. 19.

F f berorum

berorum, & feruorum, & pusillorum, & magnorum. Aues volantes, sunt electi, qui per contemplationem in cœlis uersantur: qui uocantur ad cœnam magnam, ubi satiabuntur ultione impiorum, quam summopere desiderant; & ita congregati una cū Christo, principes terræ, & improbos, punient. Ad hanc itaque cœnam, qui esuriunt & sitiunt iustitiam saturabuntur. Eandem ueritatem Dauid propheta manifestauit, cum de beatis cecinit: Exultationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites in manibus eorum: Ad faciendam uindictam in nationibus, increpationes in populis: Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis: Ut faciant in eis iudicium conscriptum: Gloria hæc, est omnibus sanctis eius. Quæ uerba, quem non afficiant? quem non commoueant? quem in admirationem non rapiant? Cum hæc sit gloria omnibus sanctis, ut iudicium faciant, de nationibus, de populis, de nobilibus, & regibus suis. Nescitis, inquit Paulus, quoniam angelos, hoc est Dæmones, iudicabimus? Postremo, is apud quem est omnis iudiciaria potestas, sequentibus se, cum quærerent, quid eis futurum esset, dixit: Amen dico uobis, quod vos, qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit filius

*Psal. 149.**1. Cor. 6.**Mat. 19.*

lius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis, & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Dabit ergo Christus uincētibus sedere in throno suo: & stabunt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum &c. Quamobrem, indubitata res est, fore aliquando, ut rusticus ciuem, cliens patronum, seruus dominum, discipulus magistrum, miles ducem, reus iudicem, nobilis regem, omnis denique pastorem iudicet suum. Erit erit aliquando, cum baiulus, cum opilio, cum agaso nationes iudicabunt: cum serui dominos compedibus ligabunt, manicis ferreis constringent, & pedibus conculcabunt; cum eorum carnes manducabunt, sanguinem potabunt, ac una cum Dei Filio contra eos sententiam pronuntiabunt. Tunc dicere licebit: Lux, & sol ortus est; & humiles exaltati sunt, & demora uerunt inclytos. Quod si non uultis, o iudices, o domini, o reges, ut aliquando uestri famuli, & uobis subiecti homines uos iudicent; nunc intelligite, & erudimini: seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore: Apprehendite disciplinā, hoc est christianam uiuendi rationem, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de

*Apo. 3.**Mal. 4.**Mat. 13.**Esther. 11.**Psal. 2.*

via iusta. Audient ergo iusti, in primis; illam iucundissimam iusti iudicis erga ipsos sententiam: Venite benedicti Patris mei, possidete uobis paratum regnum a constitutione mundi. Quo loco licet, cū quodam pio viro exclamare: O uox omni meliore dulcior, omni cibo suauior, omni auro desiderabilior, omni terreno regno felicior? uox perpetui gaudij, immensę, lætitię, ecclestis iucunditatis: uox omnia superās, desideria, omni voto maior, omni spe plenior. Vere benedicti, uere beati, uere fortunatissimi, illi, quibus talē, ac tantā, tali, & tanto, de tali, & tanta re sententiam, audire licebit. Contra uero, o infelices, & miseros, & miserabiles eos, in quos hanc infamam, infestam, & tremendam sententiam, omnes beati, & suo etiam modo omnes creaturę, yna cum Christo pronuntiant: Discedit a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius. Perpende, pie lector, singula huius sententię uerba. Quid infelicius, quā in perpetuum a Christo discedere? Quid acerbius quā in ignem proficisci? quid miserabilius, quā nullum acerbissimarū pœnarum finem sperare? quid calamitosius, quā perpetuo cum diabolo esse? O dies? uere dies irę, tribulationis, angustię,

*Mat. 25.**Mat. 25.
Luc. 13.**Sopsii. 1.*

stię, calamitatis, miserię, tenebrarum, caliginis, nebulę, & turbinis; dies uere magna, & amara ualde. Hac percussis sententia, miseri damnati dicent montibus; cadite super nos: & quærent mortem, sed non inuenient. Tunc, Dæmones omnes, & mundus totus, contra insensatos armatus, diuinam exequetur sententiam. Quod si ex summo iudice peteres, cur tanto honore iustos afficiat, sic arbitror responderet: Quia mandata mea seruauerunt: quoniam scriptum est: Si vis ad uitam ingredi, serua mandata. Hi ergo, quia unum coluere Deum, falso non iurarunt, dies festos custodiuerunt, parentes honorarunt, alienum non cupiuerunt, castitatem seruauerunt, & Deum super omnia, & proximum ut seipsum armarunt, tanto digni sunt præmio: hi qui fleuerunt, uigilarunt, laborarunt, pugnarunt, & uicerunt tanta digni sunt mercede, quā ego iustus iudex eis tribuere debeo: ac propterea eis dico: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum uobis regnum a constitutione mundi. Iustus itaque dum in hac uita miseretur, & commodat, causam suam in iudicio discutiendam recte disponit: dum disperdit, & dat pauperibus; dum super pauperem & egeno intelligit: propterea paratum est

*Sap. 5.**Iob. 28.**Sap. 5.**Mat. 23.**2. Tim. 4.**Mat. 25.**Psal. 111.*

nis iterū honoribus, & gaudiis afficietur.
 Expurgato itaque hoc uniuerso mundo a
 facibus peccatorum, & sordibus omnibus
 vna cum impiis in inferni sentinam proie-
 ctis, omnia fient noua. Terra noua, mare
 nouum, aer nouus, ignis nouus, cœli noui;
 lux lunæ erit sicut solis, & lux solis septem-
 pliciter, sicut lux septem dierū. Tunc Chri-
 sti imperium, potestas, & gloria perfecte
 cognoscetur: tunc omne genu ei curua-
 bitur: tunc, qui Christo, & regno eius sue-
 runt contrarij, eum timebunt, & reueren-
 tibus, nimirum gentiles, Iudæi, heretici,
 & peccatores omnes: tunc omni ex parte
 eius regnum perfectum erit: cum inimici
 eius erunt scabellum pedum eius: & ipse
 calcabit torcular uini furoris iræ Dei om-
 nipotentis: tunc uidebunt impij in femo-
 re eius, quem contempserunt, scriptum:
 Rex regum, & Dominus dominantium.
 Omnibus inimicis hunc in modum suba-
 ctis, rebus omnibus innouatis, maxima cū
 pompa gloriosissimus agetur triumphus,
 Crucis lignum, a quo Dominus regnauit,
 tanquam insigne, præcedet: Sequentur An-
 geli, qui vicerunt in sanguine Agni, patriar-
 che, prophete, & cæteri, qui biberunt de
 consequente eos petra. Veniet deinde Im-
 perator, & Seruator omnium, suis stipatus

Apo-

Apostolis. Subsequentur martyres, uirgi-
 nes, confessores, doctores, & reliqua bea-
 torum multitudo. Qui cantus? quæ laudes
 hic exaudientur? Qui uoce præbit, dicet:
 Laudem dicite Deo nostro omnes sancti
 eius, & qui timetis Dominū pusilli, & ma-
 gni: & tunc audietur uox ueluti tubæ, &
 aquarum multarum, dicentium: Alleluia:
 Quoniam regnauit Dominus Deus omni-
 potens. Gaudeamus, & exulemus, & de-
 mus gloriam ei, quia uenerunt nuptiæ Ag-
 ni, & uxor eius præparauit se. Magna, &
 mirabilia sunt opera tua, Dominus Deus
 omnipotens: iustæ, & veræ sunt uix tuæ,
 Domine rex sæculorum. Ecce tabernaculū
 Dei cum hominibus, & habitabit cum eis,
 & ipsi populus eius erunt: ipse Deus cum
 eis erit eorum Deus. Cum autem ad thro-
 num antiqui dierum uentum fuerit, dabi-
 tur Filio hominis potestas, & honor, & re-
 gnum; & omnes populi, & linguæ ipsi in-
 feruent: potestas eius, potestas æterna,
 quæ non auferetur, & regnum eius, quod
 non corrumpetur. De his autem, qui cum
 Christo regnabunt, scriptum est: Suscipiet
 autem regnum Sancti Dei altissimi, & ob-
 tinebunt regnum usque in sæculum, & in
 sæcula sæculorū. Et animaduertentes quā-
 tam gloriam a Deo acceperint, magna uo-

ce

Isa. 30
 Apo. 21
 Pet. 3

Isa. 45

Psa. 109

Apo. 19

1^a Cor. 9

Apo. 18

Psa. 119

Apo. 19

Apo. 21

Dan. 7

Apo. 5

Apo. 7

ceclamabunt, dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & Agno: Et mirantes coronas suas ante thronum, adorabunt Deum, ac dicent: Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & uirtus, & fortitudo Deo nostro, in sæculæ sæculorum. Amen. Dignus es Domine accipere gloriam, & honorem, & uirtutem.

Apo. 4.

Psal. 109. Postremo Angelorum ruine reparabuntur, & singuli in thronis, & sedibus suis collocabuntur, & in perpetuū in cubilibus suis letabuntur. Ex his ergo, quæ hoc capite scripta sunt, quam dispares sint impiorum, ac iustorum fines, satis aperte colligere licet. Illorum miseria & pœna inexplicabilis; horum uero felicitas & gaudium inenarrabile. Erit erit aliquando, cum impius uidebit uirum iustum ad dexteram Christi in extremo iudicio stantem, sententiam ferentem, in cælum cum Christo, & infinita illa beatorum acie gloriose ascendentem, ut cum eodem in illo felicissimo regno, per infinita sæcula regnet. Ex his igitur omnibus, quæ per centum capita disputata sunt, qualis ac quæta, sit uiri iusti dignitas, præstantia, atque felicitas, aliqua ratione cognoscere licet: qui, antequam nasceretur, fuit a Deo speciatim cognitus, dilectus, & præsignatus: In natiuitate, uera nobilita

ic,

te, diuino statu, amplissimis titulis, donatus; & in uita omni bonorum genere, ueris diuitiis, uera pulchritudine, uera sapientia, & scientia, omnibusque uirtutibus naturalibus, & diuinis exornatus, & ppolitus, atque ab optimo magistro, instructus: qui amicis, & familiaribus optimis uitur: qui amplissimis honoribus, & laudibus ob maximas uictorias, ob præclara facinora, exornatur: qui in morte felix, post mortem felicissimus existit: cui denique omnia prospere, & feliciter succedunt: ut nullam uel perfectionis, uel laudis, uel felicitatis rationem ante uitam, in uita, & post uitam excogitare possis, quam in uiro iusto tibi reperire non liceat. Laudentur ergo uiri iusti, uiri uirtute abundantes, pulchritudinis studiosi, pacis amatores, & in generationibus suis gloriosi: quorum corpora in pace sepulta sunt, & nomen eorum uiuit in generatione & generationem. Sapientiam ipsorum narrent populi, & laudem eorum nuntiet Ecclesia.

Ecci. 44

Appen-

Appendix, qua demonstretur facile esse
iustitiam acquirere, & Chri-
stiane viuere.

Vanta sit iustorum dignitas, qui-
bus laudibus celebrandi sint,
quam felix sit ipsorum status,
hac nostra Ceturia ut potuimus,
non vt res ipsa, quod ingenue fa-
temur, postulabat, demonstrauimus. Quod si
quis ex his, quae a nobis scripta sunt, non
modo ad pradicandos, & honorandos viros ius-
tos, verumetiam ad iustitiam acquirendam
excitati sunt, sed quia rem omnino difficilem
esse putant, & difficultate perterriti, tam illu-
strem, ac necessariam prouinciam aggredi ti-
ment; conabor ipsorum causa, hac appendice
hic impedimento breuiter occurrere. Licet er-
go non negem ad iustitiam, vel acquirendam,
vel conseruandam non mediocri opus esse con-
tentione, tamen, id etiam affirmo, rem non esse
ita difficilem, vt non sit verum, quod ipsa ve-
ritas dixit: *Iugum meum suauis est, & onus*
meum leue: ut multo difficultus esse putem,
turpiter, quam honeste uiuere: quod hac appen-
dice breuiter demonstrare tentabo: quo fiet,
ut hic diuinus status a facilitate iterum laude-
tur, & homines ad illum acquirendum adhuc
magis excitentur. Præstantissimus gradus est
impera-

imperatoria dignitas; sed cum difficile, & a
paucis acquiri possit, pauci sunt, qui ad eum
contendant: at si, vt ex iam dictis constat, iusti-
tia status est longe præstantior, si etiam facile
acquiri poterit; quis erit tam iners, ac demens,
qui acquirere nolit? sed iam rem aggrediamur
ipsam. Iustitia Christiana substantia atque na-
tura, consistit in gratia, quæ est donum Dei; ad
quod dandum Deus est paratissimus; & non
potest, non dare; cum se daturum promiserit.
Ego Deus, & non mutor; hoc est, promissa fa-
cio: ideo legimus: Gratiam, & gloriam dabit
Dominus: ad quam accipiendam omnes inui-
tat, cum per prophetam ait: Omnes sitientes
uenite ad aquas, & qui non habetis argentum
properate; emite, & comedite: uenite, emite
absque argento, & absque vlla commutatione
uinum, & lac. Conuertimini ad me, & fului
eritis omnes fines terræ: Nolo mortem pecca-
toris, sed vt magis conuertatur, & uiuat. Et, ne
pluribus rem apertissimam confirmemus, cer-
ta fide tenendum est, Deum gratiam dare uel-
le, eamque accipere uolentibus dare. Restat
ergo, ut homo ad eam recipiendam se disponat;
quod Deus ab hominibus requirit, cum ait:
conuertimini ad me. Siquidem sapiënter a quo-
dam sancto scriptum fuit: Qui fecit te sine te,
non saluabit te sine te. Hæc dispositio, quæ
gratiam, qua homo fit iustus præire debet; par-
tim

Rom. 7.

Psalm. 83.

Apo. 2.

Isa. 45.

Eze. 18.

Eze. 33.

tim ab auxilio p̄det diuino, partim uero a cō-
 sensu, atq; conatu humano. Quod Deus id præ-
 stet, quod ipse præstare debet, ut humana mens
 sufficienter ad gratiam excipiendam præpare-
 tur, exploratissimum est: quia, stat ad osium,
 Apo. 3. & pulsat: quotidie inuitat, uocat, atque auxi-
 Iſa. 5. liorum efficientia impellit: ita ut dicat: Quid
 est quod debui ultra facere vineæ meæ: & nō
 Oſe. 13. feci? & alibi: Perditio tua ex te Israel. Ita-
 que die iudicij, singulis, qui sua culpa damna-
 Iſa. 5. buntur, Deus dicere poterit: Quid ultra de-
 bui facere ad saluandum te; & non feci? Nul-
 la ergo ex parte Dei, qui est infinite bonus, po-
 tens, & sapiens; & ideo uult, & potest, &
 Sap. 1. scit hominem saluare, & nihil non efficit, ut
 saluet, cum eum hac de causa creauerit, & de
 hominum morte non delectatur, erit dubitatio,
 uel difficultas. Restat igitur, ut demonstremus
 rem esse factu facilem ex parte hominis. Via
 qua ad hunc iustitiæ statum peruenitur, est di-
 uinorum præceptorum custodia: quæ præcep-
 ta seruari non posse, nemo qui recte sapiat,
 Mat. 19. dicere audebit. Etenim, a ueritate æterna di-
 Mat. 11. ctum fuisse legimus. Iugum meum suauē, &
 Deut. 30. onus meum leuē. Et alibi. Mandatum hoc, quod
 ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque
 procul positum, nec in cælo situm, ut possis di-
 cere: Quis nostrum ualeat ad cælum ascendere
 ut deserat illud ad nos, ut audiamus, & opere

comple-

compleamus? &c. Quid clarius? quid aper-
 tius dici potest? Quis ergo affirmare audebit,
 Deum tanquam insipientem, & iniustum homi-
 num ceruicibus onus imposuisse, quod ferre
 nequeant? Denique, lex gratiæ, est lex amo-
 ris: & ad quid homo est magis inclinatus, atq;
 propensus, quam ad amandum? & quid dul-
 cius, & facilius est, quam amare? præsertim
 Deum, ad quem amandum, natura nos impel-
 lit, & sexcentæ rationes moment: quem, qui
 amabit, amabit etiam proximum eiusdem na-
 turæ participem, & ad eundem finem factum;
 quem qui non amat, ex hominum numero reij-
 ciendus est. Via igitur plana est, & si Dei au-
 xilia, & naturæ propensionem spectes, haud
 difficile pertrāsiri poterit. Vis cognoscere, o ho-
 mo, te maxima momenta habere ad bene, bea-
 teque uiuendum? animaduerte initia, & semi-
 na illa tibi a Deo, qui illuminat omnem homi-
 nem uenientem in hunc mundum, indita; na-
 tionones uidelicet illas, per quas certissime que-
 dam cognoscis, ac omnino uis: ex quibus notio-
 nis, tanquam ex quibusdam fontibus, om-
 nibus honesta dimanat operatio. Ut ecce: bonū
 esse amandum: honestum esse amplectendum:
 quod tibi non uis, alteri ne seceris. Quibus
 luminibus, si quis uteretur, omnia præcep-
 ta opitulante Deo, facile seruaret, Diuinum
 numen coleret, & parentes honoraret, alienum

non

non furaretur, nullam denique iniuriam cupiam faceret. Hæc, si quis custodiret præcepta, & quantum in se est, præstaret, proculdubio gratiam consequeretur; quam facienti quod in se est, Deus utique concedit: Ad hæc, quibus nam rebus homines in hac vita capiuntur? quæ facile amant, ac sequuntur? nonne ea, quæ, vel utilitatis, vel voluptatis, vel honestis aliquam speciem habent & his enim rebus tota vis boni, quod omnes necessario amant, continetur: quæ omnes boni partes in una recta viuendi ratione, in iustitia, & vita Christiana, clauduntur. Nam, quid utilius? quid incunctius? quid honestius inueniri, aut excogitari potest, quam ex virtute viuere? quam Deum timere? qua in re, & honestas, quod negari minime potest, & utilitas, quod etiam subtilissimus quisque fateretur, & delectatio summa, ut ex his, quæ iam scriptis patet, continentur: ut uere philosophi dixerint, unam virtutem esse bonum, per se honestum, utile, & delectabile. Cum ergo omnia bona in una virtute & in uno iustitiæ statu tibi proposita sint cur iustitiam acquirere omnino arduum esse existimabis? cum ad bonum amandum, natura te inclinet: immo uelis, nolis te impellat; cur non amabis bonum in quo omnis ratio boni inclusa est? Dic? quid facilius est, aut cum suauitate, natura propensionem sequi,

aut

aut contra naturam vim, contendere uelle? Sed dices: natura est uitiata: & sensus, & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Fateor, naturam non habere eam vim, quam habuit, cum a Deo creata fuit; sed tamen, non est corrupta, licet sit debilitata: Nam, si uim intelligendi spectemus; notiones & prima a natura insita lumina in quibus est vis maxima, si quis illis utatur, clara sunt, extingui non possunt, aliquam lucem præbent. Habes deinde diuinam legem, quæ est ueluti lucerna pedibus tuis, quæ tibi uiam ostendit, & quo iturus sis indicat. Habes postremo lumen fidei, de quo scriptum est: In lumine tuo uidebimus lumen. Si uoluntatem spectes, uoluntas in bonum fertur, idque necessario appetit. Quod si ullum bonorum genus appetere debet, maxime illud, in quo tota vis boni, honesti, utilis, & delectabilis sita est. Sustainetur deinde multis auxilijs, de quibus dicitur postea. Postremo, ut primi patet peccatum naturam debilitauit, ita Christi meritum eam instaurauit; & superabundauit gratia, ubi abundauit delictum. Quare, qui ea muniti sunt, dicere possunt: In Deo meo transgrediar murum: Non timebo millia populi circumdantis me: Omnia possum in eo, qui me confortat: Plures sunt pro nobis, quàm contra nos. Non igitur destitute sunt uires, qui-

G g bus

bus ad bene agendum opus est; intelligendi mi-
delicet, & appetendi facultates. Itaque ani-
maduerte, ne dum naturam excusas, vel ac-
cusas, erres. Quia fortasse, tu eam malis ha-
bitibus deprauasti; dum uarijs flagitijs ab ado-
lescētia tua operam nauasti, quibus, ad malum
pronior, & ad bonum ineptior redditur: &
ideo dicitur. prona ab adolescentia: quia ab
hac usq; etate homines male agere incipiunt,
ac proinde eam inflectunt, & ineptiorem ad
honeste uiuendum reddunt. Remoue ergo in-
iuria, quæ non sunt nature, sed tuæ; & tunc
senties, an ad uirtutem sis propensus; an natu-
ra iustitiam sitiât. Habes alas, & uolare ne-
quis; & quid mirum, si ad pedes pondus liga-
sti? solue ligamina, remoue pondera, & uide
bis, an natura te ad bonum inclinet. Vide de-
inde quibus auxilijs debilitatam naturã Deus
sustentet: pijs libris, sacris literis, uarijs sa-
cramentis, concionatoribus, patribus spiriua-
libus, tribulationibus, afflatibus & singula-
ribus gratijs; ad summam, ita iuuat, ut tra-
here, compellere, & cogere dicatur. Mitto
hoc loco, Angelorum, & sanctorum, ac to-
tius Ecclesiæ orationes: mitto priuatam curã
Angeli custodis, qui nihil non agit, ut te iu-
uet: mitto presidia maxima & efficacissima
beatissima semper Virginis; quæ talia ac tanta
sunt, ut quidam dixerit eum non posse perire,
qui

Luc. 14.

qui ab hoc peccatorum refugio, non fuerit de-
spectus: ab hac pia Matre, quæ contra nostros
inimicos est terribilis, ut castrorũ acies ordina-
ta: quæ est mater pulchræ dilectionis, & ti-
moris, & magnitudinis, & sanctæ spei, quam
qui inuenit, inueniet uitam, & hauriet salu-
tem a Domino. Adsunt ergo auxilia, & qui-
dem maxima. Quid igitur tot auxilijs, pio-
rum uirorum, Ecclesiæ, sanctorum, Angelo-
rũ, beatæ Virginis, Christi, & Dei fulctus, tã
ta spes nexus, rem tanti momenti, in qua de
ueris diuitijs, de regno, de honore, de fama,
de uita & de gloria æterna agitur, non aggre-
deris? Si difficultas te retardat, cur tanti bo-
ni magnitudo, non te impellit? sines te ab ini-
micis, fallacibus bonis trahis; ab amicis autẽ,
& a Deo, ueris bonis moueri non permit-
tes? Nec te honesti labor deterrcat, quin be-
ne agas: Quia, honesti labor abit, ipsum uero
honestum permanet: neque uoluptas, quæ ex
turpi capitur, te moueat: quoniam uoluptas
uolat, & turpitudinis macula animo heret.
Breui, & turpi, falsaque uoluptate deceptus,
immensi, & æterni boni iacturam facies? plu-
ris fugax solatium, cuius statim te pœnitebit,
quam honorem, & famam, beatitudinemq;
& Deum denique ipsum pendes? Tanti emes
unum pœnitere? hoc est, tantum detrimenti,
ob unum peccatum, cuius statim te pœnitebit

Cam. 4.
Ecci. 14.
Pro. 8.

capies? Propterea quidam sapiens, sapienter monebat; ne quis gustare uellet eorum, quæ eandem habent nigram, ut omnes falsæ uoluptates habent, quarum finis mestitiam semper affert. Voluptas monstrum est, cuius primus aspectus est fucatæ mulieris, reliquum uero corpus, horridi serpentis: allicit te prospectu primo, ut postea, cauda te inuoluat, & ueneno inficiat. Specta igitur hoc monstrum, hoc est uoluptatem, non uenientem, sed abeuntem; auerte oculos a fucata facie, & cerne caudam, & fugiendam esse iudicabis, eam; quæ te captiuum uenit. Quamobrem, cum Deus tibi presto sit, cum te præueniat, cum natura non sit destituta, cū auxilia non desint, cur rem non aggredieris? quid cunctaris? Times ne fortasse inimicos? eorum te terret potentia? sed nihil est, cur eos timeas. Nam, si de mundo loquamur, in primis, fidem habes, per quam sancti uicerunt regna, & mundum; qua cum, tu itidem uincere poteris. Deinde, mundus iam victus est: confidite, inquit Imperator tuus; ego uici mundum. Quid ergo uictum inimicum times? cur a uicto ne uincaris formidas? non te pudebit uicto hosti uictas manus dare? Præterea, si omnia quæ tibi hic salix inimicus pollicetur, omnes uidelicet honores, omnes dignitates, omnes opes, & mundam ipsum lucratus fueris, quid tibi proderit;

Hebr. 11.
1. 104. 5.
1047. 17.

si

si animæ tuæ detrimentum patieris? Repete. *Mat. 16.* memoria, honores Pompei, dignitates Cæsaris, gloriâ Alexandri, diuitias Crassi, delicias Sardapali, & uide, quid illis hæc profuerint. Cogita sententiam sepe cogitatione tractandam, quam diuus Hieronymus literis commendauit: Omne quod aliquo sine clauditur, uanum puto. Cum ex hac uita abibis, non ne omnia e manibus decident? non ne omnia ab oculis euanescent? nihil nihil, tunc inueniens in manibus tuis. Dic cum Salomone, qui omnibus commo dis, & bonis, quæ desiderari possunt, usus fuerat, in quibus omnibus uanitatem reperit: *Ecc. ult.* Vanitas uanitatum, & omnia uanitas, præterquam timere Deum, & eius mandata seruare: hoc enim est omnis homo, id est, hac uia re *Ecc. ult.* perfcitur homo; & qui hoc unum adeptus est, quidquid in hac uita est boni & pulchri, quidquid est honesti, utilis & delectabilis, habet. Siquidem in hoc timore, in hac iustitia, ut ex his quæ per centum capita a nobis disputata sunt constat, omnia continentur bona. Conuer te tu oculos ad eas uoluptates, ad eaque commoda, quibus hactenus usus es: ubi nunc si uonne abierunt? & ut ista euauerunt, ita etiam, ea quibus nunc potiris, & posthac potieris, euanescent. Quem nunc fructum capis ex uoluptatibus iam captis, nisi erubescentiâ, *Ro. 6.* & dolorem? si omnes homines, qui ab Adam,

Gg 3 ad

ad hanc usque horam mortui sunt, interrogares, quid de hoc mundo sentirent; quid putas responderent? vno, mihi crede, ore, dicerent:

1. *Ioan. 2.* Vanus est mundus; & quae in eo sunt, ambitio, opes, & foeda voluptas, vanissima. Quoties legimus homines, qui in hac vita omnium rerum copia nutriti, & omni honorum genere ornati fuerunt, ubi ad extremum vitam venerunt, oculis mentis, quae prius clausas habuere apertis, mundi vanitatem vidisse, ac exclamasse: O mundum vanum? sed in vani, vani homines, mundi vanitatem in extrema hora cognoscunt. Larvatus est mundus, remouende sunt laruae; ut eius vanitas melius videatur. Facile igitur tibi erit, hunc vanum vincere inimicum: quem, qui non vincit, vanus omnino est, & cerebro utitur vano. Verum, si quis mundi causam agere vellet, dicere posset, mundum non esse vanum; sed homines ipsos vanos esse, qui uolunt in mundo ea reperire, quae in eo non sunt, & mundum id prebere recedunt, quod non habet. Neque enim uani sunt honores, neque diuitiae, neque corporis bona; si quis, haec ita amet, ut amari debent, & ita ijs utatur, ut oportet. Sed, de hac re latius differendi non est hic locus. De diabolo: Diabolus, is est inimicus, qui non potest vincere, nisi uolentem; eius uires debilitate sunt: eiectus est foras: si quid potest tamen potest quantum

Deus

Deus ei permittit: qui non sinit suos tentari supra id, quod possunt. Tentatio est extrinseca; proponere occasionem potest, mouere ad peccandum non potest. At Deus, ad bene agendum, te vocat, te mouet, te impellit. Quid ergo potius Demoni, quam Deo consentis? Demon tibi dicit; mite te deorsum; cade, & adorame; & iniquum hostem tam magnum casum proponentem, et ruinam tuam quarentem, audivis? Deo, te ad caelum, & ad participationem diuinitatis excitanti, & vocanti, & impellenti non obedies? Adest tibi Angelus custos, cui mandatum est, ut custodiat te; adest Christus, adest Deus, cuius tutela fulctus, dicam Iob: cuiusuis manus pugnet contra me. Non potuit Daemon absque facultate a Christo concessa in porcos ingredi; poterit fortasse, ni tu uolueris, te perdere? Viliissimus hostis est Daemon, si ei frontem ostendas; si eius primis insultibus resistas. Allatrat, sed non mordet: rugit, sed non deuorat: cibum porrigit, sed non cogit: inuitat, sed non impellit: & tandem non uincit, nisi uolentem. Super aspitem ergo, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem: cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis, si praesidijs tibi concessis uti uolueris. Restat caro; qui inimicus, eo magis est timendus, quod est domesticus, & internus. Hunc inimicum

Gg 4 uinces

vinces, si semel intellexeris, quam turpe sit, animam natura præstantissimam, & carne longe nobiliorem, carni inferuire: quod facere, est more belluarum uiuere. Sunt deinde in promptu, vigiliæ, labores, & ieiunia, quibus carnis motus comprimuntur, & perturbationes franguntur. Dic præterea carni te ad vitia excitanti: expedit tibi, o caro, ut spiritui inseruias: Vita siquidem longiore, & iucundiore vteris, & ab æternis cruciatibus liberaberis: si paululum sustinebis, in æternum summis voluptatibus perfrueris. Seruiat igitur caro spiritui, corpus animo, ancilla domini: homo hominem uiuat, non bestiam. Amplius, ut semel intelligas, utra sit difficilior viuendi ratio viri boni, an improbi; pone tibi ob oculos duos, quorum alter Christo, alter mundo seruiat, & vtriusque labores spectas; & videbis longe difficilius esse mundo quam Deo seruire, & nequiter agere, quam studiose viuere. Nam, si quis velit, gratia exempli, iniuriam ulcisci: quid laboris non suscipit? quos sùptus non facit? quas curas de die, ac de nocte non sustinet? ubi, & quando non angitur? non discruciat? quibus periculis honorem, & uitam non exponit? his omnibus uacat curis, & laboribus, qui honeste uiuit. Quid, dic obsecro, difficilius est, an oratione, labore, exercitatione, & sacramentorum usu surgen-

tem

tem cupiditatem comprimere, an uelle illam explere? Postea, hac una re, iustitiæ iter mihi facillimum videtur; si quis humilitatem amplectatur; quam quis est, qui amplecti non possit. Facilius est honores despiciere, quam eos sequi: facilius est contentum esse paruo, quam multa comparare uelle: facilius est sinere se regi, quam regere: facilius est pati omnes anteire, quam uelle alios antecellere: & demum facilius est in infimo sedere loco, quam superiorem occupare uelle. Hanc viam qui ingressus fuerit, in eaque perrexit, proculdubio ad statum iustitiæ perueniet. Hac una via sancti ad summum perfectionis gradum conscenderunt, Abraham, Ioseph, Dauid, Paulus, Beatissima semper Virgo, & quotquot fuerunt sanctitate illustres. Suscitatur Deus inopes, eleuat afflictos, suscipit humiles, extollit oppresos: Moysen ex aquis, Iosephum ex carcere, Dauidem ab ouium custodia, Apostolos a piscatu, ad summos gradus euexit. Ut merito, ali-

Exo. 1.

Psal. 112.

Iac. 1.

beati-

beatitudinem assequi; quam, sine bonis operibus, ut omnes norunt, acquiri nemo: quæ bona opera, omnes in fine vitæ se fecisse vellet, & si per tempus liceret, omnes facerent. Si ergo velles in extrema vitæ multa fecisse opera, quæ tunc facere nō poteris; cur dum tempus adest, dum viget ætas, dum occasio datur, cum quantum absis a morte ignores, tuæ salutis, bene agēdo, non consulis? manipulos non colligis? non laboras, ut manducare possis? Sē nunc te non posse bene agere dicis, & rem in longum protrahis, quo modo bene ages, cū vitæ eris onustus? cū vires te deficient? cum ætas, cure, dolores, & ægrotudines te impediant? Cras, fuge cor u. nū: si non es hodie, cras minus aptus eris. Eia, age, rūpe moras: semper nocuit differre paratis. Mors certa, tempus incertū: res permagnū interest. Quid igitur cessas, o miser peccator? Deus te iuuat, Christus te vocat, beati te inuitant, natura te inclinat, auxilia te sustentant, boni propositi delectatio te allicit, utilitas te mouet, honestas te trahit; & adhuc immobilis persistes? adhuc dormitabis? Rem ergo ranti momenti, carissime frater, diuino fretus auxilio aggredere, & ad eum statum peruenies, quem per tot capita explicare, & laudare conati sumus: quem si quis vno verbo explicare, & prædicare velit, dicat; & vere, mea quiddem sententia, dicet; Hic status eiusmodi est,

ut

ut humana facultate explicari, & laudari pro dignitate non queat? Quod si tandem hoc iusticiæ iter ingredi vis, & quid tibi faciendum sit scire cupis, breuiter dicam. Primum, in quo fere sunt omnia, ut semel efficaciter uelis, opus est: quia, sic volenti, nihil est difficile. Deinde aliquem spiritualem patrem, qui te insituet, cui omnia communices, cui te totum tradas, habeas oportet: sed caue, in hominem tepidum incidas. Postea ita quotidie in hac uia progredi debes, ac si esset primus, uel postremus dies; ut nunquam feruorem remittas: quia in hac uia non progredi, est retrogredi. Insuper, existima te omnia mala perpeffurum: atque tibi patientia opus esse, que est antidotum uitæ. Denique, nunquam putabis, te a Deo derelictum esse, cum uel tribulationes urgebunt; uel sine gustu spirituali, etiam si longo tempore id contingat, uiues; modo, a lethali culpa absis: quando quidem uitæ christianæ perfectio, non est in gustu spirituali sita: Propterea, nunquam, quod multi faciunt, hanc ob causam a uia spirituali recedes. Placet, antequam finem ^{1 diota.} facio, regulas quasdam, quas apud pium scriptorem legi, hic breuiter adscribere, quæ iuste uiuere uolenti multum prodesse possunt. 1. si dura uidetur uirtutis uia, cogita in omni genere uitæ multos esse labores, & longe plures in turpi uita. 11. In rebus mundi diutius laboratus

boratur, quam in uita christiana: & ibi, finis laborum est labor, hic uero quies. I I I. stultus est, uelle peruenire ad cælum, sine labore; cum etiam Christus per labores in gloriam suam intrauerit. I I I I. pugna spiritalis ea est, ut etiam sine spe premij serenda sit. V. nemo ex se potest uincere, & ideo petendum est auxilium. VI. ubi una tentatio uicta est, expectanda est alia, ut semper uigilare oporteat. VII. non solum satis est, non uinci; sed curandum est, ut uincas, id est ut ex tentatione occasione sumas uincendi, aliquid utilitatis ex ea capiendo. VIII. cum pugnatur cogitandum est de uictoria; & cum in pace uiuitur, de bello. IX. occasiones peccati fugiendæ sunt: quia qui amat periculum in illo peribit. X. tentatio reiicienda est a principio; & paruuli baby-

Ecci. 3.

Psal. 136.

lonis allidendi, id est suggestiones frangendæ sunt. XI. Si pugna uidetur a principio amara, cogita dulcedinem uictoriæ, & dolorẽ, quo si te fines uinci cruciaberis. XII. licet tenteris, & Deus non statim accurrat; nunquam putes te ab eo esse derelictum. Vbi autem uiam iustitiæ ingressus fueris, ne ab ea unquam grauer peccando recedas, quando peccandi occasio sese offert, quæ subijciam, ea cogitare poteris; quæ te a peccato, facile retrahent. Cum igitur aliqua peccandi cogitatio suboritur, hæc tibi occurrant. Voluptas breuis: Comites, fastidium,

& pe-

& pœnitentia: Iactura maioris boni: Vita somnus, & umbra: Mors instans, & improvisa. Suspicio impœnitentiæ. Aeternum præmium, & eterna pena: Hominis dignitas. Pax bonæ mentis: Dei beneficia: Christi crux: Testimonium sanctorum martyrum. Et hæc breuiter de facili uia Christianæ uitæ, & de regulis ad ingrediendum in eam, atque in eadem perseverandum dixisse uolui. Faxit Deus opt. max, ut, uel semel, in ipsius gloriam, & proximi utilitatem cedant.

Laus Deo, & B. Virgini Annunciatae.

INDEX RERVM MEMORABILIVM

A	Mantis condicionez.	92
	Amari quid sit.	5
	Amici iustorum qui sint.	174
	Amatores anima impię, qui.	21
	Amicitia vera inter Deū & iustū.	175. 178
	Amicitia effectus.	175. 178
	Amicitia Dei prestantia.	177
	Amicitia diuina utilitates.	166
	Amico vero nihil dulcius.	174
	Amoris diuini vis.	93
	Anima iusti quomodo regina.	20
	Angeli cur dicantur simplices.	95
	Anime iusta valor quantus.	27
	Anima impij cuius sit receptaculum.	26
	Antiquitas Christiana reip.	159
	Aulicorum vita quid.	171
	Auxilia ad bene viuendum qua homo habeat.	223
B		
B	Beatitudo in quo sita.	205
	Beatitudo quid.	118
	Beatitudinis laudes & magnitudo.	216
	Bonitatis substantia in quo sita.	161
	Bonis externis quomodo vtendum.	98
C		
C	Caritatis preceptum, qui nouit, omnia nouit.	38
	Caro quomodo vinci possit.	298
	Casitatis laudes.	73. 89
	Christiana resp. omnes alias superat.	160
	Christiana iustitia, quantum a iustitia politica distet.	75
	Christiana iustitia quid requirat.	98

Chri-

I N D E X

Christiana iustitia vis.	118
Christiana iustitia effectus, & descriptiones.	75
Christus laudabit iustos iuxta iudicij.	227
Christus est seruus iusti.	173
Ciuitas Dei iustus.	26
Caelum expugnatur a iusto.	38
Comparatio iusti & impij.	31
Comparatio gloria iusti, & imperatoris.	118
Corpora sanctorum qualia.	230

D

D	Decor anima quantus.	127
	Dei recepta: ulum homo.	26
	Descriptio status piorum.	88
	Damones, quibus armis aggrediuntur morientes.	205
	Deus est seruus iusti.	173
	Deus quomodo iustum diligit.	46
	Deus ab aeterno omnia cognouit.	1
	Deus priuata iustos cognoscit.	1
	Deus facit, qua iustus vult.	176
	Deus liberat iustos a tribulatione.	22
	Deus omnia amat.	3
	Deus mansuetos respicit.	66
	Deus quam reuerentiam amet.	129
	Deus patientia delectatur.	62
	Deus est pater iusti.	7
	Deus non amat omnia aequaliter.	3
	Deus amat simplices.	97
	Deus iustum instituit.	163
	Deus iustos honorat.	107. 108
	Deus pugnat pro iustis.	57
	Deus nihil non efficit ut homo saluetur.	231
	Deus quos libros proponat iusto.	164
	Deus quibus det sapientiam.	41
	Deus est paratissimus ad dandam gratiam.	231
	Diuitia vera in quibus consistant.	123
	Diuitiarum iusti, & impij comparatio.	128

Deus

I N D E X

Dies natalitius iusti qualis.	11
Diuitia iusti qua.	128
Diuina praecepta seruari possunt.	231
Diuina praecepta, qui seruat gratiã conequitur.	232
Differentia impij, & iusti in amãdo proximo.	94
Dominium iusti ubi sit.	79.
Dona gratis data cũ iustitia cõparata nihil sunt.	128

E

E cclesia est mater iusti	7
Effectus humilitatis	65. 66
Effectus caritatis, in iusto	91
Effectus iustitiae	198. 231. 229
Exemplum fortitudinis iusti, & impij	81
Exempla perfectionis iustorum	15. 54
Exempla obedientiae creaturarum erga iustum	137
Exempla caritatis	90
Exempla reuerentiae erga iustos	110
Ex sui ipsius cognitione, qua oriatur	44
Exempla constantiae.	53
Exempla orationis.	181

F

F amiliaritas iusti cum Deo cur contemptum non pariat.	181
Fides quid sit, & quid praestet.	83. 84
Fides quomodo utilitatem asserat.	82
Fide duce, quid iustus efficiat.	83
Fidei effectus.	82
Fidei definitionis explicatio.	84
Fides peccatoris quid sit.	84
Fiducia iusti.	55
Figura iusti descriptio.	121
Figura quibus totus status viri iusti premonstratus fuit.	6
Fides, qua in iusto reperitur	83
Fides, qua sit in impio.	83

Gaudium

I N D E X

G audium verum in solis iustis.	104. 105
Gaudium verum ex quo oriatur.	102. 103
Gloria iustorum quanta.	116
Gratia dispositio a quo proueniat.	231
Gratia gratis data qua sint.	128

H

H ominum communis miseria.	16
Homines ad iustitiã naturaliter inclinantur	232
Honorem iustorum quomodo Deus defendat.	109
Honoris castitas.	107
Humilitas maxime laudatur.	84
Humilitas quanti fiat a Christo.	84

I

I mago Dei quomodo sit in impio.	19
Imperfectiones aliqua in iustis cur nõ damnadẽ	148
Impius Deo, & hominibus odio est.	5
Impij obscuro, & vituperabiles.	110
Impius non vere uiuit.	210
Impius uera prudentia caret.	48
Impij consilia aduersus iustos.	94
Impiorum figura.	121
Impius nulla creatura libenter seruis.	138
Impius est Adam uetus.	32
Impij pro merito vituperari minime possunt.	114
Impius uidetur homo & non est.	46
Impij qua accidant post mortem.	24
Impius cuius sit templum.	24
Impius cur omnia pertimescat.	46. 54
Impiorum descriptiones.	15
Impius est ipsa inobedientia.	79
Impius semper vincitur.	60
Impius filius diaboli.	105
Impij imbecillitas.	59
Impij vestes, ac cibi.	38
Impij parentes.	8

Impij

Impii

I N D E X

<i>Impij condicio.</i>	10
<i>Impij totius mundi scoria.</i>	32
<i>Impij nomina.</i>	83. 14
<i>Impudici hominis actiones.</i>	73
<i>In obedientis descriptio.</i>	81
<i>Inobedientia effectus.</i>	78
<i>Inobedientis effectus.</i>	81
<i>Iudicij dies quam iocunda iustis, & misera peccato-</i> <i>ribus.</i>	226. 127
<i>Iustitia nomina.</i>	74
<i>Iustitia fructus.</i>	86
<i>Iustitia vera est scientia.</i>	40
<i>Iustitia effectus.</i>	74
<i>Iustitia quid sit, & quid significet.</i>	75
<i>Iustus a consilio patet appellatur.</i>	49
<i>Iustus cur liber sit.</i>	168
<i>Iustus cur semper secunda utatur fortuna.</i>	148
<i>Iustus quodam modo Deum cogit.</i>	58
<i>Iusti opus quid efficiat.</i>	119
<i>Iusti operis valor.</i>	118. 119
<i>Iusti vestes.</i>	33
<i>Iustus a nullo potest offendi.</i>	94
<i>Iustus ex iniuria occasionem sumit iuvandi inimicos</i>	
<i>Iustus cur sic appelletur.</i>	1
<i>Iusti pulcherrime descriptioes.</i>	30. 22. 75. 14
<i>Iustus quomodo sit Deus, & spiritus.</i>	9
<i>Iustus iuliat or mundi dici potest.</i>	142
<i>Iustus nescit non amare.</i>	89
<i>Iustus participat omnia bona iustorum.</i>	67
<i>Iustorum tituli.</i>	17
<i>Iustus cur mundus sit.</i>	72
<i>Iusto nihil unquam deest.</i>	130
<i>Iustus quomodo cum Deo versetur.</i>	175
<i>Iusti status descriptio.</i>	147
<i>Iustus non potest pro dignitate laudari.</i>	103
<i>Iustus inimicos amat.</i>	82. 94
<i>Iustus mortem desiderat.</i>	204

Iustus

I N D E X

<i>Iustus est interpret voluntatis divinae.</i>	48
<i>Iustus optime alios instruit.</i>	38
<i>Iustus preter Deum, nihil timet.</i>	58
<i>Iustus cur homines non timeat.</i>	53
<i>Iustus est finis omnium.</i>	140
<i>Iustus quomodo in extremo certamine se gerat.</i>	207
<i>Iusti retitudo qua sit.</i>	120
<i>Iustus est ipsa obedientia.</i>	79
<i>Iustus est possessor bonorum omnium.</i>	216
<i>Iustus humanam quandam certitudinem habet de sua</i> <i>saute.</i>	85
<i>Iustus expugnari nulla potentia potest.</i>	58
<i>Iustus est accusator sui.</i>	45
<i>Iusti laudantur in scriptura.</i>	118
<i>Iustus qua ratione magnus.</i>	30. 31
<i>Iusti nomina.</i>	83. 14
<i>Iustus omnibus bona largitur.</i>	68
<i>Iustus est miraculum inter homines.</i>	36
<i>Iustus terribilis Demonibus.</i>	9
<i>Iustus cur non moriatur.</i>	109
<i>Iustus quomodo suas divitias amplificet.</i>	72
<i>Iustus quomodo imago sit & similitudo Dei.</i>	18
<i>Iustorum liberalitatis magnitudo.</i>	69
<i>Iustus quis dicatur.</i>	75
<i>Iustus non solum a Deo, sed etiam ab hominibus dili-</i> <i>gitur.</i>	5
<i>Iustus factus est omnia omnibus.</i>	69
<i>Iustus solus similitudo Dei.</i>	18
<i>Iustus non solum ab hominibus sed etiam a Deo lau-</i> <i>datur.</i>	111. 112
<i>Iusto in veritate eveniunt qua alijs in figura contige-</i> <i>runt.</i>	5
<i>Iustus solus prudens.</i>	46
<i>Iusti fiducia.</i>	57
<i>Iustus expugnat caelos.</i>	80
<i>Iustus sedes Dei.</i>	23
<i>Iustus etiam non laborans lucratur.</i>	67

Et h 2

Iustus

I N D E X

Iustus cum Christo mundum iudicabit. 217.
 Iustorum latitatio in die iudicij. 227

L

Laudus quid sit. 111.
 Laudes civium sanctorum. 11
 Libertas quid sit. 168.
 Liberalitatis laudes. 76
 Liberalitatis iusti effectus. 76
 Libertas in solis iustis. 168
 Loci beatorum agnitas. 27
 Loca quibus spes iustorum demonstratur. 178

M

Maria est mater iusti. 158
 Mansuetudo copiosissime remuneratur. 63
 Mediocritate iustus delectatur. 71
 Mendacium pater omnium malorum. 44
 Mediocritatis effectus. 71
 Melius iustus iudicabit de aliqua re quam sapiens. 49
 Meliora Christiana laudes. 61
 Mori pro Christo, nihil iusto optabilius. 61
 Mortem cur iustus non timeat. 203
 Mortale peccatum magis nocet, quam omnes Demones. 15
 Mors iustorum quid sit, & quomodo appellanda. 210
 Mundus non conseruaretur sine iustis. 141
 Mundus non est dignus iusto. 33

N

Natura humana quid sit sine iustitia. 36
 Natiuitati iusti qui assistant. 11
 Nihil iusti gaudium impedit. 104
 Nobilitas ex quo vere oriatur. 12

O

Obediens spiritu Dei ducitur. 81
 Obedientia fructus. 78

Obedien.

I N D E X

Obedientia quid. 78
 Oblationes impiorum Deus non recipit. 87
 Obedientis opera. 87
 Obedientia exempla. 80
 Obedientia effectus. 78
 Omne mali in mundo ex iniustitia. 133
 Omnia propter iustum facta sunt. 7
 Ordo triumphus Christi postea iudicium. 818

P

Pacem quomodo iustus acquirat. 121
 Pacis praesentia. 121
 Pacis effectus. 121
 Parentes viri iusti qui sint. 121
 Patientia valor, atque praesentia. 63
 Patientia descriptio. 63
 Patientie laus. 61, 63
 Patientia morum magistra. 64
 Patientia effectus. 64
 Patientia magis est signum iustitiae, quam miracula edere. 62
 Pax in solo iusto. 110
 Pax ubi. 108
 Pax non est in impio. 108
 Peccatores nullius sunt pretij. 102
 Peccatum latitatio priuat. 23
 Peccatores scabellum pedum Dei. 23
 Perfectio unde summat. 7
 Pena damnatorum. 215
 Perfectio officium, & signum. 82
 Perfectionis cuiusquam condiciones. 97
 Praesentia amicitia Christi. 167
 Praedestinationis questio quomodo soluat. 83
 Praesagnitiones, quae virum iustum praecesserunt. 214
 Praemium iustorum. 158
 Profectio beatae virginis quantitas. 152
 Prosperitate impij effectus. 152

pruden-

F N D E X

<i>Prudentia quid.</i>	40
<i>Pulchritudinis inuirsica, & extrinsica cōparatio</i>	121
<i>Pulchritudinis laudes.</i>	123
<i>Pulchritudo animi in solis iustis.</i>	121
<i>Pulchritudo iusti que sit.</i>	122

Q

<i>Qua ratione iustorum bona communicetur.</i>	68
<i>Qua sit optima docendi ratio.</i>	39
<i>Qua inuenit ad fugendum peccatum.</i>	231
<i>Qui sint laude digni.</i>	171
<i>Quid sit impius.</i>	22
<i>Quomodo regnum sit iniusto.</i>	146
<i>Quod bonum suis operationibus iustus mereatur.</i>	118
<i>Quomodo iustus cum Deo versetur.</i>	163
<i>Quomodo facile acquiratur iusticia.</i>	229

R

<i>Reges ad iustum confugiunt.</i>	34
<i>Regis status qui.</i>	34
<i>Reip. mala unde oriuntur.</i>	191
<i>Reip. Christiana prestantia.</i>	106. 163
<i>Res sacra que sint iniusto.</i>	25
<i>Regnum Dei quot modis sumatur.</i>	146
<i>Regula ad bene viuendum.</i>	230
<i>Reliquiæ sanctorum quid efficiant.</i>	108
<i>Reuerentia cui debeat.</i>	110

S

<i>Sapientia iusti laudatur.</i>	42
<i>Sapientia vera que, & quid sit.</i>	40
<i>Sapientia impij est stultitia.</i>	41
<i>Sapientię partes.</i>	41
<i>Sanctorum reliquias Deus honorari vult.</i>	108
<i>Servi Christi laudes.</i>	171. 172
<i>Signa per que cognosci potest aliquem esse predestina-</i>	
<i>tum</i>	85

Simpli-

I N D E X

<i>Simplicitas Christiana in quo sita.</i>	93. 95
<i>Simplex qui dicatur.</i>	93. 95
<i>Simplicitas ex quo oriatur.</i>	96
<i>Simplicitas est perfectio.</i>	95
<i>Simplicitatis effectus.</i>	96
<i>Simplicitas quando sit acquisita.</i>	96
<i>Sine humilitate nemo est iustus.</i>	65
<i>Soli impij ignorantes.</i>	40
<i>Soli iusti sapientes.</i>	41
<i>Solus impius mori dicitur.</i>	209
<i>Solus Christianus vere nobilis.</i>	13
<i>Spes impiorum que.</i>	89
<i>Spiritus Sancti dona iniusto.</i>	25
<i>Sui cognitio necessaria.</i>	43

T

<i>Timere Deum quam bonum sit.</i>	55
<i>Timens Deum non est cur timeat.</i>	55
<i>Timer Dei quid.</i>	77
<i>Timor Dei continet omnia bona.</i>	225
<i>Timoris Dei effectus.</i>	77
<i>Tribulationis effectus.</i>	151. 152
<i>Tribulationis prestantia.</i>	150. 151

V

<i>Vana sunt omnia, que finem habent.</i>	252
<i>Vestimenta iusti, que.</i>	125
<i>Vestimenta impij que.</i>	125
<i>Victorię suisque laudes.</i>	60
<i>Victoria omnium maxima, que.</i>	59. 60
<i>Victoria iusti laudes.</i>	60
<i>Viri iusti status descriptus.</i>	101
<i>Voluptas vana</i>	215
<i>Voluptas est monstrum.</i>	224

Indicis rerum memorabilium, Finis.

I N D E X

<i>Prudentia quid.</i>	406
<i>Pulchritudinis inuivisica, & extrinseca cōparatio</i>	127
<i>Pulchritudinis laudes.</i>	123
<i>Pulchritudo animi in solis iustis.</i>	121
<i>Pulchritudo iusti que sit.</i>	122

Q

<i>Qua ratione iustorum bona communicentur.</i>	68
<i>Qua sit optima docendi ratio.</i>	39
<i>Qua inuene ad fugendum peccatum.</i>	231
<i>Qui sint laude digni.</i>	171
<i>Quid sit impius.</i>	22
<i>Quot regnum sit in iusto.</i>	146
<i>Quod bonum suis operationibus iustus mereatur.</i>	118
<i>Quomodo iustus cum Deo uersetur.</i>	163
<i>Quomodo facile acquiratur iusticia.</i>	229

R

<i>Reges ad iustum confugiunt.</i>	34
<i>Regis status qui.</i>	34
<i>Reip. mala unde oriatur.</i>	191
<i>Reip. Christiana prestantia.</i>	106. 161
<i>Res sacra que sint in iusto.</i>	25
<i>Regnum Dei quot modis sumatur.</i>	146
<i>Regula ad bene uiuendum.</i>	230
<i>Reliquie sanctorum quid efficiant.</i>	108
<i>Reuerentia cui debeat.</i>	110

S

<i>Sapientia iusti laudatur.</i>	42
<i>Sapientia uera que, & quid sit.</i>	40
<i>Sapientia impij est stultitia.</i>	41
<i>Sapientie partes.</i>	41
<i>Sanctorum reliquias Deus honorari uult.</i>	108
<i>Serui Christi laudes.</i>	171. 172
<i>Signa per que cognosci potest aliquem esse predestina-</i>	
<i>tum</i>	85

Simpli-

I N D E X

<i>Simplicitas Christiana in quo sit.</i>	93. 95
<i>Simplex qui dicatur.</i>	93. 95
<i>Simplicitas ex quo oriatur.</i>	96
<i>Simplicitas est perfectio.</i>	95
<i>Simplicitatis effectus.</i>	96
<i>Simplicitas quando sit acquisita.</i>	96
<i>Sine humilitate nemo est iustus.</i>	65
<i>Soli impij ignorant.</i>	40
<i>Soli iusti sapientes.</i>	41
<i>Solus impius mori dicitur.</i>	209
<i>Solus Christianus uere nobilis.</i>	13
<i>Spes impiorum que.</i>	89
<i>Spiritus Sancti dona in iusto.</i>	25
<i>Sui cognitio necessaria.</i>	43

T

<i>Timere Deum quam bonum sit.</i>	55
<i>Timens Deum non est cur timeat.</i>	55
<i>Timor Dei quid.</i>	77
<i>Timor Dei continet omnia bona.</i>	225
<i>Timoris Dei effectus.</i>	77
<i>Tribulationis effectus.</i>	151. 152
<i>Tribulationis prestantia.</i>	150. 151

V

<i>Vana sunt omnia, que finem habent.</i>	252
<i>Vestimenta iusti, que.</i>	125
<i>Vestimenta impij que.</i>	125
<i>Victorie suis iustis laudes.</i>	60
<i>Victoria omnium maxima, que.</i>	59. 60
<i>Victoria iusti laudes.</i>	60
<i>Viri iusti status descriptus.</i>	101
<i>Voluptas uana</i>	225
<i>Voluptas est monstrum.</i>	224

Indicis rerum memorabilium, Finis.

Errata sic corrigito .

*Primus numerus indicat paginam : alter versiculam ,
a, primam faciem ; b, alteram :*

Hic non ponuntur nisi verba emendata , per quæ
facile corrupta inueniuntur . Pagi. 18. b. ver. 10.
præstantissimam. 20. b. 19. quæ , vacat. 21. b. 2.
conspurcant. 28. a. 18. quos. 73. a. 10. lauat. 81.
a. 13. & vi sum. 87. a. 25. vana. 90. a. 4. vratur. 98.
a. 10. & in 106. b. 10. quod, quid 107. a. 29. ij
nisi. 119. a. 16. impii ad peccatum. & b. 24. re-
ctaque & 25. priuate. 120. a. 10. terrenum 130.
a. 13. me, ne. 136. a. 16. legimus & b. 26. cui,
cum iusto. 138. a. 11. docent. 139. a. 15. atque.
141. a. 19. nocere & 22. fontibus. 152. 19. calibus
& b. 22. tempore. 158. b. 19. timeant. 159. b. 1.
altera. 160. b. 20. alias. 164. a. 29. ne, vacat 165
a. 23. secundum. 166. b. 15. Zedar. 172. a. b. an,
non ne 173. a. 7. ei seruire. & 8. priuatum & 23.
rationes. 178. a. 6. affect. 192. a. 21. virgeri. & b.
24. & ex. 194. b. 20. eius, eis. 216. b. 5. possessi-
onis. 219. a. 8. ianua 204. b. 11. mem, meam. 231
a. 20. notiones.

*Quod ad leuiora errata, & puncta, cola, & commata,
quæ multis in locis mutata, detracta, vel addita
sunt, aquis iudicet lector.*